

Franz Kafka
AMERIKA

Regény

Fordította KRISTÓ NAGY ISTVÁN

TARTALOM

A FÚTÓ
A NAGYBÁCSI
EGY VILLA NEW YORK MELLETT
RAMSES FELE
HOTEL OCCIDENTAL
A ROBINSON-ÜGY
MENEDÉKHELY
AZ OKLAHOMAI TERMÉSZETI SZÍNHÁZ

A FÚTÓ

Ahogy a tizenhat éves Karl Rossmann - akit szegény sorsú szülei Amerikába küldtek, mert egy cselédlány elcsábította, s gyereket szült tőle - a mind lassabban sikló hajón megérkezett New York kikötőjébe: a szabadság istennő messziről figyelt szobra egyszerre mintegy föl-erősödő napfényben tárult eléje. Mintha most emelte volna magasba karját a karddal, alakja körül pedig szabad szelek lengedeztek.

„Hát ez jókora!” - mondta magában Karl, és mivel eszébe sem jutott, hogy elinduljon, a hordárok egyre növekvő tömege, mellette tovaáramolva, lassan egészen a hajó korlátjához sodorta.

Egy fiatalember, akivel az úton futó ismeretséget kötött, elhaladtában megszólította: - Mi az, még nincs kedve kiszállni? - Pedig már készen állok! - nevetett rá Karl, és erős fickó lévén, virtuskodva emelte vállára útiládáját. Ám alighogy elnézett ismerőse fölé - az közben, botját lóbálva, a többiekkel együtt máris távolodott -, ijedten eszmélt rá, hogy esernyőjét lenn felejtette a hajóban. Gyorsan megkérte ismerősét - bár az láthatólag nem nagyon örült a dolognak -, tegye meg baráti szívességből: várjon egy pillanatig útiládájánál. Még áttekintette a terepet, hogy visszatérően el tudjon igazodni, és elsietett. Odalenn egy folyosó nagyon megrövidítette volna útját, de - sajnálatára - zárva találta; most tapasztalta ezt első ízben, s valószínűleg az összes utasok partraszállása folytán történt; így aztán kénytelenségből fáradtságosan ide-oda bolyongott az egymást követő lépcsőkön, a kanyargó folyosókon és egy üres szobán keresztül, ahol elhagyott íróasztal állott, míg végül is - hiszen csak egy-kétszer, s akkor is többemagával járt erre - teljességgel el nem tévedt. Tanácstalanságában, és mert egyetlen lélekkel sem találkozott, s mert szüntelenül csak az ezernyi emberi láb csoszogását hallotta feje fölött, míg távoli szusszanásokként érzékelte a már leállított gépek utolsó fordulatait: minden meg-gondolás nélkül dörömbölni kezdett egy kis ajtón, ott, ahol bolyongásában megrekedt.

- Hisz nyitva van - hangzott belülről, és Karl őszinte megkönnyebbüléssel nyitott be. - Mért veri olyan eszeveszettel az ajtót? - kérdezte egy hatalmas férfi, alighogy Karl megpillantotta. Valamiféle tetőnyíláson homályos, fenn a hajón rég elhasznált fénysugár hatolt be a siralmas kabinba. Egy ágy, szekrény, egy karosszék és az ember állott benne, szorosan egymás mellett, mintegy raktárba zsúfolva. - Eltévedtem - mondta Karl -, az úton észre sem vettem, de retten-tően nagy ez a hajó. - Persze, igaza van - mondta az ember némi büszkeséggel, tovább piz-smogva egy bőrönd zárjával; mindkét tenyerével újra meg újra benyomta, hogy meghallja a zár csattanását. - De kerüljön beljebb! - folytatta. - Csak nem fog kinn ácsorogni! - Nem zavarok? - kérdezte Karl. - Ugyan, mért zavarna? - Maga német? - próbálkozott még Karl, hogy meg-bizonyosodjék, mert sokat hallotta, mennyi veszedelem fenyegeti Amerikában az újonnan érkezőket, különösen az írek részéről. - Az hát, az - mondta az ember. Karl még habozott. Ekkor az ember váratlanul megragadta a kilincset, és a megrántott ajtóval együtt Karl is be-vonszolta. - Nem bírom elviselni, ha a folyosóról bebámulnak hozzám - mondta a férfi, ismét a bőröndjén babrálva -, mindenki itt futkározik és beles, ez túrhetetlen. - Hiszen üres a folyosó - jegyezte meg Karl, álltában, kényelmetlenül az ágy lábához szorulva. - Most az - mondta az ember. „De hiszen mostanról van szó - gondolta Karl. - Ezzel az emberrel nehéz szót érteni.” - Feküdjön az ágyra, ott jobban elfér - ajánlotta az ember. Karl ügyel-bajjal bemászott az ágyba, hangosan nevetve azon, hogy először hasztalan próbált fölpattanni rá. Alig ért az ágyra, megszólalt: - Úristen, hisz a ládámról teljesen elfeledkeztem! - Hát hol hagyta? - Fenn a fedélzeten, egy ismerősöm vigyáz rá. Hogy is hívják? - És rejtkezsebéből, amelyet anyja a kabátbélésébe varrt be, előhúzott egy névjegykártyát. - Butterbaum; Fritz Butterbaum. - Olyan

szükséges az a láda? - Hogyne! - Akkor mért bíztá rá egy vadidegenre? - Lenn felejtettem az esernyőmet, leszaladtam érte, de a ládát nem akartam magammal cipelni. Aztán itt még el is tévedtem. - Egyedül van? Kíséret nélkül? - Igen, egyedül. - „Talán ezzel az emberrel kellene tartanom - villant át Karl fején -, hol találok ennél jobb barátot?” - Most meg a ládája is odaveszett. Nem is szólva az esernyőről. - Az ember leült a székre, mintha érdekelni kezdené a Karl dolga. - De azt hiszem, a láda még nem vészett el. - Aki hisz, az idvezül - mondta az ember, és hevesen beletúrt sötét, rövid, sűrű hajába -, a hajón a kikötőkkel együtt az erkölcsök is változnak. Hamburgban a maga Butterbaumja talán megőrizte volna a ládát, itt meg, minden valószínűség szerint, nyoma sincs egyiknek sem. - Akkor mégiscsak föl kell most szaladnom - mondta Karl, és körülnézett, hogyan juthatna ki. - Maradjon csak - mondta a férfi, és félkezét a mellének feszítve, szinte gorombán tuszkolta vissza az ágyba. - De miért? - kérdezte Karl mérgesen. - Mert nincs semmi értelme - állapította meg az ember -, nemsokára én is fölmegegyek, akkor együtt megyünk. Vagy ellopták a ládát, és ebben az esetben nincs segítség, vagy ott hagyta az az ember, és akkor, amint a hajó teljesen kiürül, annál könnyebben megtaláljuk. Éppúgy az ernyőjét is. - Kiismeri magát a hajón? - kérdezte Karl bizalmatlanul, és olyan érzése támadt: a különben meggyőző érv, hogy az üres hajón a legkönnyebben megtalálni holmiját, talán csapdát rejt. - Hiszen hajófűtő vagyok - mondta az ember. - Maga a hajófűtő! - örvendezett Karl, mintha ez fölülmúlná minden várakozását, és könyökére támaszkodva, közelebről szemügyre vette az embert. - Épp a kabin előtt, ahol szlovákokkal háltam együtt, egy nyíláson át a gépterembe lehetett látni. - Igen, ott dolgoztam én - mondta a fűtő. - Mindig annyira érdekelt a technika - szólt Karl, megmaradva gondolatmeneténél -, és később bizonyára mérnök lettem volna, ha nem kellett volna Amerikába utaznom. - Hát mért kellett? - Ugyan! - legyintett Karl, az egész ügyet elhessegetve e mozdulattal. Közben a fűtőre mosolygott, mintegy elnézést kérve, hogy nem nyilatkozik. - Biztosan megvan az oka rá - mondta a fűtő, és nem lehetett tudni, hogy ezzel követelni vagy elhárítani akarja-e a magyarázatot. - Most akár fűtő is lehetnék - mondta Karl -, a szüleimnek egészen mindegy, mi lesz belőlem. - Az én helyem megüresedik - mondta a fűtő, kijelentése súlyának teljes tudatában kezét a nadrágzsebébe süllyesztve, s hogy kinyújtsa ráncos, bőrszerű, acélszürke nadrágba bújtatott lábát, felrakta az ágyra. Karlnak közelebb kellett húzódnia a falhoz. - Elmegy a hajóról? - Igen, ma elmasírozunk. - Miért? Nem tetszik itt magának? - Tudja, a körülmények; nem mindig az dönti el, hogy tetszik-e az embernek, vagy sem. Különben igaza van, nem is tetszik nekem. Maga valószínűleg nem gondol komolyan arra, hogy fűtő legyen, de hát éppen most lehet azzá legkönnyebben. Jómagam határozottan lebeszélem erről. Ha Európában tanulni akart, mért nem akar itt is? Az amerikai egyetemek sokkal, de sokkal jobbak, mint az európaiak. - Lehetséges - mondta Karl -, de jóformán egy vasam sincs a tanulásra. Olvastam ugyan, hogy valaki nappal üzletben dolgozott, éjjel pedig tanult, amíg doktor, és úgy emlékszem, polgármester nem lett, de ehhez nagy kitartás kell, ugye? Úgy érzem, bennem nincs. Különben se voltam valami jó tanuló; az iskolától megválni igazán nem esett nehezemre. És az itteni iskolák talán még szigorúbbak. Angolul szinte semmit sem tudok. Az idegenekkel szemben itt, azt hiszem, általában elfogultak. - Tapasztalta már? Na, akkor jól van. Akkor maga az én emberem. Nézze, most mégiscsak német hajón vagyunk, a Hamburg-Amerika-Linie hajóján; mért nem vagyunk itt csupa németek? Mért román a főgépész? Schubalnak hívják. Hát ez hihetetlen. És ez a bitang nyúz bennünket németeket, egy német hajón! Ne higgye... - kifogyott a lélegzete, a kezével hadonászott - hogy csak úgy panaszkodom. Tudom, hogy magának nincs semmi befolyása, és maga is afféle szegény fickó. De ez mégiscsak disznóság! - Öklével verte az asztalt, és közben le nem vette a szemét Karlról. - Hisz én már annyi hajón szolgáltam - és egy szuszra felsorolt vagy húsz nevet; Karl egész belezavarodott -, kitüntettem magam a szolgálatban, megdicsértek, a kapitány meg volt elégedve a munkámmal, sőt, néhány évig ugyanazon a kereskedelmi vitorlásán dolgoztam - kihúzta magát, mintha életének csúcspont-

járól szólna -, de itt, ezen a kasztnin, ahol minden csak a szabályzat, ahol az észre semmi szükség, itt nem érek semmit, itt mindig belém akad ez a Schubal, naplopónak lettem minősítve, megérdemelném, hogy kidobjanak, és a béretem csak kegyelemből kapom. Hát érti ezt? Én nem. - Ezt nem tűrheti - mondta Karl izgatottan, és ettől csaknem elfelejtette, hogy bizonytalan hajópadlón áll, egy ismeretlen földrész partjainál, olyannyira otthon érezte magát. - Járt már a kapitánynál? Megpróbált már nála igazságot keresni? - Ugyan, hagyjon inkább magamra! Ne is maradjon itt! Végig se hallgat, csak tanácsolgat! Hogyan állítsak én a kapitányhoz! - A fűtő fáradtan ismét leült, kezébe temette az arcát.

„Jobb tanáccsal nem szolgálhatok” - gondolta Karl. Különben is úgy vélte, inkább a ládája után kellett volna néznie, mintsem itt tanácsokat oszt, ráadásul azt is butaságnak minősítik. Amikor az apja örökre ráhagyta ezt a ládát, tréfásan megkérdezte: „Meddig marad meg nálad?” - és a drága útiládanak talán már nyoma sincs. Egyetlen vigasza volt, hogy az apja az ő jelenlegi helyzetéről aligha fog valamit is megtudni, még akkor sem, ha kutat utána. A hajóstársaság csak annyit közölhet, hogy ő New Yorkig hajójukon utazott. De Karlnak fáj, hogy a ládában levő dolgokat még alig használta, habár például régen inget kellett volna váltania. Tehát rosszul takarékoskodott: most, amikor életpályája kezdetén nem ártana, hogy tisztán öltözzék, piszkos ingben kell mutatkoznia. Egyébként a láda elvesztése nem lett volna olyan nagy baj, mert a rajta levő ruha még jobb volt, mint a másik a bőröndben, azt voltaképpen csak tartaléknak szánta; anyjának épp az utazás előtt kellett megfoltoznia. Most jutott eszébe, hogy a ládában volt még egy darab veronai szalámi, anyja extra csemegeként csomagolta be, és eddig csak egy kis darabot majszolt el belőle, mivel az egész úton alig volt ehetnékje, és a fedélközben kiosztott levessel teljesen beérte. Most azonban szeretne volna, ha kéznél van a szalámi, hogy a fűtőnek juttassa. Az ilyen embereket könnyű megnyerni, ha valamit nyomunk a markukba - ezt megtanulta Karl az apjától: az szivarkínálással nyert meg minden alacsonyabb beosztású alkalmazottat, akivel üzleti ügye akadt. Karl most csak pénzzel gavalléroskodhatott volna, ahhoz pedig, ha netalán útiládját csakugyan elveszítette, egyelőre nem akart nyúlni. Gondolatai újra a láda körül jártak, és most valósággal képtelen volt megérteni: miért őrizte az úton annyira figyelmesen, hogy az őrzéséért szinte föláladozta az éjszakai nyugalma - ha, most ilyen könnyen eltűri, hogy megfosszák tőle... Visszaemlékezett az öt éjszakára, mikor a tőle két hellyel balra fekvő kis szlovákot szüntelenül azzal gyanúsította, hogy szemet vetett az ő ládjára. Az a szlovák csak azt leste, hogy Karl végül a fáradtság elnyomja - egy pillanatra elbóbiskol, s akkor a ládát egy hosszú rúddal (folyvást avval játszott vagy gyakorolgatott napközben) áthúzhassa magához. Nappal ez a szlovák elég ártatlannak látszott, de alighogy leszállt az éj, föl-fölemelkedett helyéről, és szomorú pillantást vetett Karl ládjára. Karl jól láthatta ezt, mert hol itt, hol ott, mindig akadt nyugtalan kivándorló, aki világosságot gyújtott - habár ez, a hajórend értelmében tilos volt -, és a kivándorló ügynökségek érthetetlen prospektusait próbálta megfejteni. Ha ilyen fény gyulladt a közelben, Karl egy kicsit elszundikálhatott, de ha távolabb pislákol, vagy ha sötét volt: nyitva kellett tartania a szemét. Ez az erőfeszítés alaposan kimerítette, és most talán tisztára hiábavalónak bizonyult. „Ez a Butterbaum, ha még egyszer találkoznék vele”!

Ebben a pillanatban kinn, a messze távolban, az eddigi teljes nyugalmat kis, rövid kopogások törték meg, mintha gyermeklábak okozták volna, erősödve közeledtek, végül nyugodt férfimeneteléssé váltak. Nyilvánvalóan libasorban haladtak, a keskeny folyosón nem is teheték másképp; csörgés hallatszott, mint a fegyverek zaja. Karl már ott tartott, hogy az ágyban álomba merülve, megszabaduljon minden gondtól, amit a láda és a szlovák okozott: egyszerre fölriadt, meglökte a fűtőt, hogy figyeljen már, mert úgy tetszett, hogy a menet éle épp eléri az ajtót. - Ez a hajózenekar - közölte a fűtő -, eddig fent játszottak, és - most csomagolni mennek. Mindennel végeztek, mi is indulhatunk. Jöjjön. - Kézen fogta Karl, még az utolsó pillanatban

levett az ágy feletti falról egy kis berámázott Mária-képet, mellső zsebébe dugta, megragadta a táskáját, és Karllal együtt sietve elhagyta a kabint.

- Most bemegyek az irodába, megmondom az uraknak a magamét. Már nincsenek ott utasok, hogy tekintettel legyenek rájuk. - Ezt többféleképpen megismételte, és menet oldalt kilépve, rá akart taposni egy, az útjukat keresztező patkányra, de csak gyorsabban a lyukba tessekelt, amit az még idejében elért. Elég lassan mozgott a fűtő, a lába hosszú volt ugyan, de nehézkes.

Átmentek a konyha egy részén. Néhány piszkos kötényű leány nagy üstökben edényt mosogattott - szándékosan öntötték le magukat. A fűtő odaintett egy Lina nevezetű leányzót, átkarolta csípőjét, és egy darabon magával vont, az meg kacéran simult a karjába. - Fizes van, jössz velem? - kérdezte a fűtő. - Mért fáradjak? Inkább hoci a pénzt! - felelte a lány, azzal átbújt a karja alatt, és elszaladt. - Hol szedted fel ezt a szép fiút? - kiáltott még, de már nem várt feleletre. Hallatszott a többi lány nevetése is, amint félbehagyták munkájukat.

Ők azonban tovább haladtak, és egy ajtóhoz érkeztek. Fönn egy kissé előreugrott a párkánya; kis, aranyozott kariatidák tartották. Hajón ez eléggé fényűzően hatott. Karl ráeszmélt, hogy sohasem járt még a hajónak ezen a részén; nyilván az első és másodosztályú utasok számára szolgált útközben, de most, a nagytakarítás előtt, kiemelték az elválasztó ajtókat. Találkoztak is néhány emberrel - seprőt vittek a vállukon, és üdvözölték a fűtőt. Karl bámulta a nagy forgalmat, ő persze a fedélközben nemigen tapasztalt ilyesmit. A folyosók hosszában villanyvezetékek drótfajai húzódtak végig, és szüntelenül hallatszott egy kis harang hangja.

A fűtő tisztelettudóan kopogott az ajtón, és amikor „Tessék”-et kiáltottak, Karl egy kézmozdulattal biztatta, hogy lépjen csak be nyugodtan. Be is lépett, de az ajtóban megállt. A szoba három ablakán át megpillantotta a tenger hullámait, s vidám mozgásuk látványa úgy megdobogtatta a szívét, mintha nem látta volna őt hosszú napon át szüntelenül a tengert. Nagy hajók keresztezték egymás útját, és súlyos testüket alig himbálta a hullámverés, összehúzott szemmel nézve, úgy tetszett, mintha a hajók csak önmaguk súlyától imbolyognának. Árbocai-kon keskeny, de hosszú zászlók lebegtek ide-oda, a lendülettől mégis egy irányban tartva. Üdvlövések hallatszottak, nyilván hadihajókról, egy ilyen, nem nagy távolságban tovahaladó hajó ágyúcsövei az acélköpeny fényes reflexeitől ragyogtak, s mintha ringatta volna őket a biztos, sima, de mégsem teljesen egyenletes siklás. Hajócskák és csónakok, legalábbis az ajtóból, csak a távolban látszottak, amint tömegesen becsúsztak a nagy hajók közötti résekbe. Mindezeket túl azonban New York emelkedett, és felhőkarcolóinak százezernyi ablakával tekintett le Karlra. Igen, ebben a szobában tudta, hogy hol van.

Kerek asztalnál három úr ült, az egyik tengerésztiszt, kék hajósegényruhában, a két másik a kikötői hatóság hivatalnoka, fekete amerikai uniformisban. Az asztalon, magasra felhalmozva, iratok heverték; tollal a kezében, először a tiszt futott át rajtuk, majd átnyújtotta a másik kettőnek, azok elolvasták, majd kivonatolták, végül aktatáskájukba süllyesztették, miközben az egyik, fogait majdnem szüntelenül kattoztatva, kollégájának időnként valami jegyzőkönyvet diktált.

Az ablaknál, egy íróasztal mellett, háttal az ajtónak, alacsonyabb úr ült, s nagy fóliánsokkal szorgoskodott, ezek erős könyvespolcon fejmagasságban halmozódtak egymásra előtte. Mellette egy kitárt és, legalább az első pillantásra, üres páncélszekrény.

A másik ablaknál nem volt senki; onnan nagyszerű kilátás adódott. A harmadik közelében azonban két úr állott; félhangosan tárgyaltak. Az egyik az ablakpárkánynak támaszkodott, szintén a hajósegényruhát viselte, és díszkardja markolatával játszott. Beszélőtársa az ablak felé fordult, és egy-egy mozdulattal olykor látni engedte a másik mellén a rendjelek sorát.

Polgári ruhát viselt, és vékony bambuszbotocskája volt, s ez, tekintve, hogy mindkét kezét csípőjére szorította, szintén úgy meredt előre, mint egy kard.

Karl nemigen ért rá, hogy mindezt áttekintse, mert eléjük toppant egy altiszt, és olyan pillantással kérdezte a fütőtől, hogy mit is akar, mintha annak itt eleve semmi keresnivalója sem volna. A fütő, éppoly halkán, amint kérdezték, azt felelte, hogy a főpénztáros úrral kíván beszélni. Az altiszt egy kézmozdulattal elhárította a kérést, de a kerek asztalt nagy ívben megkerülve, mégis lábujjhegyen odajárult a fóliánsokkal szorgoskodó úrhoz. Ez - jól lehetett látni - szinte megmeredt a szolga szavaira, de végre odafordult a vele beszélni óhajtó felé, aztán igen elutasítólag hadonászott, gesztusát a biztonság kedvéért az altisztnak is címezve. Erre a szolga visszatért a fütőhöz, és mintha bizalmasan közölné vele valamit, így szólt: - Azonnal takarodjék a szobából!

A válasz hallatán a fütő letekintett Karlra, mintha a szívét keresné, hogy némán annak panaszolja el sérelmét. Karl minden további meggondolás nélkül keresztülsietett a szobán, a tiszt székét is könnyedén súrolta. Az altiszt görnyedten előrekapott, mintha kártékony férget zavarna, de Karl ért előbb a főpénztáros asztalához, belekapaszkodott, arra az esetre, ha a szolga megkísérelné, hogy elpenderítse.

A szoba természetesen rögtön megélénkült. Az asztalnál ülő hajóstiszt fölugrott, a kikötői hivatalból való urak nyugodtan, de figyelmesen néztek oda, a két úr az ablaknál egymás mellé lépett, a szolga pedig, úgy véelve, hogy ahol már a nagy urak érdeklődést mutatnak, neki nincs keresnivalója: visszahúzódott. A fütő az ajtónál feszülten várta a pillanatot, mikor szükség lesz a segítségére. Végül a főpénztáros a támlásszéken nagy lendülettel jobbra fordult.

Karl, a titkos zsebéből (ezeknek az embereknek nem félté fölfedni), előkotorta útlevelét, s további bemutatkozás helyett kinyitva az asztalra helyezte. A főpénztáros ezt az útlevelet nyilván nem tartotta lényegesnek, mert két ujjával félretolta, mire Karl, mintha ezzel megelégedésére a formalitásnak eleget tettek volna, ismét zsebre dugta.

- Bátorkodom elmondani - kezdte aztán -, hogy véleményem szerint a fütő úrral igazságtalanság történt. Van itt egy bizonyos Schubal, az kirúg rá. Ő pedig már sok hajón, teljes megelégedésre szolgált (mind meg tudja nevezni azokat), szorgalmas munkájával jó szándékaról tesz tanúbizonyságot, és valóban érthetetlen, hogy mért ne felelne meg épp ezen a hajón, ahol a szolgálat nem annyira nehéz, mint például a kereskedelmi vitorlásokon. Így hát őt előmenetelében csak rágalom akadályozhatja, és foszthatja meg az elismeréstől, amelyben pedig minden bizonnal része lenne. Én csak általánosságban szóltam erről az úgyról, panaszait apróra ő maga fogja előadni önöknek. - Karl e szavait az összes úrhoz intézte, mert hisz csakugyan mindnyájan odafigyeltek, és, mert sokkal valószínűbbnek látszott, hogy a sok között inkább akad egy igazságos, mint hogy épp a főpénztáros legyen az. Ráadásul Karl ravaszul elhallgatta, hogy ő a fütőt csak rövid ideje ismeri. Egyébként még sokkal jobban beszél, ha nem zavarja a bambuszbotos úr vörös képe - jelenlegi helyéről először nézett vele szembe.

- Ez mind szóról szóra igaz - mondta a fütő, még mielőtt valaki kérdezte, sőt, mielőtt egyáltalán észrevették. A fütőnek ez a túlzott sietsége nagy hiba lett volna, ha a rendjeles úr - Karlban most világosodott meg, hogy ez maga a kapitány - nyilvánvalóan el nem határozza magában, hogy a fütőt végighallgatja. Kinyújtotta a kezét, intett a fütőnek:

- Jöjjön ide! - szólt olyan hangon, mint a pörölycsapás. Most minden a fütő viselkedésén múlt, mert ami ügyének igazát illeti, abban Karl nem kételkedhetett.

Szerencsére itt látszott meg, hogy a fütő már sok helyen megfordult a világban. Példás nyugodtan egy mozdulattal elővett táskájából egy kis papírköteget, meg valami jegyzetfüzetet, majd, mintha ez magától értetődne, teljesen mellőzve a főpénztárost, a kapitányhoz járult, és

kirakta bizonyítékait az ablakdeszkára. A főpénztáros mi mást tehetett, maga fáradt oda. - Ez az ember közismert kveruláns - mondta magyarázatképp -, többet van a pénztárban, mint a gépteremben. Schubalt, ezt a nyugodt embert teljes kétségbeesésbe kergette. Hallja csak! - fordult a fűtőhöz. - Most már csakugyan túlzásba viszi a tolakodását. Hányszor dobták már ki magát a pénztárból, amint arra minden esetben egyértelműen jogtalan követelődésével okot adott! Hányszor szaladt onnan a főpénztárba! Hányszor magyarázták meg magának jóindulatúan, hogy Schubal a közvetlen fölöttese, iránta az alárendeltségbe bele kell törődnie. Most pedig ideállít, mert itt van a kapitány úr, és nemcsak nem szégyelli, hogy őt zaklatja, de azt sem átallja, hogy ízetlen vádaskodásainak betanított szószólóját, ezt a gyereket magával rángassa: őt különben most látom a hajón először.

Karl erővel fékezte magát, hogy elő ne ugorjon. De már a kapitány közbeszólt: - Hallgassuk csak végig ezt az embert. Schubal, úgy vélem, különben is túlon túl önállósul... amivel azonban még nem akarok semmit a maga javára mondani.

- Ez utóbbi megjegyzés a fűtőnek szólt: természetes, hogy nem akart azonnal mellé állni, de úgy látszott, minden jó úton halad. A fűtő magyarázatba kezdett, mindjárt az elején mérsékletet tanúsítva azzal, hogy Schubalt urazta. Örült is Karl a főpénztáros elhagyott íróasztalánál, nagy meglepődésében minduntalan lenyomva rajta egy levélmérleget. - Schubal úr igazságtalan! Schubal úr a külföldieknek kedvez! Schubal úr kiutasította a fűtőt a gépteremből, és klozettkat tisztított vele. Ez azért mégsem a fűtő dolga! Egyszer még Schubal úr rátermettséget is kétségbe vonta: az inkább látszólagos, mint valódi. Ennél a fordulatnál Karl minden igyekezetével oly meghitten tekintett a kapitányra, mintha jó barátja volna, csak azért, hogy ne engedjen a kedvezőtlen hatásnak, amit a fűtő eléggé ügyetlen kifejezőmódja tehet reá. A sok beszédből mégsem lehetett semmi konkrétumot megtudni, és bár a kapitány még mindig maga elé meredt, s szemében látszott az elhatározás, hogy a fűtőt ezúttal végighallgatja, a többi úr türelmetlenkedett, és a fűtő hangja már nem uralkodott korlátlanul a helyiségben, ami némi aggodalomra adott okot. Legelsőnek a polgári ruhás úriember kezdett babrálni bambuszbotjával, és habár halkán, kopogott vele a parketten. A többi úr természetesen ide-oda tekingett, a kikötői hivatalnokok - az ő dolguk persze sürgős lett volna - megint az akták után nyúltak, és noha kissé szórakozottan, nekiláttak átnézni azokat, a hajóstiszt ismét közelebb ment az asztalához, és a főpénztáros, abban a hitben, hogy megnyerte a játszmát, merő gúnyból mélyen felsóhajtott. Az általánossá váló érdektelenség, úgy látszott, csak a szolgát kerülte el: ő valamit átértzett a nagyok alá rendelt szegény ember fájdalomából, és komolyan odabólintott Karlnak, mintha ezzel meg akarna valamit magyarázni.

Eközben az ablakok előtt, tovább lüktetett a kikötő élete, egy lapos teherhajó húzott el, rajta hegymagasságban hordók (csodálatosan lehettek felrakva, hogy nem gurultak le, és szinte elsötétítették a szobát); kis motorcsónakok - Karl most, ha lett volna ideje, alaposan megnézhetné volna őket - zúgtak el nyílegyenesen, a kormánynál álló ember kezének a mozdulataihoz alkalmazkodva. A nyugtalan vízből itt-ott különös, önálló, úszó testek bukkantak elő, majd ismét elárasztotta őket a víz, és elsüllyedtek a csodálkozó pillantások elől; az óceánjárók csónakjaiban izzadó matrózok eveztek, a csónakok tömve utasokkal, akik csendben és tele várakozással ültek ott, ahogy bezsúfolták őket, sokan azonban nem tudták megállni, hogy ne forgassák fejüket a változó láttnivalók felé. Minden végtelen mozgásban, minden csupa nyugtalanság, amit a tehetetlen emberek és alkotásaik a nyugtalan elemektől vettek át.

Mindez sietségre, világosságra, hajszálpontos okfejtésre buzdított; de mit tett a fűtő? Csak beszélt, beszélt, hogy beleizzadt, remegő kezében már rég nem találták helyüket a papírok, panaszai minden égtáj felől Schubalra zúdultak, bár szerinte e panaszok bármelyike elégséges lenne arra, hogy ezt a Schubalt teljesen eltemesse, de amit ő a kapitánynak föl tudott mutatni,

csak szomorú, összevissza kavargás volt. A bambuszos úr már régóta halkán fütörészett fölfelé, a mennyezet irányába, a kikötői hivatalból való urak a tisztet már ott fogták az asztaluknál, és nem úgy mutatkozott, hogy ismét el akarják engedni, a főpénztárost a beavatkozástól szemmel láthatólag csak a kapitány nyugalma tartotta vissza, a szolga vigyázzállásban várta kapitányának a fűtőre vonatkozó parancsát.

Így aztán Karl nem maradhatott tétlen. Odasomfordált tehát a csoporthoz, míg annál gyorsabban fontolgatta, hogyan avatkozhatna a lehető legcélravezetőbben az ügybe. Valóban, legfőbb ideje volt, már csak egy-két perc, és mindketten könnyen repülhetnek az irodából. A kapitány nyilván jó ember, és emellett Karlnak úgy tetszett, épp most valami nyomós oka is volt, hogy igazságos felettesnek mutatkozzék, végtére azonban mégsem hangszer, amin csak úgy, kényére-kedvére játszhat az ember - pedig a fűtő, határtalan felháborodásában, éppen úgy bánt vele.

Karl tehát így szólt a fűtőhöz: - Ezt egyszerűbben kell elbeszélnie, világosabban, a kapitány úr nem tud eligazodni a maga szavain. Hát ismeri ő az összes gépészeket és inasokat nevükről, sőt, keresztnévükről, hogy ha maga csak kimond egy ilyen nevet, ő mindjárt tudja, kiről van szó? Rendezze el a panaszait, mondja először a legfontosabbakat, azután a többit, akkor talán nem is szükséges mindent kipakolni. Hiszen nekem mindig olyan érthetően mondta el! - „Ha Amerikában útipoggyászt lehet lopni, akkor itt-ott hazudni is lehet” - gondolta magában mentségül.

Ha ez még segített volna! Vajon nem késő-e már? A fűtő ugyan rögtön elhallgatott, amint az ismert hangot meghallotta, de szemét ellepték a megsértett férfiméltóság, a rossz emlékek, a jelenlegi végsőkig szorult helyzet könnyei, alig ismerte meg Karl. Hogyan beszélne most másképp? - Karl magában elismerte ezt az immár szótlán ember előtt. - Hogyan változtatná meg mondanivalóját most, amikor úgy vélte, mindent elmondott, mégpedig a legkisebb megértés nélkül, másrésről viszont mintha még semmit se mondott volna, és el ne várhatná az uraktól, hogy végighallgassák. És egy ilyen pillanatban még Karl is, egyetlen híve, nekikezd, hogy jó tanácsokat adjon, ehelyett azonban ráébreszti, hogy minden, de minden elveszett.

„Jöttem volna korábban, ahelyett hogy kinéztem az ablakon!” - mondta magában Karl, lesütötte a fűtő előtt a tekintetét, és kezét a nadrágvarrására tette, annak jeléül, hogy minden reménynek vége. De a fűtő ezt félreértette, Karl részéről leplezett szemrehányást érzett maga ellen, és jó szándékában, hogy ezeket leszerelje, eddigi viselkedését megkoronázva, vitázni kezdett vele. Most, amikor már az urak a kerek asztalnál régen felháborodtak a fontos munkájukat zavaró meddő lárma miatt; amikor a főpénztáros lassanként nem értette a kapitány türelmét, és azonnali kitörésre hajlott, amikor a szolga, ismét teljesen urai oldalára állva, vad pillantásokkal mérte végig a fűtőt, amikor végül a bambuszbotos úr, akihez olykor a kapitány is barátságosan odapislogott: a fűtő irányában egészen eltompulva, sőt, tőle mintegy elundorodva, egy kis noteszt vett elő, és nyilvánvalóan egészen más ügyekkel foglalkozott, szemét ide-oda járatva a notesz és Karl közt.

- Jól tudom - szólt Karl, aki most azon fáradozott, hogy a fűtő most öellene zúduló indulatát elterelje, de mégis, vita közben is volt a számára egy baráti mosolya -, magának igaza van, igaza, ebben én sohasem kételkedtem. - Attól tartva, hogy megüti, hadonászó kezeit szívesen lefogta volna, de még szívesebben egy sarokba tuszkolta volna, hogy néhány halk, megnyugtató, szót sügjon neki, amit senki másnak nem kellene hallania. De a fűtő egészen ki volt kelve magából. Most Karl azzal a gondolattal próbált valamiképpen vigasztalódni, hogy a fűtő végesség esetében, kétségbeesésének erejével mind a hét jelenlevő férfit le tudja győzni. Igaz, hogy az íróasztalon, amint erről egy pillantás meggyőzte, valami készülék hevert, sok-sok

villamos kapcsológombbal, és egyetlen kéz egyszerű gombnyomással az egész hajót, összes ellenséges emberekkel teli folyosójával együtt, mozgósíthatta.

Ekkor az olyan közömbös, bambuszos úr odalépett Karlhoz, és nem túl hangosan, de a fűtő minden kiabálása ellenére érthetően megkérdezte: - Hát hogy hívják magát tulajdonképpen? - Ebben a pillanatban, mintha valaki az ajtó mögött az úrnak erre a szavára várt volna, kopogtattak. A szolga a kapitányra nézett, ez bólintott. Erre a szolga az ajtóhoz ment és kinyitotta. Kint régi zsakettben egy közepes termetű férfi állott, aki, megjelenését tekintve, voltaképpen nem látszott alkalmasnak a gépekkel való munkára, és mégis - Schubal volt. Ha ezt Karl nem ismerte volna fel abból, hogy minden szempárból, a kapitányét sem kivéve, bizonyos megelégedés tükröződött, rémületére meg kellett látnia a fűtőn, aki, megfeszített karral, kezét úgy szorította ököibe, mintha ez az erőgyűjtés lenne számára a legfontosabb, amiért mindent hajlandó lenne feláldozni, amiye csak van az életben. Ebben sűrűsödött most minden ereje, az is, amelynek segítségével még meg tudott állni a lábán.

Ott volt hát az ellenség szabadon, frissen, ünneplő ruhában, hóna alatt egy üzleti könyvvel, valószínűleg a fűtő fizetési jegyzékeivel és a munkájáról szóló kimutatásokkal, és miközben sorra mindenkinek a szemébe nézett, arckifejezésével félelem nélkül elismerte, hogy mindnyájuknak a hangulatát meg akarja állapítani. Már mind a heten az ő barátai voltak, mert, ha a kapitánynak azelőtt volt is vele szemben bizonyos kifogása, vagy talán csak felhozott illet, a fűtő okozta kellemetlenség után már valószínűleg nem talált rajta semmi kivetnivalót. Az olyan emberrel szemben, mint a fűtő, nem lehetett elég szigorúan eljárni, és ha Schubalnak valamit szemére lehetett vetni, éppen az a körülmény volt, hogy a fűtő nyakasságát mind ez ideig olyannyira nem tudta megtörni, hogy ma még a kapitány előtt is megjeleni merészelt.

Nos, talán még föl lehetett tétélezni, hogy a fűtő és Schubal szembesítése, mintegy magasabb fórum segítségével, kellő hatást vált ki az emberekből, mert, még ha Schubal ügyesen álcázza is magát, a végtelenségig semmiképp sem tarthat ki. Gonoszságának kurta felvillanása elég ahhoz, hogy az urak előtt is nyilvánvaló legyen, erről Karl majd gondoskodik. Nagyjából ismerte már az egyes urak éleselméjűségét, gyengéjét, hangulatát, ebből a szempontból nem vészelt el az eddig itt eltöltött idő. Ha még a fűtő is biztosabban állna a lábán, de ő teljesen harcképtelennek látszott. Ha Schubalt odatartják neki, öklével bizonyára fel tudja törni a gyűlölt koponyáját. De arra még alig volt képes, hogy a hozzá vezető néhány lépést megtegye. Mért nem látta hát Karl előre az oly könnyen előreláthatót, hogy Schubalnak végül is jönnie kell, ha nem magától, hát a kapitány hívására? Miért nem beszélt meg idejövet a fűtővel pontos haditervet ahelyett, hogy, amint valójában történt, a legcsekélyebb előkészítés nélkül, egyszerűen belépnek ott, ahol egy ajtót láttak? Tud-e még a fűtő egyáltalán beszélni, igent vagy nemet mondani, márpedig erre keresztkérdéseknél - persze csak a legkedvezőbb esetben kerül sor kikérdezésre - szükség lesz? Ott állott szétvetett lábakkal, bizonytalan térdekkel, fejét valamelyest felemelve, és a levegő ki-be járt nyitott száján, mintha nem volna belül tüdeje, ami feldolgozza.

Igaz viszont, hogy Karl olyan erősnek érezte magát, és annyira tudta, hogy helyén az esze, mint odahaza talán sohasem. Ha látnák a szülei, hogyan küzd a Jóért idegen országban, tekintélyes személyiségek előtt, és ha még nem is vitte győzelemre az ügyet, de teljesen felkészült a végső rohamra! Megváltoztatnák-e róla alkotott véleményüket? Leültetnék-e maguk közé, és megdicsérik-e? Belenéznének-e egyszer, egyetlenegyszer irántuk oly odaadó szemébe? Bizonytalan kérdések, és a legalkalmatlanabb pillanat, hogy e kérdéseket feltegye.

- Idejöttem, mert úgy hiszem, hogy a fűtő engem valamiféle becstelenséggel vádol. Egy konyhalány mondta, hogy látta őt idejönni. Kapitány úr és önök mind, uraim! én kész vagyok minden vádat megcáfolni az irataim alapján, vagy ha szükséges: elfogulatlan és nem befolyá-

solt tanúk vallomásaival, akik az ajtó előtt állanak. - Így szólt Schubal. Ez mindenesetre világos férfibeszéd volt, és a hallgatók arckifejezésének változásáról úgy hihette volna az ember, hogy hosszú idő után először hallottak újból emberi hangot. Azt persze nem vették észre, hogy ennek a szép beszédnek is vannak szépséghibái. Miért volt az első, tárgyhoz tartozó szó, ami eszébe jutott, épp a „becstelenség”? Talán a nemzeti elfogultsága helyett kellett hivatkoznia itt a vádaskodásra? Egy konyhalány látta a fűtőt az irodához vezető úton, és Schubal rögtön megértette, mit akar? Nem a büntudat volt, ami élessé tette elméjét? És rögtön tanúkat hozott magával, és ráadásul kijelentette, hogy elfogulatlanok, és nincsenek befolyásolva. Gazemberség, semmi más, mint gazemberség! És az urak ezt tűrik, ráadásul helyes eljárásnak ismerik el. Miért hagyta, hogy kétségtelenül jókora idő teljék el a konyhalány jelentése és az ő ideérkezése között? Nyilván nem más célból, csak hogy ezalatt a fűtő az urakat annyira kifárasztja, hogy lassan elveszítsék tiszta ítélőképességüket, amelytől Schubalnak elsősorban félnivalója volt. Nem épp abban a pillanatban kopogtatott, holott bizonyára rég az ajtó előtt állott, amikor annak az úrnak a mellékes kérdése folytán azt remélhette, hogy a fűtő el van intézve?

Míndez világos volt, és akarata ellenére Schubal tette azzá, de az uraknak ezt másként, még kézzelfoghatóbban kell megmutatnia. Fel kell őket ráznia! Rajta hát, Karl, gyorsan használd ki legalább az időt, míg a tanúk fel nem lépnek, és mindent el nem árasztanak!

De a kapitány épp leintette Schubalt, aki erre - mert úgy látszott, hogy ügyét kis időre elhalasztják - tüstént oldalt lépett, és a szolgálával, aki rögtön csatlakozott hozzá, halk beszélgetésbe kezdett, közben nem volt hiány a fűtőre és Karlra vetett oldalpillantásokban és a legnagyobb meggyőződést jelző kézmozdulatokban. Schubal nyilván következő beszédére készült.

- Nem akart valamit kérdezni a fiatalembertől, Jakob úr? - szólt az általános csendben a kapitány a bambuszbotos úrhoz.

- De igen - mondta az, kis meghajlással megköszönve a figyelmességet. És ismét megkérdezte Karl. - Hogy hívják magát tulajdonképpen?

Karl, aki azt hitte, hogy a nagy ügy érdekét szolgálja, ha e makacs kérdező által előidézett közjátékot gyorsan elintézik, kurtán felelt, nem pedig, mint szokása volt, útlevele felmutatásával mutatkozott be - azt még elő kellett volna keresnie. - Karl Rossmann.

- De hát - mondta a Jakobnak szólított, és előbb szinte hitetlen mosollyal hátralépett. A kapitány, a főpénztáros és a hajóstiszt, sőt, még a szolga is szemmel láthatóan mérhetetlenül elcsodálkoztak Karl neve hallatán. Csak a kikötői hatóságtól való urak és Schubal viselkedtek közönyösen.

- De hát - ismételte Jakob úr, és kissé merev léptekkel Karlhoz lépett - akkor én vagyok a te Jakob bácsid, és te vagy az én kedves unokaöcsém! Sejtettem is az egész idő alatt! - mondta a kapitányhoz fordulva, mialatt Karl átölelte és megcsókolta, aki mindezt némán tűrte.

- Hogy hívják önt? - kérdezte Karl, bár nagyon udvariasan, de csöppet sem meghatva, mikor az ölelésből kiszabadult, és azon törte a fejét, miféle következményei lehetnek ennek az új fordulatnak a fűtőre nézve. Egyelőre semmi jele nem volt annak, hogy Schubal ebből a dologból hasznot húzhatna.

- De, fiatalember, felfogja ön, micsoda szerencse érte? - mondta a kapitány, aki úgy vélte, hogy Karl kérdése sérti Jakob úr személyének méltóságát, miközben Jakob úr az ablakhoz állt, nyilván, hogy felindult arcát, amelyet pedig zsebkendőjével is nyomogatott, ne kelljen a többieknek mutatnia. - A szenátor, Edward Jakob az, aki magát az ön nagybátyjaként ismerte

el. Önre most, nyilván eddigi várakozásaival szöges ellentétben, ragyogó életpálya vár. Igyekeztek ezt belátni, amennyire az első pillanatban egyáltalán lehet, és szedje össze magát!

- Nekem csakugyan van egy Jakob nevű nagybácsim Amerikában - fordult Karl a kapitányhoz -, de, ha jól értettem, a Jakob név a szenátor úrnak csupán vezetékeve.

- Úgy van - mondta várakozásteljesen a kapitány.

- Nos, az én Jakob nagybátyámat, aki anyámnak a bátyja, a keresztnévén hívják Jakobnak, míg a családi neve természetesen anyáméval azonosan hangzik, aki született Bendelmayer.

- Uraim! - kiáltott fel a szenátor, aki az ablaknál levő pihenőhelyéről Karl magyarázkodására fűgén visszatért. A kikötői hivatalnokok kivételével mind nevetésre fakadtak, némelyik mintegy a meghatottságtól, némelyik önkéntelenül.

„Ilyen nevetséges semmi esetre sem volt, amit mondtam” - gondolta Karl.

- Uraim - ismételte a szenátor -, önök az én és a saját akaratom ellenére egy kis családi jelenet részesei, és ezért nem kerülhetem el, hogy magyarázatot ne adjak önöknek, mivel, amint hiszem, csak a kapitány úr - erre kölcsönös meghajlás következett - van teljes mértékben tájékozottatva.

„De most igazán minden szóra figyelniem kell” - mondta magának Karl, és örült, amikor egy oldalpillantásnál észrevette, hogy a fűtő alakjába visszatér az élet.

- Amerikai tartózkodásom hosszú évei óta - a tartózkodás szó ugyancsak rosszul illik az amerikai polgárhoz, aki teljes lelkemből vagyok -, mind e hosszú évek óta tehát, európai rokonaimtól teljesen elszakadva élek, olyan okokból, amelyek egyrészt nem tartoznak ide, másrészt pedig elmondásuk valóban nagyon megviselne. Sőt még attól a pillanattól is félek, amikor talán kényszerítve leszek, hogy azokat kedves unokaöcsémnek elmondjam, amikor is, sajnos, elkerülhetetlen lesz, hogy őszinte véleményt ne mondjak szüleiről és azok hozzátartozóiról.

„Ez az én nagybátyám, semmi kétség - mondta magában Karl, és figyelt -, valószínűleg megváltoztatta a nevét.”

- Az én kedves unokaöcsémet a szülei - mondjuk csak ki a szót, ami ezt a dolgot a valóságban megjelöli - egyszerűen félretették az útból, mint ahogy az ember egy macskát kidob az ajtón, ha bosszantja. Egyáltalán nem akarom szépíteni, amit az unokaöcsém csinált, amiért úgy megbüntették, de a vétke olyan, hogy már a puszta megnevezése elegendő mentséget tartalmaz.

„Ez nem rossz - gondolta Karl -, de nem akarom, hogy mindent elmeséljen. Különben, nem is tudhatja. Honnan is tudhatná?”

- Őt ugyanis - folytatta a nagybácsi, és kis meghajlásokkal rátámaszkodott a padlóra nyomott bambuszpálcára, miáltal sikerült az ügyet a szükségtelen ünnepélyességtől megfosztania, ami egyébként feltétlenül vele járt volna -, őt ugyanis elcsábította egy cselédlány, bizonyos Johanna Brummer, egy mintegy harmincöt éves nőszemély. Egyáltalán nem kívánom megsérteni unokaöcsémet az „elcsábítás” szóval, de nehéz lenne más, hasonlóan megfelelő kifejezést találnom.

Karl, aki már elég közel lépett a nagybácsihoz, megfordult, hogy az elbeszélés hatását a jelenlevők arcáról leolvassa. Senki sem nevetett, mindnyájan türelmesen és komolyan figyeltek. Végül is egy szenátor unokaöccsén senki sem nevet az első adandó alkalommal. Inkább azt lehetett volna mondani, hogy a fűtő, habár egész kevésbé, rámosolygott Karlra, ami azonban először is mint új életjel örvendetes, másodsor pedig megbocsátható is volt, hiszen Karl a kabinban, az ügyből, ami most olyan nyilvánossá lett, különlegesen nagy titkot akart csinálni.

- Nos, ennek a Brummernek - folytatta a nagybácsi - az unokaöcsémtől gyermeke született, egy egészséges fiú, aki a keresztségben a Jakob nevet kapta, kétségtelenül csekélységemre emlékezve, és ez, noha unokaöcsém bizonyára csak melleleg említett meg, a lányban alighanem mély benyomást keltett. Szerencsére, azt mondom. Mert, mivel a szülők a tartásdíjfizetés, vagy a már őket is érintő botrány elkerülése végett - én, amint azt ki kell emelnem, sem az ottani törvényeket, sem a szülők egyébkénti viszonyait nem ismerem -, mivel tehát ők a tartásdíj fizetésnek és a botránynak elkerülése végett a fiukat, az én kedves unokaöcsémet, Amerikába szállították, felelőtlenül gyér felszereléssel, amint látjuk, úgy, hogy az ifjú az Amerikában még elevenen élő gondviselés és csodák nélkül magára lett volna utalva, és úgy lehet, mindjárt a New York-i kikötő egyik sikátorában elzüllött volna, ha ez a cselédlány egy hozzám intézett levélben, amely hosszas kerülőutakon tegnapelőtt került a birtokomba, velem az egész történetet unokaöcsém személyleírásával, és okosan, a hajó megnevezésével együtt nem közölte volna. Ha az lenne szándékom, hogy önöket, uraim, elszórakoztassam, felolvashatnám ennek a levélnek néhány részletét - s kihúzott zsebéből két óriási ív sűrűn teleírt levélpapírt, és megglobogtatta. - Bizonyára meglenne a hatása, mert a lány bizonyos egyszerű, habár mindig jó szándékú ravaszsággal és a gyermek apja iránti sok szeretettel írta. De én önöket nem akarom tovább szóval tartani, mint az a felvilágosításhoz szükséges, sem mindjárt a fogadtatásnál az unokaöcsémnek talán még meglevő érzelmeit megsérteni, aki a levelet, ha akarja, tanulságul a már rá váró szobájának csendjében elolvashatja.

Karl azonban semmilyen érzelmeket nem táplált a lány irányában. Mindinkább halványuló múltja forgatagában a konyhában ült a konyhaszekrény mellett, amelynek lapjára könyökét támasztotta. Olykor, ha Karl kiment a konyhába, hogy apjának egy pohár vizet vigyen, vagy anyjának valami megbízását teljesítse, a lány őt nézte. Néha a konyhaszekrény mellett levelet írt, kényelmetlen helyzetben, és Karl arca adott neki hozzá ihletet. Néha kezével eltakarta a szemét, ilyenkor hiába szóltak hozzá. Néha letérdelt a konyha melletti keskeny szobácskájában, és egy fából készült feszülethez imádkozott, ilyenkor Karl is csak félénken figyelte arra haladtában, a kissé nyitott ajtó hasadékan keresztül. Néha ide-oda rohangált a konyhában, és mint valami boszorkány, nevetve hőkölt vissza, ha Karl az útjába került. Ha Karl belépett, néha becsukta a konyhaajtót, és addig tartotta kezét a kilincsen, amíg Karl menni nem akart. Néha olyan holmikát hozott, amelyekre Karlnak semmi szüksége nem volt, és szótlanul a kezébe nyomta. Egyszer aztán azt mondta: „Karl” - és míg a fiú a váratlan megszólításon csodálkozott, arcát torz fintoiba vonva, sóhajtozva a szobácskájába vezette, s bezárta az ajtót. Fojtogatva átölelte a nyakát, és miközben kérte, hogy vetkőztesse le, valójában ő maga vetkőztette Karlt, és lefektette az ágyába, minthogyha mostantól fogva senkinek sem akarná átengedni, csak simogatni és babusgatni a világ végéig. - Karl, ó, én Karlom! - kiáltotta, mintha látná őt, és megerősítené magát birtoklásában, miközben Karl semmit sem látott, és kényelmetlenül érezte magát a sok meleg ágynemű közt, amelyet a lány, úgy tetszett: külön az ő számára halmozott fel. Akkor a lány is lefeküdt mellé, és valamiféle titkokat akart tőle megtudni, de ő nem tudott neki semmit sem mondani, a lány ezen tréfából vagy komolyan bosszankodott: megrázta Karlt, meghallgatta a szívét, felkínálta neki a mellét hasonló meghallgatásra, de erre nem tudta Karlt rávenni, meztelen hasát a fiú testéhez nyomta, kezével pedig oly visszataszítóan kereskedett a fiú lába közt, hogy Karl fejét és nyakát nyújtogatta a párnák közül, azután a hasát néhányszor hozzá lökte. - Karl úgy érezte, mintha a lány neki magának lenne része, és talán ezért fogta el az elesettség rettentő érzése. Végül, miután a lány sűrűn hajtogatta, mennyire kívánja a viszontlátást, Karl sírva bújt ágyába. Ez volt minden, és a nagybácsi mégis értett hozzá, hogy ebből nagy történetet kerekítsen. A szakácsnő is gondolt tehát őrá, és érkezéséről értesítette a nagybácsit. Ez szép volt tőle, és egyszer még viszonzni is fogja neki.

- És most - kiáltott a szenátor - nyíltan kívánom tőled hallani, hogy a nagybátyád vagyok-e vagy sem.

- Nagybátyám vagy - szólt Karl, és megcsókolta a kezét, viszonzásul csókot kapott a homlokára. - Nagyon örülök, hogy találkoztam veled, de tévedsz, ha azt hiszed, hogy a szüleim csak rosszat mondanak rólad. Am ettől eltekintve is, volt abban, amit mondtál, néhány hiba, azaz, úgy értem: a valóságban nem minden így történt. De te innen valóban nem is tudhatod a dolgokat olyan jól megítélni, meg aztán, úgy hiszem: nem fog különösebb kárt okozni, ha az urak egy ügynek a részleteiről, ami őket végeredményben nem nagyon érdekli, egy kissé helytelenül lettek tájékoztatva.

- Jól beszélsz - mondta a szenátor, odavezette Karl-t a szemmel láthatólag érdeklődő kapitányhoz, és megkérdezte: - Hát nem pompás unokaöcsém van?

- Szenátor úr - szólt a kapitány olyan meghajlással, amire csak katonailag iskolázott emberek képesek -, boldog vagyok, hogy az ön unokaöccsét megismerhettem. Különös megtiszteltetés hajómra nézve, hogy ilyen találkozás színhelye lehetett. De az utazás, a fedélközben bizonyítva nagyon kellemetlen volt; utóvégre nem tudhatjuk, ki utazik ott. Nos, minden lehetőséget megteszünk, hogy a fedélközön utazók útját is lehetőleg megkönnyítsük, sokkal többet, mint például az amerikai járatokon, de az ilyen utazást élvezetté tennünk, persze, még mindig nem sikerül.

- Nekem nem ártott - mondta Karl.

- Neki nem ártott! - ismételte hangosan nevetve a szenátor.

- Csak attól félek, hogy a ládámat elvesztettem - és ezzel eszébe jutott minden, ami történt, és ami tennivaló még hátravan, körülnézett, és megpillantotta a jelenlevőket ugyanott, ahol eddig, amint, figyelemről és bámulattól némán, szemüket rászégezik. Csak a kikötői hivatalnokokon látszott, már amennyire szigorú, önelégült arcukból olvasni lehetett, hogy sajnálják, hogy ilyen alkalmatlan időben érkeztek, és a zsebóra, amely most előttük feküdt, számukra nyilván fontosabb volt, mint bármi, ami a szobában történt, és talán még történni fog.

Az első, aki a kapitány után együttérzését kifejezte, érdekes módon a fűtő volt. - Szívből gratulálok - szólt, és megrázta Karl kezét; ezzel valami elismeréscélját is ki akart fejezni. Amikor azután hasonló szavakkal akart a szenátorhoz is fordulni, ez hátralépett, mintha a fűtő ezzel túllépné jogain; a fűtő is rögtön felhagyott szándékával.

De most a többiek is rájöttek, mit kell tenniük, és Karl meg a szenátor körül rövidesen nagy kavargás támadt. Így történt, hogy Karl-nak még Schubal is gratulált, és ő meg is köszönte neki. Az ismét helyreállott nyugalomban utolsóként a kikötői hivatalnokok léptek oda, és két angol szót mondtak, ami nevetségesen hatott.

A szenátor olyan hangulatban volt, hogy a kellemes helyzetet teljesen ki tudta élvezni, mellékes mozzanatokot is emlékezetébe idézett saját magának és a többieknek, amit természetesen mindnyájan nemcsak hogy elviseltek, de érdeklődéssel fogadtak. Így felhívta a figyelmüket arra, hogy Karl-nak a szakácsnő levelében említett legszembeötlőbb ismertetőjeleit a noteszába feljegyezte, számíttva arra, hogy bármikor szüksége lehet rá. Nos, a fűtő elviselhetetlen fecsegése alatt, csak azért, hogy a saját figyelmét elterelje, elővette a noteszát, és a szakácsnő természetesen nem detektív pontosságú személyleírásából megpróbálta egyeztetni Karl külsejét.

- És így találja meg az ember az unokaöccsét! - fejezte be olyan hangon, mintha ismét szerencsekívánatokra számíttana.

- Mi történik most a fűtővel? - kérdezte Karl, mikor a nagybácsi az elbeszélést befejezte. Új helyzetében azt hitte, hogy mindent ki is mondhat, amit gondol.

- A fűtővel az fog történni, amit érdemel - szólt a szenátor -, és amit a kapitány úr helyesnek tart. Azt hiszem, a fűtőből elégünk van, túlon túl is elégünk, amiben velem a jelenlevő urak bizonyára mind egyetértenek.

- De ezen nem múlhat az igazság - szólt Karl. A nagybácsi és a kapitány közt állott, és talán ez a helyzet is úgy hatott rá, hogy azt hitte: kezében a döntés.

Ennek ellenére úgy látszott, hogy a fűtő a saját maga számára nem remél semmit. Kezét félig a nadrágszíja alá dugta, amely izgatott mozdulatai következtében egy mintás ing csíkjáival együtt láthatóvá vált. Ez a legkevésbé sem zavarta, egész fájdalmát elpanaszolta, most még azt a néhány rongyot is hadd lássák, amit a testén visel, és aztán tegyék ki a szűrét. Úgy gondolta el, hogy az altiszt és Schubal, a két legalacsonyabb rangú teszi meg neki ezt a végső szíves-séget. Schubalnak akkor majd meglesz a nyugalma, és nem fog miatta kétségbeesni, amint a főpénztáros kifejezte. A kapitány majd csupa románokat alkalmazhat, mindenütt románul fognak beszélni, és talán akkor csakugyan jobb is lesz minden. Egy fűtő sem fog többé a főpénztárban szájalni, csak az ő utolsó szájalására fognak majd elég kellemesen emlékezni, mert ez, amint a szenátor világosan kifejtette, közvetett alkalmat adott unokaöccsének felismerésére. Ez az unokaöcs egyébként az imént többször igyekezett segítségére lenni, és így jó előre bőven leróta háláját azért, hogy ő ezt a felismerést lehetővé tette; a fűtőnek eszébe sem jutott, hogy még valamit kérjen tőle. Különben, hiába a szenátor unokaöccse, attól még nem kapitány, márpedig a gonosz szót végül is a kapitány fogja kimondani. Így, amint ez elképzelésének megfelelt, a fűtő meg is próbálta, hogy ne nézzen Karlra, de sajnos, ellenségeinek szobájában szemét máson meg sem pihentethette.

- Félre ne értsd a helyzetet - mondta a szenátor Karlnak -, talán az igazságról van szó, de ugyanakkor a fegyelemről is. Mindkettő, de különösen az utóbbi dolgában itt a kapitány úr dönt.

- Így van - mormolta a fűtő. Aki észrevette és megértette, megütközve mosolygott.

- Mindezen felül mi a kapitány urat hivatalos ügyeiben, amelyek épp a New Yorkba való megérkezésekor hihetetlenül felhalmozódnak, már annyira akadályoztuk, hogy legfőbb ideje a hajót elhagynunk, nemhogy még ráadásul két gépésznek ezt a jelentéktelen civódását valami-féle teljesen szükségtelen beavatkozással eseménnyé avassuk. Én egyébként, kedves unokaöcsém, teljes mértékben megértem az eljárást, de épp ez jogosít fel engem arra, hogy sietve elvigyelek innen.

- Azonnal előkészítettetek önöknek egy csónakot - szólt a kapitány, és Karl csodálkozott, hogy a nagybácsi szavaival szemben a legkisebb ellenvetést sem tette, pedig azokat a szavakat kétségtelenül megalázkodásnak lehetett érezni. A főpénztáros nagy sietve az íróasztalhoz lépett, és megtelefonálta a kapitány parancsát a csónakmesternek.

„Az idő sürget - mondta magában Karl -, de anélkül, hogy mindenkit meg ne sértsek, semmit sem tehetek. Most mégsem hagyhatom el a nagybácsit, hisz épp hogy megtalált. A kapitány ugyan udvarias, de ez minden. Ha fegyelemről van szó, vége az udvariasságának, és a nagybácsi bizonyára a lelkéből beszélt. Schubal nem állok szóba, még azt is sajnálom, hogy kezdet fogtam vele. A többiek pedig itt nem számítanak.”

Ilyesmin járt az esze, míg a fűtőhöz járult, kihúzta annak jobb kezét a nadrágszíjából, és játékosan a maga kezébe fogta.

- Miért nem szólalsz meg? - kérdezte. - Miért hagyod, hogy elbánjanak veled?

A fűtő csak a homlokát ráncolta, mintha a kellő kifejezést keresné ahhoz, amit mondania kell. Tekintete lesiklott a Karl és a maga kezére.

- Veled olyan igazságtalanság történt, mint senkivel a hajón, nagyon jól tudom. - És Karl ide-oda húzogatta ujjait a fűtő ujjai között, az meg ragyogó szemmel nézett körül, mintha gyönyörűség járná át, amit azonban senki sem vesz tőle rossz néven.

- Védekezned kell, igent és nemet mondani, máskülönben az emberek nem is sejtik, hogy mi a valóság. Meg kell ígérned, hogy hallgatni fogsz rám, mert bizony jó okom van, hogy attól féljek: többé egyáltalán nem segíthetek neked. - Ezzel sírva fakadt, megcsókolta a fűtő kezét, megragadta az érdes, majdnem élettelen kezét, és az arcához szorította, mint valami kincset, amiről le kell mondania.

De már ott volt mellette szenátor nagybátyja, és habár szinte gyöngéden, elvonta onnét.

- Úgy látszik, a fűtő megbabonázott téged - szólt, és Karl feje fölött megértő pillantást váltott a kapitánnyal. - Elhagyatottnak érezted magad, akkor találtál a fűtőre, és most hálás vagy neki; ez nagyon dicséretes. De ezt most már, az én kedvemért, ne vidd túlzásba, és tanuld meg felmérni társadalmi helyzetedet.

Az ajtó előtt zaj keletkezett, kiáltások hallatszottak, sőt, mintha valakit durván az ajtóhoz löktek volna. Egy matróz lépett be, kissé felindultan, leányoknak való kötény volt a derekára kötve. - Emberek vannak kinn - lihegte, és könyökével maga köré mutatott, mintha még a tolongásban volna. Végre összeszedte magát, tisztelegni akart a kapitány előtt, közben észrevette a kötőt, leszakította, és a földre dobta: - Förtelmes! Kötényt adtak rám! - Ekkor azonban már összecsapta a bokáját, és tisztelgett. Valaki nevetni próbált, de a kapitány szigorúan így szólt: - Ez aztán a jó hangulat. Ki van kint?

- A tanúim - mondta Schubal előrelépve -, a legalázatosabban bocsánatot kérek illetlen viselkedésükért. Ha az emberek túl vannak a tengeri úton, néha egészen megbolondulnak.

- Hívja be őket azonnal! - parancsolta a kapitány, és rögtön a szenátorhoz fordulva, így szólt barátságosan, de gyorsan: - Tisztelt szenátor úr, talán lenne szíves most unokaöccsével követni ezt a matrózt: a csónakhoz fogja vezetni önöket. Mondanom sem kell, milyen öröm és megtiszteltetés volt számomra, hogy személyesen megismerkedhettem önnel, szenátor úr. Csak azt szeretném, ha mihamarább módom lenne arra, hogy félbeszakított beszélgetésünket az amerikai flottaviszonyokról folytathassuk, és talán ismét olyan kellemesen zavarjanak meg bennünket, mint ma.

- Egyelőre elég nekem ez az egy unokaöcs is - nevetett a nagybácsi. - Most pedig fogadja hálás köszönetemet kedvességéért és Isten önnel. Egyébként nem is olyan lehetetlen, hogy mi - Karl-t szeretettel magához vonta -, legközelebbi európai utazásunk alkalmával, hosszabb időre találkozzunk kapitány úrral.

- Szívből örülnék - mondta a kapitány. A két úr kezét rázott, Karl már csak némán és futólag tudott a kapitánynak kezét nyújtani, mert ezt már lefoglalta a vagy tizenöt ember, aki Schubal-lal az élen, bár kissé zavartan, de mégis nagyon hangosan bevonult. A matróz engedélyt kért a szenátortól, hogy előremehessen, s utat tört a tömegben neki és Karl-nak. Így könnyen átjutot-tak az előttük meghajló emberek között. Úgy látszott, hogy ezek az egyébként jó szándékú emberek Schubal-nak a fűtővel való veszekedését tréfának vették, ami még a kapitány előtt is folytatódik. Karl észrevette köztük Linát, a konyhalányt is; vidáman rákacsintva kötötte föl a matróz által eldobott kötényt, mert az övé volt.

Továbbra is a matrózt követve elhagyták az irodát, bekanyarodtak egy kis folyosóra, majd néhány lépés után egy ajtócskához értek, s onnan egy rövid lépcső a számukra előkészített

csónakhoz vezetett. Vezetőjük egyetlen ugrással a csónakban termett, a benne levő matrózok pedig felegyenesedtek és tisztelegtek. A szenátor épp figyelmeztette Karlt, hogy óvatosan szálljon be, amikor a fiú, még a legfelső lépcsőn, heves sírásban tört ki. A szenátor jobbjaival Karl álla alá nyúlt, szorosan magához szorította a fiút, és bal kezével megsimogatta. Így szálltak alá a lépcső fokain, és szorosan összefonódva léptek a csónakba. Ott a szenátor Karl számára, épp magával szemben, jó helyet keresett, majd jeladására a matrózok ellökték a csónakot a hajótól, és rögtön teljes erővel munkához láttak. Alig távolodtak el néhány méterre a hajótól, Karl hirtelen fölfedezte, hogy a hajónak épp azon az oldalán vannak, ahová a főpénztár ablakai nyílnak. Mind a három ablakot Schubal tanúi foglalták el; barátságosan köszöntek és integettek, sőt a nagybácsi is visszaköszönt, az egyik matróz pedig azzal produkálta magát, hogy az egyenletes evezést félbe nem szakítva, csókot dobott nekik. Minden úgy festett, mintha a fűtő már nem is léteznék. Karl jobban szemügyre vette a nagybácsit - a térde majdnem az övét érintette -, és kétsége támadt, hogy ez az ember valaha is pótolni tudja számára a fűtőt. A nagybácsi ki is tért a pillantása elől, és a csónak körül ringó hullámokba bámult.

A NAGYBÁCSI

Nagybátyja házában Karl hamarosan hozzászokott új helyzetéhez. De a bácsikája is készségesen segített neki minden apróságban, és Karlnek sohasem kellett előbb a maga kárán okulnia, amint ez az első időkben oly gyakran megkeseríti az életet külföldön.

Szobája egy ház hatodik emeletén volt; az öt alsó emelethez a mélyben még három föld alatti szint is csatlakozott, s az egészet a nagybácsi kereskedelmi vállalata foglalta el. Karl, amikor reggel kis hálókamrájából a szobájába lépett, a két ablakon és egy erkélyajtón át beható fény mindig bámulatra készítette. Hol kellene laknia, ha mint szegény kis bevándorló lépett volna partra? Lehetséges (nagybátyja ezt a bevándorlási törvények ismeretében nagyon is valószínűnek tartotta), hogy egyáltalán be sem engedik az Egyesült Államokba, hanem hazaküldik, mit sem törődve azzal, hogy neki már nincs is hazája... Mert részvétre itt egyáltalán nem lehetett számítani, és amit Karl e tekintetben Amerikáról olvasott, teljesen igaznak bizonyult; úgy látszott, hogy itt valójában csak a szerencsések élvezhetik ki szerencséjüket, csupa közömbös arc közepette.

A szobája előtt, annak teljes hosszában, keskeny erkély húzódott. Ez a Karl szülővárosában a legmagasabb pont, kilátó lett volna, itt azonban alig szolgált mással, mint kitekintéssel egy nyílegyenes utcára. A téglalakú házak között egyenesen, és ezért mintegy menekülve, tűnt tova a messzeségbe, s ott a sűrű párából egy katedrális roppant körvonalai emelkedtek ki. S ezen az utcán reggel és este, valamint az éjszakai álmok idején is állandóan lüktető forgalom áramlott, felülről nézve eltorzult emberi alakoknak, mindenféle járművek tetejének mindig újra kezdődő, egymásba vegyülő kavargása, lárma, por és szagok még megsokszorozódott, vad keveréke emelkedett föl belőle, és ezt az egészet valami hatalmas fény fogta egybe, és járta át, hogy aztán a tárgyak tömege szórja szét, sodorja magával, és hozza sietve megint vissza. Mindezt az ámuló szem olyannyira kézzelfoghatónak találta, mintha egy mindent beborító üvegtáblát újra meg újra vad erővel törnének szét az utca fölött.

A mindig oly óvatos nagybácsi azt tanácsolta Karlnek, hogy egyelőre a legkisebb dologba se vágjon bele komolyan. Mindent meg kell vizsgálnia, s jól körül kell néznie, de ne hagyja, hogy bármi is rabul ejtse. Hiszen egy európai első napjai Amerikában: a születéshez hasonló, és habár itt az ember - e tekintetben ne legyenek Karlnek felesleges aggályai - gyorsabban is megszokik, mintha odatúlról lépne be az emberi világba: meg se szabad feledkeznie arról, hogy az első vélemény mindig gyenge lábon áll, és jobb óvakodni attól, hogy összes jövődöbéli nézeteit, amelyek majd megkönnyítik itteni életének folytatását, eleve helytelen irányba terelje. Ő maga is ismert újonnan érkezettek: ahelyett hogy ezekhez a helyes alapelvekhez tartották volna magukat, például naphosszat álltak erkélyükön, és mint eltévedt bárányok bámultak le az utcára. Ez feltétlenül megzavarja az embert. Az efféle magányos tétlenséget, báméskodást New York egy munkás, gazdag napján a kéjutazó talán megengedhetné magának, bár fenntartás nélkül annak sem lehetne tanácsolni, olyasvalaki előtt azonban, aki itt akar maradni, ha túlzás is, nyugodtan így fogalmazhatunk: ez maga a feltétlen romlás! És csakugyan: a nagybácsi mérgesen elfintorodott, ha naponta egyszer, mindig különböző időben bekukkantva, Karl az erkélyen találta. Karl ezt hamar észrevette, ennél fogva lehetőleg megtagadta magától az élvezetet, hogy kiálljon az erkélyre.

Ám korántsem ez volt az egyetlen gyönyörúsége. Szobájában ott állott a legjobb fajta amerikai íróasztal. Az apja évek óta ilyenre vágyott, és mindenféle árveréseken törte magát, hogy számára elérhető áron megvehesse, de szűkös anyagi lehetőségei miatt ez sohasem sikerült neki. Ezt az asztalt persze össze se lehetett hasonlítani azokkal az úgynevezett „amerikai

írásztalokkal”, amelyek európai árveréseken fölbukkantak. A polcos részén például száz különféle nagyságú rekesz volt, és maga az Egyesült Államok elnöke is minden aktájának megfelelő helyet talált volna benne, ráadásul volt még az oldalán egy olyan szerkezet, melynek forgatókarja elfordításával a rekeszeket tetszés vagy szükséglet szerint a legkülönfélébb módon át lehetett állítani és újból el lehetett rendezni. Vékony oldalfalak süllyedtek alá lassan, és az újonnan fölemelkedő rekeszek alját vagy fedelét alkották, a polcos rész már egy mozdulat nyomán átalakult, és mindez a forgatókar elmozdításától függően, lassan vagy képtelenül gyorsan ment végbe. Egészen új találmány volt, de Karl élénken emlékeztette a betlehemes játéokra, amit odahaza a karácsonyi vásáron mutattak a csudálkozó gyermekeknek. Téli ruhájába bugyolálva, Karl is gyakran megbámulta. Egy öregember forgatta a fogantyút, míg mozdulatait a kisfiú összevetette azzal, hogy miként változik a betlehemi játék: a szent Háromkirályok botladozva előrehaladtak, a csillag fölragyogott, a szent istállóban pedig elfogódottan tovább tevékenykedtek. És mindig úgy érezte, hogy az anyja, aki mögötte állott, nem követ eléggé minden eseményt, ezért magához vonta, amíg nem érezte, hogy a hátához simul, ilyenkor aztán hangosan fel-felujjongva, sokáig mutogatta neki a rejtettebb látnivalókat (például egy nyulacskát, amely elől a fűben hátsó lábára állt, majd megint futni készült) - mígnem az anyja betapasztotta a száját, és nyilván visszasüppedt előző révedezésébe. Az írásztalt persze nem azért csinálták, hogy ilyen emlékeket ébresszen, de lehet, hogy a találmányok történetében éppúgy megvannak a homályos összefüggések, mint Karl emlékeztetésében. A nagybácsi egyébként, Karllal ellentétben, korántsem volt elégedett, csak hát valami rendes írásztalt akart Karlnak venni, és az efféle írásztalokat már mind ilyen új berendezésekkel készítették, sőt, az az előnyük is megvolt, hogy ezek a régi írásztalokba is nagyobb költség nélkül beszerelhetők voltak. Emellett a nagybácsi sohase mulasztotta el, hogy Karlnak lelkére kösse: lehetőleg egyáltalán ne használja a regulátort. Hogy e tanácsának nagyobb nyomatókat adjon, azt bizonygatta, hogy a gépezet nagyon érzékeny, könnyen elromlik, és helyreállítása fölöttébb költséges. Nem volt nehéz belátni, hogy az ilyen megjegyzések csak ürügyet képeztek, bár egyébként azt is el kellett ismerni, hogy a szabályozó nagyon könnyen rögzíthető, amit azonban a nagybátyja mégsem tett meg.

Magától értetődik: az első napokban Karl és a nagybácsi sokszor elbeszélgettek. Karl azt is elmesélte, hogy odahaza, ha nem is gyakran, de szívesen zongorázott, bár anyjától csupán kezdő fokon tanult meg játszani. Nagyon is tudatában volt, hogy ennek szóba hozása egyben azt jelenti, hogy zongorát szeretne, de már eléggé tájékozódott ahhoz, hogy tudja: nagybátyjának semmiképp sem kell krajcároskodnia. Kérése mégsem teljesült azonnal, hanem úgy nyolc nap múlva; a nagybácsi, mintha kelletlen vallomást tenne, közölte vele, hogy a zongora épp megérkezett, és Karl, ha akarja, ellenőrizheti a szállítást. Ez nemigen esett nehezebbre, ám maga a szállítás sem volt sokkal körülményesebb: a ház külön felvonójában, amelyben minden zsúfoltság nélkül egy egész bútoroskocsi elfért volna, a zongora is fölbegett Karl szobájához. Karl is felmehetett volna ugyanabban a felvonóban, együtt a zongorával és a szállítómunkásokkal, de mivel közvetlenül mellette egy személylift is rendelkezésére állott, azzal utazott; egy kapcsolókar révén mindig egy magasságban tartotta saját liftjét a másikkal, és az üvegfalon át merően figyelte a szép hangszert, immár mint sajátját. A szobájában aztán, hogy az első hangokat leütötte, olyan bolond öröm fogta el, hogy további játék helyett felugrott, és némi távolságból, kezét csípőre téve, bámulta a zongorát. A szoba akusztikája is kitűnőnek bizonyult, és ez végleg elmulasztotta azt a kissé kellemetlen kezdeti érzését, hogy vasfalú házban lakik. Az igaz: bármennyire úgy festett is kívülről az épület, mint ami vasból készült, benn a szobában a fémemeleket a legkevésbé sem lehetett észrevenni, és senki sem tudott volna a berendezésben bármit is mutatni, ami a lakályosságot egy hajszálnyi is zavarta volna. Karl eleinte sokat remélt a zongorázástól, és különösen lefekvés előtt nem röstellt játszani azzal a gondolattal, hogy ezzel a zongorajátékkal közvetlenül befolyásolhatja az

amerikai viszonyokat. Mindenesetre különösen hangzott, amikor a zajos utcára kitért ablaknál egy régi hazai katonadalt játszott - egy olyan dalt, amit a katonák esténként, amikor a kaszárnyaablakban könyökölnek, a sötét térségbe bámulva, ablakról ablakra egymásnak énekelnek -, de akkor lepillantott az utcára, az pedig változatlan volt: kicsi része egy nagy körforgásnak, amibe nem lehetett megkapaszkodni anélkül, hogy az összes erőt ne ismerné. A nagybácsi elviselte a zongorázást, nem is vetett ellene semmit - merthogy Karl, intelmeire hallgatva, csak ritkán engedte meg magának a játék örömét -, sőt, Karlnek amerikai indulókat is hozott, és persze a nemzeti himnusz kottáját, de pusztán a zenében lelt örömmel mégsem lehetett megmagyarázni, hogy egy napon minden tréfa nélkül megkérdezte unokaöccsét: nem akar-e megtanulni hegedülni vagy vadászkürtön is játszani.

Karlnek természetesen első és legfontosabb föladata volt, hogy angolul tanuljon. Minden reggel hét órakor egy fiatal, kereskedelmi főiskolai tanár jelent meg szobájában, és Karl-t már íróasztalánál ülve, füzetek között, vagy a szobában fel és alá járva, tanulás közben találta. Karl is belátta, hogy az angol nyelv elsajátításához semmilyen nagy sietség nem lehet elegendő, és hogy egyébként is e téren van a legjobb alkalm arra, hogy gyors előrehaladásával nagybátyjának különös örömet szerezzen. Valóban, míg korábban a nagybácsival folytatott angol nyelvű beszélgetés csak az üdvözlő és búcsúszavakra korlátozódott, rövidesen sikerült mind nagyobb részben angolra fordítani, s ennek révén máris bizalmasabb beszédtemák is kezdtek fölbukkanni. Az első amerikai költemény, egy tűzvész leírása, amit Karl egyik este el tudott mondani, a nagybátyját mélységes elégedettséggel töltötte el. Mindketten Karl szobájában állottak, az egyik ablak mellett, a nagybácsi kifelé nézett, föl az égre, melyről már eltűnt a nappali fény, és a verset követve, lassú ritmusban ütötte össze tenyerét, míg Karl kihúzta magát, és merev tekintettel küzdött meg a nehéz versezettel.

Minél jobban beszélt angolul, a nagybácsinak annál nagyobb kedve tellett abban, hogy őt ismerőseinek bemutassa. Minden eshetőségre gondolva úgy rendezte, hogy az ilyen találkozásoknál egyelőre mindig Karl közelében legyen az angoltanár. A legelső ismerős, akinek Karl-t egy délelőtt bemutatták, egy karcsú, fiatal, hihetetlenül simulékony fiatalember volt, akit a nagybácsi különös udvariassággal vezetett Karl szobájába. Szülei szemén nézve, nyilván azoknak a „tékozló” milliomosfiúknak egyike lehetett, aki úgy él, hogy a közönséges halandó egyetlen, tetszés szerint kiválasztott napját sem tudná fájdalom nélkül végigkövetni. És mintha csak tudná vagy sejtene ezt (és épp egy ilyen emberrel találkozna), amennyire csak tőle tellett: szája és szeme körül a boldogság nem szűnő mosolya játszott, s úgy látszott, hogy ez a mosoly saját magának, az előtte állónak és az egész világnak szól.

Ezzel a fiatalemberrel, Mack úrral, a nagybácsi feltétlen helyeslésére megbeszélték, hogy minden reggel fél hatkor vagy a lovaglói iskolában, vagy a szabadban együtt fognak lovagolni. Karl ugyan először vonakodott, mert még sohasem ült lovon, és először valamelyest még akart tanulni, de a nagybácsi és Mack annyira unszolták, a lovaglást pusztán kedvtelés- és egészséges testgyakorlásként, nem pedig mint mesteri tudományt emlegetve, hogy végül is beleegyezett. Most aztán már fél ötkor föl kellett kelnie, és ez gyakran igen nehezebbre esett, mert az egész napi feszült figyelem annyira kimerítette, hogy szinte álomkóros volt, de a fürdőszobájában egykettőre elmúlt a rosszkedve. A tus rózsái szélteben és hosszában az egész kád fölé kiterjeszkedtek - melyik otthoni diáknak, lett légyen bármilyen gazdag, állt rendelkezésére ilyesmi, még hozzá csakis az ő használatára? Karl ott terpeszkedett ebben a kádban, ki tudta nyújtani a karját, és a langyos, majd forró, újból langyos és végül jéghideg vizet tetszése szerint zuhogtatta egész testére vagy annak csak egy részére. Szinte az álmát tovább élvezve feküdt ott, és repeső örömmel fogta föl csukott szemhéján az utolsó, egyenként aláhulló cseppeket, amelyek aztán arcán patakzottak végig.

A lovaglóliskolában, ahová a nagybácsi hatalmas autója röpítette, már várta az angoltanár, míg Mack mindig csak később jött. Nyugodtan késhegett, mert a vérbeli, eleven lovaglás ügyis csak akkor kezdődött, amikor ő is megjelent. Amint belépett, az addig félálomban baktató lovak fölágaskodtak, az ostor hangosabban pattogott az egész teremben, a környező galérián hirtelen különböző személyek bukkantak föl: nézők, loápolók, lovagolni tanulók és még isten tudja, kicsodák. Karl azonban, mielőtt Mack megérkezett, felhasználta az időt arra, hogy legalább a lovaglás elemi fogásaival egy kissé mégiscsak ismerkedjék. Volt ott egy jól megtermett férfiú, aki a legmagasabb ló hátát is épp hogy megemelt karral érte el; ebben az alig negyedórás oktatásban ő részesítette Karlt. A fiú itt nem aratott valami nagy sikert, ám alaposan megtanult angolul panaszkodni: gyakorlás közben kétségbeesett panaszszavakat intézett angoltanárához, míg az, igencsak álmosan, az ajtófélfának támaszkodott. De ha Mack megérkezett, majdnem minden sirámnak vége lett. A magas férfiút elküldték, és nemsokára az egész homályos teremben nem hallatszott más, mint a vágzó lovak patáinak dübörgése, és alig lehetett mást látni, mint Mack felemelt karját, amint Karlt dirigálta. Ennek a mintegy álomban átélt élvezetnek vagy félóra múltán vége lett. Mack nagyon sietett, elbúcsúzott Karltól, s ha lovaglásával különösen meg volt elégedve, néhányszor meglegyintette a képét, és máris eltűnt, nagy sietségében még az ajtón sem lépett ki Karllal együtt. Karl ekkor magával vitte az autóban a tanárt, és az angolórára többnyire kerülő utakon mentek, mert a nagybácsi házától a lovaglóliskolához vezető főútvonalak forgatagában túlságosan sok időt vesztenek volna. Egyébként az angoltanár nem sokáig kísérgette, mert Karl, aki szemrehányásokkal illette magát, hogy a kimerült embert szükségtelenül a lovaglóliskolába fásasztja - már csak azért is, mert Mackkel igen könnyen meg tudta magát értetni angolul -, kérte a nagybácsit, hogy mentse fel a tanárt e kötelessége alól. A nagybácsi, némi gondolkodás után, ebbe is beleegyezett.

Bár Karl ugyan többször kérte rá, mégis elég sok időbe tellett, míg a nagybácsi elhatározta, hogy a fiút kissé beavatja üzletébe. Ez egyfajta bizományi és szállítmányozási vállalat volt, amilyen, már amennyire Karl meg tudta ítélni, Európában talán egyáltalán nem is létezett. A cég ugyanis közvetítő kereskedelmet folytatott, mely azonban nem a termelőtől a fogyasztóhoz vagy talán a kereskedőhöz juttatta el az árut, hanem mindenféle árut és terményt nagy gyárak, sőt kartellek részére közvetített, az azok közötti üzleteket is lebonyolítva. Ennek megfelelően igen nagyarányú beszerzéssel, raktározással, szállítással és eladással foglalkozó vállalkozás volt, és állandóan pontos telefon- és távírókapcsolatot kellett fenntartania az ügyfeleivel. A távíróterem nem kisebb, hanem nagyobb volt, mint Karl szülővárosának távíróhivatala, amelyen egyszer egy ott ismerős iskolatársának kezét fogva végigment. A telefonteremben, ahová csak nézett az ember, kinyíltak, majd becsukódtak a telefonfülkék ajtai, a zaj pedig észbontó volt. A nagybácsi benyitott a legközelebbi ajtón, és a szikrázó villanyfényben Karl egy tisztviselőt pillantott meg, aki közömbös volt az ajtók minden zaja iránt, fejére acélszalag simult, a fülhallgatót szorítva füléhez. Jobb keze úgy feküdt egy asztalkán, mintha igen súlyos volna, és csak ceruzát tartó ujjai rángatóztak már nem is emberi egyenletességgel és gyorsasággal. A beszélőtőlcsérbe mondott szavakkal nagyon takarékoskodott, sőt, gyakran mintha valamit ellene akart volna vetni a beszélőnek, valamit pontosabban meg szeretett volna tőle kérdezni, de bizonyos, szándéka megvalósítása előtt hallott szavak arra készítették, hogy szemét lesütve tovább írjon. Nem is kellett megszólalnia, mert, amint Karlnak a nagybácsi halkan megmagyarázta, az általa fölvetett jelentéseket egyidejűleg még két másik alkalmazott is jegyezte, és aztán összehasonlították, úgyhogy a tévedéseket a lehetőséghez mérten kiküszöbölték. Ugyanabban a pillanatban, amikor a nagybácsi és Karl kilépett az ajtón, besuhant egy gyakornok, és az időközben teleírt papírokkal jött ki. A terem közepén ide-oda rohangáltak az emberek. Senki sem köszönt, az üdvözlés tilos volt, mindenki felzárkózott az előtte haladó lépteihez, és lenézett a földre, amelyen a lehető leggyorsabban akart előrehaladni, vagy egyes szavakat, számokat kapott el a kezében tartott papírokról, amelyek megrebbentek sietős léptei lendületétől.

- Te csakugyan sokra vitted - mondta Karl egyszer, miközben így végigsétáltak az üzemen, melynek pusztá szemügyre vételére sok napot kellett rászánniok még akkor is, ha minden részleget épp csak meg akartak tekinteni.

- És mindezt magam indítottam el, harminc évvel ezelőtt, ezt tudnod kell. Akkoriban a kikötői negyedben volt egy kis üzletem, és ha ott naponta öt ládát leraktak, az soknak számított, s én büszkén tértem haza. Ma az én raktárain nagyságra nézve harmadikak a kikötőben, és ott az az épület a szállítómunkásaim hatvanötödik csoportjának az ebédlője és szerszámraktára.

- Hiszen ez csodálatos! - szólt Karl.

- Itt minden ilyen gyorsan fejlődik - fejezte be a nagybácsi beszélgetésüket.

Egy napon a bácsi közvetlenül ebédlő előtt érkezett. Karl azt hitte, ma is, mint máskor, egyedül fog ebédelni. De a nagybácsi felszólította, hogy öltözzék azonnal feketébe, és tartson vele - két üzletbarátja is velük ebédel. Amíg Karl a szomszéd szobában átöltözött, a nagybácsi leült az íróasztalhoz, és átnézte az épp befejezett angol feladatot, az asztalra ütött, és így rikoltott: - Igazán kitűnő!

Nem vitás, hogy e dicséret hallatára az öltözködéssel is jobban boldogult, de csakugyan: angol tudásban Karl már biztosan állt a lábán.

A nagybácsi ebédlőjében, amelyre még megérkezésének estéjéről emlékezett, két nagy, kövér úriember emelkedett föl üdvözlésükre: az első, név szerint Green, a másik egy bizonyos Pollunder, amint ez az asztalnál való beszélgetés közben kiderült. A nagybácsi ugyanis alig ejtett néhány szót ismerőseiről, mindig Karlra bízta, hogy saját megfigyelései révén találja ki, ami szükséges vagy érdekes. A tulajdonképpeni étkezés alatt csak bizalmas üzleti ügyeket beszéltek meg, ami jó lecke volt Karl számára, kereskedelmi kifejezéseket tekintve, mialatt hagyták, hogy Karl csendben eszegessen, mint afféle gyerek, akinek mindenekelőtt alaposan jól kell laknia. Ezt követőleg Green úr hozzáhajolt, és félreérthetetlenül arra törekedve, hogy lehetőleg érthetően fejezze ki magát angolul, általánosságban első amerikai benyomásai felől érdeklődött. Karl a halálos csendben elég részletesen válaszolt, és hálából azon igyekezett, hogy valamelyest New York-i színezetű tájszólással beszélve nyerje meg rokonszenvüket. Egy kifejezésnél mindhárom úr összenevetett, és Karl már attól félt, hogy durva hibát követett el, de nem így volt; ellenkezőleg, mint Pollunder úr megmagyarázta, nagyon talpraesetten fejezte ki magát. Egyáltalán, úgy látszott, hogy ennek a Pollunder úrnak Karl különösen tetszik, és míg a nagybácsi és Green úr ismét visszatért az üzleti megbeszéléshez, Pollunder úr Karllal közelebb húzatta magához a székét, és először alaposan kifaggatta a nevéről, származásáról, utazásáról, míg aztán végül, alkalmat adva arra, hogy Karl ismét kipihenje magát, köhögés közepette, mégis sietősen, saját magáról és leányáról beszélt, akivel New York közelében egy kis birtokon lakik, de ahol csak az estét töltheti, mert bankár, és foglalkozása egész nap New Yorkhoz köti. Mindjárt szívélyesen meg is hívta Karl: menjen ki a birtokra - az olyan újsütetű amerikainak, mint ő, nyilván szüksége is van arra, hogy New York után néha fölfrissüljön. Karl rögtön engedélyt kért a nagybácsitól, hogy ezt a meghívást elfogadhassa, és a nagybácsi is láthatólag örömmel adta beleegyezését, de nem jelölt meg időt, sem pedig, amint ezt Karl és Pollunder úr várta, mérlegelésbe nem bocsátkozott.

De már másnap lerendelték Karl a nagybácsi egyik irodájába (csak ebben a házban tíz különféle irodája volt), ahol a bácsikáját és Pollunder urat a fotelban ülve, eléggé hallgatagon találta.

- Pollunder úr - szólt a nagybácsi, alig lehetett a szoba esti homályában ráismerni -, Pollunder úr azért jött, hogy magával vigyen a birtokára, ahogy azt tegnap megbeszéltük.

- Nem tudtam, hogy erre már ma sor kerül - felelte Karl -, különben már előkészültem volna.

- Ha nem vagy készen, akkor talán más alkalomra halasztjuk a látogatást - vélte a nagybácsi.
- Mit készülödne! - kiáltotta Pollunder úr. - Egy fiatalember mindig útra kész.
- Nem órála van szó - fordult a nagybácsi vendégéhez -, de mégis föl kellene mennie a szobájába, és önt ezt feltartaná.
- Van idő bőven arra is - válaszolt Pollunder úr -, előre gondoltam valamelyes késésre, és hamarább zártam.
- Látod - szólt a nagybácsi -, máris milyen kellemetlenségeket okoz a látogatásod.
- Sajnálom - szólt Karl -, de azonnal újra itt leszek - és már ugrani is akart.
- Ne siessen túlságosan - szólt Pollunder úr. - Ön a legkisebb kellemetlenséget nem okozza, ellenkezőleg: látogatása tiszta öröm a számomra.
- Elmulasztod reggel a lovaglórórádat, vagy már lemondta?
- Nem - felelte Karl; ez a látogatás, melynek örült, mind terhesebbé kezdett lenni számára -, hiszen nem is tudtam...
- És mégis el akarsz utazni? - faggatta tovább a nagybácsi.

A barátságos Pollunder úr segítségére sietett.

- Útközben megállunk a lovaglóiiskolánál, és elrendezzük a dolgot.
- Erről lehet szó - mormogta a nagybácsi. - De Mack várni fog rád.
- Várni nem fog rám - mondta Karl -, de mindenesetre odamegy majd.
- Hát akkor? - kérdezte a nagybácsi, mintha Karl felelete a legcsekélyebb mértékben sem elégitené ki.

Ismét Pollunder úr mondta ki a döntő szót:

- De Klara - mármint Pollunder úr lánya - már ma estére várja, és ő csak fontosabb, mint Mack.
- Mindenesetre - hagyta rá a nagybácsi. - Akkor hát szaladj is a szobába - és mintegy akaratlanul többször megveregette a fotel karját.

Karl már az ajtónál volt, amikor a nagybácsi még megállította kérdésével: - De az angolórára holnap reggel megint itt leszel?

- Hogyhogy! - kiáltott Pollunder úr, és amennyire kövérsége megengedte, ámulva megfordult foteljében. - Hát nem maradhat kinn legalább holnap? Aztán holnapután reggelre megint visszahozom.

- Ez semmiképpen sem megy - válaszolta a nagybácsi. - Nem engedhetem, hogy tanulmányai ilyen rendetlenül folyjanak. Később, ha már rendes hivatásának él majd, nem bánom, ha akár hosszabb időre is elfogadja az ilyen barátságos és megtisztelő meghívást.

„Hogy akadékoskodik” - gondolta Karl.

Pollunder úr elszomorodott. - Egy estére és egy éjszakára majdnem semmi értelme.

- Nekem is ez a véleményem - szögezte le a nagybácsi.
- Értjük be azzal, ami lehetséges - szólt Pollunder úr, és már újra nevetett. - Várok tehát! - kiáltotta Karlnak, aki, mivel a nagybácsi nem szólt többet, elsietett.

Amikor kis idő múltán útra készen visszatért, már csak Pollunder urat találta az irodában, a bácsi már távozott. Pollunder úr boldogan rázta meg Karl mindkét kezét, mintha amilyen kézzelfoghatóan csak lehet, meg akarna bizonyosodni, hogy Karl mégis vele tart. Karl még egészen föl volt hevülve a sietségtől, és ő is jól megrázta Pollunder úr kezét; örült, hogy elmehet a kirándulásra.

- Nem haragudott a nagybátyám, mert elutazom?

- Dehogy! Hisz az egészet nem gondolta olyan komolyan. Csak nagyon szívéen viseli az ön nevelését.

- Ő maga mondta önnek, hogy az iméntieket nem gondolta olyan komolyan?

- Ó, igen - válaszolt Pollunder úr vontatottan, és ezzel elárulta, hogy a hazugsághoz nem ért.

- Érdekes, hogy mennyire nem szívesen adott engedélyt, hogy önt meglátogassam, pedig hát ön a barátja.

Pollunder úr, bár nyíltan nem vallotta be, maga sem talált erre magyarázatot, és amikor kocsi-ján a meleg estében hajtottak, mindketten még sokáig eltöprengtek ezen, bár a beszélgetést tüstént más tárgyra terelték.

Szorosan egymás mellett ültek, és Pollunder úr Karl kezét a magáéban tartotta, amíg beszélt. Karl sokat akart hallani Klara kisasszonyról, mintha türelmetlen lenne a hosszú utazás miatt, és az elmondottak révén korábban megérkezhetne, mint a valóságban. Este még sohasem autózott a New York-i utcákon; a gyalogjáró és az úttest fölött a láрма úgy kergetőzött, mint forgószél, irányát minden pillanatban változtatta, mintha nem is emberek okozták volna, hanem valami idegen elem lenne, de Karl, mialatt azon igyekezett, hogy Pollunder úr szavait pontosan felfogja, csak annak sötét mellényével törődött, melyen méltóságteljes sötét lánc vonult keresztül. Az utcákon a közönség, elkéséstől való leplezetlen félelemben, siető léptekkel és a lehető legnagyobb sebességgel vezetett járművekben törtetett a színházak felé. Majd e vidékről, kevésbé forgalmas kerületeken áthaladva, az elővárosokba jutottak, ahol autójukat lovas rendőrök lépten-nyomon mellékutcákba irányították, mert a főútvonalakat sztrájkoló fém munkások szállták meg, és csak a legszükségesebb járműforgalmat engedték át a kereszteződéseknel. Aztán a sötét, tompán visszhangzó utcákból kigördülve, az autó átszelte ezeknek a terekhez hasonló széles utcáknak egyikét - ekkor két oldalról, távlati képben, amelyet senki sem tudott a végéig belátni, a munkások láthatóvá lettek, ellepték az úttestet, tömegük aprócska léptekkel haladt előre, énekük egységesebb volt, mintha egyetlen ember énekelne. A szabadon hagyott útszakaszon azonban itt-ott rendőröket lehetett látni, mereven álló lovon, vagy zászlóvivőket, embereket - az utca fölött lebegő vászakra írt feliratokat cipeltek -, vagy egy-egy munkatársakkal, hírvivőkkel körülvett munkásvezért, vagy egy villamoskocsit, amely nem menekült el elég gyorsan, és most ott állott üresen és sötétben, míg a vezető és kalauz a peronon ült. Kíváncsiak kis csoportjai vesztegeltek, távol a valódi tüntetőktől, és nem hagyták el őrhelyüket, habár az események értelmével nem voltak tisztában. Karl azonban boldogan helyezkedett el Pollunder úr ölelő karjában; az a hit, hogy rövidesen szívesen látott vendég lesz egy kivilágított, fallal körülvett, kutyákkal őrzött villában: mértéktelen örömmel töltötte el, és ha kezdődő álmosága miatt többé nem is fogott fel mindent teljesen abból, amit Pollunder úr mondott, vagy legalábbis nem összefüggően, mégis időről időre összeszedte magát, megtörölte szemét, hogy újra fölmérje, vajon Pollunder úr észrevette-e álmoságát, mert ezt mindenáron el akarta kerülni...

EGY VILLA NEW YORK MELLETT

- Megérkeztünk - szólott Pollunder úr, épp egy olyan pillanatban, midőn Karl elbóbiskolt. A gépkocsi egy villa előtt állott, amit (miként a New York környéki gazdag emberek házáinál szokásos) terjedelmesebbre és magasabbra méreteztek, mint az csupán egy családnak épült villának szükséges. Mivel csak a ház földszintje volt kivilágítva, egyáltalán nem lehetett fölmérni, milyen magas. Elöl gesztenyefák susogtak, köztük már nyitva volt a rácskerítés, rövid út vezetett a ház külső lépcsőjéhez. Míg kiszállt, a fáradt fiú úgy találta, hogy az utazás elég soká tartott. A gesztenyesor sötétjében hallotta, amint egy női hang azt mondja mellette: - Végre itt van, Jakob úr!

- Rossmann vagyok - mondta Karl, és megfogta a feléje nyújtott kis kezét, a lányt egyelőre csak körvonaláiban látta.

- Csak unokaöccse Jakobnak - magyarázta Pollunder úr -, s Karl Rossmann-nak hívják.

- Ez mit sem változtat az örömről, hogy nálunk üdvözölhetjük - szólott a lány, akinek ez a név nem sokat jelentett.

Karl, mialatt Pollunder úr és a leány közt a ház felé lépdelt, mégis megkérdezte:

- Ön Klara kisasszony?

- Én vagyok - válaszolt amaz, míg végre a házból egy kis fény esett Karlhoz hajló arcára, és kissé kiemelte a homályból -, de nem akartam itt a sötétben bemutatkozni.

„Eszerint a kerítésnél várt bennünket?” - gondolta Karl, aki járás közben lassan felébredt.

- Egyébként még egy vendégünk van ma este - szólott Klara.

- Lehetetlen! - kiáltott Pollunder mérgesen.

- Green úr - mondta Klara.

- Mikor érkezett? - kérdezte Karl, rosszat sejtve.

- Egy pillanattal ezelőtt. Nem hallottátok a kocsiját magatok előtt?

Karl felnézett Pollunderre, hogy megtudja, miként ítéli meg ő a helyzetet, de az, kezét a nadrágzsebébe süllyesztve, csupán kissé keményebben lépkedett.

- Hiába lakunk hát New Yorkon kívül, itt sem kímélnék meg a zavarástól. Úgy látszik, még messzebbre kell költöznöm, és fél éjszakát utazni, hogy hazaérjek.

A külső lépcsőn megálltak.

- De hiszen Green úr már nagyon régen nem járt itt - mondta Klara, aki nyilván mindenben egyetértett apjával, ám meg akarta nyugtatni.

- De miért épp ma este jön? - kérdezte Pollunder, és a szó már dühösen áradt ki duzzadt alsó ajkán át, amely laza, súlyos húsdarabként meg-megremegett.

- Hát igen! - helyeselt Klara.

- Talán nem marad soká - jegyezte meg Karl, és maga is bámult, hogy mennyire egyetértett ezekkel a számára tegnap még vadidegen emberekkel.

- Ó, dehogynem - szólt Klara -, valami nagy üzlete van papával, a megbeszélés valószínűleg sokáig tart majd, mert már tréfásan meg is fenyegetett, hogy ha udvarias háziasszony akarok lenni, reggelig oda kell figyelnem.

- Szóval, még ez is. Akkor éjjelre is itt marad! - kiáltott Pollunder, mintha ezzel a legrosszabb következett volna be, mondta, és ez az új ötlet jobb kedvre hangolta. - Szinte kedvem lenne önt, Rossmann úr, ismét a gépkocsiba ültetni, és nagybátyjához visszavinni. A mai esténket már eleve megzavarták, és ki tudja, mikor fogja önt legközelebb a nagybátyja ismét elengedni. De, ha már ma visszaviszem, legközelebb nem tagadhatja meg önt tőlünk.

Evvel kézen is fogta Karl, hogy tervét megvalósítsa. De Karl nem mozdult, Klara pedig kérte, hogy maradjanak, mert ami őt és Karl-t illeti, ők a legkevésbé sem zavartatják magukat Green úr által, és végül maga Pollunder is érezte, hogy elhatározása nem a legszilárdabb. Ráadásul - és talán ez volt a döntő - hirtelen Green úr hangját hallották, amint a lépcsőfeljáró tetejéről lekiált a kertbe:

- Hol maradtok hát?

- Gyerünk - szólt Pollunder, és felkanyarodott a külső lépcsőre.

Mögötte haladt Karl és Klara, akik most a fényben tanulmányozták egymást.

„Milyen piros a szája” - mondta magában Karl, és arra gondolt, hogy Pollunder úr ajka milyen szép formájú a lányán.

- Vacsora után - így szólt a lány -, ha önnek is úgy tetszik, mindjárt az én szobámba megyünk, hogy legalább mi szabaduljunk meg ettől a Green úrtól, ha már papa nem teheti. És ha lesz olyan szíves, zongorázik majd nekem, mert papa már elmesélte, milyen jól játszik. Sajnos, én teljesen képtelen vagyok a gyakorlásra, és hozzá sem nyúlok a zongorához, bármennyire szeretem is pedig a muzsikát.

Klara javaslatával Karl teljes mértékben egyetértett, habár Pollunder urat is szívesen bevonta volna a társaságba. Amint a lépcsőn felfelé haladtak, lassan kirajzolódott előttük Green óriási alakja - Pollunder méreteit Karl már éppen megszokta -, s láttán Karl minden reménye elenyészett, hogy ettől az embertől ma este bármi módon is elvonhatná a házigazdát.

Green úr nagyon sietősen fogadta őket, mintha sok mindent kellene pótolniuk, karon fogta Pollunder urat; Karl-t és Klarát pedig maga előtt tolt az ebédlőbe. Ez nagyon ünnepélyesnek hatott - különösen az asztalon levő virágok miatt, amelyek félig kiemelkedtek a friss, zöld lomb közül, úgyhogy kétszeresen sajnálatos volt Green úr zavaró jelenléte. Karl, amíg a többiek leültek, az asztalnál várt, s épp megörült, hogy a kertre néző üvegajtó nyitva marad, mert úgy áradt be az erős illat, mint valami lugasba, amikor Green úr nagy fújtatva lehajolt a legalsó reteszhez, hogy az ajtót becsukja, majd kinyújtózott a legfelsőhöz és mindezt olyan fiatalos fűrgeséggel, hogy az odasiető inasnak már semmi teendője sem maradt. Az asztalnál az első szavakat Green úrral a csodálkozás mondatta, hogy Karl-t a nagybácsi erre a látogatásra elengedte. Egyik tele leveseskanalat a másik után emelte a szájához, és megmagyarázta balra Pollunder úrnak, jobbra Klarának, miért csodálkozik annyira, és hogy mennyire vigyáz a nagybácsi Karlra, és hogy bácsikája szeretete Karl-iránt túlon túl nagy ahhoz, hogy még rokoni szeretetnek lehessen nevezni.

„Nem elég, hogy hívatlanul ide tolja a képét, még a kettőnk kapcsolatába is beleártja magát” - gondolta Karl, és az aranyszínű levesből egy korty se ment le a torkán. Azt azonban mégsem akarta, hogy észrevegyék: mennyire zavarban van, ezért némán kezdte magába önteni a levest. Az étkezés gyötrelmes lassúsággal haladt. Csak Green úr és úgy-ahogy Klara volt élénk, és talált alkalmat egy-egy kurta nevetésre. Pollunder úr mindössze néhányszor szólta bele a

társalgásba, amikor Green úr üzletről kezdett el beszélni. De ettől a témától is rövidesen visszahúzódott, és Green úrnak egy idő múlva váratlanul újra rá kellett ezzel törnie. Hangoztatni kívánta - (és akkor történt, hogy Karl úgy felfigyelt, mintha valami veszély fenyegetné, és Klarának kellett figyelmeztetnie: előtte a pecsenye, vacsorán vesz részt), hogy ez a váratlan látogatás ma nem volt eleve szándékában. Mert, ha az üzlet, amiről még beszélniük kell, különlegesen sürgős is, legalább a legfontosabbat megtárgyalhatták volna ma a városban, és a mellékes dolgokat holnapra vagy későbbre halaszthatták volna. Így aztán már jóval üzletzárás előtt ott járt Pollunder úrnál, de nem találta ott, úgyhogy kénytelen volt hazatelefonálni, hogy éjjelre nem megy haza, és ki kellett ide kocsiznia.

- Akkor bocsánatot kell kérnem - szólt Karl még mielőtt valaki válaszolhatott volna -, mert én vagyok az oka, hogy Pollunder úr üzletét ma korábban elhagyta, és ezt nagyon sajnálom.

Pollunder úr arca nagyobbik részét szalvétával takarta el, Klara pedig, bár rámosolygott Karlra, ezt nem résztvevően tette, hanem olyanformán, mintha ezzel valahogy befolyásolni akarná...

- Semmi szükség mentegetőzésre - szólt Green úr, aki épp egy galambot darabolt föl éles vágásokkal -, sőt ellenkezőleg, örülök, hogy az estét ilyen kellemes társaságban tölthetem, ahelyett hogy egyedül vacsoráznék otthon, ahol öreg házvezetőnőm szolgál ki. Olyan öreg, hogy már az ajtó és az asztal közötti út is nehezebbre esik, és székemben hosszú időre hátradőlhetek, ha figyelemmel akarom kísélni ezt az útját. Csak nemrégiben sikerült elérnem, hogy az ebédlő ajtajáig az inas hozza az ételleket, az út az ajtótól az asztalomig azonban az ő privilégiuma, már amennyire belelátok a lelkébe.

- Istenem - kiáltott Klara -, ez aztán a hűség!

- Igen, van még hűség a világon - mondta Green úr, és a szájához emelt egy falatot, a nyelve pedig, amint Karl véletlenül észrevette, egy lendülettel kapta el az ételt. Karl kis híján rosszul lett, és felállott. Pollunder úr és Klara majdnem egyszerre nyúlt a keze után.

- Maradjon még - tartóztatta Klara. És amint ismét leült, odasúgta neki. - Rövidesen eltűnünk innen. Legyen türelemmel.

Green úr közben nyugodtan foglalatzkodott az evéssel, mintha Pollundernek és Klarának a természetes feladata lenne, hogy Karl-t megnyugtassa, ha tőle megundorodik.

Az étkezés különösen azért húzódtott el, mert Green úr oly nagy gonddal bánt el minden fogással. Bár fáradhatatlan készséggel fogadott minden újabb tálal, valóban úgy látszott: most alaposan ki akarja élvezni, hogy öreg házvezetőnője nincs jelen. Mindegyre dicsérte Klara kisasszony művészetét a háztartás vezetésében, ami láthatólag hízelgett a lánynak, míg Karl-t kísértés fogta el, hogy közbelépjen, mert Green mintha hozzá akart volna nyúlni Klarához. De Green úr nem érte be Klarával, hanem anélkül, hogy a tányérról felnézett volna, gyakran sajnálkozott Karl feltűnő étvágytalanságán. Pollunder úr védelmébe vette Karl étvágyát, habár neki mint vendéglátónak Karl-t szintén evésre kellett volna buzdítania. És valóban: a nyomasztó légkör hatására, amelytől az egész vacsora alatt szenvedett, Karl olyan érzékeny lett, hogy saját jobb belátása ellenére, Pollunder úr e megnyilatkozását barátságtalan gesztusként értelmezte. És ezzel az állapottal volt összhangban, hogy egyszer egészen illetlenül gyorsan és sokat evett, majd megint hosszú időre fáradtan letette a kést és villát - a társaság legkevésbé tevékeny tagja lett: az ételleket felszolgáló inas gyakran nem is tudott mit kezdeni vele.

- Már holnap el fogom mesélni a szenátor úrnak, hogyan sértette meg Klara kisasszonyt azzal, hogy nem evett - szólt Green úr, és igyekezett e szavainak tréfás célzatát azzal a móddal, ahogy az evőeszközzel hadonászott, kifejezni.

- Nézze csak: milyen szomorú a kislány - folytatta, és megfogta Klara állát. A lány hagyta, és lehunyta a szemét. - Te kis izé! - kiáltott Green úr, hátradőlt, és nevetett vörös arccal, a jólakott ember duzzadó erejével. Karl hiába igyekezett Pollunder úr magatartását önmagának megmagyarázni. Az csak ült a tányérja előtt, és rámeredt, mintha ott történnék a tulajdonképeni fontos esemény. Nem húzta közelebb székét a Karléhoz, és ha megszólalt, mindenkihez intézte szavait, Karl számára nem volt semmi különös mondanivalója. Ezzel szemben eltúrte, hogy Green, ez a kitanult New York-i agglegény nyilvánvaló szándékkal Klarát tapogassa, hogy őt, Karlt, Pollunder úr vendégét megsértse, vagy legalábbis úgy bánják vele, mint valami gyerekekkel, és ki tudja, még mire nem készül.

Asztalbontás után - amint Green az általános hangulatot észrevette, elsőként állt fel, és bizonyos értelemben mind az ő kezdeményezésére keltek föl - Karl egyedül oldalt húzódott a teraszra nyíló, keskeny lécekkal részekre osztott nagy ablakok egyikéhez, amelyek, és ezt közelebb lépve megállapította, valójában ajtók voltak. Végül is mi maradt meg az ellenszenvből, amit Pollunder úr és lánya kezdetben Greennel szemben érzett, és amit akkor Karl valamelyest érthetetlennek talált? Most Green mellett állottak, és csak bólogattak. Green úr szivarjának, Pollunder ajándékának - az a fajta vastag szivar volt, amiről apja odahaza olykor-olykor mint valóságról beszélt, de amelyet saját szemével valószínűleg sohasem látott -, füstje szétterjedt a teremben, és Green hatását elvitte azokba a sarkokba és bemélyedésekbe is, ahová személyesen egyébként sohasem lépne. Karl bármily távol állott, e füst mégis megcsiklandozta az orrát, és Green úr viselkedését, amelyet a helyéről csak egyszer méltatott futó figyelmére, gyalázatosnak tartotta. Most már egyáltalán nem érezte lehetetlennek, hogy a nagybácsi azért tagadta meg olyan sokáig az engedélyt ehhez a látogatáshoz, mert ismerte Pollunder úr gyengeségét, és hogy ennek folytán Karlt e látogatáson sérelem éri; ha nem is látta pontosan előre, mégis lehetségesnek vélte. Az amerikai lány sem tetszett neki, habár nem képzelte sokkal szebbnek. Amióta Green úr foglalkozott vele, még meg is lepte, milyen szép tud lenni az arca, s különösen, hogy ragyog rendkívül mozgékony szeme. Ilyen testhezálló ruhát sem látott még soha, mint amelyet hordott. A finom és erős sárgás anyagon egyetlen ránc sem árulta el, hogy mennyire feszül. Mégsem érdekelte igazán, és szívesen lemondott volna arról, hogy a lány szobájába vezesse, ha ehelyett az ajtót, amelynek a kilincsén minden eshetőségre készen a kezét tartotta, kinyithatja, és beszállhat a gépkocsiba, vagy ha a sofőr már alszik, egyedül New Yorkba sétálhat. A tiszta éjszaka, a fölkelő teliholddal, mindenki számára elérhető volt, és Karl nem látta okát, mért félne kinn a szabadban? Elképzelte magában - s most először fogta el jó érzés ebben a teremben -, hogyan fogja reggel - korábban aligha érne haza gyalog - meglepni a nagybácsit. Bár még sohasem járt a hálószobájában, nem is tudta, hogy merre van, de majd megkérdezi. Akkor bekopogtat majd, a szokásos „tessék!”-re beszalad a szobába, és a kedves bácsit, akit eddig csak teljesen felöltözve, állig begombolkozva ismert, meglepi ágyában, ahogy ott ül hálóingben, egyenesen, s szemét csodálkozva az ajtóra mereszti. Ez önmagában talán még nem sok, de csak el kell gondolni, milyen következményekkel járhat! Talán először reggeliznének együtt: a nagybácsi az ágyban, ő egy karosszékben, a reggeli egy asztalkán közöttük, talán ez a közös reggelizés állandó szokássá válna, talán annak következtében, hogy ilyenféleképpen reggeliznek - amit egyébként aligha lehet majd kikerülni -, gyakrabban találkoznának, mint napjában egyszer, mint az eddig történt, és akkor természetesen nyíltabban is beszélhetnének egymással. Végül is az ilyen nyílt beszéd hiányának tulajdonítható, hogy ma a nagybácsival szemben valamelyest engedetlen, vagy jobban mondva makacs volt. És, ha ma itt kell is maradnia éjszakára - sajnos, egészen úgy látszott; noha magára hagyták az ablakban, hadd gondoskodjék saját szórakozásáról -, talán ez a szerencsétlen látogatás döntően megjavítja majd a nagybácsival való kapcsolatát; talán hálószobájában a nagybácsinak is hasonló gondolatai támadtak ma este.

Kissé megvigasztalódva fordult meg. Klara állott előtte, és így szólt:

- Hát magának egyáltalán nem tetszik itt nálunk? Nem akarja egy kicsit otthonosan érezni itt magát? Jöjjön, hadd tegyek még egy utolsó kísérletet...

Átvezette a termen az ajtóhoz. A két úr egy oldalasztalnál ült, magas poharakba töltött, könnyen habzó italok mellett. Karl nem ismerte ezeket, de szívesen megkóstolta volna. Green úr egyik könyöke az asztalra nehezedett, egész arca oly közel volt Pollunder úrhoz, amennyire csak lehetett; ha az ember nem ismerte volna Pollunder urat, könnyen azt hihette volna, hogy itt nem üzleti ügyet, hanem valami büntényt beszélnek meg. Mialatt Pollunder úr barátságos pillantással elkísérte Karlt az ajtóig, Green, ámbár az ember önkéntelenül is a vele szemben ülő pillantásához szokott csatlakozni, nem is nézett Karl után, és Karl ebből a magatartásból Greennek valami olyan meggyőződésére következtetett, hogy itt mindketten, Karl is, és Green is, a maguk képességeivel kell hogy boldoguljanak, a szükséges társasági kapcsolat, majd idővel, egyikük győzelme vagy pusztulása folytán fog köztük helyreállni.

„Ha így gondolja, akkor bolond - mondta magában Karl. - Én igazán nem akarok tőle semmit, hagyjon ő is békében.”

Alig lépett ki a folyosóra, az jutott az eszébe, hogy nyilván udvariatlanul viselkedett, mert miközben Greenre szegezte szemét, Klárának szinte ki kellett vonszolnia a szobából. Annál készségesebben ment mellette most. Végighaladva a folyosón, először nem hitt a szemének, amikor látta, hogy minden húsz lépésre egy gazdagon díszített libériájú lakáj állott, mindkét kézzel átfogva egy karos gyertyatartó vastag nyelét.

- A villanyvilágítást még csak az ebédlőbe vezettettük be - magyarázta meg Klara. - Ezt a házat nemrégiben vettük, és teljesen átépítettjük, már amennyire egy régi házat a maga építészeti stílusában egyáltalán át lehet építeni.

- Hát már Amerikában is vannak régi házak? - kérdezte Karl.

- Hogyne volnának - nevetett Klara, és továbbvonszolta. - Különös fogalmai vannak magának Amerikáról!

Menet közben Klara könnyedén kinyújtott kézzel meglökött egy ajtót, és anélkül hogy megállott volna, így szólt: - Itt fog aludni. - Karl, persze, rögtön meg akarta nézni a szobát, de Klara türelmetlenül, majdnem kiabálva magyarázta, hogy arra még lesz ideje, előbb tartson vele. Egy kicsit huzakodtak a folyosón, végül Karl úgy vélte, hogy nem kell neki mindenben Klarához igazodnia, kiszakította magát, és belépett a szobába. Meglepően sötét volt, de erre magyarázatul szolgáltat egy fa koronája, mely egész terjedelmében ott ringott az ablak előtt. Madárdal hallatszott. Különben a szobában, amelybe még nem jutott el a holdfény, jóformán semmit sem lehetett megkülönböztetni. Karl sajnálta, hogy nem hozta magával zseblámpáját, amit a nagybácsi ajándékozott neki. Ebben a házban a zseblámpa bizony nélkülözhetetlen, ha lett volna néhány ilyen zseblámpájuk, az inasokat aludni küldhették volna. Felült az ablakdeszkára, kifelé nézett és fülelt. Nyilván egy felzavart madár keresi helyét az öreg fa lombjai közt. Egy vicinális füttye hallatszott valahol a környéken. Egyébként csend volt.

De nem sokáig, mert Klara jött be sietve. Láthatólag haragosan kiáltotta. - Hát ez meg micso-da? - és a szoknyájára csapott. Karl csak akkor akart felelni, ha Klara már udvariasabb. De az nagy léptekkel odament hozzá, és így szólt. - Hát velem jön vagy nem? - és szándékosan vagy izgatottságában úgy mellbe lökte, hogy Karl kiesett volna az ablakon, ha az utolsó pillanatban le nem siklik az ablakdeszkáról, és lábával a padlón támaszt nem talál.

- Most majdnem kiestem - mondta szemrehányólag.

- Kár, hogy nem úgy történt. Mért olyan neveletlen? Még le is lököm egyszer!

Valóban átkarolta, s mivel a fiú megdöbbenésében először elmulasztotta ebben megakadályozni, sportban megacélozott testével csaknem az ablakig tuszkolta. De Karl ott összeszedte magát, egy csípőfordulattal kiszabadult, és átfogta a lányt.

- Ó, ez fáj - szisszent fel Klara.

De Karl most úgy vélekedett, hogy jobb, ha nem engedi el többé. Bár hagyta, hogy a lány tetszése szerint lépkedjen, mégis követte, és nem engedte szabadon. Szűk ruhájában könnyű is volt átfogni.

- Hagyjon - suttogta a lány, s felhevült arca oly szorosán az övé mellé került, hogy Karlnek erőlködni kellett, ha látni akarta, annyira közel volt hozzá. - Hagyjon, adok magának valami szépet. - „Miért sóhajtozik? - gondolta Karl. - Ez nem fájhat neki” - és még mindig nem engedte el. De hirtelen, miután egy pillanatig vigyázatlanul, szótlánul állt, megint érezte testén a lány növekvő erejét, s az máris kiszabadította magát, egy jól kiszámított felső fogással megragadta őt, elgáncsolta, s Karl számára ismeretlen harcmodorral, sajátosan egyenletes lélegzéssel, a falhoz cipelte. Ott volt azonban egy kanapé, arra tette le Karlt, és így szólt, anélkül hogy túlságosan közel hajolt volna hozzá:

- Most mozdulj, ha tudsz.

- Vadmacska, veszett macska - tört ki nagy nehezen dühének és szégyenének kavarodásából. - Megörültél, te veszett macska!

- Vigyázz, hogy mit mondasz - fenyegette a lány, s egyik kezét máris a fiú nyakára csúsztatva, olyan erősen kezdte fojtogatni, hogy Karl képtelen volt bármit is tenni, azonkívül, hogy levegő után kapkodott, amíg Klara másik kezével az arcához nyúlt; mintegy próbaképp megérintette, majd kezét újra meg újra mind messzebb húzta vissza a levegőbe, hogy bármely pillanatban egy pofonnal ejthette volna vissza.

- Mi lenne - kérdezte közben -, ha büntetésül, mert egy hölgygel szemben így viselkedtél, egy kiadós pofonnal hazaküldenék? Talán hasznos lenne számodra jövőd életutadra nézve, ha nem is lenne valami szép emlék. Hiszen sajnállak, és elég csinos fiú vagy, és ha értenél a dzsiu-dzsiuhoz, hát nyilván elpáholtál volna. Mégis rettentően csábít, hogy felpofozzalak, ahogy most itt fekszel. Nyilván megbánnám, de ha meg kell tennem, tudd meg már most, hogy majdnem akaratom ellenére teszem. Persze, akkor nem érem be egyetlen pofonnal, hanem jobbról és balról ütlek majd, amíg a képed fel nem dagad. És talán adsz a becsületedre - ebben majdnem biztos vagyok -, s pofonokkal nem akarsz majd tovább élni, ezért eltűnsz a világból. De mért voltál annyira ellenem? Nem tetszem talán neked? Nem érdemes az én szobámba jönnöd? Vigyázz! Most majdnem lekentem egyet! Ha tehát most még így megúsznád, legközelebb viselkedj rendesebben. Én nem vagyok a nagybácsid, akivel dacolhatsz. Különben még figyelmeztetni szeretnék, hogy ha most pofonok nélkül elengedlek, nem kell azt képzelned, hogy becsület dolgában a mostani helyzeted ugyanaz, mintha csakugyan felpofoználak! Ha ezt hinnéd, alighanem mégis felképelek. Mit szól majd Mack, ha mindezt elmesélem neki?

Ahogy Macket említette, elengedte Karlt, akinek homályos gondolataiban Mack mint szabadító jelent meg. Egy ideig még a nyakán érezte Klara kezét, ezért egy kissé megfordult, aztán csöndesen feküdt.

Klara felszólította, hogy keljen fel, ő azonban nem felelt, és nem is mozdult. A lány valahol gyertyát gyújtott, a szoba megvilágosodott, kék cikcakkos minta jelent meg a mennyezeten, de Karl csak ott hevert, ahogy Klara lerakta, fejét a díványpárnára hajtva, mozdulatlanul. Klara

ide-oda járt a szobában, ruhája minden lépésnél suhogott, aztán sokáig állva maradt, valószínűleg az ablaknál.

- Makacskodsz? - hallotta Karl a kérdést.

Sehogy se tudott belenyugodni, hogy ebben a szobában, amelyet Pollunder úr erre az éjszakára mégiscsak neki szánt, nem képes nyugalmat találni. Ott keringélt ez a lány körbe-körbe, meg-megállt, fecsegett, ő pedig oly kimondhatatlanul torkig volt vele. Gyorsan elaludni, majd elinnét - ez volt az egyetlen kívánsága. Már nem is akart ágyba feküdni, csak itt maradni a kanapén. Csupán arra várt, hogy a lány elmenjen, hogy nyomban az ajtóhoz ugorjon, bereteszélje, és ezután ismét a kanapéra vesse magát. Annyira kívánta, hogy nyújtózkodjék és ásitson, de Klara előtt nem akarta ezt tenni. Így feküdt hát, fölfelé bámult, érezte, hogy az arca mind merevebb lesz, egy körülötte repkedő légy csillant meg a szeme előtt; de nem tudta igazán, mi az.

Klara ismét odalépett mellé; ránézett, s hozzá is hajolt, s ha Karl nem kényszeríti magát, rá is kellett volna néznie.

- Most itt hagylak - mondta Klara. - Lehet, később majd kedved támad, hogy begyere hozzám. A lakosztályom bejárata innen számítva a negyedik ajtó, a folyosónak ezen az oldalán. Tehát elhaladsz három másik ajtó előtt, és a következő a jó. Én már nem megyek le a terembe, a szobámban maradok. Hanem te alaposan elfárasztottál. Nem várok éppen rád, de ha jöhetnéked támad, hát gyere. Emlékeztetek, hogy megígérted: zongorázni fogsz nekem. De az is lehet, hogy egészen kikészítettek, és már mozdulni sem tudsz, akkor inkább maradj, és aludd ki magad. Papának egyelőre nem szólok semmit arról, hogy verekedtünk, ezt azért mondom, nehogy aggódj emiatt. - S ezzel, bár állítólag fáradt volt, két ugrással kint termett a szobából.

Karl nyomban felült, ezt a fekvő helyzetet már elviselhetetlennek találta. Hogy mozogjon egy kicsit, az ajtóhoz lépett, és kitekintett a folyosóra. Micsoda sötétség van odakint! Boldog volt, mikor becsukta és bezárta az ajtót, és újból az asztalnál állhatott a gyertya fényében. Úgy döntött, nem marad tovább ebben a házban, hanem lemegy Pollunder úrhoz, és őszintén elmondja neki, hogyan bánt vele Klara - az nem zavarta, hogy vereségét beismerje -, mindez pedig elegendő lesz arra, hogy megkérje, vigye haza, vagy hogy maga indulhasson el. Ha pedig Pollunder úrnak bármi kifogása volna ez ellen a sürgős hazatérés ellen, akkor legalábbis arra akarja kérni, hogy az egyik inassal elkísértesse a legközelebbi szállodáig. Ezen a módon, amit Karl eltervezett, nem szoktak barátságos házigazdával bánni, ám még ritkábban szoktak a vendéggel úgy eljárni, ahogy azt Klara tette. Az meg egyenesen vérforraló, hogy barátságos gesztusnak vélte az ígéretét: egyelőre nem szól a verekedésről Pollunder úrnak. Hát ő itt birkózóbajnokságra volt hivatalos? Talán szégyellnie kell, hogy vereséget szenvedett egy olyan lánytól, aki élete java részét minden biztonnal cselgáncsfogások elsajátításával tölti? A végén még kiderül: magától Macktól kapott leckéket. Bárcsak Klara mindezt elmondaná neki, ő biztosan megértő, bár Karlnak soha nem volt rá alkalma, hogy erről pontosan megbizonyosodjon.

De Karl azt is tudta, hogy ha Mack tanítaná, ő még gyorsabban haladna, mint Klara; akkor aztán egy szép napon visszajönne, mégpedig nyilván hívatlanul, előtte persze tanulmányozná a helyszínt, hisz ennek pontos ismerete nagy előny Klara számára, aztán elkapná a lányt, és kiporolná ugyanazon a kanapén, amire ma őt vágta oda...

Most azonban csak arról volt szó, hogy újból megtalálja a terembe vezető utat, ahol kezdeti zavarában valószínűleg a kalapját is rossz helyre tette. A gyertyát, persze, magával akarta vinni, de még így sem látszott könnyűnek, hogy tájékozódjék. Még azt sem tudta például, hogy ez a szoba ugyanazon az emeleten van-e, mint a terem. Idefelé Klara végig úgy cipelte

magával, hogy körül sem tudott nézni. Green úr és a gyertyahordozó inasok is elvonták a figyelmét: egyszerűen, valójában még azt sem tudta, hogy egy vagy két lépcsőn jutott-e föl, vagy egyen sem. A kilátásból arra lehetett következtetni, hogy a szoba elég magasan van, ezért igyekezett elhíttetni magát, hogy lépcsőkön jött fel, viszont már a ház bejáratához is lépcsők vezetnek, miért ne lehetne tehát éppoly magas a háznak ez a szárnya? Bárcsak valamelyik ajtón át legalább egyetlen fénysugár kiszűrődne a folyosóra, vagy bár a messzeségből csak akármilyen gyenge hang hallatszanék!

Zsebórája, a nagybácsi ajándéka, tizenegy órát mutatott; fogta a gyertyát, és kilépett a folyosóra. Az ajtót nyitva hagyta, hogy ha keresgélese eredménytelen lenne, legalább a szobájába visszataláljon, vagy - végső szükség esetére - a Klara szobájának ajtaját megtalálja. Biztonság okából, hogy az ajtó be ne csapódjék, egy székkal kitámasztotta. A folyosón persze Klara ajtajával ellentétes irányban, balra indult - de nem volt szerencséje, mert a huzattal kellett szembehaladnia, s az bármily gyenge volt, könnyen kiolthatta a gyertyát, ezért Karl kénytelen volt kezével védelmezni, és többször meg is kellett állnia, hogy a pislákoló láng újból feléledjen. Lassan haladt előre, ezért az út kétszeresen hosszúnak tetszett. Már hosszú szakaszon jutott túl, ahol a fal teljesen ajtó nélkül húzódott, el sem tudta képzelni, mi lehet mögötte. Aztán ajtók egész sora következett, többet megpróbált kinyitni, de be voltak zárva, a helyiségben szemmel láthatólag nem lakott senki. Párját ritkító helypazarlás - és Karl New Yorknak azokra a keleti negyedekre gondolt, amelyekről a nagybácsi megígérte, hogy megmutatja neki őket, ahol állítólag egyetlen kis szobában több család lakik, és a szoba egyik sarka egy-egy család otthona, ott tanyáznak a gyermekek szüleikkel együtt. Itt meg mennyi szoba csak azért, hogy üresen kongjanak, ha megzörgetik az ajtajukat. Karl úgy látta, hogy Pollunder urat hamis barátai félrevezetik, bele van bolondulva a lányába, és ezért a romlás útján halad. A nagybácsi biztosan helyesen ítéli meg, s csak az az alapelve tette lehetővé e látogatását és a folyosókon való bolyongását, hogy nem akarja befolyásolni Karlnak az embe-rekről alkotott ítéletét. Karl holnap mindezt nyíltan meg is mondja neki, hiszen a nagybácsi, saját elveihez híven, unokaöccse véleményét önmagáról is szívesen és nyugodtan meghallgatja. Egyébként ez az alapelv volt talán az egyetlen, ami Karlnak a nagybácsijában nem tetszett, de ez a nemtetszés sem volt feltétlen.

A fal a folyosó egyik oldalán hirtelen véget ért, és a helyén jéghideg márvány korlát következett. Karl maga mellé állította a gyertyát és óvatosan előrehajolt. Üres sötétség tátongott előtte. Ha ez a ház nagy csarnoka - a gyertyafénynél most egy boltíves mennyezet rész derengett elő -, miért nem ezen a hallon át jöttek be? Ugyan miféle célt szolgál ez a hatalmas, öblös terem? Hiszen innen fentről úgy tetszik, mintha valamilyen templom karzatáról nézne alá. Karl szinte sajnálta, hogy nem maradhat ebben a házban reggelig, napvilágnál szívesen megkérte volna Pollunder urat, hogy vezesse körül, és mutasson meg mindent.

A korlát különben nem volt hosszú, és Karl hamarosan újból zárt folyosó fogadta be. Egy hirtelen kanyarulatban teljes erejével nekiütközött a falnak, és hogy a gyertya szerencséjére nem esett le s nem aludt el, azt csak annak köszönhetette, hogy szüntelenül nagy gonddal, görcsösen fogta. A folyosónak nem akart vége szakadni, sehol egy ablak, ahonnan kiláthatott volna, sem a magasban, sem lenn a mélyben nem mozdult semmi, és Karl már arra gondolt, hogy köröskörbe jár ugyanazon az úton, már-már azt remélte, hogy ismét visszatalál szobájára nyitott ajtajához, de sem ez, sem a korlát nem tért vissza újból. Karl, nem akarván idegen helyen ilyen késői órán lármázni, eddig tartózkodott a hangos kiáltástól, most azonban belátta, hogy ez ebben a kivilágítatlan házban megengedhető, már éppen nekikészült, hogy a folyosó két végébe hangos „hahót” kiáltson, amikor abból az irányból, ahonnan jött, észrevett egy kis, feléje közeledő világot. Most tudta csak az egyenes folyosó hosszát felbecsülni: ez a ház erődítmény, nem villa! Annyira megörült a megmentő fénynek, hogy minden óvatosságát

elfelejtve, futni kezdett feléje, a gyertyája azonban már az első lendülettől kialudt. Nem is törődött vele, hiszen többé nem volt szüksége rá, egy öreg inas jött vele szemben, lámpással a kezében, majd csak megmutatja a helyes utat.

- Ön kicsoda? - kérdezte az inas, és a lámpást Karl arcához tartotta, ezáltal egyúttal a magáét is megvilágította. Arcát a hosszú, dús körszakáll, mely csak a mellén bomlott selymes tincsekre, kissé merevnek mutatta. „Hűséges szolga lehet, hogy ilyen szakállt szabad viselnie” - gondolta Karl, és széltében-hosszában megbámulta a szakállt, s nem zavarta közben, hogy őt magát is megfigyelik. Egyébként nyomban válaszolt: Pollunder úr vendége, a szobájából az ebédlőbe igyekezne, de nem találja.

- Aha - mondta az inas -, a villany nálunk még nincs bevezetve.

- Tudom - mondta Karl.

- Nem óhajtja gyertyáját a lámpásomnál meggyújtani? - kérdezte az inas.

- De igen - mondta Karl, és meggyújtotta.

- Ezek a folyosók igen huzatosak - szólt az inas -, a gyertya könnyen kialszik, ezért használok lámpást.

- Igen, a lámpás sokkal praktikusabb - mondta Karl.

- Jól végigcsöpögtette magát a gyertyával - jegyezte meg az inas, és a gyertyával rávilágított Karl ruhájára.

- Észre sem vettem! - hökkent meg a fiú, és elszomorodott, mert erről a fekete öltönyéről a nagybácsinak az volt a véleménye, hogy valamennyi közül a legjobban áll neki. Most jutott csak eszébe az is, hogy a Klarával való dulakodás sem használt a ruhának. Az inas, amennyire sebtében lehetett, elég készségesen megtisztította a ruhát, Karl egyre csak forgolódott előtte, és mindenfelé újabb foltokat mutatott, amiket amaz készséggel eltávolított.

- Tulajdonképpen mitől van itt ilyen huzat? - kérdezte Karl, mikor elindultak.

- Sok még az építenivaló - mondta a szolga -, már nekikezdték ugyan az építésnek, de nagyon lassan halad. Most meg, talán tudja is, a munkások sztrájkolnak. Sok bosszúsággal jár az ilyen építkezés. Néhány helyen jócskán áttörték a falat, és nincs, aki befalazza, így aztán a huzat átjárja az egész házat. Ha nem dugnék vattát a fülembe, ki sem bírnám.

- Akkor jobb, ha hangosabban beszélek? - kérdezte Karl.

- Nem, önnek tiszta a hangja - válaszolt az inas. - De hogy visszatérjek az építkezésre: a huzat különösen itt kibíratatlan, a kápolna közelében, amit később a ház többi részétől feltétlenül el kell zárni.

- Tehát itt ez a mellvéd, amely előtt a folyosó húzódik, a kápolnába vezet?

- Igen.

- Mindjárt gondoltam - mondta Karl.

- Érdemes megnézni - mondta a szolga -, enélkül Mack úr meg se vette volna a házat.

- Mack úr? - kérdezte Karl. - Azt hittem, hogy a ház Pollunder úré.

- No persze - mondta a szolga -, a vételnél mégis Mack úr mondta ki a döntő szót. Nem ismeri Mack urat?

- Dehogynem - mondta Karl. - De hát milyen kapcsolatban van Mack úr Pollunder úrral?

- Ő a kisasszony vőlegénye - mondta az inas.
- Ezt persze nem tudtam - mondta Karl, és megállt.
- Ennyire meg van lepődve? - kérdezte a szolga.
- Éppen csak elgondolkoztam. Aki nem ismeri ezt a kapcsolatot, a legsúlyosabb hibákat követheti el - válaszolta Karl.
- Én csak azon csodálkozom, hogy erről nem szóltak önnek - mondta az inas.
- Csakugyan - ismerte be Karl megszégyenülten.

- Úgy gondolom, azt hitték, hogy tudja - folytatta az inas -, hiszen nem újdonság. De már itt is vagyunk - tette hozzá, és kinyitott egy ajtót, melyen túl lépcső bukkant föl, ez meredeken (most éppúgy, mint az érkezéskor) a fényesen kivilágított ebédlő hátsó ajtajához vezetett.

Mielőtt Karl belépett volna az ebédlőbe, melyből Pollunder úr és Green úr hangja most is ugyanúgy kihallatszott, mint már csaknem két órával ezelőtt, az inas így szólt:

- Ha akarja, megvárom, és aztán visszakísérem a szobájába. Az első este mindenkinek nehezebbre esik kiismernie magát.

- Nem megyek már vissza a szobámba - szögezte le Karl, és maga sem tudta, hogy miért fogja el szomorúság ettől a kijelentésétől.

- No, nem is lesz olyan rossz - állapította meg az inas, és kissé fölényesen mosolyogva megveregette a karját. Valószínűleg úgy értette Karl szavait, hogy egész éjszaka az ebédlőben szándékozik maradni, hogy együtt szórakozzék s igyék az urakkal. Karl most nem akart nyilatkozni és arra gondolt, hogy az inas, aki jobban megnyerte tetszését, mint az itteni többi szolga, meg tudná neki mutatni a New Yorkba vezető utat is, ezért így szólt:

- Nagyon kedves magától, hogy vár rám, és köszönettel veszem. Mindenesetre hamarosan kijövök, és akkor majd megmondom, hogy mi a szándékom. Úgy gondolom, hogy szükségem lesz még a segítségére.

- Helyes - mondta az inas, leállította a lámpást a földre, és leült az egyik alacsony szobor-talapzatra, ami valószínűleg a ház átépítése miatt volt üres. - Tehát majd itt várok. A gyertyát is nálam hagyhatja - fűzte még hozzá, mivel Karl az égő gyertyával akart a terembe menni.

- Milyen szórakozott vagyok - mondta Karl, és átnyújtotta a gyertyát az inasnak, aki bólintott, de nem lehetett tudni, hogy ezt szándékkal tette, vagy csak annak következtében, hogy kezével végigsimította szakállát.

Karl benyitott az ajtón, és az - Karl nem tehetett róla - hangosan csörömpölt, lévén egyetlen üvegtáblából, amely csaknem meghajolt, ha az ajtót hirtelen nyitották ki, és csak a kilincsnél fogták meg. Karl ijedten engedte el, mert éppen az volt a szándéka, hogy halkán lépjen be. Nem fordult hátra többé, mégis észrevette, hogy az inas, aki nyilvánvalóan felállt a talapzatról, minden zaj nélkül, óvatosan becsukta az ajtót.

- Bocsássanak meg a zavarásért - mondta a két úrnak, akik nagy, csodálkozó képükkel rámeredtek. Tekintete azonban ugyanakkor végigfutott a termen, hogy nem találja-e meg hamarjában valahol a kalapját. A kalap azonban nem volt sehol, az ebédlőasztalt már teljesen lestedték, sajnos lehet, hogy valamiképpen a kalapja is a konyhába került.

- De hát hol hagyta Klarát? - kérdezte Pollunder úr, akit egyébként a zavarás láthatólag nem érintett kellemetlenül, mert nyomban más helyzetbe ült át a fotelban, hogy szembeforduljon Karllal. Green úr megjátszotta a közömböst, elővette a maga nemében szörnyen nagy és

vastag levéltárcáját, úgy látszott, hogy annak sokféle rekeszében egy meghatározott tárgyat keres, közben azonban más papírokat is elolvasott, amik éppen a keze ügyébe kerültek.

- Kérni szeretnék valamit, de ne értsen félre - mondta Karl, és Pollunder úrhoz sietett, majd hogy jó közel legyen hozzá, karját a fotel karfájára tette.

- És mit szeretne kérni? - kérdezte Pollunder úr nyíltan, bizalommal tekintve rá. - Természetesen máris teljesült. - Ezzel átkarolta Karlt, és a két térde között magához húzta. Karl szívesen tűrte, bár az ilyen bánásmódhoz már mégiscsak felnőttnek érezte magát. A kérés kimondása persze nehezebbé, vált.

- Hát hogy érzi magát nálunk tulajdonképpen? - kérdezte Pollunder úr. - Nem gondolja, hogy itt vidéken valósággal felszabadulunk, ha kijutunk a városból? Általában - és itt félreérthetetlen oldalpillantást vetett Green úrra, aki elől Karl némileg eltakarta -, általában mindig ez az érzésem, minden este.

„Úgy beszél - gondolta Karl -, mintha semmit sem tudna a hatalmas házról, a végtelen folyosókról, a kápolnáról, az üres szobákról, a mindent elborító sötétségről.”

- Nos - mondta Pollunder úr -, mi a kérése? - és barátságosan megrázta a némán álló Karlt.

- Arra kérem - mondta a fiú, és bármennyire tompította is a hangját, elkerülhetetlen volt, hogy a mellette ülő Green mindent meg ne halljon, pedig a kérést, amit talán Pollunderre nézve sértésnek is fel lehetett fogni, nagyon szívesen elhallgatta volna előtte -, arra kérem, hogy eressen haza, nyomban, még ma éjjel!

Most, hogy a legnehezebbet kimondotta, minden egyéb gyorsan tört ki belőle, a legcsekélyebb hazugság nélkül olyan dolgokat mondott, amikre azelőtt tulajdonképpen nem is gondolt.

- Mindenáron szeretnék hazamenni. Szívesen visszajövök, mert ott, ahol ön van, Pollunder úr, én is szívesen vagyok. Csak ma nem maradhatok itt. Tudja, hogy a nagybácsim nem szívesen egyezett bele ebbe a látogatásba. Erre minden bizonnyal jó oka van, mint mindenre, amit csak tesz, én pedig elértem, hogy a beleegyezését, jobb belátása ellenére, valósággal kikényszeríttem. Egyszerűen visszaéltem az irántam érzett szeretetével. Hogy mi késztette megfontolásra e látogatás dolgában, az most mindegy, biztosan csak annyit tudok, hogy ebben a megfontolásban semmi nem volt, ami önre nézve, Pollunder úr, sértő lehetne, önre, aki nagybátyám legjobb, legeslegjobb barátja. Nincs senki, aki iránt a nagybátyám olyan barátságot érezne, mint ön iránt. Hiszen ez engedetlenségem egyetlen mentsége, de nem kielégítő. Ön talán nem ismeri pontosan a nagybátyám és köztem levő viszonyt, ezért csak a leglényegesebb dolgokról beszélek. Mindaddig, amíg angol tanulmányaimat be nem fejeztem, és amíg a gyakorlati dolgokban nem vagyok eléggé tájékozott, teljesen a nagybátyám jószágára vagyok utalva, amit mint vérrokona élvezhetek. Ne higgye, hogy még most valamilyen tisztességes úton - és mástól őrizzen az Isten - meg tudnám keresni a kenyerem. Ehhez sajnos, nem részesültem eléggé gyakorlati nevelésben. Az egyik európai gimnázium négy osztályát közepes tanulóként végeztem el, ez pedig a kenyérkeresethez a semminél is kevesebb, mert a mi gimnáziumaink tantervei igen elmaradtak. Nevetne, ha elmondanám, hogy miket tanultam. Ha valaki továbbtanul, elvégzi a gimnáziumot, majd az egyetemre megy, akkor mindez valószínűleg kiegyenlítődik valahogyan, és az ember végül is egyfajta rendezett képzésben részesül, amivel kezdhet valamit, és amivel elszánhatja magát a pénzkeresésre. Én azonban ebből az összefüggő tanulásból, sajnos, kiszakadtam, gyakran azt hiszem, hogy semmit sem tudok, és végtére mindaz, amit tudhatnék, még mindig nagyon kevés lenne Amerikában. Mostanság itt-ott már nálunk is állítanak fel reálgimnáziumokat, ahol modern nyelveket, sőt talán kereskedelmi ismereteket is tanítanak, amikor azonban én az elemi elvégeztem, mindez nem létezett. Apám akart ugyan angolra taníttatni, azonban először is akkor még nem sejthettem, hogy milyen

szerencsétlenség szakad rám, és hogy milyen hasznát venném az angol nyelvnek, másrészt pedig a gimnáziumban sokat kellett tanulnom, így nem sok időm maradt a mással való foglalkozáshoz. Mindezt azért mondom el önnek, hogy megmutassam, mennyire függök a nagybácsimtól, ennél fogva mennyire le vagyok neki kötelezve, önnek is el kell ismernie, hogy ilyen viszonyok között nem engedhetem meg magamnak, hogy akár csak megsejtett szándékai ellen is a legcsekélyebbet elkövessem. Ezért, hogy hibámat csak félig is jóvátegyem, nyomban haza kell mennem.

Pollunder úr figyelmesen hallgatta Karl hosszú beszédét, gyakran, különösen amikor a nagybácsit emlegette, alig észrevehetően magához szorította, és néhányszor komolyan, mintegy várakozással Greenre nézett, aki továbbra is a levéltárcájával babrálta. Karl pedig, ahogy beszéd közben mindinkább tudatára ébredt a nagybátyjával kapcsolatos helyzetének, egyre nyugtalanabbá vált, és önkéntelenül is megpróbált kiszabadulni Pollunder úr karjából. Minden nyomasztotta itt; úgy érezte, hogy minden szorosán összefügg: az út nagybátyjához az üvegajtókon, a lépcsőn, a fasonon, az országúton, az elővárosokon át a bácsi házába torkolló forgalmas főútvonalig üresen, simán és készen fekszik előtte, és hangosan hívja. Pollunder úr jósága és Green úr undok volta elmosódott, és semmi mást nem kívánt magának ebben a dohányfüstös szobában, mint hogy engedjék útjára. Bár Pollunder úr iránt elszántsak, Green úrral szemben harcra késznek érezte magát, mégis mindenfelől bizonytalan félelem szállta meg, és elhomályosította a szemét.

Hátrált egy lépést, és most egyforma távolságban állott Pollunder úrtól és Green úrtól.

- Nem akar mondani neki valamit? - kérdezte Pollunder úr Green urat, és mintegy kérlelve megfogta annak kezét.

- Nem is tudom, mit mondhatnék neki - mondta Green, miközben végül is előhalászott a tárcájából egy levelet, és maga elé tette az asztalra.

- Igen dicséretes, hogy vissza akar menni a bácsikájához, és emberi számítás szerint azt kellene hinnünk, hogy ezzel nagy örömet szerez neki. Igazság szerint engedetlenségével máris túlságosan megharagította a nagybácsit, ez könnyen meglehet. Akkor viszont jobb, ha itt marad. Persze, nehéz valami határozottat mondani; mi ugyan mindketten barátai vágyunk a nagybácsinak, és nehéz lenne az én baráti érzelmeim és Pollunder úré között különbséget tenni, mégis: nem láthatunk bele a bácsi lelkébe, különösen olyan sok kilométer távolságból, amely bennünket New Yorktól elválaszt.

- Green úr kérem - mondta Karl, és legyőzve önmagát, közelebb lépett Green úrhoz -, szavai-ból úgy értem, hogy ön is azt tartja a leghelyesebbnek, ha nyomban hazaindulok.

- Ezt én egyáltalán nem mondtam - vélte Green úr, és belemélyedt a levél tanulmányozásába, ide-oda húzogatva két ujját annak szélein. Úgy látszott, ezzel azt akarja mutatni, hogy Pollunder úr kérdezett, ő pedig válaszolt valamit, Karllal meg igazában semmi dolga.

Eközben Pollunder úr Karlhoz lépett, és gyengéden félrevonta Green úrtól a nagy ablak egyikéhez.

- Kedves Rossmann úr - mondta Karl füléhez hajolva, és bevezetésül a zsebkendőjével végigtörölte az arcát, majd kifújta az orrát -, csak nem gondolja, hogy akarata ellenére itt akarom tartani? Erről szó sincs. Az automat ugyan nem bocsáthatom rendelkezésére, mert messze innen, az egyik nyilvános garázsban áll, nem volt ugyanis időm még arra, hogy itt, ahol minden kialakulóban van, garázst rendezek be. A sofőr megint csak nem a házban alszik, hanem a garázs közelében, magam sem tudom igazán, hogy hol. Ezenkívül nem is kell otthon lennie, a kötelessége csupán az, hogy reggel időre előálljon. Mindez azonban nem lenne

akadálya annak, hogy nyomban hazainduljon, mert ha ragaszkodik ehhez, nyomban elkísérem a legközelebbi vasúti állomásig, ez azonban olyan messzire van, hogy nem érne sokkal hamarabb haza, mintha reggel - már hét órakor indulhatunk - velem, az autómon utazik.

- Mégis szívesebben mennék, Pollunder úr, vonattal - mondta Karl. - Lám, a vasút nem is jutott eszembe. Hiszen ön maga mondja, hogy vasúton hamarabb hazaérek, mint reggel az autóval.

- A különbség azonban nagyon kicsi.

- Mégis, Pollunder úr, mégiscsak valami - folytatta Karl -, az ön kedvességére visszagondolva, mindig szívesen eljövök ide, feltéve természetesen, hogy a mai viselkedésem után még meghív: s talán legközelebb jobban ki tudom majd fejteni, hogy miért olyan fontos számomra ma minden perc, amennyivel hamarabb a nagybácsimat viszontláthatom. - És, mint aki máris megkapta az engedélyt a távozásra, még hozzátette. - Ön azonban semmiképp nem kísérhet el. Egyébként is teljesen felesleges. Kint vár egy inas, aki szívesen kikísér az állomásra. Most még meg kell keresnem a kalapomat. - És az utolsó szavaknál már végigment a szobán, hogy sietve még egy kísérletet tegyen, hátha megtalálja a kalapját.

- Kisegíthetem egy sapkával? - kérdezte Green úr, és zsebéből egy sapkát húzott elő. - Lehet, hogy véletlenül éppen illik önre.

Karl elképedve állt meg, és ezt mondta: - Csak nem fogom elvinni a sapkáját? Hiszen jó lesz hajadonfőtt is. Nincs szükségem semmire.

- Nem az én sapkám. Vigye csak el.

- Hát akkor köszönöm - mondta Karl, s hogy ne tartóztassák tovább, elfogadta a sapkát. Feltette és nyomban felnevetett, mert egészen pontosan illett a fejére; újra kézbe fogta és szemügyre vette, de nem talált rajta semmi különösét, amit keresett: vadonatúj sapka volt. - Jól áll - mondta.

- Tehát jó - kiáltotta Green úr és az asztalra csapott.

Karl már az ajtó felé indult, hogy az inast hívja, amikor Green úr felállt, a kiadós vacsora és a sok pihenés után nyújtózkodott egyet, erősen megdőngette a mellét, és oly hangnemben, mely félig parancsnak, félig jó tanácsnak hangzott, így szólt:

- Mielőtt elmegy, el kell búcsúznia Klara kisasszonytól.

- Úgy bizony - mondta Pollunder úr is, aki szintén felállt. Érezni lehetett, hogy ezek a szavak nem a szívéből jönnek, ernyedten hagyta, hogy keze a nadrág varrására hulljon és ismételten ki- meg begombolta a kabátját, mely a legújabb divat szerint egészen rövid volt, alig ért a csípőjéig és nem állt jól olyan kövér embernek, mint Pollunder is. Egyébként, ha valaki így Pollunder úr mellett állott, határozottan az volt az érzése, hogy Pollunder úr kövérsége nem egészséges kövérség. Háta valamelyest meggörnyedt, hasa puhának és ernyedtnak látszott - valóságos teher -, arca pedig sápadtnak és megviseltnek. Ezzel szemben itt van Green, aki valamivel talán kövérebb is, mint Pollunder úr - ő azonban összefüggően, önmagát tartóan kövér, lábait katonásan összezárja; fejét felveti, és ide-oda ingatja. Mint valami nagy tornász, előtornász.

- Menjen akkor Klara kisasszonyhoz - folytatta Green úr. - Ez bizonyára öröm lesz önnek, és egybevág az én időbeosztásommal is. Nekem ugyanis, mielőtt innen eltávozna, igen érdekes mondanivalóm lesz a maga számára, ami valószínűleg döntő hatással lehet a visszatérésére. Sajnos, most még felsőbb parancs köt, éjfél előtt nem árulhatok el magának semmit. Elképzelheti, hogy én magam is sajnálom, mert megzavarja éjszakai nyugalmamat, mégis tartom

magam a megbízatásomhoz. Most negyed tizenkettő, tehát van még időm arra, hogy ügyeimet Pollunder úrral megbeszéljem, ebben a maga jelenléte csak zavarna, viszont maga kellemesen eltöltheti az idejét Klara kisasszonynál. Pontosan tizenkettőre jöjjön vissza, akkor megtudja azt, ami szükséges.

Elháríthatja-e Karl ezt a felszólítást, ami ugyan Pollunder úrral szemben igazán csak a legcsekélyebb udvariasságra és hálára kötelezte, hiszen egy másként érdektelen, durva embertől származott, Pollunder úr pedig, akit a kívánság érintett, a lehetőséghez képest szóban és tekintetben tartózkodó volt? De mi lehet az az érdekes dolog, amit csak éjfélkor tudhat meg? Kevésbé érdekelt volna, ha hazatérését nem hátráltatja legalább háromnegyed órával. Legnagyobb gondja azonban az volt, hogy bemehet-e egyáltalán Klarához, aki végtére az ellensége. Csak vele volna legalább a bokszer, amit a nagybácsijától kapott ajándékba levélnyomtatónak! Klára szobája veszedelmes barlang lehet. Most azonban teljes lehetetlenség volna, hogy itt a legcsekélyebb mértékben is szót emeljen Klara ellen, mivel az Pollunder úr lánya, sőt, amint hallotta, Mack menyasszonya. Csak egy kicsit viselkedett volna másként vele, akkor mind e miatt nyilvánvalóan csodálja a lányt. Alighogy mindezt végiggondolta, máris észrevette, hogy nem várnak tőle semmiféle meggondolást, mert Green kinyitotta az ajtót, és így szólt az inashoz, aki felugrott a talapzatról:

- Vezesse ezt a fiatalembert Klara kisasszonyhoz.

„Így parancsokat hajtanak végre” - gondolta Karl, miközben az inas csaknem futva, öregesen nyögdecselve, egy feltűnően rövid úton Klara szobája felé húzta. Karl, amikor elhaladtak a saját szobája előtt, melynek ajtaja még mindig nyitva állott, talán saját megnyugtatására, egy pillanatra be akart térni. Az inas azonban nem engedte.

- Nem - mondta -, magának Klara kisasszonyhoz kell mennie. Hiszen maga is hallotta.

- Csak egy pillanatig maradok bent - mondta Karl, és arra gondolt, hogy a változatosság kedvéért futólag leheveredik a kanapéra, hisz az idő ezzel is közelebb ér az éjféhez.

- Ne nehezítse megbízatásom teljesítését - mondta az inas.

„Úgy látszik, büntetésnek tartja, hogy Klara kisasszonyhoz kell mennem” - gondolta Karl, és néhány lépés után csakazértis újra megállt.

- Jöjjön már, fiatalúr - sürgette az inas -, ha már egyszer itt van. Tudom, hogy még az éjjel el akar menni, csak hát nem minden történik a kívánságunk szerint, mondtam én ezt mindjárt magának, hogy aligha mehet el.

- Igenis el akarok, és el is fogok menni - erősködött Karl -, és csak el akarok búcsúzni Klara kisasszonytól.

- Úgy? - mondta az inas, és Karl jól látta rajta, hogy egy szót sem hisz az egészből. - Akkor miért halogatja a búcsút? Jöjjön már!

- Ki van a folyosón? - hallatszott Klara hangja, és már láthatták is, amint egy nagy, piros ernyős asztali lámpával a kezében kihajol az ajtón. Az inas odasietett, és jelentést tett. Karl lassan követte.

- Későn jön - mondta Klara.

Karl egyelőre nem válaszolt, hanem halkán, de - már ismerte a természetét - mintegy szigorú parancsként szólt oda az inasnak:

- Várjon rám itt, az ajtó előtt!

- Már le akartam feküdni - mondta Klara, és a lámpát az asztalra állította. Az inas, akárcsak lent az ebédlőteremben, itt is óvatosan becsukta kívülről az ajtót. - Hiszen fél tizenkettő is elmúlt.

- Fél tizenkettő múlt? - ismételte kérdően Karl, mint aki megijed ettől a számtól. - Hiszen akkor nyomban el kell búcsúznom, mert pontban éjfélkor már lent kell lennem az ebédlőben.

- Milyen sürgős ügyei vannak! - mondta Klara, és szórakozottan rendezgette laza éjszakai öltözetének redőit. Arca izzott, és állandóan nevetgélt. Karl úgy érezte, talán nem fenyegeti veszély, hogy újból összevész vele. - Nem zongorázna mégis egy kicsit, hiszen tegnap papa, ma pedig maga is megígérte?

- De hát nincs túl későn? - kérdezte Karl. Szívesen kedvében járt volna a lánynak, mert egészen más volt, mint azelőtt, mintha valamilyen módon felemelkedett volna Pollunder úr, no meg Mack körébe.

- Csakugyan késő van - mondta a lány, és úgy látszott, hogy már nincs kedve a zenéhez. - Különbösen is, minden hang visszhangzik az egész házban, s meg vagyok győződve, hogy ha játszani fog, még fenn a padlásszobákban is felébrednek a cselédek.

- Akkor most nem játszom, hiszen biztosan remélem, hogy még visszajövök; egyébként ha nem okoz magának különösebb fáradtságot, látogassa meg egyszer a nagybácsimat, és közben nézzen be az én szobámba is. Pompás zongorám van. A bácsikámtól kaptam. Akkor, ha maga is úgy akarja, eljátszom majd azokat a darabokat, amiket tudok; sajnos, nem sokat - nem is illenek az olyan hatalmas hangszerhez, amit csak virtuózoknak szabadna megszólaltatni. De még ebben az élvezetben is lehet része, ha előzetesen értesít a látogatásáról, mert a nagybácsim hamarosan egy híres tanárt fogad mellém, képzelheti, mennyire örülök ennek - az ő játéka mindenesetre amellet szól, hogy a zongoraóra ideje alatt látogasson meg. Hogy őszinte legyek, nem bánom, hogy most már késő van a játékhoz, mert még nem tudok semmit: csodálkozna, hogy milyen keveset tudok. Most pedig engedje meg, hogy elbúcsúzzam, végtére itt van már az alvás ideje. - Mivel pedig Klara kedvesen nézett rá, és úgy látszott, hogy a dulakodás miatt egyáltalán nem neheztel, mialatt feléje nyújtotta a kezét, még mosolyogva hozzáfűzte:

- Az én hazámban úgy mondják: jó éjszakát, szép álmokat.

- Várjon csak - mondta a lány, és nem fogadta el a kezét -, talán mégiscsak játszania kellene. - És máris eltűnt egy kis oldalajtón át, amely mellett a zongora állott.

„Mit jelentsen ez? - gondolta Karl. - Akármilyen kedves is, nem várhatok sokáig.” A folyosóra nyíló ajtón kopogtak: az inas, aki nem merte az ajtót egészen kinyitni, egy kis résen át súgta: - Elnézését kérem, most hívnak, nem várhatok tovább.

- Menjen csak - mondta Karl, aki most már bízott abban, hogy egyedül is visszatalál az ebédlőbe. - Csak a lámpát hagyja itt az ajtó előtt. Egyébként hány óra van?

- Mindjárt háromnegyed tizenkettő - válaszolta az inas.

- Milyen lassan múlik az idő! - mondta Karl. Az inas már be akarta csukni az ajtót, amikor Karlnak eszébe jutott, hogy még nem adott borraivalót, előkeresett hát egy pénzdarabot a nadrágjából - mostanában, amerikai szokás szerint, mindig hordott szabadon csörgő aprópénzt a nadrágzsebében, a bankjegyeket viszont a tárcájában tartotta -, és e szavakkal adta át az inasnak. - Tessék, a szolgáltatáért.

Közben Klara, kezét feszes hajfonatán tartva, visszajött, s ekkor jutott eszébe Karlnek, hogy az inast mégsem kellett volna elküldenie, hiszen ki fogja akkor az állomásra kísérni? Nos hát, majd csak szól Pollunder úr valamelyik inásának, különben még az is lehetséges, hogy ezt az inast az ebédlőbe hívták, és ott áll majd rendelkezésére.

- Kérem, játsszék mégis egy kicsit. Itt olyan ritkán hallunk zenét: nem mulaszthatom el az alkalmat, hogy magát halljam.

- Akkor viszont épp itt az ideje - mondta Karl, minden további meggondolás nélkül, és gyomban a zongorához ült.

- Akar kottákat? - kérdezte Klara.

- Köszönöm, nem, hiszen alig ismerem a kottát - válaszolta Karl, és játszani kezdett. Egy kis dal volt, amit - ezt jól tudta - igen lassan kellett volna játszania, hogy - különösen idegenek számára - érthető legyen, mégis vad indulótempóban vágatott. Amikor befejezte, a ház föl-kavart csendje visszatért helyére. Kissé elfogódottan ültek, és nem mozdultak.

- Nagyon szép - mondta Klara, azonban nem volt olyan udvariassági forma, ami Karlnek ez után a játék után hízelegetett volna.

- Hány óra? - kérdezte.

- Háromnegyed tizenkettő.

- Akkor van még egy kis időm - mondta a fiú, és magában ezt gondolta: vagy - vagy. Hiszen nem kell eljátszanom mind a tíz dalt, amit tudok, egyet azonban még tűrhetően eljátszhatok.

- És belekezdett kedvenc katonadalába. Olyan lassan, hogy hallgatójának felajzott kívánsága valósággal nyújtózott már a következő hangjegy után, amit Karl késleltetve, csak nehezen szólaltatott meg. Hiszen mindegyik dalnál úgy kellett szemmel összekeresgélnie a szükséges billentyűket, ezenfelül pedig fájdalmas érzés támadt benne, mintha a dal végére másik befejezést keresve, nem tudna rátalálni. - Nem megy - mondta a dal végeztével, és könnyesen nézett Klarára.

Ekkor a másik szobából hangos taps hallatszott.

- Valaki hallgatózik - kiáltott Karl megütközve.

- Mack - mondta Klara halkán. S máris hallatszott Mack kiáltása: - Karl Rossmann! Karl Rossmann!

Karl valósággal fölpattant a zongoraszékről, és kinyitotta az ajtót. Macket látta maga előtt, egy hatalmas, mennyezetes ágyban, félig ülve, félig fekve, a takaró hanyagul a lábára vetve. Az egyébként egyszerű, tömör fából ácsolt ágynak egyetlen, kissé lányos dísz a kék selyemből készült baldachin volt. Az éjjeliszekrényen csak egy gyertya égett, de az ágynemű és Mack inge olyan fehér volt, hogy a ráeső gyertyafény valósággal vakítóan verődött vissza, maga a baldachin is világított, legalábbis szélén, az enyhén hullámzó, nem feszesre húzott selyem: Mack mögött azonban az ágy és minden teljes sötétségbe borult. Klara rátámaszkodott az ágy oszlopára, és már csak Macket látta.

- Üdvözlöm - mondta Mack, és kezet nyújtott Karlnek. - Hiszen maga nagyon szépen játszik, mindeddig csak a lovaglótudományát ismertem.

- Éppolyan rosszul játszom, mint ahogy lovagolok - mondta Karl. - Ha tudom, hogy maga is hallgatja, biztosan nem játszottam volna. Hanem a maga kis... - itt elakadt, mert habozott, hogy „menyasszonyt” mondjon-e, hiszen nyilvánvaló volt, hogy Mack és Klara már együtt háltak.

- Sejtettem - mondta Mack -, ezért kellett Klarának magát New Yorkból idecsalogatnia, különben soha nem hallhattam volna a játékát. Persze, egyelőre nagyon is kezdő, és még ezekben a dalocskáknban is, amiket már eleget gyakorolt, és nagyon primitíven is vannak földolgozva, elkövetett néhány hibát, ennek ellenére nagy örömmre szolgált, eltekintve attól, hogy senki emberfia játékát nem becslöm alá. De miért nem ül le és marad nálunk még egy kicsit? Klara, adjál már neki egy széket.

- Köszönöm - mondta Karl akadozva. - Nem maradhatok, bármilyen szívesen tenném is. Túl későn tudom meg, hogy ilyen barátságos szobák is vannak ebben a házban.

- Mindent ilyenre építék át - mondta Mack.

Ebben a pillanatban tizenkét harangütés hallatszott, gyorsan egymás hangjába vágva. Karl az arcán érezte az erős rezdülést. Miféle falu lehet ez, hogy ilyen harangja van!

- Legfőbb ideje - mondta Karl, és csak nyújtotta a kezét Klara és Mack felé, de nem fogott velük kezét, hanem kiszaladt a folyosóra. A lámpát nem találta ott, és most már sajnálta, hogy a kelletténél korábban adott borraivalót az inasnak.

Vissza akart tapogatózni a fal mentén szobája nyitott ajtajához, azonban alig volt félúton, amikor felemelt gyertyával Green urat látta sietve maga felé imbolyogni. Abban a kezében, amivel a gyertyát is fogta, egy levelet tartott.

- Miért nem jön már, Rossmann? Miért várokotat meg? Mit csinált Klara kisasszonynál?

„Milyen sokat kérdez - gondolta Karl -, s ráadásul még a falhoz is szorít” - és valóban Green úr szorosán előtte állott, ő viszont hátát a falnak vetette. Green ezen a folyosón már nevetségesen nagynak hatott, és Karl tréfásan arra gondolt, hogy nem falta-e föl a derék Pollunder urat.

- Maga egyáltalában nem állja a szavát. Megígéri, hogy tizenkettőre lejön, és ehelyett Klara kisasszony szobája körül ólálkodik. Én viszont éjfélre valami érdekeset ígértem magának, és íme, itt is vagyok. - Ezzel átnyújtotta Karlnek a levelet. A borítékján ez állott: *Karl Rossmannnak, éjfélkor személyesen adandó át ott, ahol éppen található.*

- Utóvégre - mondta Green úr, miközben Karl a levelet felnyitotta -, úgy gondolom, már az is elismerésre méltó, hogy maga miatt ideutaztam New Yorkból, igazán nem kellett volna engednie, hogy a folyosón futkározzak maga után.

- A nagybácsimtól! - mondta Karl, alighogy belepillantott a levélbe. - Vártam - mondta Green úrhoz fordulva.

- Hogy várta-e vagy sem, az nekem teljesen mindegy. Olvassa csak - mondta Green, és odatartotta Karlnek a gyertyát.

Karl ennek a fényénél olvasta:

Kedves Öcsém! Amint azt a sajnos túlságosan rövid együttlétünk alatt már tapasztalhattad, én mindenestül az elvek embere vagyok. Ez nemcsak a környezetemnek, hanem magamnak is kellemetlen és szomorú, de az elveimnek köszönhetek mindent, amit elértem, és senki sem kívánhatja, hogy letagadjam magam a föld színéről, senki, még Te sem, kedves öcsém, noha Te állnál a sor legelején, ha egyszer eszembe jutna, hogy megengedjem magam ellen ezt az általános támadást. Akkor a legszívesebben éppen Téged fognálak fel, és emelnélek magasra ezzel a két kezemmel, amellyel ezt a papírt és a tollat fogom. De mivel egyelőre semmi jele annak, hogy ez valaha is megtörténhetne, a mai eset után feltétlenül el kell hogy küldjelek magamtól, és nyomatékosan kérlek: sem

személyesen, sem levélben ne keress meg, és közvetítők útján se fordulj hozzám. Akaratom ellenére arra határoztad el magad, hogy ma este elmenj tőlem, hát akkor maradj is ennél az elhatározásodnál egész életeden át, döntésed csak így lesz férfias elhatározás. Ennek az üzenetnek az átadására Green urat választottam ki, legjobb barátomat, aki bizonytalansággal találja azokat a kíméletes szavakat, amelyek ebben a pillanatban valóban nem állnak rendelkezésemre. Befolyásos ember, és első önálló lépéseidben, már csak az én kedvemért is, szóval és tettel támogatni fog. Hogy elválásunkat megértsem, ami nekem még most, e levél végén is szinte fölfoghatatlan, újból meg újból azt kell magamnak mondanom: a te családodtól, Karl, semmi jó nem származik. Ha Green úr elfelejtene a kofferodat és az esernyődet átadni, juttasd eszébe. További boldogulásodhoz a legjobb bakát kívánja szerető nagybátyád

Jakob

- Befejezte? - kérdezte Green.

- Igen - válaszolta Karl. - Magával hozta a ládám és az esernyőmet?

- Itt van - mondta Green, és Karl öreg útiládáját, amit eddig a bal kezével a háta mögött tartott, a fiú mellé a földre helyezte.

- És az ernyő? - kérdezte tovább Karl.

- Minden itt van - mondta Green, és a nadrágja zsebére akasztott esernyőt is előhúzta. - Ezeket a dolgokat egy bizonyos Schubal, a Hamburg-Amerika-Linie főgépésze hozta, azt mondta, hogy a hajón találta. Alkalomadtán köszönje majd meg neki.

- Nos, legalább visszakaptam a régi holmimat - mondta Karl, és az esernyőt a ládára fektette.

- Hanem a jövőben jobban vigyázzon rájuk, azt üzeni a szenátor úr - jegyezte meg Green, majd nyilvánvaló személyes kíváncsiságból még megkérdezte: - Tulajdonképpen miféle nevezetes láda ez?

- Nálunk otthon ilyen ládával szoktak a katonák bevonulni - válaszolta Karl -, ez apám régi katonaládája. Egyébként igen praktikus - fűzte hozzá mosolyogva -, feltéve, hogy az ember nem hagyja el valahol.

- Most már eleget okulhatott - mondta Green úr -, másik nagybácsija pedig aligha akad Amerikában. Itt egy harmadosztályú jegy San Franciscóba. Én határoztam el az utazását, először azért, mert ott Nyugaton jobb a kereseti lehetőségek, másodsor pedig, mert itt mindenben, ami csak a maga szempontjából számításba jöhet, benne van a nagybácsija keze, a találkozást meg okvetlenül el kell kerülni. Franciscóban zavartalanul dolgozhat, kezdje csak nyugodtan egészen alulról, aztán próbáljon meg fokozatosan felkapaszkodni.

Karl nem érzett komizást ezekből a szavakból, Green a rossz hírt, amit egész estén át tartogatott, átadta, és ettől kezdve ártalmatlan embernek látszott, akivel talán nyíltabban lehet beszélni, mint bárki mással. Az, akit önhibáján kívül az ilyen titkos és kínos elhatározás követéül választottak ki, amíg a döntést nem közli, még ha a legjobb ember is, gyanúsak kell hogy lássák.

- Ezt a házat - mondta Karl, a tapasztalt férfi helyeslését várva - nyomban elhagyom, mert itt csak mint a nagybácsim unokaöccsét fogadtak, idegenként nincs itt semmi keresnivalóm. Kérem, legyen olyan kedves, mutassa meg a kijáratot és azt az utat, amelyiken a legközelebbi vendéglőig eljutok.

- Csak minél gyorsabban - mondta Green. - Rengeteg bajom van magával.

Karl, látva, hogy Green mily sietve indul el, megtorpant: ez a sietség nagyon gyanús volt. Elkapta Green kabátja szárnyát, és a valódi helyzetet felismerve, így szólt:

- Egy dolgot meg kell még magyaráznia! A levélborítékon, amit át kellett adnia nekem, csupán annyi állott, hogy éjféلكor kell megkapnom, ahol éppen található vagyok. Miért tartott tehát vissza, a levélre való hivatkozással, amikor én negyed tizenkettőkor el akartam menni innen? Ezzel túllépte a megbízását.

Green a válaszát olyan kézmozdulattal vezette be, ami Karl megjegyzésének haszontalanságát túlzottan hangsúlyozta, majd ezt mondta:

- Talán az áll a borítékon, hogy a maga kedvéért halálra kell hajszolnom magamat, és a levél tartalmából talán arra lehet következtetni, hogy a címzést így kell értelmezni? Ha nem tartom vissza, akkor a levelet éjféلكor az országúton kellett volna átadnom.

- Nem - mondta Karl zavartalanul -, nem egészen így van. A borítékon ez áll: „Átadandó éjféلكor.” Ha annyira fáradt volt, talán nem is tudott volna követni, vagy pedig, amit ugyan Pollunder úr kétségbe vont, már éjféلكor megérkezhettem volna a nagybácsimhoz, sőt, talán épp az ön kötelessége lett volna, hogy az autójával, amelyikről egyszerre nem esett többé szó, visszavigyen a nagybácsimhoz, mivel szerettem volna hazakerülni. Nem nyilvánvalóan azt jelenti-e a felirat, hogy az éjféلكor volt számomra a végső határidő? És ön felelős azért, hogy elmulasztottam.

Karl élesen nézett Greenre, és világosan felismerte, mint küzd Greenben a leleplezése miatt érzett megszégyenülés a szándékának sikerén érzett örömmel. Végül is összeszedte magát, és olyan hangon szólalt meg, mintha belevágna Karl szavába, aki pedig már régóta hallgatott. - Egy szót se többet! - aztán hirtelen fölrántott egy kisajtót, és a fiút, aki már újra fölemelte a lábát és ernyőt, kituszkolta.

Karl csodálkozva nézett körül a szabadban. Egy, a házhoz épített, korlát nélküli lépcső húzó-dott lefelé előtte. Csak le kellett mennie, aztán kissé jobbra a sétány felé fordulnia, mely az országúthoz vezetett. A világos holdfényben szinte el sem lehetett tévedni. Alant a kertben jó néhány kutya ugatását hallotta; szabadon engedve fel-alá futkároztak a sötétben, a fák között. A nagy csendben egészen tisztán lehetett hallani, ahogy hosszú szökelléseik végén a fűre huppantak.

Karl anélkül, hogy a kutyák megzavarták volna, szerencsésen kijutott a kertből. Nem tudta határozottan megállapítani, hogy melyik irányban van New York. Idefelé jövet nemigen törődött olyan részletekkel, amik pedig most hasznára lehettek volna. Végül is úgy gondolta, hogy nem kell feltétlenül New Yorkba mennie, ahol senki sem várja, sőt, egyvalaki egészen biztos, hogy nem várja. Ezért vaktában választott irányt, és útnak indult.

RAMSES FELÉ

Abban a kis fogadóban, ahová rövid gyaloglás után megérkezett, és amely voltaképpen csak a New York-i helyi érdekű vasút egyik végállomása volt, épp ezért nem nagyon szokták éjszakai szállásnak használni: Karl a legolcsóbb fekvőhelyet kérte, ami csak kapható, mert úgy gondolta, hogy nyomban el kell kezdenie a takarékoskodást. Kívánságának megfelelően, a fogadós olyan kézmozdulattal, mintha csak alkalmazottja volna, felirányította a lépcsőre, ahol egy ráncos öregasszony, mert álmát megzavarták, dühösen fogadta, és alig hallgatta meg, hanem szakadatlanul intve, hogy halkan lépkedjen, egy szobába vezette, s annak ajtaját, még egy újabb „pszt”-tet sűgva, becsukta mögötte. Olyan sötét volt, hogy Karl először nem is tudta, csupán az ablak függőnye van-e leeresztve, vagy talán a szobának egyáltalán nincs is ablaka, végül észrevett egy elfüggönyözött kis padlásablakot, félrehúzta a függőnyt, s így valami kevés fény beszivárgott. A szobában két ágy volt, mindkettő már foglalt. Karl két gyanús külsejű fiatalembert látott, mély álomba merülten, akik főként azért látszottak oly kevésbé bizalmat gerjesztőnek, mert minden érthető ok nélkül felöltözve aludtak; az egyikén még csizma is volt.

Az egyik alvó, abban a pillanatban, hogy Karl az ablakot szabaddá tette, kezét és lábát kissé a magasba emelte, s ez olyan látvány volt, hogy a fiú, gondjai ellenére, magában felnevetett.

Hamarosan rájött: igaz, hogy más alvó alkalmatosság, sem kanapé, sem dívány nincs a szobában, de aludni ettől eltekintve sem fog egyhamar, hiszen épp hogy visszaszerzett ládáját és nála levő pénzét nem szabad veszélynek kiténie. Elmenni sem akart, mert nem bízott abban, hogy a szobaasszony és a vendéglősek szeme előtt nyomban elhagyhatná a házat. Végül pedig talán itt sem bizonytalanabb, mint az országúton. Az persze feltűnt neki, hogy - amennyire a tompa fényben megállapíthatta - semmiféle poggyászt sem tudott felfedezni. De az is lehet, és ez volt leginkább valószínű, hogy a két fiatal ember inas, akiknek a vendégek miatt hamarosan fel kell kelniök, és azért alszanak felöltözve. Bár ebben az esetben nem túlságosan megtisztelő, hogy együtt alszik velük, de annál veszélytelenebb. Mindaddig azonban, amíg erről meg nem győződik, semmi esetre sem szabad lefeküdni és aludnia.

Az ágy alatt egy gyertya állott, gyufákkal - Karl odalopakodott érte. Nem töprengett azon, hogy gyújtson-e világot, hiszen a szoba, a fogadós rendelkezése szerint, éppúgy az övé volt, mint a másik kettőé, akik egyébként is már fél éjszakán át élvezték az alvás örömét, és az ágyak birtokában összehasonlíthatatlan előnyben voltak. Egyébként az ide-oda járkálás közben ügyelt arra, hogy fel ne ébressze őket.

Először is ládáját akarta átvizsgálni, hogy szemügyre vegye a holmiját, amire már csak bizonytalanul emlékezett, s aminek a legértékesebb darabjai már el is veszhettek. Mert ha Schubal valamire ráteszi a kezét, akkor alig van remény arra, hogy hiánytalanul vissza is adja. Igaz ugyan, hogy a nagybácsitól nagy borraivalóra számíthatott, másrészt viszont egyes tárgyak hiánya esetén a láda első őrizőjére, Butterbaum úrra hivatkozva, könnyen kimagyarázkodhatott.

Karl, amint a ládát kinyitotta, az első pillanatban elszőnyedte. Hány órát töltött az utazás alatt azzal, hogy a ládában újra meg újra rendet csinált, most meg minden vad összevisszaságban volt belegyömöszölve, úgy, hogy a födele a zár kinyitásával magától felpattant.

Hamarosan örömmel vette azonban észre, hogy a rendetlenség oka csupán az, hogy az öltönyét, amit útközben viselt, és a csomagolás tekintetében természetesen nem számolt vele, utólag beletették. Semmi sem hiányzott. Kabátja titkos zsebében nemcsak az útlevelét találta

meg, hanem az otthonról hozott pénzét is, így aztán azzal együtt, ami ezen kívül nála volt, pénzzel pillanatnyilag bőségesen el volt látva. Még a megérkezésekor magán viselt fehérnemű is frissen kimosva, kivasalva feküdt előtte. Óráját is, pénzét is nyomban a titkos zsebbe csúsztatta. Csupán az volt sajnálatos, hogy mindent átjárt a veronai szaláminak a szaga, mert ez a szalámi sem hiányzott. Ha ezt nem lehet valahogy megszüntetni, Karlnek számítania kellett arra, hogy hónapokon át ezzel a szaggal átítatva járhat.

Ahogy egyes tárgyakat keresgélt, amelyek legalul voltak - a zsebbibliát, a levélpapírt és szülei fényképét -, fejről a ládába esett a sapkája. Most, hogy szokott környezetében látta, nyomban ráismert: a saját sapkája volt, az a sapka, amit anyjától kapott az útra. A hajón óvatosságból nem viselte, mert tudta, hogy Amerikában kalap helyett általában sapkát hordanak, és nem akarta, hogy sapkáját már a megérkezése előtt elnyűje. Most ez a sapka mindenesetre alkalmat adott Green úrnak arra, hogy Karl rovására szórakozzék. Vagy éppen a nagybácsi bízta meg ezzel? És önkéntelen, dühös mozdulattal meglökte a láda tetejét, mire az hangosan becsapódott.

Nem volt mér segítség: mindkét alvót felébresztette. Először az egyik nyújtózkodott és ásított, nyomban utána a másik. Közben a ládának csaknem az egész tartalma az asztalra volt szórva; ha tolvajok: csak oda kell sétálniuk és válogathatnak. Karl nemcsak azért, hogy ennek elébe vágjon, hanem azért is, hogy nyomban tisztázza a helyzetet, a gyertyával az ágyak mellé lépett, és megmagyarázta, hogy mi címen van itt. Úgy látszott, hogy magyarázatot nem is nagyon vártak, mert túlságosan álmosak ahhoz, hogy beszélni tudjanak, csak néztek rá, minden csodálkozás nélkül. Mindketten igen fiatalok voltak, de a nehéz munka vagy az inség erősen kiütköztette már arcukon a csontokat, rendetlen szakáll borította állukat, rég nem nyírt hajuk ziláltan tapadt a fejükre, és mélyen beesett szemüket álmosan dörzsölgették az öklükkel.

Karl ki akarta használni pillanatnyi gyengeségüket, ezért így szólt:

- Karl Rossmann vagyok, Németországból. Ha már szobatársak vagyunk, kérem: mondják meg a nevüket, és hogy honnan valók. Rögtön kijelentem azt is, hogy nem tartok igényt ágyra, mert későn jöttem, és nem is szándékozom aludni. A jó ruhámon egyébként nem kell fennakadniok, egészen szegény vagyok, még csak kilátásaim sincsenek.

A kettő közül a kisebb, akinek a lábán csizma volt, kézzel-lábbal, fintorokkal jelezte, hogy mindez egyáltalán nem érdekli, és ez most igazán nem a megfelelő idő az ilyen beszédekre, fecsegésre, aztán visszafeküdt, és nyomban elaludt; a másik, egy sötét bőrű férfi, szintén visszafeküdt, elalvás előtt azonban lustán nyújtózkodva még ennyit mondott:

- Ez itt Robinson és írországi. Engem Delamarche-nak hívnak, és francia vagyok, most pedig csendet kérek. - Alig mondta ki, máris nagyot fújt Karl gyertyájára, és visszadőlt az ágyba.

„Ez a veszély tehát egyelőre elmúlt” - gondolta Karl, és visszament az asztalhoz. Ha az álmoságuk nemcsak ürügy, akkor minden rendben van. Csak az a kellemetlen, hogy az egyik ír. Karl otthon, maga sem tudta, már pontosan, milyen könyvben, egyszer azt olvasta, hogy Amerikában óvakodni kell az írektől. A nagybácsijánál töltött idő alatt, persze, kitűnő alkalmak lettek volna arra, hogy az írek veszélyességének dolgát pontosan felderítse, ezt azonban, abban a hiszemben, hogy egyszer s mindenkorra jól elhelyezkedett, teljességgel elmulasztotta. Most legalább, az újból meggyújtott gyertya fényénél, alaposan szemügyre vette az írt, és úgy tetszett neki, hogy éppen ő az, aki elviselhetőbbnek látszik, mint a francia. Arcán, amennyire Karl bizonyos távolságból, lábujjhegyen állva, meg tudta állapítani, még látszott némi nyoma a kerekességnek, és egész barátságosan mosolygott álmában.

Karl mégis szilárdan elhatározta, hogy nem alszik el, leült a szoba egyetlen székére, a láda becsomagolását egy kicsit elhalasztotta - hiszen az éjszaka folyamán sok ideje lesz még erre -,

és lapozgatott a Bibliában anélkül, hogy bármit olvasott volna. Aztán szülei fényképét vette kezébe. Kis termetű apja feszesen kihúzta magát rajta, anyja pedig kissé magába roskadva ült előtte egy karosszékben. Az apja egyik kezét a karszék támláján, a másikat pedig ökölbe szorítva, egy képeskönyvön nyugtatta, ami kinyitva hevert oldalt, egy faragott asztalkán. Volt egy másik fénykép is, ez Karl-t a szüleivel ábrázolta. Apja és anyja szigorúan nézett rá, míg neki, a fényképész utasítása szerint, a lencsébe kellett bámulnia. Ezt a képet azonban nem adták oda neki az útra.

Annál gondosabban vette szemügyre az előtte fekvő képet, és különböző irányból próbálta apja pillantását elkapni. Ám apja, bárhogy változtatta Karl a képet azzal, hogy a gyertyát ide-oda mozgatta, csak nem akart életre kelni; vízszintesen álló, vastag bajusza nem is hasonlított az igazira, nem volt ez jó felvétel. Anyját valamivel élethűbben ábrázolta, csak a szája volt elhúzódva, mintha valaki megbántotta volna, és kényszerítené magát, hogy mosolyogjon. Karl úgy érezte, hogy annak, aki csak meglátja a képet, ez nyomban szemébe ötlük, olyannyira, hogy a következő pillanatban már úgy vélte, hogy ez a meglátás túlságosan is nyilvánvaló, már csaknem ellenszenves. Hogyan lehetne egyetlen kép alapján az ábrázolt személyi titkolt érzéséről ily kétségtelen bizonyosságot szerezni! És egy kis ideig elfordította tekintetét a képről. Amikor, a pillantása ismét ráesett, anyja keze, amely elől a karszék támláján csüngött alá, szinte csókolni való közelségben került elébe. Arra gondolt, hogy talán mégis helyes lenne, ha írna szüleinek, amint azt valójában mindketten (apja utoljára Hamburgban még külön is igen szigorúan) meghagyták. Igaz, azon a szörnyű estén, amikor anyja az ablak mellett először jelezte amerikai utazását, szentül megfogadta, hogy soha nem fog írni, de mit számított a tapasztalatlan fiú fogadkozása itt, az új viszonyok között! Akkor éppúgy megfogadhatta volna azt is, hogy kéthónapi amerikai tartózkodás után az amerikai hadsereg tábornoka lesz, valójában azonban két csavargóval van együtt egy padlásszobában, egy New York-i fogadóban, és el kell ismernie azt is, hogy ez a hozzá méltó hely. Mosolyogva vizsgálta a szülei arcát, mintha ki tudná olvasni belőlük: még most is kívánják-e, hogy hírt kapjanak a fiukról?

Fürkészés közben azonban hamarosan érezte, hogy mégiscsak nagyon fáradt, és aligha fogja tudni átvirrasztani az éjszakát. A kép kihullott a kezéből, aztán arcával ráborult, a papír jólesően hűvös volt, s e kellemes érzés ringatta álomba.

Korán reggel arra ébredt, hogy valaki csiklandozza. A francia volt, aki ilyen szemtelenségre vetemedett. De ott állt az asztal mellett már az ír is, és most mindketten ugyanolyan kíváncsian vizsgálták, ahogy Karl őket az éjszaka. Azon nem csodálkozott, hogy nem ébredt fel, mikor fölkeltek, nem volt szükség arra, hogy valami rossz indítékból különösen halkán keljenek föl, hiszen Karl mélyen aludt, és egyébként is öltözködésükre, sőt szemmel láthatólag a mosakodásra sem sok gondot fordítottak.

Most aztán tisztességgel, sőt, bizonyos udvariassággal köszöntötték egymást. Karl megtudta, hogy mindketten géplakatosok, New Yorkban már hosszabb ideje nem jutottak munkához, és ennek folytán alaposan leégtek. Bizonyosságul Robinson szétnyitotta a kabátját, és látni lehetett, hogy nincs rajta ing, ezt egyébként már a lógó gallérján is észre lehetett venni, ami hátul a kabátjához volt erősítve. Az volt a szándékuk, hogy a New Yorktól kétnapi járóföldre eső Butterford nevű városkába mennek, ahol állítólag betöltetlen munkahelyeket találni. Semmi kifogásuk nem volt az ellen, hogy Karl is velük tartson, és nyomban megígérték, hogy időnként viszik a ládáját, abban az esetben pedig, ha ők maguk munkát kapnának, Karl-t is beszerzik inasnak, ez pedig, ha egyáltalában van munkaalkalom, könnyű dolog. Alighogy Karl beleegyezett ebbe, máris azt a baráti tanácsot adták, hogy a szép ruháját le kell vetnie, mert bármilyen állás keresése közben csak hátrányára lesz. Éppen ebben a házban kitűnő alkalom

adódik, hogy a ruhától megszabaduljon, mert a szobaasszony használt ruhákkal kereskedik. Karl ugyan még nem döntött egészen a ruha ügyében, mégis egykettőre kihámozták belőle, és a ruhával együtt eltűntek. Karl, miközben magára maradt, és még eléggé álmosan lassan felöltötte ócska úti ruháját, szemrehányásokkal illette magát, hogy a jó ruhát eladta, hiszen az hátrány ugyan valamilyen tanonci állás megszerzésében, viszont hasznára lehetett volna jobb állás esetében. Kinyitotta az ajtót, hogy visszahívja a két fiatalembert, de már beléjük is ütközött. A vételár fejében fél dollárt tettek az asztalra, és olyan vidám arcot vágtak, hogy lehetetlen volt másra gondolni, mint hogy az eladásnál ők is megtalálták a hasznukat, ráadásul szemérmetlenül.

Egyébként nem volt idő arra, hogy ezt megbeszéljék, mert bejött a szobaasszony, éppolyan álmosan, mint az éjszaka, és mindhármukat kikergette a folyosóra azzal, hogy a szobát elő kell készíteni az új vendégeknek. Erről természetesen szó sem volt, csupán komizkodott. Karl, aki éppen rendbe akarta rakni a ládáját, kénytelen volt végignézni, hogy az asszony a holmiját két kézzel megragadja, és a ládába hajítja olyan erővel, mint afféle megfélemezni való vadállatot. A két lakatos ott lábatlankodott ugyan az öregasszony körül, a ruhájába csimpaszkodtak, paskolták a hátát, ám ha az volt a szándékuk, hogy ezzel Karlon segítsenek, hát nagyot tévedtek. Az asszony, amint a láda fedelét becsapta, Karl kezébe nyomta a láda fülét, lerázta magáról a két lakatost, és fenyegetőzve, hogy ha nem engedelmeskednek, nem kapnak kávé, mindhármukat kizavarta a szobából. Nyilván teljesen elfelejtette, hogy Karl nem tartozott kezdettől fogva a lakatosokhoz, mert egy bandaként bánt mindannyiokkal. A lakatosok eladták neki Karl ruháját, és ezzel mindenestre bizonyos fokú közösségről tanúskodtak.

A folyosón sokáig kellett ácsorogniok, és különösen a francia, aki belekarolt Karlba, egyvégtében szitkozódott, azzal fenyegette a fogadóst, hogy leüti, ha előmerészkedik: úgy látszott, hogy erre föl is készült, mert vadul egymáshoz dörzsölgette az öklét. Végül egy ártatlan kisfiú került elő, akinek lábujjhegyre kellett állnia, amint a franciának átnyújtotta a kávéskannát. Sajnos, csak egy kanna volt kéznél, és a fiúval nem lehetett megértetni, hogy poharakra is szükség volna, így egyszerre csak egyikük ihatott, a másik kettő ott állt és várt. Karlnak nem sok kedve volt, hogy igyék belőle, nem akarta azonban a másik kettőt megbántani, így aztán, amikor sorra került, a kannát szájához emelve tétlenül bizonytalankodott.

Az ír búcsúzóul a köves folyosón földhöz vágta a kannát. Senki sem látta, amint elhagyták a házat, és kiléptek a sűrű, sárgás, reggeli ködbe. Csendben lépdeltek egymás mellett az út szélén, Karlnak vinnie kellett a ládáját, a másik kettő nyilván csak akkor segítene, ha kérné. Egyszer-másszor egy-egy autó vágódott elő a ködből, s ők hárman utánafordultak a többnyire, hatalmas és feltűnő formájú kocsiknak, de azok csak rövid időre bukkantak föl előttük, még arra sem volt idő, hogy az utasaikat észrevegyék. Később megjelentek a New Yorkba élelmszert szállító járművek osztagai, ezek öt oszlopban, egymás mellett, az úttest egész szélességét elfoglalták, és oly szakadatlan sorban követték egymást, hogy senki sem tudott volna az úton átsurranni. Az út időnként térré szélesedett ki, közepén egy toronyszerű állványon rendőr forgolódott, hogy mindent áttekinthessen, és botjával irányítani tudja a főútról és a mellékutcaírókól összefutó forgalmat, ami aztán a következő térig és a következő rendőrig felügyelet nélkül áramlott tovább, mégis a hallgatag és figyelmes kocsisok és sofőrök önmaguktól is kielégítő rendet tartottak. Karl leginkább az lepte meg, hogy milyen csend van. Ha a gondtalan vágóállatok nem bögnek, a paták csattogásán és a gépkocsik zúgásán kívül tán semmit sem lehetett volna hallani. A sebesség természetesen nem volt mindig egyenletes. Egyes helyeken, ahol a mellékutakról beözönlő forgalom összetorlódott, hosszú sorok akadtak el, és csak lépésről lépésre jutottak előre, viszont az is előfordult, hogy egy pillanatig minden villámgyorsan száguldott tova, míg azután, mintha csak egyetlen fékre járnának, újból lecsillapodott az iram. Emellett az úton a legcsekélyebb por sem kavarodott fel, minden

kristálytisztá levegőben száguldott tovább. Gyalogosok nem is jártak erre, nem ment itt egyetlen asszony se a városi piacra, mint Karl hazájában, ehelyett azonban időnként nagy, lapos tehergépkocsik tűntek fel, némelyiken húsz asszony is állott, kosárral a hátán, akik talán mégis a piacra igyekeztek, és nyújtogatták a nyakukat, hogy a forgalmat áttekintve, gyorsabb előrejutásban reménykedhessenek. Hasonló teherkocsik voltak láthatók rajtuk egy-egy férfival, kik zsebre dugott kézzel körbesétáltak. Ezeken az autókon különféle feliratok voltak, az egyiken Karl - halkán fölkiáltva - a következőket olvasta: „Jakob szállítmányozó kikötőmunkásokat vesz fel”. A gépkocsi történetesen elég lassan hajtott, és a lépcsőn álló alacsony, hajlott, élénk emberke intett a három vándornak, hogy szálljanak fel. Karl a lakatosok mögé menekült, mintha nagybácsija a kocsin lehetne, és láthatná őt. Örült, hogy a másik kettő elhárította a meghívást, bár kissé bántotta, hogy olyan, gögös arckifejezéssel tették. Semmiféleképpen nem hitték azt, hogy nagyon is előkelőek volnának a nagybácsi szolgálatára. Ezt, ha nyilván nem is nyomatékkal, nyomban értésükre adta. Erre Delamarche megkérte, hogy szíveskedjék nem beleütni az orrát olyan dolgokba, amikhez nem ért; az emberek toborzásának ez a fajtája nem egyéb közönséges csalásnál, és a Jakob-cég hírhedt erről az egész Egyesült Államokban. Karl nem válaszolt, ettől kezdve azonban inkább az írral tartott, és őt kérte meg arra, hogy most már segítsen egy kicsit a ládát cipelni, amit az ír, miután Karl a kérését többször megismételte, meg is tett. Ettől kezdve viszont szakadatlanul panaszkodott, hogy milyen nehéz a láda, amíg ki nem derült, hogy annak súlyát csupán a veronai szalámmal akarja megkönnyíteni, amire Valószínűleg már a szállodában fente a fogát. Karlnak ki kellett csomagolnia, a francia magához ragadta, hatalmas, törforma késével kezelésbe vette, és csaknem egymaga falta fel az egészet. Robinson kapott hébe-hóba egy-egy szeletet, Karlnak viszont, akinek, ha nem akarta az út szélén hagyni, ismét cipelnie kellett a ládáját, semmit sem juttatott, mintha már előre kivette volna a részét. Kicsinyeskedésnek érezte, hogy kérjen egy szeletet, az epéje azonban forni kezdett.

A köd már teljesen felszállott, a távolban hatalmas hegység csillogott, melynek hullámos gerince a napos, párás messzeségbe veszett. Az országút mentén, óriási gyárak körül rosszul művelt földek terültek el, az épületek kormosan feketéllettek a szabad tájban. A találmra odavetett magányos bérkaszárnnyák ablakai ezernyi mozgással és fénnel rezegtek, a kicsi, rozoga erkélyeken asszonyok és gyermekek szorgoskodtak, mialatt körülöttük felakasztott vagy kiterített abroszok és fehérneműk röpködtek, dagadoztak a reggeli szélben, s hol el-takarták, hol újból megmutatták őket. Ha a tekintetük elkalandozott a házokról, a magasba röpködő pacsirtákat láthatták, alant meg fecskéket; alig valamivel a vándorok feje fölött cikáztak.

Karlt sok minden emlékeztette a hazájára, és maga sem tudta, jól teszi-e, ha elhagyja New Yorkot, és az ország belsejébe megy. New Yorkban ott a tenger, és mindig megvan a lehetőség arra, hogy visszatérjen a hazájába. Ezért egyszerre csak megállt, és azt mondta kísérőinek, hogy mégiscsak inkább New Yorkhoz van kedve. Amikor pedig Delamarche egyszerűen tovább akarta lódítani, nem hagyta magát, és kijelentette, hogy talán joga van még a saját dolgában dönten. Az írnek kellett közvetítenie: megmagyarázta, hogy Butterford sokkal szebb, mint New York, és még mindkettőjüknek hathatós kérésére szükség volt, mire Karlnak hajlandósága támadt újból elindulni. Még így is aligha ment volna tovább, ha nem gondol arra, hogy talán mégis jobb lesz neki, ha olyan helyre kerül, ahonnan nem egykönnyen térhet haza. Ott biztosan jobban fog dolgozni, és előbbre jut majd, mert nem hátráltatják haszontalan gondolatok.

Most már ő volt az, aki a másik kettőt nógatta, azok pedig annyira örvendeztek buzgalmán, hogy felváltva vitték a ládáját, még kérnie sem kellett. Karl el sem tudta képzelni, hogy voltaképpen mi az oka ennek az örömmek. Az út most már emelkedni kezdett, s ha itt vagy ott

megálltak, és visszapillantottak, elébük tárult New York és a kikötő egyre inkább kibontakozó panorámája. A híd, mely New Yorkot Brooklynnal összekötötte, gyengéden ívelődött az East River fölött, és megremegett, ha a szemüket összehunyorították. Mintha nem is lett volna rajta forgalom, alatta pedig kihalt, sík víztükör terült el. Úgy látszott, hogy ebben a két óriási városban minden néptelen és kihasználatlan. A kis és a nagy házak közötti különbséget alig lehetett érzékelni. Az utcák láthatatlan mélyén valószínűleg a maga rendjén pergett az élet, fölöttük azonban semmi sem volt kivehető, csak a könnyű pára, mely mozdulatlanul lebegett ugyan, de mintha egyetlen kézmozdulattal el lehetne hessenteni. A világ legnagyobb kikötőjében is nyugalom terpeszkedett, csak néha bukkant fel, nyilvánvalóan egy régebbi, közelebbről szerzett kép emlékeként, egy-egy hajó, amint kissé odébb siklik. De ez sem volt sokáig látható: eltűnt a szem elől, és nem lehetett többé fellelni.

Delamarche és Robinson azonban nyilvánvalóan sokkal többet meglátott, ide-oda mutogattak, kinyújtott kezükkel tereket és kerteket íveltek át, s néven nevezték őket. Sehogy sem értették meg, hogy Karl két hónapot töltött New Yorkban, és egyetlen utcán kívül mást úgyszólván nem is látott. Nyomban megígérték, hogy ha majd Butterfordban eleget kerestek, vele együtt visszatérnek New Yorkba, és minden nevezetességet megmutatnak neki, különösen pedig azokat a helyeket, ahol jól leihatják magukat. Robinson erre teli torokból fújni kezdett egy dalt, Delamarche pedig ütemesen tapsolt hozzá. A dalban Karl egy német operettdallamot ismert fel, de itt, angol szöveggel, sokkal inkább tetszett neki, mint otthon bármikor. Így aztán a szabadban egy kis színjáték kerekedett, mindhárman részt vettek benne, s látszólag csupán az alattuk fekvő város nem vett róla tudomást, pedig állítólag erre a dallamra szórakozik.

Egy ízben Karl megkérdezte, hogy merre van a Jakob-cég. Delamarche és Robinson kinyújtott mutatoujja nyomban egy pontra, bár az is lehet, hogy két, egymástól mérföldnyire levő pontra irányult. Ahogy továbbhaladtak, azt is megkérdezte, hogy mikorra jöhetnének vissza leghamarabb elegendő pénzzel New Yorkba. Delamarche azt válaszolta, hogy az akár egy hónapon belül is megtörténhet, mert Butterfordban munkaerőhiány van, és a bérek magasak. A pénzt természetesen közös kasszába fogják tenni, hogy ily módon köztük mint bajtársak között az esetleges kereseti különbség kiegyenlítődjék. A közös kassza nem tetszett Karlnak, bár mint inas, természetesen kevesebbet fog keresni, mint a szakmunkások. Robinson még azt is mondta, hogy ha Butterfordban nem találnának munkát, nyilvánvalóan odébb kell állniok, hogy vagy mint mezei munkások találjanak helyet, vagy pedig Kaliforniába menjenek az aranyosókba, és ez, amint Robinson részletes előadásaiból következett, a kedvenc terve volt.

- Miért lett hát lakatos, ha most az aranyosókba akar menni? - kérdezte Karl, aki nem szívesen hallott az ilyen messzi, bizonytalan utazás szükségességéről.

- Hogy miért lettem lakatos? - mondta Robinson. - Hát biztos nem azért, hogy az anyám fia emellett éhen haljon. Az aranyosókban jó a kereset.

- Csak volt - mondta Delamarche.

- Még mindig az - mondta Robinson, és mesélni kezdett sok ismerőséről, akik ott gazdagodtak meg, s még mindig ott vannak, de már természetesen az ujjukat sem mozdítják, és a régi barátságra tekintettel őt, és magától értetődően a cimboráit is, hozzásegítenék a meggazdagodáshoz.

- Már Butterfordban mindenáron állást fogunk szerezni - szolt Delamarche, és ezzel Karl lelkéből beszélt, de ahogy ezt mondta, az nem volt valami bizakodó.

Aznap csak egyszer álltak meg egy kocsmánál, és előtte a szabadban egy asztalnál, amely, Karl úgy látta, vasból volt, félig nyers húst ettek; nem is lehetett késsel meg villával elvágni, csak széttépni. A kenyérnek henger formája volt, és mindegyik kenyérbe hosszú kés volt

beleszúrva. Ehhez az étkezéshez valami fekete löttyöt adtak, amely égette a torkukat. Ám Delamarche-nak és Robinsonnak ízlett: gyakran emelték poharukat különféle kívánságaik beteljesedésére, koccintottak, és a poharat összecsendítve, egy ideig a magasban tartották. A szomszédos asztalnál mézpettyes zubbonyokban munkások ültek, és mind ugyanazt a löttyöt itták. A mellettük tömegesen elrobogó autók porfelhőbe burkolták az asztalokat. Az emberek közt nagy újságok jártak körbe, izgatott tárgyalás folyt az építőmunkások sztrájkjáról, és több ízben emlegették a Mack nevet. Karl tudakozódott utána, és megtudta, hogy annak a Macknek az apjáról van szó, akit ismer: ő a legnagyobb New York-i építési vállalkozó. A sztrájk milliókba kerül neki, és talán alapjaiban rendíti meg egész vállalatát. Karl egy szavát sem hitte el ezeknek a rosszul értesült, rosszakaratú embereknek.

Az étkezést mégis megkeserítette számára, hogy nem tudta, hogyan fognak fizetni érte. Az lett volna a természetes, hogy mindenki fizeti a maga részét, de Delamarche és Robinson már több ízben megjegyezte, hogy a múlt éjszakai szállásra ráment az utolsó vasuk is. Órát, gyűrűt vagy más áruba bocsátható holmit egyikükön sem lehetett látni. Karl mégsem vethette a szemükre, hogy ruhája eladásával kerestek valamit, ez sértés lett volna és végleges szakítás. A csodálatos az volt, hogy a fizetés sem Delamarche-nak, sem Robinsonnak a legkisebb gondot sem okozta, ellenkezőleg, igen jó hangulatban voltak, és mind többször megpróbálták szóba elegyedni a pincérnővel, aki büszkén és súlyos léptekkel járt ide-oda az asztalok közt. Hajfűrtjei kissé lazán lógtak homlokába, arcába, és a kezével újra meg újra hátrasimította őket. Végül is, amikor már az első barátságos szót várták volna tőle, az asztalhoz lépett, mindkét kezével rátámaszkodott és megkérdezte: - Ki fizet? - Kéz még nem emelkedett fel annál gyorsabban, mint ahogy most Delamarche és Robinson Karlra mutatott. Karl nem ijedt meg ettől, hiszen már előre látta, és semmi rosszat nem talált abban, hogy a barátai, akiktől végül is azt várta, hogy majd bizonyos előnyökhöz juttatják, valami csekélységet vele fizettetnek ki, habár illendőbb lett volna ezt a döntő pillanat előtt tisztázniuk. Csak az érintette kínosan, hogy az összeget először titkos zsebéből kellett előkotornia. Eredeti szándéka az volt, hogy a végső ínségre tartalékolja, és ezáltal bizonyos értelemben egyelőre egy szintre kerül a barátaival. Az az előny, amire barátaival szemben szert akart tenni ezzel a pénzzel, s még inkább azzal, hogy eltitkolta előlük, bőségesen ki volt egyenlítve a részükről azáltal, hogy ők már gyermekkoruktól fogva Amerikában éltek, hogy elegendő tudásuk és tapasztalatuk volt a pénzszerzéshez, és hogy végül is nem voltak szokva a jelenleginél jobb életmódhoz. A pénzre vonatkozó eredeti szándékát ezzel a fizetéssel önmagában nem kellett megbolygatnia, mert végül is egy negyed dollárt tudott nélkülözni, és így huszonöt centet letehetett az asztalra, mondván, ez az egész vagyona, és ezt hajlandó feláldozni Butterfordba való közös út érdekében. A gyalogos utazáshoz ekkora összeg teljesen elégséges volt. Most azonban nem tudta, hogy van-e elegendő aprópénze, és ez a pénz egyébként is, mint az összehajtogatott bankjegyek, valahol a titkos zseb mélyén lapult, abban pedig úgy találhatja meg a legkönnyebben, ha egész tartalmát kiborítja az asztalra. Az viszont teljesen fölösleges, hogy a barátai bármit is megtudjanak erről a titkos zsebről. Most még szerencse volt, hogy inkább a pincérnő iránt érdeklődtek, semmint az iránt, hogy miként kaparja össze Karl a fizetséget. Delamarche azzal, hogy megkérte a számla összeállítására, ő maga és Robinson közé csalta a pincérnőt, hogy az csak oly módon tudta elhárítani a tolokodásukat, hogy kezét teljes erővel egyiknek vagy másiknak a képébe nyomta, és úgy tolta félre. Eközben Karl, az erőfeszítéstől kipirulva, az asztal alatt az egyik kezébe gyűjtötte a pénzdarabokat, amelyeket a titkos zsebben egyenként elcsípett, majd onnan kiemelt. Végül a pénzcsomóról, mert még nem ismerte pontosan az amerikai aprópénzt, úgy vélte, hogy elég lesz, amit a kezében tart, és az asztalra tette az egészet. A pénz csengése azonnal véget vetett a tréfálozásnak. Karl bosszúságára és a többiek csodálkozására csaknem egy dollár hevert az asztalon. Bár senki sem kérdezte, hogy eddig miért nem szólt semmit sem a pénzről, amely elég lett volna, hogy vonaton kényelmesen utazzanak Butterfordba, Karl mé-

gis nagy zavarba jött. Miután a számlát kifizette, lassan ismét besöpörte a pénzt, Delamarche még kivett a kezéből egy pénzdarabot, a pincérnő számára borraivalót, megölelte a nőt, magához szorította, és így a másik oldalról átnyújtotta neki a pénzt.

Karl hálás volt nekik, hogy mikor tovább gyalogoltak, nem tettek megjegyzéseket a pénzre, sőt, egy ideig arra is gondolt, hogy egész vagyonát bevallja nekik, erre azonban mégsem került sor, mert nem adódott igazán jó alkalma. Estefelé termékeny, falusias vidékre értek. Köröskörül egy tagban levő mezőket lehetett látni: első zöldjűkben borították a szelíd dombokat; az utakat gazdag falusi települések szegélyezték, órákig haladhattak a kertek aranyozott rácsai mentén, többször átkeltek ugyanazon a lassan hömpölygő folyón, és sokszor hallották maguk felett a vonatok mennydörgését a magasban ívelő viaduktokon.

A távoli erdők egyenes pereménél épp lement a nap, amikor egy magaslaton, kis facsoport fái közt, letelepedtek a fűbe, hogy a fáradalmaikat kipihenjék. Delamarche és Robinson lefeküdtek és kinyújtóztak, amennyire csak bírtak. Karl egyenesen ült, és lenézett a néhány méterrel lejjebb húzódó útra, ahol újra és újra autók suhantak el, könnyedén egymás mellett, mint eddig is, egész nap, mintha meghatározott számban küldenék őket a távolból, és ugyanannyit várnának a másik irányban a messzeségben. Egész nap, kora reggeltől kezdve nem tapasztalta Karl, hogy egy autó is megállt, hogy akár egyetlen utas is kiszállt volna.

Robinson azt javasolta, hogy töltsék itt az éjszakát, tekintve, hogy mind a hárman eléggé fáradtak, így aztán annál korábban tovább indulhatnak majd, és mert végtére a sötétség beállta előtt aligha találhatnának olcsóbb és jobb fekvésű éjjeli táborhelyet. Delamarche beleegyezett, és csak Karl gondolta, hogy illendő megjegyeznie: van annyi pénze, hogy valamennyiük éjjeli szállását kifizesse egy szállodában. Delamarche azt mondta, hogy még fel tudják használni azt a pénzt, csak őrizze meg jól. Delamarche a legkevésbé sem titkolta, hogy számolnak a Karl pénzével. Miután első javaslatát elfogadták, Robinson tovább fejtegette: alvás előtt, hogy holnapra erőt gyűjtsenek, valami kiadósat, kell enniük, és egyikük hozza fel a vacsorát mindnyájuk részére a szállodából, amely közvetlen a közelben, az országútnál *Hotel Occidental* felirattal világított. Mint legfiatalabb, és mert egyébként sem jelentkezett senki, Karl felajánlotta, hogy elintézi a beszerzést, és miután felvette a szalonára, kenyérré és sörre szóló megrendelést, átment a szállodába.

Valami nagy városnak kellett a közelben lennie, mert a szállodában, ahova Karl belépett, mindjárt az első termet hangos tömeg töltötte meg, és a büféasztal mögött, amely az egyik hosszanti és két oldalfal mentében húzódott, szüntelenül sok fehér kötényes pincér szaladgált, és mégsem tudták a türelmetlen vendégeket kielégíteni, mert a legkülönbözőbb helyeken minduntalan hallani lehetett a káromkodásokat, az asztalra csapódó öklök hangját. Karlra senki sem figyelt, magában a teremben nem is volt kiszolgálás, a vendégek, akik az asztaloknál ültek - ezek oly kicsik voltak, hogy három asztaltárs közt már eltűntek -, maguk hozták el a büféből mindazt, amit kívántak. Minden asztalkán egy nagy üveg állott, olajjal, ecettel vagy hasonlóval, és az összes ételt, ami a büféből kikerült, mielőtt megették volna, meglocsolták vele. Ha Karl egyáltalán a büféhez akart jutni, ahol majd, tekintettel az ő nagy megrendelésére, valószínűleg még csak ezután kezdődnek a voltaképpeni nehézségek, előbb sok asztal közt kellett keresztülfurakodnia, ami természetesen minden elővigyázatosság ellenére sem sikerült anélkül, hogy a vendégeket durván meg ne zavarta volna, azok azonban ezt teljesen érzéketlenül fogadták, sőt azt is, hogy egyszer Karl-t épp így az asztalhoz nyomta egy vendég, közben majdnem feldöntötte az asztalát. Habár bocsánatot kért, nyilvánvalóan nem értették meg, egyébként ő sem értett semmit abból, amit neki kiabáltak.

A büfénél nagy nehezen talált egy kis helyet, ahol hosszú ideig eltakarta előle a kilátást egyik szomszédjának feltámasztott könyöke. Általában úgy látszott: itt az a szokás, hogy felkö-

nyökölnek, és az öklüket a halántékukhoz szorítják. Karl kénytelen volt arra gondolni, hogy dr. Krumpal, a latintanár épp ezt a pózt gyűlölte, és hogy miként közelítette meg, mindig titokban és észrevétlenül az illetőt, s egy tréfás lökéssel, hirtelenül megjelenő vonalzó segítségével hogyan söpörte le könyökét az asztalról.

Karl szorosán a büféhez préselve állott, mert alighogy odasorakozott, egy asztalt helyeztek el mögötte, és egy oda letelepedett vendég, ha kissé hátrahajolt beszéd közben, nagy kalapjával Karl hátát taszigálta. Emellett még azután is, hogy mindkét otromba szomszédja elégedetten eltávozott, édeskevés reménye volt, hogy valamit kapjon a pincértől. Karl néhányszor átnyúlt az asztalon, és elkapta ugyan egy-egy pincér kötényét, de eltorzult arccal mindig kiszakították magukat. Egyiket sem lehetett megállítani, mindegyik mindig rohant. Ha legalább akadna Karl közelében valami alkalmas étel és ital, elvenné, tudakozódnék az ára felől, letenné a pénzt, és boldogan eltávozna. De épp előtte csak hering formájú halakkal megrakott tálak sorakoztak, fekete pikkelyük széle aranyosan fénylett. Ez nagyon drága lehet, és valószínűleg senki sem lakna jól velük. Ezenkívül kis, rummal teli hordócskák voltak elég közel, de rumot nem akart vinni a barátainak, mert ők, úgy látta, minden lehető alkalommal a legtöményebb alkoholt isszák, és nem kívánt ebben még segítségükre is lenni.

Mit tehetett Karl, mint hogy más helyet keressen, és fáradozásait előről kezdje. De az idő már jó későre járt. A terem másik végén, ha nagyon odanézett, a füstön át épp kivehette egy óra mutatóját: már kilenc is elmúlt. Ám a büfé más részén még nagyobb volt a tolongás, mint az iménti, kissé félreeső helyen. Ráadásul minél később lett, annál inkább megtelt a terem. A főbejáratokon harsány hallózással új meg új vendégek tódultak be. Itt-ott önhatalmúlag lepakolták a büfét, felültek a pultra, és úgy iddógáltak. Ezek voltak a legjobb helyek, át lehetett tekinteni az egész termet.

Karl ugyan tovább nyomult előre, de voltaképpen már nem volt reménye, hogy bármit is kapjon. Szemére vetette önmagának, hogy ajánlkozott erre a bevásárlásra, noha nem ismerte az itteni viszonyokat. Barátai most majd teljes joggal lehordják, és még arra gondolnak: azért nem hozott semmit, hogy a pénzét megtakarítsa. Most különben olyan helyen állt, ahol az asztaloknál körös-körül meleg húsételeket ettek, szép sárga krumplival: felfoghatatlan volt számára: honnan teremtették elő mindezt.

Ekkor, néhány lépésre maga előtt, egy idősebb nőt vett észre, aki nyilvánvalóan a szállodai személyzethez tartozott. Nevetgélve beszélgetett egy vendéggel, s közben egy hajtúvel állandóan a haját igazgatta. Karl rögtön elhatározta, hogy megrendelésével ennél az asszonymál hozakodik elő, már csak azért is, mert ő mint egyetlen asszony a teremben, fölülemelkedett az általános zürzavaron és hajszán, és abból az egyszerű okból is, mert ő volt az egyetlen vendéglői alkalmazott, akit el lehetett érni, természetesen feltéve, hogy nem fog elrohanni az első szóra, amint megszólítja. De épp az ellenkezője következett be. Karl még ki sem nyitotta a száját, csak egy kicsit figyelte az asszonyt, amikor az, mint amikor az ember beszéd közben néha félrepillant: ránézett, és beszélgetését félbeszakítva, barátságosan és nyelvtanilag is tökéletes tiszta angolsággal megkérdezte, hogy kíván-e valamit?

- Hát, ami azt illeti - szólt Karl -, nemigen kapok itt semmit.

- Akkor jöjjön velem, kicsikém - mondta az asszony, elbúcsúzott az ismerősétől, aki kalapot emelt, ami itt hihetetlen udvariasságnak hatott, kézen fogta Karlt, a büféhez ment, félretolt egy vendéget, fölnyitott a pultron egy csapóajtót, átment az átjárón a pult mögé, ahol a fáradhatatlanul rohangáló pincérek miatt csak óvatosan haladhettek, kinyitott egy kétszeres tapétaajtót, és máris a hűvös, tágas éléskamrában voltak. „Csak tudni kell, mi hogy működik...” - gondolta Karl.

- Hát mit kíván? - kérdezte, és szolgálatkészen lehajolt hozzá. Nagyon kövér volt, teste rengett, de az arca, persze testéhez képest, szinte finom formájú volt. Karl, a sok enivaló láttán, ami gondosan el volt helyezve az állványokon és asztalokon, majdnem kísértésbe jött, hogy finomabb vacsorát rendeljen, különösen azért, mert arra számított, hogy ez a bennfentes nő olcsóbban fogja kiszolgálni, azonban végül is, nem jutván jobb az eszébe, mégiscsak a szalonnát, kenyeret és sört nevezte meg.

- Semmi mást? - kérdezte az asszony.

- Köszönöm, nem - felelte Karl -, de ezt három személy részére.

Amikor az asszony a két másik után kérdezősködött, Karl néhány rövid szóval beszélt a barátairól; örömet okozott neki, hogy egy kicsit kikérdezték.

- De hát ez rabkoszt! - szólt az asszony, és nyilvánvalóan várta Karl további kívánságait. Ő azonban attól tartott, hogy meg fogja ajándékozni, és nem fogad el pénzt, ezért hallgatott. - Ezt mindjárt összeállítjuk - mondta a nő, és terjedelméhez képest csodálatos mozgékonyással az egyik asztalhoz lépett, egy hosszú, vékony, fűrészszerű késsel nagy darabot vágott a húsos szalonnából, az egyik állványról levett egy kenyeret, felemelt a földről három üveg sört, az egészet egy könnyű szalmakosárba tette, és átnyújtotta Karlnak. Eközben elmesélte neki, hogy azért vezette ide, mert az enivaló kinn a büfében, a füst és a sok kipárolgás miatt, ha gyorsan el is fogy, sohasem egészen friss már. De a kinti embereknek minden megfelel. Karl most nem szólt semmit, mert nem tudta, mivel érdemelte ki ezt a kitüntető bánásmódot. Barátaira gondolt, akik bármilyen jól ismerték is Amerikát, talán mégsem hatoltak volna egészen eddig az éléskamráig, és be kellett volna érniök a büfében levő romlott élelmiszerrel. Itt egy hangot sem lehetett hallani a teremből, a falaknak nagyon vastagoknak kellett lenniök, hogy ezt a boltíves helyiséget kellő hűvösen tartsák. Karl már egy ideje kezében tartotta a kosarat, de nem gondolt a fizetésre, és nem is mozdult. Csak amikor az asszony utólag még egy üveget - azokhoz hasonló, amelyek kinn az asztalokon álltak - akart a kosárba tenni, köszönte meg borzongva.

- Nagy utat kell még tenniök? - kérdezte az asszony.

- Butterfordba megyünk - felelte Karl.

- Az még nagyon messze van.

- Még egy nap út.

- Nem több?

- Ó, nem - mondta Karl.

Az asszony néhány dolgot elrendezett az asztalokon, bejött egy pincér, kutatva körülnézett, majd az asszony egy nagy tálhoz utasította, amelyen jókora rakás szardínia volt, csipetnyi petrezselyemmel behintve; a pincér magasra emelt kézzel kivitte a tálat a terembe.

- Voltaképp miért akar a szabadban éjszakázni? - kérdezte az asszony. - Van itt elég helyünk. Aludjon nálunk a szállodában.

Ez nagyon csábító volt Karl számára, különösen mert az előző éjszakát olyan rosszul töltötte el.

- Kinn van a csomagom - mondta szabódva, és nem minden hiúság nélkül.

- Hozza csak ide - szólt az asszony -, az nem akadály.

- De a társaim! - mondta Karl, és rögtön eszébe jutott, hogy azok mindenképpen akadályozni fogják.

- Természetesen azok is itt tölthetik az éjszakát - felelte az asszony. - Jöjjön csak! Ne keresse magát annyira.

- Társaim egyébként derék emberek - mondta Karl -, de nem valami tiszták.

- Nem látta, milyen piszok van a teremben? - kérdezte az asszony, és félrehúzta az arcát. - Hozzánk valóban a legközönségesebb is jöhet. Szóval, rögtön elkészítettetek három ágyat. Igaz, csak a padláson, a hotel tele van, én magam is a padlásra költöztem át, de mégiscsak jobb, mint a szabadban.

- Nem hozhatom magammal a társaimat - mondta Karl. Elképzelte, milyen lármát csapnának azok ennek a finom szállodának a folyosóin. Robinson mindent bepiszkítana, Delamarche pedig egész biztos még ezt az asszonyt is zaklatná.

- Nem tudom, miért lenne ez lehetetlen - mondta az asszony -, de ha úgy akarja, hát hagyja kinn a társait, és jöjjön egyedül hozzánk.

- Hiába, nem lehet - mondta Karl -, ők a bajtársaim, és velük kell maradnom.

- Maga konok - szólt az asszony és elfordult -, az ember jót akar magának, szeretne segíteni, maga meg minden erejével elhárítja.

Karl mindezt belátta, de nem talált más kiutat, ezért így szólt:

- Nagyon köszönöm a jóságát. - Akkor eszébe jutott, hogy még nem fizetett, és megkérdezte, hogy mivel tartozik.

- Csak akkor fizessen, ha a szalmakosarat visszahozza - mondta az asszony. - Legkésőbb holnap reggel szükségem van rá.

- Kérem - szólt Karl. Az asszony kinyitott egy ajtót, amely egyenesen a szabadba vezetett, és miközben Karl meghajolt és kilépett, így szólt.

- Jó éjt, de nem helyesen cselekszik. - Karl már néhány lépésnyire volt, amikor az asszony még utánakiáltott: - Visszontlátásra reggel!

Alighogy kilépett, ismét hallotta a teremből kiszűrődő, mit sem gyengülő lármát, amelybe most egy fúvószenekar hangjai is elvegyültek, örült, hogy nem a termen át kellett mennie. A szállodának most mind az öt emelete ki volt világítva, és előtte is teljes szélességében fénybe borította az utat. Odakinn még mindig száguldottak az autók, habár már meg-megszakított sorban, gyorsabban nőttek ki a távolból, mint nappal, fényszórójuk fehér sugarával végigtapogatták az út betonját, majd elsápadó fénnel vágtak át a szálloda fényövezetén, és újból felragyogva rohantak a távoli messzeségbe.

A társait Karl már mély álomban találta, de ő is túl sokáig elmaradt. Épp arra készült, hogy a papírokra étvágygerjesztően kirakja mindazt, amit magával hozott, s amit csak a kosárban talált, és akkor szándékozott felébredtetni őket, amikor már minden készen lesz - amikor, legnagyobb rémületére, az útiládáját, amit bezárva hagyott ott, kulcsát pedig a zsebében hordta, nyitva találta, a fele tartalmát meg körös-körül szétszórva a föben.

- Ébredjenek fel! - kiáltotta. - Alszanak, és közben itt tolvajok jártak.

- Hiányzik tán valami? - kérdezte Delamarche, Robinson még fel sem ébredt egészen, és máris a sör után nyúlt.

- Nem tudom - kiáltotta Karl -, de a ládám nyitva van. Mégiscsak könnyelműség lefeküdni, és a ládát itt hagyni teljesen szabadon.

Delamarche és Robinson nevettek, és az előbbi így szólt:

- Legközelebb nem szabad olyan sokáig elmaradnia. A szálloda három lépésnyire van, és az oda-vissza út magánál három órát tart. Éhesek voltunk, azt hittük, hogy lesz a táskájában valami enivaló, és addig csiklandoztuk a zárat, amíg ki nem nyílt. Különben nem volt benne semmi, nyugodtan visszapakolhat mindent.

- Úgy - mondta Karl, és a gyorsan kiürülő kosárra meredt, majd a sajátos zajra figyelt, amit Robinson keltett ivás közben, mert a folyadék először mélyen lement a gégejébe, onnan sivító hangon visszasietett, és csak azután ömlött bő áradatban a mélybe.

- Befejzték már az evést? - kérdezte, amikor a másik kettő szuszogott egy kicsit.

- Hát maga nem evett a szállodában? - kérdezte Delamarche, mert azt hitte, hogy Karl az ő részét igényli.

- Ha még enni akarnak, siessenek - szólt Karl, és odament a bőröndjéhez.

- Úgy látszik, ennek rossz kedve van - mondta Delamarche Robinsonnak.

- Nincs rossz kedvem - szólt Karl -, de tán helyeseljem, hogy távollétemben feltörik a bőröndömet, és szédobálják a holmimat? Tudom, barátok közt el kell egyet-mást túrni, felkészültem erre, de ez már mégiscsak sok. A szállodában alszom, és nem megyek Butterfordba. Fejazzék be gyorsan az evést, vissza kell adnom a kosarat.

- Látod, Robinson, így beszél - mondta Delamarche -, ez aztán a finom beszéd. Elvégre német. Korábban óvtál tőle, de én jó bolond voltam és mégis magammal hoztam. Megajándékoztuk a bizalmunkkal, és egy teljes napig magunkkal cipeltük, ezáltal legalább fél napot vesztettünk, és most - mert elcsalta valaki a szállodában - egyszerűen alászolgálja. De mert huncut német, nem csinálja nyíltan, hanem ürügyet keres a ládájával, és mert durva német, nem tud elmenni anélkül, hogy bennünket becsületünkben meg ne sértsen és tolvajoknak ne nevezzen, mert egy kis tréfát csináltunk a bőröndjével.

Karl, miközben a holmiját csomagolta, anélkül hogy megfordult volna, így szólt:

- Beszéljenek csak és könnyítsék meg számomra az eltávozást. Én nagyon jól tudom, mi a bajtársiasság. Európában nekem is voltak barátaim, és egyik sem vetheti a szememre, hogy csalárdul vagy közönségesen viselkedtem volna vele. Természetesen most nincs kapcsolatunk, de ha még egyszer vissza kellene mennem Európába, mindnyájan szívesen fogadnának, és azonnal barátjuknak tekintenének. És magát, Delamarche, meg magát, Robinson, magukat árultam volna el, akik - és ezt sosem fogom tagadni - olyan barátságosak voltak hozzám, hogy pártomat fogták, és tanonci állást ígértek Butterfordban? De most valami másról van szó. Maguknak nincs semmijük, és ez az én szememben a legkevésbé sem alacsonyítja le magukat - csak hogy maguk irigylik az én kis vagyonomat és ezért meg akarnak engem alázni. Ezt nem tudom elviselni! És most, hogy a ládámot feltörték, egy szóval sem kérnek bocsánatot, hanem csak szidnak engem és az én népemet is, ezzel lehetetlenné teszik, hogy együtt maradjunk. Egyébként magára mindez voltaképp nem is vonatkozik, Robinson, a maga jellemével szemben csak azt hozhatom fel, hogy túlságosan függ Delamarche-től.

- Látjuk már - mondta Delamarche, miközben Karlhoz lépett, és könnyedén meglökte, mintegy figyelmeztetésképpen -, látjuk már, hogyan leplezi le magát. Egész nap jön utánam, mindenben hozzám igazodott, minden mozdulatomat utánozta, különben csendes volt, mint egy egérke. De most, amint a szállodában valamiféle támaszt érez, nagy szónoklatokba kezd.

Maga egy ravasz kis kópé, és én egyáltalán nem vagyok benne biztos, hogy mi ezt csak úgy nyugodtan tudomásul vesszük. Hogy nem kérünk-e tandíjat azért, amit maga ez alatt a nap alatt ellesett tőlünk. Te Robinson, mi irigyeljük őt - úgy gondolja - a vagyonáért. Egynapi munka Butterfordban - hogy Kaliforniáról ne is beszéljek -, tízszer annyink lesz, mint amennyit maga nekünk mutatott, és amit még a ruhabélésében elrejtett. Szóval, csak fogja be a száját és hallgasson.

Karl felemelkedett a ládáról, és látta, amint az aluszékony, de a sörtől kissé felélénkült Robinson is közeledik.

- Ha még sokáig itt maradnék - szólt -, még talán további meglepetéseket is megérvék. Úgy látszik, arra is kedvük támad, hogy elpáholjanak.

- Minden türelemnek vége szakad egyszer - szólt Robinson.

- Jobban teszi, ha hallgat, Robinson - mondta Karl, és közben le nem vette a szemét Delamarche-ról. - Magában igazat ad nekem, de látszatra Delamarche-sal kell tartania.

- Talán meg akarja vesztegetni? - kérdezte Delamarche.

- Eszemben sincs - felelte Karl. - Örülök, hogy elmegyek, és egyikükkel sem lesz a jövőben semmi dolgom. Csak még egyet akarok mondani. Maga azt hányta a szememre, hogy pénzem van és azt maguk elől elrejtettem. Feltéve, hogy ez igaz, nem helyes eljárás ez olyan emberekkel szemben, akiket csak néhány órája ismerek, és nem ennek az eljárásnak a helyességét bizonyítja a maguk mostani viselkedése?

- Maradj nyugodtan - szólt Delamarche Robinsonnak, bár az meg se moccant. Ekkor megkérdezte Karl. - Ha már ilyen szemtelenül őszinte, hát folytassa még tovább ezt az őszinteséget, és ha már ilyen kedélyesen együtt vagyunk, vallja be, miért akar voltaképpen a szállodába menni? - Karlnek egy lépést hátra kellett lépnie a ládán át, oly közel lépett hozzá Delamarche. De az mit sem zavartatta magát, félretolta a ládát, még egyet lépett előre, s miközben egy fehér ingmellre taposott, ami ott maradt a fűben, megismételte a kérdést.

Mintegy válaszképp, az útról egy férfi lépett a csoporthoz, kezében erős fényű zseblámpával. Egy pincér volt a szállóból. Alighogy megpillantotta Karl, így szólt:

- Már majd félórája keresem önt. Mindent átkutattam az út mentén. Ugyanis a főszakácsnő asszony azt üzeni, hogy sürgősen szüksége van a szalmakosárra, amit önnek kölcsönadott.

- Itt van - mondta Karl, izgalmasan remegő hangon. Delamarche és Robinson látszólagos szerénységgel félreálltak, amint idegen, tekintélyes, emberek előtt mindig szokták. A pincér átvette a kosarat, és így szólt:

- Azt kérdezteti a főszakácsnő asszony, hogy nem gondolta-e meg magát, és nem óhajtja-e, mégis a szállodában tölteni az éjszakát. A két másik urat is szívesen látná, ha magával hozná őket. Az ágyak már elő vannak készítve. Ámbár az éjszaka meleg ma, de itt a lejtőn egyáltalán nem veszélytelen az alvás, gyakran kigyó is akad.

- Mivel a főszakácsnő asszony ilyen kedves, mégis elfogadom a meghívását - mondta Karl, és várta, hogy barátai mondjanak valamit Robinson azonban tompán nézett maga elé, Delamarche pedig, kezét a nadrágzsebébe süllyesztve, felnézett a csillagokra. Nyilvánvalóan mindketten arra számítottak, hogy Karl egyszerűen magával viszi őket.

- Ebben az esetben - mondta a pincér - az a megbízatásom, hogy önt a szállóhoz vezetem, és vigyem a csomagját.

- Akkor, kérem, várjon még egy pillanatra - szólt Karl, és lehajolt, hogy néhány dolgot, amely még ott hevert körülöttük, a ládába tegyen.

Hirtelen felegyenesedett. A fénykép hiányzott. Legfelülre tette, és most sehol sem találta. Minden hiánytalanul megvolt, csak a fénykép hiányzott.

- Nem találom a fényképet - szólt kérő hangon Delamarche-hoz.

- Miféle fényképet? - kérdezte ez.

- A szüleim fényképét - felelte Karl.

- Nem láttunk semmiféle fényképet - mondta Delamarche.

- Nem volt benne fénykép, Rossmann úr - bizonygatta Robinson is.

- De ez mégiscsak lehetetlen - mondta Karl, és segélykérő pillantásai közelebb vonták a pincért. - Ott volt felül, és most eltűnt. Ha nem csinálták volna azt a rossz tréfát a ládával...

- Szó se lehet tévedésről - szólt Delamarche -, a ládában nem volt fénykép.

- Fontosabb volt nekem mindennél, ami még benne maradt - mondta Karl a pincérnek, aki körbejárt, és kereste a fényképet a fűben. - Ugyanis pótolhatatlan, nincs belőle másik. - És amint a pincér visszatért a reménytelen keresésből, még így szólt. - Az egyetlen kép, ami a szüleimről volt.

Erre azt mondta a pincér hangosan, minden szépítés nélkül:

- Talán még kikutathatnánk az urak zsebeit.

- Persze - vágta rá Karl. - Meg kell találnom a fényképet. De még mielőtt a zsebeket kikutatom, kijelentem, hogy aki önként ideadja a fényképet, megkapja az egész tele bőröndöt. - Egy pillanatnyi általános hallgatás után így szólt Karl a pincérhez: - A barátaim tehát azt akarják, hogy átkutassuk a zsebeiket. De még most is felajánlom az egész bőröndöt annak, akinek a zsebében a fényképet megtaláljuk. Többet nem tehetek.

A pincér rögtön neki készült Delamarche megmotozásának, mert úgy látta, vele nehezebb dolguk lesz, mint Robinsonnal, akit Karlra bízott. Figyelmeztette Karl, hogy mindkettőt egyszerre kell megmotozni, mert különben egyikük egy óvatlan pillanatban eltüntetheti a fényképet. Mindjárt az első mozdulatnál megtalálta Karl Robinson zsebében egyik gallérját, de nem vette magához, sőt, odakiáltott a pincérnek:

- Bármit talál is Delamarche-nál, hagyja ott, kérem. Nem akarok mást, mint a fényképet, csak a fényképet.

A zsebek átkutatásánál Karl kezével Robinson forró, kövér melléhez ért, ekkor eszébe villant, hogy talán súlyos igazságtalanságot követ el barátaival szemben. Most már lehetőleg sietett. Egyébként minden hiába volt, a fénykép sem Robinsontól, sem Delamarche-tól nem került elő.

- Hiába - mondta a pincér.

- Valószínűleg összetépték a fényképet, és eldobták a darabjait - szólt Karl. - Azt hittem, hogy a barátaim, de titokban csak rosszat akartak nekem. Robinson voltaképp nem is; neki nem jutott volna eszébe, hogy a fénykép milyen érték számomra, hanem annál inkább Delamarche. - Karl most csak a pincért látta maga előtt, akinek a lámpája egy kis kört világított meg, míg minden más, Delamarche és Robinson is, mély sötétségbe borult.

Természetesen szó sem esett többé arról, hogy őket is magukkal vihetnék a szállóba. A pincér a vállára vette a ládát. Karl fogta a kosarat, és elindultak. Már az úton haladtak, amikor Karl, elmélkedését félbeszakítva, megállt, és belekiáltott a sötétbe:

- Hallgassanak ide, ha mégis ott lenne valamelyiküknél a fénykép, és behozza nekem a szállóba, akkor is megkapja a bőröndöt, és esküszöm, nem jelentem fel. - Voltaképpen nem jött rá válasz: csak egy elharapott szót lehetett hallani, amint Robinson kiáltani akart valamit, de Delamarche nyilván azonnal befogta a száját. Karl még sokáig várt, hogy hátha mégis meg-gondolják magukat odafent. Kétszer kiáltott, közben szünetet tartva. - Még itt vagyok! - de egyetlen hang sem hallatszott válaszul, csak egy kő gurult alá a lejtőn, talán véletlenül, talán elhibázott dobás volt.

HOTEL OCCIDENTAL

A szállóban Karlt egy irodafélébe vezették, ahol a főszakácsnő, jegyzetömbbel a kezében, egy fiatal gépíróőnek épp levelet diktált. A rendkívül precíz diktálás a fiút szinte lenyűgözte, míg a billentyűk ütemes kattogása elnyomta a falióra éppen csak észrevehető ketyegését; az óra már majdnem fél tizenkettőt mutatott. - Így! - szólt a főszakácsnő, becsukta a jegyzetömböt, a gépíróő felugrott, ráborította a gépre a fatetőt, s e gépies munka közben le nem vette a szemét Karlról. Olyan volt, mint egy iskolás lány, köténye például gondosan kivasalva, a vállánál fodros haja fölfelé fésülve, olyannyira, hogy az ember kissé elbámult, ha e részletek után komoly arcára pillantott. Miután meghajolt a főszakácsnő és Karl felé, eltávozott, Karl pedig önkéntelenül is kérdő pillantással nézett a főszakácsnőre.

- Szép, hogy mégis eljött - szólt a főszakácsnő. - És a barátai?

- Nem hoztam magammal őket - felelte Karl.

- Bizonyára nagyon korán útnak indulnak - mondta a főszakácsnő, mintegy meg akarván magyarázni a dolgot.

„Akkor hát nem gondolja, hogy én is velük megyek?” - kérdezte magában Karl, és, hogy minden kétséget eloszlasson, így szólt:

- Haraggal váltunk el egymástól.

A főszakácsnőn látszott, hogy kellemes számára az újság, amit hallott.

- Akkor hát maga szabad? - kérdezte.

- Igen, szabad vagyok - szólt Karl anélkül, hogy ebben öröme tellett volna.

- Mondja, nem vállalna állást itt a szállóban? - kérdezte a főszakácsnő.

- Nagyon szívesen - szólt Karl -, de szörnyen kevés dologhoz értek. Például egyáltalán nem tudok gépírni.

- Nem az a legfontosabb - mondta a főszakácsnő. - Eleinte csak egészen kis beosztást kapna, és neki kellene látnia, hogy szorgalommal és figyelemmel feltornássza magát. De mindenképpen úgy hiszem, hogy jobb volna, és inkább magának való, ha valahol megállapodna, semmint csak úgy kóboroljon végig a világon. Úgy látszik, hogy nem erre született.

„Ezt a nagybátyám is aláírná” - gondolta magában Karl, és egyetértően bólintott. Egyszerre eszébe jutott, hogy ő, akinek itt gondját viselik, még mindig nem mutatkozott be.

- Bocsánatot kérek - mondta -, hogy még be sem mutatkoztam, Karl Rossmann-nak hívnak.

- Maga német, ugye?

- Igen - mondta Karl -, nemrég vagyok Amerikában!

- Hová való?

- Prágába, Csehországba - felelte Karl.

- No nézd csak - kiáltott a főszakácsnő, erősen angolos akcentussal kiejtett német nyelven, és kissé felemelte a karját -, hiszen akkor földiek vagyunk, engem Grete Mitzelbachnak hívnak, és bécsi vagyok. Kitűnően ismerem Prágát, és fél évig a Vencel téren voltam alkalmazásban, az Arany Libában. Na de ilyet!

- Mikor volt ez? - kérdezte Karl.

- Bizony sok-sok éve már.

- Az öreg Arany Libát - mondta Karl - már két éve lebontották.

- Hát persze... - felelte a főszakácsnő, egészen elmerülve múltat idéző gondolataiba.

Egyszerre azonban ismét felélénkült, megfogta Karl kezét, és felkiáltott:

- Most, hogy kiderült, hogy maga földim, semmi áron sem engedem el. Ezt nem teheti meg velem. Volna például kedve, hogy liftesfiú legyen? Mondja, hogy igen, és máris az. Ha egy kissé jártasabb lesz itt, majd rájön, hogy nem is olyan könnyű ilyen állást kapni, mert ez a legjobb indulás, amit csak az ember elképzélhet. Minden vendéggel összejön, mindig látják; kis megbízásokat adnak, egyszóval mindennap megvan rá a lehetősége, hogy valami jobbat érjen el... A többit engedje, hogy én intézzem.

- Szívesen lennék liftesfiú - mondta Karl kis szünet után. Esztelenség lett volna öt gimnáziumát tekintetbe véve habozni a liftesboyi állás elvállalásánál. Itt Amerikában inkább arra lenne oka, hogy szégyellje öt gimnáziumát. Egyébként a liftesfiúk mindig tetszettek Karlnak, mintegy a szálloda ékességeinek látta őket.

- Nyelvtudás nem szükséges? - kérdezte még.

- Maga beszél németül és angolul is szépen, ez teljesen elegendő.

- Angolul csak itt tanultam Amerikában, két és fél hónap alatt - mondta Karl, azt gondolva, hogy egyetlen előnyét nem hallgathatja el.

- Ez már eleget elárul magáról - mondta a főszakácsnő. - Ha arra gondolok, hogy milyen nehézségeket okozott nekem az angol... Csakhogy ennek már harminc éve. Épp tegnap beszélgettem erről. Tegnap volt ugyanis az ötvenedik születésnapom. - És mosolyogva le akarta olvasni Karl arcáról, hogy milyen hatást kelt benne korának méltósága.

- Akkor sok boldogságot kívánok - mondta Karl.

- A jókívánság mindig jól jön - mondta a főszakácsnő, megrázta Karl kezét, és ismét szomorkás lett a régi otthoni szólásmód miatt, ami a német beszéd közben jutott az eszébe.

- De én feltartom itt magát - szólta aztán. - Biztosan nagyon fáradt, mindezt jobban megbeszélhetjük nappal, örömben, hogy egy földimmel találkoztam, már gondolkozni sem tudok. Jöjjön, elvezetem a szobájába.

- Még egy kérésem volna, főszakácsnő asszony - szólta Karl, megpillantva a telefonkészüléket, amely az asztalon állott -, lehetséges, hogy holnap, talán nagyon korán, a volt barátaim egy fényképet hoznak, amire nagy szükségem van. Lenne olyan szíves, telefonálni a portásnak, hogy küldje hozzám őket, vagy hívasson le engem?

- Hát persze - szólta a főszakácsnő -, de nem lenne elegendő, ha átvinné tőlük a fényképet? Milyen fénykép az, ha szabad kérdeznem?

- A szüleim fényképe - mondta Karl. - Nem, magamnak kell velük beszélnem.

A főszakácsnő nem szólt többet, hanem telefonon megadta a portásfülkének a megfelelő utasítást, miközben az 536-os szobát nevezte meg mint Karl szobaszámát.

Ezután a bejárattal szembeni ajtón kiléptek egy rövidke folyosóra, ahol a felvonó korlátjának dőlve egy kis liftesfiú aludt.

- Kiszolgálhatjuk magunkat - mondta a főszakácsnő halkán, és előreengedte Karl-t a felvonóba.
- Tíz-tizenkét órasi munkaidő kicsit sok egy ilyen kisfiúnak - szólt, miközben felfelé haladtak. - De ez a sajátságos Amerikában. Itt van például ez a fiú, ő is csak fél éve érkezett ide a szülei-vel, olasz. Most úgy fest, mint aki nem bírja ezt a munkát, már nincs hús az arcán, elalszik a szolgálatban, habár természeténél fogva nagyon készsleges. De csak még fél évet kell neki itt vagy bárhol másutt Amerikában dolgoznia, és mindent könnyűszerrel el fog tudni viselni, öt éven belül pedig erős emberré válik majd. Ilyen példáról órákig tudnék magának mesélni. Közben persze nem magára gondolok, hiszen maga erős fiatalember; tizenhét éves, ugye?

- A jövő hónapban leszek tizenhat - felelte Karl.

- Még csak tizenhat! - mondta a főszakácsnő. - Akkor hát föl a fejjel!

Fent bevezette Karl-t egy szobába, amelynek, padlásszoba lévén, egyik fala ferde volt, egyébként azonban a két izzólámpa fényében nagyon otthonosnak látszott.

- Ne ijedjen meg a berendezéstől - szólt a főszakácsnő -, ez ugyanis nem szállodai szoba, hanem az én lakásom egyik szobája. Háromszobás a lakásom, és maga egyáltalán nem fog zavarni engem. Bezárom majd az összekötő ajtót, úgyhogy teljesen fesztelenül érezheti magát. Holnap, mint a szálloda új alkalmazottja, természetesen megkapja a saját szobácskáját. Ha a barátaival együtt jött volna, a háziszolgák közös hálókamrájában ágyaztattam volna maguknak, de mivel egyedül van, úgy gondolom, itt jobb lesz, még ha csak egy díványon kell is hálnia. És most aludjon jól, hogy erőt gyűjtsön a szolgálatra. Holnap még nem lesz nagyon megerőltető.

- Nagyon köszönöm a szívességét.

- Várjon csak - mondta, és megállt az ajtónál -, itt hamarosan felébredzenék. - És a szoba egyik oldalajtójához ment, kopogott és átszólt. - Therese!

- Tessék, főszakácsnő asszony - jelentkezett a kis gépíró hangja.

- Ha reggel jössz engem ébreszteni, akkor a folyosón át gyere, itt a szobában egy vendég alszik. Holtfáradt. - Miközben ezt mondta, rámosolygott Karlra. - Értetted?

- Értettem, főszakácsnő asszony.

- Akkor hát, jó éjt!

- Jó éjszakát kívánok!

- Én ugyanis - mondta magyarázatul a főszakácsnő - néhány év óta rendkívül rosszul alszom. Most meg lehetek elégedve az állásommal, és voltaképp nincsenek gondjaim. Ám ez a korábbi gondok következménye lehet, azok okozhatják ezt az álmatlanságot, örülök, ha hajnali három órakor elalszom. De mivel ötkor, legkésőbb fél hatkor már ismét a helyemen kell lennem, fel kell hogy ébresztsem magam, mégpedig különös elővigyázatossággal, nehogy még idegesebb legyek, mint amilyen vagyok. És ezért ébreszt épp Therese. De most már igazán mindent tud, én meg csak állok itt. Jó éjszakát! - És testes volta ellenére szinte kisuhant a szobából.

Karl örült, hogy alhat, mert ez a nap nagyon kimerítette. És a hosszú, zavartalan alváshoz kellemesebb környezetet már nem is kívánhatott. Bár a szoba eredetileg nem hálószoba volt - inkább lakószoba, vagy még inkább a főszakácsnő fogadószobája -, és csak Karl kedvéért helyeztek el benne egy mosdót erre az éjszakára, mégsem érezte magát betolakodónak, hanem, mint akiről igazán gondoskodnak. Útiládája is ott állt, és már régen nem volt nagyobb biztonságban. Egy alacsony, fiókos, vastag szövésű gyapjúterítővel letakart szekrényen külön-

féle fényképek díszeltek rámában, üveg alatt. Amikor a szobát szemügyre vette, Karl megállt, és megnézte őket. Legtöbbje régi fénykép volt, és nagyjából lányokat ábrázoltak, akik divatjamúlt, kényelmetlen ruhákban, lazán feltett, kicsi, de magas kalapokban, jobb kezükkel esernyőre támaszkodva a szemlélő felé fordultak, pillantásukkal mégis kikerülték. A férfiképek közt Karlak különösen egy fiatal katona tetszett, aki sapkáját az asztalra téve, daliásan állott szénfekete hajával, és büszke, de visszafogott nevetéstől sugárzott. Egyenruhájának gombjait a fényképen utólag bearanyozták. Mindezek a fényképek még Európából származhattak, ezt a hátsó oldalukról valószínűleg pontosan le lehetett volna olvasni, de Karl nem akarta kezébe venni őket. Úgy, amint ezek a fényképek álltak itt, ő is felállíthatta volna szüleinek a fényképét jövőbeli szobájában.

Miután tetőtől talpig megmosdott, amit szomszédnőjére tekintettel lehetőleg csendesen igyekezett elvégezni, épp kinyújtózott kanapéján, előre élvezve az elkövetkező kellemes alvást, amikor az egyik ajtón halk kopogást vélt hallani. Nem lehetett mindjárt megállapítani, hogy melyik ajtón hallatszott, lehetett véletlen zöreij is. Nem is ismétlődött azonnal, és Karl már majdnem elaludt, amikor újból felhangzott a kopogás. De most már nem volt kétséges, hogy kopogás volt, éspedig a gépíró felőli ajtaján. Karl lábujjhegyen az ajtóhoz futott, és olyan halkán, hogy ha mégis aludtak odaát, senkit sem ébresztett volna fel, megkérdezte:

- Kíván valamit?

Azonnal és éppoly halkán jött a felelet.

- Nem nyitná ki az ajtót? A kulcs a maga oldalán van.

- Kérem - szolt Karl -, csak előbb fel kell öltöznöm.

Kis szünet következett, majd így szolt a lány.

- Nem szükséges. Nyissa ki, és feküdjön vissza, majd várok egy kicsit.

- Jó - mondta Karl, és úgy is tett, csak közben a villanyt is felgyújtotta. - Már fekszem - szolt aztán kissé hangosabban. Erre sötét szobájából kilépett a kis gépíró, éppúgy felöltözve, mint odalent az irodában; nyilván egész idő alatt eszébe se jutott, hogy lefeküdjön.

- Ezer bocsánat - mondta, és kissé hajlottan állt Karl ágya előtt -, és kérem, ne áruljon el. Nem akarom sokáig zavarni, tudom, hogy holtfáradt.

- Nem olyan veszélyes - felelte Karl -, de talán mégis jobb lett volna, ha felöltözöm. - Kinyújtózva kellett feküdnie, hogy állig be tudjon takarózni, mert nem volt hálóinge.

- Csak egy pillanatig maradok - mondta a lány, és egy szék után nyúlt. - Ideülhetek a kanapé mellé?

Karl bólintott. A leány leült, olyan közel a kanapéhoz, hogy Karlak a falig kellett húzódnia, ha fel akart rá nézni. Kerek, szabályos arca volt, csak a homloka szokatlanul magas, de ezt a hozzá nem illő hajviselet is tehetette. Nagyon tiszta és gondozott ruhát viselt. Bal kezében zsebkendőt szorongatott.

- Sokáig marad itt? - kérdezte.

- Még nem egészen biztos - felelte Karl -, de azt hiszem, maradok.

- Mert az olyan jó lenne - mondta a lány, és végighúzta arcán a zsebkendőt. - Hiszen olyan egyedül vagyok itt.

- Csodálkozom rajta - felelte Karl. - Hiszen a főszakácsnő asszony nagyon barátságos. Nem is úgy bánik magával, mint egy alkalmazottal. Már azt hittem, rokonok.

- Ó, nem - mondta a lány -, én Therese Berchtold vagyok, és Pomerániából származom.

Karl is bemutatkozott. Ezt követőleg először nézett teljesen szembe vele a lány, mintha azzal, hogy a nevét megmondta, kissé idegenebbé vált volna. Pár pillanatig hallgattak. Azután Therese így szólt.

- Nem szabad azt hinnie, hogy hálátlan vagyok. A főszakácsnő asszony nélkül nyilván sokkal rosszabbul menne a sorom. Azelőtt konyhalány voltam itt a szállóban, és már az a veszély fenyegetett, hogy elküldenek, mert nem bírtam elvégezni a nehéz munkát. Itt nagyon sokat kívánnak. Egy hónapja egy konyhalány elájult a nagy megerőltetéstől, és két hétig feküdt utána a kórházban. Én meg nem vagyok valami erős, azelőtt sok bajom volt, és ettől a fejlődésben kissé visszamaradtam. Biztosan nem mondaná meg, hogy már tizenhét éves vagyok. De most már erőre kapok.

- Az itteni szolgálat, úgy látszik, csakugyan nagyon kimerítő - mondta Karl. - Most láttam lenn egy liftesfiút, állva aludt.

- Pedig a lifteseknek a legjobb - mondta a lány -, szép pénzt keresnek a borralalóval, és igazán nincs annyi okuk a panasza, mint a konyhában foglalkoztatottaknak. De ott egyszer csakugyan szerencsém volt, a főszakácsnő asszonnak kellett valaki, a szalvétákat előkészíteni egy banketthez, leküldött hozzánk konyhalányokhoz; dolgozik itt olyan lány tizenöt, én éppen kéznél voltam, és nagyon elégedetté tette a munkám, mert a szalvéták elrendezéséhez mindig jól értettem. Ettől kezdve a közelében tartott, és lassan titkárnőjévé képezett. Eközben nagyon sokat tanultam.

- Hát olyan sok itt az írivaló? - kérdezte Karl.

- Ó, nagyon sok - felelte a lány -, ezt maga aligha tudja elképzelni. De látta, hogy ma fél tizenkettőig dolgoztam, pedig ez nem is kivételes nap. Persze, nem írok állandóan, a városban is be kell szereznem egyet s mást.

- Hogy hívják ezt a várost? - kérdezte Karl.

- Nem tudja? - mondta a lány. - Ramses.

- Nagy város?

- Nagyon nagy, nem szeretek odamenni. De igazán nem akar még aludni?

- Nem, nem - szólt Karl. - Hiszen még nem is tudom, miért jött be hozzám?

- Mert senkivel sem tudok beszélni. Nem vagyok túl érzékeny, de ha az embernek csakugyan senkije sincs, végül már boldog, ha valaki meghallgatja. Már lent a teremben láttam magát, és épp indultam, hogy hívjam a főszakácsnőt, amikor magát bevezette az éléskamrába.

- Az szörnyű egy hodály - mondta Karl.

- Én már észre sem veszem - felelte a lány. - Csak azt akartam megmondani, hogy valóban: a főszakácsnő asszony olyan kedves hozzám, amilyen csak az anyám volt. Mégis túl nagy a különbség a kettőnk helyzete közt ahhoz, hogy szabadon tudnék vele beszélni. Azelőtt a konyhalányok közt voltak jó barátnőim, de ők már régóta nincsenek itt, az újakat meg alig ismerem. Végül is sokszor úgy rémlik, hogy a mostani munkám még nehezebb, mint a korábbi, hogy ezt még olyan jól sem végzem el, mint azt, és hogy a főszakácsnő asszony csak részvétből tart meg az állásomban. Elvégre magasabb iskolai képzettség szükséges ahhoz, hogy valaki titkárnő legyen. Bűn ilyet mondani, de sokszor attól félek, hogy megőrülök. Az isten szerelmére - mondta hirtelen sokkal hevesebben, és futólag Karl vállához kapott, mert az a kezét a takaró alatt tartotta -, de minderről egy szót se szóljon a főszakácsnő asszonnak,

különben igazán végem. Ha én amellet, hogy mennyi bajt csinállok neki a munkámmal, meg is szomorítanám, az már igazán a legrosszabb lenne...

- Az csak természetes, hogy nem szólok neki semmiről - felelt Karl.

- Akkor jó - szólt a lány -, és maradjon itt. Örülnék, ha maradna, és ha magának is úgy tetszik, összetarthatnánk. Ahogy először megláttam, mindjárt bizalmat éreztem magához. És mégis - gondolja el, milyen rossz vagyok -, egyúttal félttem is, hogy a főszakácsnő titkárt csinál magából az én helyemre, engem meg elbocsát. Csak amikor olyan sokáig ültem odaát egyedül, maguk lent voltak az irodában, rendeztem el magamban, hogy az is nagyon jó lenne, ha az én munkámat átvenné, mert nyilván sokkal jobban eligazodna benne. Ha nem akarná a beszerzéseket végezni a városban, azt a munkát megtarthatnám. Különben a konyhában sokkal több hasznomat vennék, annál is inkább, mert azóta valamelyest erősödtem.

- A dolog már el van intézve - mondta Karl -, én liftesfiú leszek, maga pedig titkárnő marad. Ha azonban a főszakácsnő asszonynak a legkisebb célzást teszi ezekre a terveire, akkor elárulom a többit is, amit ma mondott, bármennyire fájni fog az nekem.

Ez a hang annyira felizgatta Theresét, hogy ledobta magát az ágyra, és arcát nyöszörögve az ágyneműbe rejtette.

- Hiszen nem árulok el semmit - szólt Karl -, de maga se szóljon.

Most már nem tudott egészen a takarója alatt maradni, megsimogatta a lány karját, nem jutott eszébe semmi jó, amit mondhatott volna neki, csak arra gondolt, hogy íme: egy keserű élet. Végül megnyugodott a lány, legalábbis annyira, hogy elszégyellte magát a sírás miatt; hálásan nézett Karlra, biztatta, hogy reggel aludjék sokáig, és megígérte: ha ideje engedi, nyolc óra körül feljön és felébreszti.

- Maga olyan ügyesen tud ébreszteni - mondta Karl.

- Igen, tudok egyet-mást - mondta a lány, búcsúzóul gyengéden végigsimította a takarót, és átfutott a szobájába.

A következő napon Karl ragaszkodott hozzá, hogy azonnal szolgálatba lépjen, ámbar erre a napra a főszakácsnő szabadságot akarta, hogy megtekintse Ramsest. De Karl kifejtette, hogy arra még majd lesz alkalom, most a legfontosabb, hogy megkezdje a munkát, mert egy más célt szolgáló tevékenységet hiábavaló módon már félbehagyott Európában, és mint liftesfiú olyan életkorban kezdi, mikor legalább a rendesebb fiatalemberek már oda jutnak, hogy a dolgok természetes rendjének megfelelően: magasabb beosztásba kerüljenek. Nagyon helyes, hogy mint liftesfiú indul, de épp oly helytálló az is, hogy neki különösen igyekeznie kell. Ilyen körülmények közt a város megtekintésében nem is lelné örömét. Még egy rövid útra sem tudta magát rászánni, mikor Therese hívta. Mindig az lebegett előtte, hogy, ha nem lesz szorgalmas, Delamarche és Robinson sorsára jut.

A szálloda szabójánál felpróbálta a liftesek egyenruháját; arany gombjaival és arany sujtásával látszatra pompásan mutatott, de amikor belebújt, mégis megborzongott egy kicsit, mert különösen a hóna alatt a kabát hideg volt, kemény és kiszáráthatatlanul nyirkos a liftesfiúk izzadságától, akik öelőtte viselték. Az egyenruhát egyébként elsősorban a mell felett ki kellett bővíteni neki, mert a tíz számba jövő ruha közül egy sem illett rá, még nagyjából sem. A szükséges varrási munka ellenére, amiért a mester láthatóan bosszankodott - kétszer repült vissza kezéből a már leszállított egyenruha a műhelybe -, minden alig öt perc alatt elintéződött, és Karl a műhelyt mint liftesboy hagyta el, megfelelő nadrágban, és bár a mester határozottan az ellenkezőjéről biztosította, mégiscsak igen szűk kabátban, amely újra meg újra légzési gyakorlatokra csábította, mert kíváncsi volt, hogy kap-e még levegőt.

Ezután jelentkezett annál a főpincéernél, akinek az irányítása alá tartozott: egy karcsú, szép, nagy orrú, negyvenes forma embernél. Még annyi ideje sem volt, hogy rövidke beszélgetést megengedjen magának, csak egy liftesfiút szólított oda, véletlenül épp azt, akit tegnap Karl látott. A főpincér egyszerűen csak keresztnevéen szólította, Giacomónak - Karl erre csak később jött rá, mert az angol kiejtésből a nevet nem lehetett felismerni. Ezt a fiatalembert bízta meg, hogy Karlnak megmutassa mindazt, ami a liftes szolgálatban szükséges, de a fiú olyan félénk volt, és annyira sietett, hogy Karl tőle, bármily keveset kellett is alapjában megmutatnia, még ezt a keveset is alig tudta meg. Giacomót az is keseríthette, hogy a liftességet nyilvánvalóan Karl miatt kellett otthagynia, és a szobalányokhoz osztották be segédkezni, ezt pedig, noha minderről hallgatott, egyet-mást tapasztalva, lefokozásnak vélte. Karl mindenekelőtt azért csalódott, mert egy liftesfiúnak a felvonó gépezetével csak annyit kellett tennie, hogy egyetlen szimpla gombnyomással megindította. A hajtómű javítását kizárólag a szálloda gépésze végezte, olyannyira, hogy Giacomo, annak ellenére, hogy fél éve liftezett, sem a pincében elhelyezett hajtóművet, sem a felvonó belsejében levő gépezetet a saját szemével nem látta, habár ez neki, amint hangoztatta, nagy örömet szerzett volna. Egyáltalán nagyon egyhangú munka volt ez, és a váltakozóan éjjel-nappali tizenkét órás szolgálat miatt olyannyira kimerítő, hogy Giacomo szerint ki sem lehetett volna bírni, ha közben egy-egy percre álltában el nem alhat. Karl nem mondott erre semmit, de kisütötte, hogy Giacomo e művészete miatt veszítette el eddigi beosztását.

Nagyon örült annak Karl, hogy a gondjaira bízott felvonó csak a legfelsőbb emeletekre járt, így nem volt dolga a legigényesebb gazdag emberekkel. Viszont itt nem is lehetett annyit tanulni, mint máshol, és ez csak kezdetként elégitette ki.

Már az első hetek után rájött, hogy ő erre a szolgálatra nagyon rátermett. Az ő felvonójának sárgaréz alkatrészei voltak a legszebben megtisztítva, a harminc másik felvonó közül egyiket sem lehetett vele összehasonlítani, és talán még ragyogóbb lett volna, ha az ugyanannál a felvonónál szolgáló másik fiatalember csak megközelítőleg is olyan szorgalmas, és nem érzi úgy, hogy hanyagságában Karl szorgalma támogatja. Született amerikai volt, név szerint Renell, hiú ifjonc, sötét szemű, sima, kissé beesett arcú. Volt egy elegáns öltönye, szabad estéin enyhén parfümözve abban igyekezett a városba, olykor megkérte Karl is, hogy helyettesítse, mert családi ügyben el kell távoznia, és nem zavarta, hogy külseje ennek az ürügynek ellene mond. Karl mégis kedvelte, és örült, ha Renell ilyen estén, mielőtt eltávozott, saját ruhájában lent a liftnél megállt előtte, még egy kicsit mentegetőzött, míg kesztyűjét húzta fel az ujjaira, majd azután a folyosón át elsietett. Egyébként Karl ezzel a helyettesítéssel csak szívességet akart neki tenni, ami kezdetben idősebb kollégája iránt magától értetődő volt, de tartósan nem lehetett rá berendezkedni. Mert ez az örökös utazás a liften végül is eléggé elfárasztotta, és még az esti órákban is alig volt megállása.

Hamarosan ő is megtanulta a liftesfiúktól elvárt rövid, mély meghajlásokat, a borraivalót meg röptében kapta el. A pénz eltűnt a mellényzsebében, és arcáról senki sem tudta volna leolvasni, hogy nagy volt-e a borraivaló vagy kicsi. Hölgyek előtt valamivel nagyobb udvariassággal nyitott ajtót, és a felvonóban lassan mögéjük suhant, míg azok ruhájuk, kalapjuk és ékszereik gondjaiban a férfiaknál késedelmesebben léptek be a liftbe. Amíg a felvonó haladt, szorosán az ajtó mellett állott, mert így tűnt fel legkevésbé, háttal vendégeinek, tartotta a felvonó ajtajának a fogóját, és a megérkezés pillanatában hirtelen, de mégsem úgy, hogy megriassza az utasokat, félrerántotta. Csak ritkán fordult elő, hogy valaki menet közben megérintette a vállát, és valami kis felvilágosítást kért, olyankor gyorsan megfordult, mintha a kérdést már várta volna, és hangosan válaszolt. Bár sok felvonó volt, különösen színház után vagy bizonyos expresszvonatok érkezésekor gyakran olyan tolongás támadt, hogy odafenn éppen csak kiszálltak a vendégek, és máris le kellett száguldania, hogy a várakozókat felvigye. Arra

is volt lehetőség, hogy meghúzza egy, a felvonószekrényen átvezető drótkötelet, fokozza a rendes sebességet, ámár ezt a felvonószabályzat tiltotta, és veszélyes is lehetett. Karl sohasem tette ezt, amikor utasokat vitt, de ha kitette őket odafent, és alant mások vártak, nem törődött a tilalommal, és úgy dolgozott a kötélén, erős, ütemes fogásokkal, mint egy matróz. Tudta egyébként, hogy ezt a többi liftesboy is megteszi, és nem akarta utasait más liftes-fiúknak átengedni. Egyes vendégek, akik hosszabb ideje laktak a szállóban (ez itt egyébként szokásos volt), néha egy-egy mosollyal kifejezésre juttatták, hogy Karl-t saját liftesüknek tekintik. Ő ezt a kedvességet komoly képpel, de szívesen fogadta. Néha, amikor a forgalom valamelyest megcsappant, külön kis megbízásokat is vállalhatott, például ha egy vendég nem akart a szobájába fáradni valami ott felejtett apróságért, egyedül röpült fel liftjével, amit ilyenkor különösen meghittnek talált, belépett az idegen szobába, ahol többnyire sohasem látott holmik hevertek szerteszét, vagy függtek a fogásokon, érezte az idegen szappan, parfüm, szájvíz sajátos illatát, de nem időzött ott pillanatig sem, sietett vissza a tárggyal, amelyet, bár legtöbbször csak homályos adatokat közöltek róla, megtalált. Gyakran sajnálta, hogy nagyobb feladatokat nem vállalhat, mert ilyenekre külön inasok és küldöncök voltak kijelölve; ezek útjukat kerékpáron, sőt motorkerékpáron tették meg. Csak a szobákból az éttermekbe vagy a játéktérbe irányuló küldöncszolgálatokra vállalkozhatott, kedvező esetben.

Amikor tizenkét órai szolgálat után, három nap este, a következő három nap reggel hatkor, befejezte a munkát, olyan fáradt volt, hogy anélkül, hogy valakivel is törődött volna, azonnal lefeküdt. A liftesfiúk közös hálótermében aludt; a főszakácsnő asszony befolyása talán mégsem volt oly nagy, mint ő az első este hitte; fáradozott ugyan azon, hogy neki külön szobát szerezzen, s talán sikerül is, de amikor Karl látta, hogy ez milyen nehézségeket okoz, és hogy ebben az ügyben a főszakácsnő mennyit telefonál az ő főnökének, annak az elfoglalt főpincérnek, lemondott róla, és meggyőzte a főszakácsnőt lemondásának a komolyságáról, arra hivatkozva: nem akarja, hogy a többi fiúk egy ilyen, lényegében nem is maga szerzte előny miatt irigyeljék.

Az biztos, hogy ez a hálóterem nem volt nyugodt hálószoza. Mivelhogy a tizenkét szabad órát mindegyikük másképp osztotta be evésre, alvásra, szórakozásra és mellékszolgálatokra, a hálóteremben állandóan a legnagyobb nyüzsgés folyt. Egyesek aludtak, és a takarót a fülükre húzták, hogy semmit se halljanak, ha egyik-másik mégis felébredt: oly dühvel kiabálta túl a zajt, hogy a többi, ha mégoly jó alvó volt is, nem tudott tovább pihenni, aludni. Majd minden fiú pipázott, ez volt fényűzésük; Karl is szerzett egy pipát, és hamarosan ízlett is neki a dohányzás. De a szolgálatban nem lehetett pipálni, s ennek az lett a következménye, hogy a hálóteremben mindegyikük, míg csak el nem aludt, hát dohányzott. Ennek folytán viszont minden egyes ágy körül, az általános kipárolgáson kívül, saját füstfelhője lengett. Lehetetlen volt elérni, hogy éjjel csak a terem egyik végében égjen a villany, habár a többség tulajdonképpen elvileg egyetértett ebben. Ha ezt a javaslatot megvalósították volna, az aludni szándékozók a negyvenágyas nagy terem egyik felében nyugodtan alhattak volna, amíg a többiek a megvilágított részen kockázhattak vagy kártyázhattak, és minden egyebet csinálhattak volna, amihez fény kell. Ha valaki, akinek az ágya a megvilágított teremrészben állt, aludni akarna, lefekhetne valamelyik ágyra a sötét részen, mert mindig volt elég üres ágy, és senki sem kifogásolta volna, hogy az ágyát átmenetileg más használja. De egyetlen éjszaka sem fordult elő, hogy ezt a beosztást megtartották volna. Például mindig akadt két olyan, aki, miután a sötétséget valamelyes alvásra felhasználta, kedvet kapott, hogy az ágyán, illetve a két ágy közé tett deszkán kártyázzék. Ehhez persze felgyújtották a megfelelő lámpát, s annak vakító fénye az alvókat, ha arra voltak fordulva, felébresztette. Egy darabig forgolódtak, de végül is nem tehettek jobbat, mint a hasonlóképpen felköltött szomszédjukkal újabb villanygyújtás mellett szintén játékot kezdenek. És persze ismét csak füstöltek az összes pipák. Néhányan mégis,

mindenáron aludni akartak - Karl legtöbbször közjük tartozott -, ezek ahelyett, hogy fejüket a párnára tették volna, a párnával takarták be azt vagy belecsavarták, ám hogy aludjék az ember, ha az éj közepén a tőszomszédja felkel, és hogy a szolgálat előtt még kissé szórakozni mehesse a városba, az ágya fejénél elhelyezett mosdótálban hangosan, fröcskölve mosakszik; ha nemcsak dobajjal húzza fel csizmáját, hanem jól beletaposva akar benne elhelyezkedni - majdnem mindegyiküknek amerikai formájú, ámde szűk csizmája volt -, végül, mivel valami apróság hiányzik a felkészüléshez, felemeli az alvó párnáját; a párna alatt a másik, természetesen már rég ébren, csak arra vár, hogy megrohanják? Mind sportolók és fiatalok voltak, többnyire jó erőben levő legények, akik nem akartak elmulasztani egy alkalmat sem a sportszerű gyakorlatokban. Ha valaki a nagy zajtól éjszakai álmából felriadva fölpattant, biztos lehetett, hogy a padlón az ágya mellett két küzdő felet talál, és az összes ágyon, körben, éles világításban álló szakértőket, ingben és alsónadrágban. Egyszer, egy ilyen éjjeli bokszmérkőzés alkalmával, az egyik harcos keresztülesett az alvó Karlon, Karl, szemét kinyitva, legelőbb a vért pillantotta meg, ami az ifjú orrából folyt, és még mielőtt bármit is tehetett volna ellene, az egész ágyneműt elárasztotta. Karl gyakran mind a tizenkét órát azzal töltötte, hogy megkísérelt néhány órai alvást nyerni, pedig nagyon csábította, hogy részt vegyen a többiek szórakozásában, de mindig úgy érezte, hogy amazoknak az életben előnyük van vele szemben, amit szorgalmasabb munkával és egy kis lemondással vélt kiegyenlíteni. Habár neki, főleg munkája érdekében, az alvás nagyon fontos lett volna, a hálóteremben uralkodó állapotokról mégsem panaszkodott sem a főszakácsnőnek, sem Theresének; először, mert azt jóformán egyik fiú sem egykönnyen viselte el és ők sem panaszkodtak - másodszor, mert a hálótermi bajok a főszakácsnőtől hálásan fogadott liftesi munkakör szükségszerű velejáróinak számítottak.

Hetenként egyszer, műszakváltás közben, huszonnégy óra szabad időt kapott, ezt részben arra használta fel, hogy egy-kétszer meglátogatta a főszakácsnőt, és hogy Theresével, akinek szűkös szabad idejét kileste, valahol - egy sarokban, a folyosón, és csak néha a szobájában - futólag elbeszélgetett. Olykor beszerző útjai során a városba is elkísérte. Ezeket mindig a legnagyobb gyorsasággal kellett lebonyolítani. Ilyenkor csaknem futottak, Karl, kezében a lány táskájával, a földalatti legközelebbi állomásához, az utazás jóformán pillanatig sem tartott, mintha a szerelvényt ellenállás nélkül ragadnák tova, már ki is szálltak, és ahelyett hogy vártak volna a felvonóra - ez túl sok időt rabolt volna el tőlük -, feltrappoltak a lépcsőn, kitarultak előttük a nagy terek, csillag alakban elágazó utcák, és tolongássá sűrítették a minden oldalról nyílegyenesen áradó forgalmat, de Karl és Therese szorosan egymás mellett siettek a különböző irodákba, mosodákba, raktárakba és üzletekbe, ahol a telefonon nem könnyen elintézhető, de egyebekben nem különösebb felelősséggel járó megrendeléseket vagy ügyesbajos dolgokat kellett elintézni. Therese nemsokára észre is vette, hogy Karl segítsége e téren nem megvetendő, illetve, hogy sokszor meggyorsítja a dolgok elintézését. Ha Karl vele volt, sohasem kellett várnia, hogy a túlzottan elfoglalt üzletemberek odafigyeljenek rá. Karl odalépett a pulthoz és addig kopogott rajta, amíg célt nem ért, átkiáltott az emberfalon az ő, még mindig valamelyest élesen hangzó, száz hangból is könnyen kihallatszó angolságával, tétovázás nélkül odament az emberekhez, hiába húzódtak vissza gögösen a leghosszabb terem túlsó végébe. Nem elbizakodottságból tette és minden ellenállást méltányolt, de biztos pozícióban érezte magát, ami jogokkal ruházta fel: a *Hotel Occidental* olyan üzletfél volt, amellyel nem lehetett packázni és végül Therese, minden üzleti jártassága ellenére, rászorult a segítségére.

- Mindig velem kellene jönnie - szólt Therese néha, boldogan nevetve, ha egy különösen jól lebonyolított vállalkozásból hazatértek.

A másfél hónap alatt, míg Karl Ramsesben maradt, csak három ízben tartózkodott hosszabb ideig, néhány óráig, Therese szobáscskájában. Ez természetesen kisebb volt, mint a főszakácsnő bármelyik szobája, a benne levő kevéske holmi jóformán csak az ablak körül volt elhelyezve, de Karl saját hálótermi tapasztalatai után tudta, mit ér a viszonylag nyugodt külön szoba, és habár ezt nem mondta ki nyíltan, Therese mégis észrevette, mennyire tetszik neki a szobája. Therésének nem volt előtte semmi titka, és lehetetlen is lett volna, hogy az után az első estén történt látogatása után még titka legyen előtte. Házasságon kívül született gyermek volt, és apja, aki építkezésen pallérként dolgozott, az anyát és gyermekét Pomerániából maga után hozatta, de mintha ezzel teljesítette volna kötelességeit, vagy mintha másféle embereket várt volna, mint az agyondolgozott asszony és a gyengécske gyermek, akiket a kikötőben fogadott, röviddel megérkezésük után, minden különösebb magyarázat nélkül Kanadába vándorolt, és itt rekedt hozzátartozói sem levelet, sem bármiféle hírt nem kaptak róla többé, amin ugyan alig is lehetett csodálkozni, mert a New York keleti részén levő tömegszállításokon maguk is föllehetetlenül elkallódtak.

Egyszer Therese - Karl mellett állott az ablaknál, és kinézett az utcára - szoba hozta az anyja halálát. Elmesélte, hogy miként siettek egy téli estén az utcán, anyja és ő, kezükben a batyujukkal, hogy szállást keressenek, öt éves lehetett akkoriban. Hogyan vezette először az anyja kezénél fogva - hóvihar volt, és nehezen lehetett előrehaladni -, míg a keze el nem gémberedett, akkor eleresztette Theresét, rá sem nézett, úgyhogy csak nagy keservesen tudott anyja ruhájában megfogózni. A kislány gyakran megbotlott, sőt el is esett, de az anyja mintha megvadult volna, nem állt meg. És azok a hóviharak a hosszú, egyenes New York-i utcákon! Karl még egy telet sem élt át New Yorkban. Az ember elindul a szél ellenében, az meg körbefordul; egy pillanatra sem nyithatja ki a szemét, mert a vihar havat vág az arcába, fut, és nem jut előbbre, az egész valami kétségbeejtő. A gyermeknek persze mégis jobb a helyzete, mint a felnőtteknek: átszalad a szél alatt, és az egészben még egy kis öröme is telik. Így akkor Therese sem tudta anyját egészen megérteni, és szilárdan meg volt győződve arról, hogy, ha ő akkor este okosabban viselkedik anyjával - még csak kisgyermek volt -, annak nem kellett volna oly kínos halállal elpusztulnia. Anyja akkor már két napja munka nélkül lézengett, és már nem maradt egy fillérje sem, a napot egy falat nélkül a szabadban töltötték el, batyuikban csak használhatatlan rongyokat cipeltek magukkal, mert talán babonából, nem merték eldobni. Anyjának a következő nap reggelére egy építkezésnél munkát ígértek, de amint Therésének egész nap igyekezett megmagyarázni, attól félt, hogy nem tudja kihasználni a kedvező alkalmat, mert holtfáradtnak érezte magát, már reggel az utcán, az arra járók rémületére, sok vért kiköhögött, és egyetlen vágya volt, hogy valahol meleg helyre jusson és kipihenje magát. És éppen ezen az estén lehetetlen volt helyet kapniok. Ott, ahol már a házmester nem utasította ki őket a kapualjból, melyben egy kissé megpihentek volna a rossz idő elől - átsiettek a keskeny, jeges folyosókon, felkaptattak a magas emeletekre, körbejárták a kis teraszokat, válogatás nélkül kopogtak minden ajtón; hol senkit sem mertek megszólítani, hol meg mindenkitől kértek, aki csak velük szembejött, egyszer-kétszer az anyja kifulladásra lekuporodott egy csendes lépcsőfokra, magához rántotta Theresét, aki szinte védekezett, és ajkát fájdalmasan rászorítva csókolta. Utólag, ha az ember tudja, hogy ezek utolsó csókjai voltak, nem érti, hogy bármily kicsiny féreg volt is akkor, hogyan lehetett olyan vak, hogy ezt akkor nem fogta fel. Némelyik szobának, amely előtt elmentek, nyitva volt az ajtaja, hogy a fojtó levegőt ki-eresszék, és a szobát betöltő füstös párából (mintha valami tűz okozta volna) előbukkant valakinek az alakja; az ajtókeretben állott, és vagy néma jelenlétével, vagy egy kurta szóval adta értésükre, hogy ebben a szobában nincs lehetőség szállásra. Therésének most, hogy visszatekintett, úgy tetszett, hogy anyja csak az első órákban keresett komolyan helyet, mert éjjel után már senkit sem szólított meg többé, holott kis szünetekkel a hajnali szürkületig egyre csak továbbcsúszott, pedig ezekben a házakban, ahol sem a kapuk, sem a lakásajtók

nincsenek zárva, állandóan élénkség van, és lépten-nyomon emberekkel találkozni. Természetesen nem volt az igazi futás, gyors előrehaladás, s bár minden erejüket megfeszítették, a valóságban alig vonszolták magukat. Therese azt sem tudta, hogy éjfélről reggeli öt óráig húsz házban fordultak-e meg vagy kettőben, vagy éppenséggel egyetlenegyben. Ezeknek a házaknak a folyosói, ravasz tervek szerint, a helyet legjobban kihasználva épültek, de hiába tájékozódhattak könnyen, számtalanszor mentek végig ugyanazon a folyosón! Therese homályosan arra emlékezett, hogy egy háznak a kapuját, miután át- meg átkutatták, ismét elhagyták, de ugyanúgy az is rémlett, hogy az utcán rögtön megfordultak, és ismét berohantak ugyanabba a házba. A gyermek számára persze megfoghatatlan fájdalom volt, hogy egyszer az anyja fogja kézen, máskor ő kapaszkodik az anyjába, s az minden vigasztaló szó nélkül cipeli magával; az ő gyatra kis értelmében az egésznek csak az lehetett a magyarázata, hogy az anyja el akar futni tőle. Ezért még erősebben csimpaszkodott az anyjába; még akkor is, midőn az anyja egyik kezét fogta, ő a biztonság kedvéért másik kezével az anyja ruhájába kapaszkodott, és időnként hangosan fölsírt. Nem akarta, hogy ott maradjon az emberek közt, akik dobogva siettek föl előttük a lépcsőn, még a lépcső kanyarulatától eltakarva jöttek utánuk, vagy a folyosón egy-egy ajtó előtt veszekedtek, és egymást belökdösték a szobába. Rekedt hangon éneklő részeket botorkáltak a házban, ám az anya, Theresével együtt, az ilyen már-már bezáruló csoportok között is szerencsésen átsiklott. A késő éjszakában, amikor az emberek már nem figyeltek annyira, és többé már senki sem ragaszkodott oly feltétlenül jogaihoz, bizonyára be tudtak volna furakodni a vállalkozók által bérelt hálótermek egyikébe, amelyek közül néhány mellett elhaladtak, de ezt Therese nem fogta föl, az anyja pedig már nem is vágyott nyugalomra.

Reggel, egy szép téli nap küszöbén, mindketten egy házfalhoz támaszkodtak, talán aludtak egy kicsit, talán csak nyitott szemmel révedeztek. Kiderült, hogy Therese elvesztette a batyuját, és az anyja büntetésül a figyelmetlenségért megverte, de a kislány nem érezte, és nem hallotta a verést. Azután tovabaktattak a lassan megelégnülő utcákon, az asszony a fal mentén, majd egy hídra értek, ahol anyja a kezét végighúzta a korlát ívén, és végül - akkor Therese ezt tudomásul vette, ma viszont nem érti egészen - odaértek épp ahhoz az építkezéshez, melynél az anyját aznap reggelre alkalmazták. Nem szólt Theresének semmit, hogy várjon-e vagy elmenjen, a kislány ezt várakozási parancsnak vette, mert ez tetszett neki leginkább. Leült hát egy téglarakásra, elnézte, hogyan bogozza ki anyja a batyut, kivesz egy tarka rongyot, azzal átköti egész éjjel viselt fejkendőjét. Ahhoz túlságosan fáradt volt Therese, hogy egyáltalán eszébe jusson segíteni az anyjának. Az pedig anélkül, hogy az építési irodában jelentkezett volna, amint ez szokásos volt, és anélkül, hogy bárkit is megkérdezett volna, fölment egy létrán, mintha magától tudná, hogy mely munkára osztották be. Therese csodálkozott ezen, mert a segédmunkásnőket szokás szerint csak lent foglalkoztatják mészoltással, téglaadogatással és hasonló egyszerű munkákkal. Ennélfogva úgy gondolta, hogy anyja ma valami jobban fizetett munkát akar végezni, és álmosan felmosolygott hozzá. Az épület még nem volt magas, alig épült fel a földszintig, habár a további épületrészek hosszú állványoszlopai, természetesen még az összekötőlécek nélkül, a kék ég felé meredtek. Fent az anyja ügyesen megkerülte a kőműveseket, akik téglát téglára raktak, és különösképpen nem kérdeztek tőle semmit, remegő kezével óvatosan egy korlátul szolgáló faládba kapaszkodott. Therese odalent kábán bámulta ezt az ügyességet, és azt hitte, hogy anyja leküld még hozzá egy barátságos pillantást. Ám menet közben egy kis téglarakáshoz érkezett, amely előtt a korlát és valószínűleg az út is véget ért, de az asszony mit sem törődött vele, nekiment a téglakupacnak, ügyessége, úgy látszik, elhagyta, fellökte a téglarakást, és keresztülesett rajta, le a mélységbe. Sok téгла utánazúdult, és végül, kevéssel később, valahol elszabadult egy nehéz deszka, és recsegve lezuhant rá. Therese utolsó emléke az volt anyjáról, ahogy ott feküdt kinyújtott lábakkal a kockás ruhában, amely még Pomerániából származott, az a ráhullott deszka csaknem befedte, az

emberek pedig mindenfelől összeszaladtak, s fent az épületről egy férfi mérgesen lekiáltott valamit.

Késő lett, mire Therese elbeszélését befejezte. Részletesen elmondott mindent, ami máskülönben nem volt szokása, és épp a közömbös helyeken, mint az állványoszlopok leírásánál, amelyek mind külön-külön meredtek az ég felé, kellett a könnyeit erővel visszatartania. Minden apróságra, ami akkor történt, most, tíz év múltán is, hajszálpontosan emlékezett, és mert az, ahogy anyját megpillantotta fent, a félig kész épületen: az utolsó emléke volt anyja életéről, és ezt nem tudta eléggé érzékeltetni barátjával, elbeszélése végeztével még egyszer vissza akart rá térni, de elakadt, arcát kezébe temette, és egy szót sem szólt többé.

Voltak azonban Therese szobájában vidámabb pillanatok is. Karl mindjárt első látogatása alkalmával meglátott nála egy kereskedelmi levelezési tankönyvet, és kölcsönkérte tőle. Egyúttal megbeszéltek, hogy Karl a könyvben levő feladatokat elkészíti, és Theresével nézeti át, mert a lány a könyvet, amennyire az ő kis munkáihoz szüksége volt rá, már áttanulmányozta. Így aztán Karl, lenn a hálóteremben, éjszakákon át, fülében vattával, az ágyán feküdt, változatosság okából minden lehetséges helyzetben; olvasott a könyvből, és egy füzetbe firkálta a feladatokat a töltőtollal, amit a főszakácsnő ajándékozott neki jutalmul, mert nagyon ügyesen megszerkesztett és összeállított számára egy nagy leltári jegyzéket. Sikerült neki jóra fordítani még azt is, hogy a többiek zavarták: addig kért tőlük kisebb tanácsokat az angol nyelvre vonatkozólag, míg bele nem fáradtak, és nyugton nem hagyták. Gyakran csodálkozott azon, hogy a többiek meg voltak békülve jelenlegi helyzetükkel, annak ideiglenes jellegét - húszévesnél idősebb liftesfiúkat nem alkalmaztak - egyáltalán nem érezték, nem látták szükségesnek azt sem, hogy döntsenek jövőbeli hivatásukról, és Karl példája ellenére sem forgattak mást, mint legfeljebb detektívregényeket, amelyeket ronggyá olvasva adtak ágyról ágyra. Találkozásai alkalmával Therese túlzott körülményességgel javította a dolgozatokat; néha vitatkoztak is, Karl híres New York-i tanárára hivatkozott, de ez Therese szemében éppoly keveset számított, mint a liftesboyok nyelvészeti nézetei. Kivette Karl kezéből a töltőtollat és áthúzta a helyet, aminek hibás voltáról meg volt győződve, Karl azonban az említett vitás esetekben, bár az ügy általában nem került Theresénél nagyobb tekintély színe elé, a rend kedvéért a lány javításait ismét keresztülhúzta. Néha mégis megjelent a főszakácsnő, és döntött - mindig Therese javára, ami még mindig nem volt bizonyító erejű, mert hiszen Therese a titkárnője volt. Mégis meghozta az általános kiengesztelődést, mert teát főztek, süteményt ettek, és Karlnak Európáról kellett beszélnie, miközben a főszakácsnő sokszor a szavába vágott, mindig kérdezett, s el-elcsodálkozott, és ezzel Karlra ráébresztette, hogy viszonylag rövid idő alatt mennyi minden változott meg ott alapjaiban, és mennyi minden lett mássá, és folyvást változik bizonyára már Karl távolléte óta is.

Karl vagy egy hónapja lehetett Ramsesben, amikor egy este Renell, amint mellette elhaladt, azt mondta neki, hogy a szálló előtt megszólította egy Delamarche nevű ember, és Karl felől kérdezősködött. Renellnek nem volt oka, hogy bármit is elhallgasson, és a valósághoz híven elmondotta, hogy Karl liftesfiú, de a főszakácsnő pártfogása következtében kilátása van, hogy egész más állásokba kerüljön. Karl figyelmét nem kerülte el, milyen elővigyázatosan bánt Delamarche Renell-lel, akit erre az estére még vacsorára is meghívott.

- Semmi dolgom sincs többé Delamarche-sal - mondta Karl. - Te is óvakodj tőle?

- Én? - szólt Renell, kihúzta magát és tovább sétált. Ő volt a legcsinosabb fiú a szállóban, és a többiek közt, anélkül hogy tudták volna, kitől ered, az a hír járta, hogy egy előkelő hölgy, aki már hosszabb ideje a szállóban lakott, a liftben - megcsókolta. Annak, aki ezt a szóbeszédet ismerte, feltétlenül izgalmas volt, ha az a bizonyos öntudatos hölgy - kinek külseje efféle magatartásnak a legkisebb lehetőségét sem sejtette - nyugodt, könnyű lépteivel, finom fátylaival,

erősen fűzött derekával elment mellette. Az első emeleten lakott, nem Renell liftje tartozott hozzá, de természetszerűleg, ha a többi lift pillanatnyilag foglalt volt, nem lehetett elkerülni, hogy az ilyen vendégek egy másik liftbe ne lépjenek be. Így fordult elő, hogy ez a hölgy olykor-olykor Karlnak és Renellnek a liftjén utazott, és tény, hogy mindig csak olyankor, amikor Renell volt szolgálatban. Véletlen is lehetett, de azt senki sem hitte, s így amikor a lift kettejükkel elindult, a liftesfiúk egész sorában nehezen fékezett nyugtalanság uralkodott, ami már egy főpincér közbelépését is fölidézte. Nem tudni, hogy a hölgy volt-e az oka, vagy a híresztelés, Renell mindenestre megváltozott: még sokkal rátartibb lett, a takarítást teljesen Karlnak engedte át, aki most csak arra várt, hogy ezt a legközelebbi alkalommal alaposan megvitassák. Renellt a hálóteremben már látni sem lehetett: senki sem vált ki ilyen tökéletesen a liftesfiúk közösségéből, mert általánosságban - legalábbis szolgálati ügyben - mind szorosan összetartottak, és szervezetük is volt, amelyet a szállodaigazgatás is elismert.

Mindez átfutott Karl agyán, Delamarche-ra is gondolt, egyebekben úgy végezte a szolgálatát, mint mindig. Éjfél felé akadt egy kis változatosság, mert Therese, aki többször meglepte kisebb ajándékokkal, hozott neki egy nagy almát és egy tábla csokoládét. Kicsit beszélgettek, alig zavarták őket a felvonó útjaival járó megszakítások. Szóba került Delamarche is, és Karl megjegyezte, hogy ő voltaképp Therese hatására tekinti Delamarche-ot egy ideje veszélyes embernek, a lány ugyanis, Karl elbeszélései alapján, ilyennek látta. Karl alapjában csak korhely csavargónak tartotta, akit a balsors rontott meg, de akivel ki lehet jönni. Therese azonban hevesen ellentmondott, és hosszasan követelte Karltól, hogy ígérje meg: soha többé szóba nem áll Delamarche-sal. Karl, ahelyett hogy ezt megígérte volna, ismételten sürgette a lányt, hogy feküdjön már le, mert éjfél rég elmúlt, és mivel a lány vonakodott, megfenyegette, hogy elhagyja a helyét, és maga vezeti a szobájába. Mikor aztán Therese rászánta magát a távozásra, Karl így szólt:

- Minek ez a felesleges aggodalom, Therese? Hogy nyugodtan aludj, szívesen megígérem: csak akkor beszélek Delamarche-sal, ha elkerülhetetlen lesz. - Ezután sokszor ment föl s le a lifttel, mert a szomszédos lift kezelője valahol máshol segédkezett, és mindkét liftet Karlnak kellett kezelnie. Akadtak vendégek, akik rendtelenséget emlegettek, és egy úr, aki egy hölgyet kísért, még a sétabotjával is megpöccintette Karl, hogy sietségre ösztönözze. Ez a figyelmeztetés teljesen felesleges volt. Persze a vendégek, akik látták, hogy az egyik liftnél nem áll kezelő, mindjárt Karl liftjéhez mehettek volna, csak hogy nem ezt tették, hanem a szomszédos lifthez sorakoztak, és kezüket a kilincsre téve, ott is maradtak, sőt, be is léptek a felvonóba, amit a liftesek szolgálati rendjének legszigorúbb paragrafusai értelmében, mindenáron meg kellett akadályozni. Így Karl számára nagyon fárasztó ide-oda szaladgálás következett anélkül, hogy meglett volna az a tudata: mindenben teljesítette kötelességét. Hajnali három óra felé mindezen felül egy öreg hordár, akivel Karl némileg barátkozott, valamiféle segítséget kért tőle, erre azonban semmiképp sem vállalkozhatott, mert éppen mindkét liftje előtt vendégek álltak, és lélekjelenlét kellett hozzá, hogy azonnal határozzon: jól kilépve melyik csoporthoz megy. Boldog volt hát, amikor a másik fiú ismét odaérkezett, és hosszú távolmaradása miatt néhány szemrehányó szót kiáltott oda neki, bár valószínűleg nem ő volt a hibás.

Hajnali négy óra után kis nyugalom következett, Karlra már nagyon is ráfért. Fáradtan nekitámaszkodott a felvonója melletti korlátnak, s majszolta az almát, melyből már az első harapás után csak úgy áradt az erős illat, közben lenézett egy világító aknába, amelyet az éléskamrák nagy ablakai vettek körül, s az ablakok mögött a sötétben megcsillantak a fölfüggesztett banánfűrtök.

A ROBINSON-ÜGY

Akkor valaki a vállára ütött. Karl, aki természetesen azt gondolta, hogy egy vendég az, almáját gyorsan zsebre dugta, és rá sem nézve az emberre: a felvonóhoz sietett.

- Jó estét, Rossmann úr - szólalt meg most az illető -, én vagyok, Robinson.

- Maga ugyan erősen megváltozott! - mondta Karl, és a fejét csóválta.

- Igen, jól megy a sorom - mondta Robinson, és végignézett öltözékén, amely elég finom, de olyan össze nem illő darabokból állt, hogy egészében valósággal lerítt róla. Legfeltűnőbb volt rajta a láthatólag először viselt fehér mellény, négy apró, fekete szegélyű zsebbel; melle ki-düllesztésével Robinson ezt igyekezett is fitogtatni.

- Drága ruhákat visel - mondta Karl, és eszébe jutott egyszerű, szép öltönye, Renell mellett sem vallott volna benne szégyent, a két jómadár azonban eladta.

- Igen - mondta Robinson -, majd mindennap vásárolok valamit. Hogy tetszik a mellényem?

- Egész csinos - mondta Karl.

- Ezek nem igazi zsebek ám, csak dísznek vannak rávarrva - mondta Robinson, és megfogta Karl kezét, hogy győződjék meg róla ő maga. Karl azonban visszahőkölt, mert Robinson szájából undorító pálinkabűz áradt.

- Maga megint sokat iszik - szólt, és újra a korláthoz húzódott.

- Nem - mondta Robinson -, nem sokat. - S az előbbi elégedett hangulatával ellentétben hozzáfűzte: - Mi mást nyújt az embernek az élet? - A beszélgetést félbeszakította egy menet, s Karl alig ért le újra, szólt a telefon, hogy vigye fel a szálló orvosát, mert egy hölgy a hetediken elájult. Míg ezt az utat megjárta, titkon abban reménykedett, hogy Robinson időközben már eltávozott, mert nem akarta, hogy vele lássák, és Therese figyelmeztetésére gondolva, Delamarche-ról sem akart tudni. De hát Robinson még egyre ott várt, a tökrészeget jellemző merev tartásban - és éppen egy magasabb rangú szállodai alkalmazott ment arra, fekete kabátban és köcsögkalapban, de szerencsére, úgy látszott, ügvet sem vetett Robinsonra.

- Nem jönne el egyszer hozzánk, Rossmann, most nagyon finoman élünk - mondta Robinson, hívogatóan kacsintva Karlra.

- Maga hív meg vagy Delamarche? - kérdezte Karl.

- Én és Delamarche. Együttesen - mondta Robinson.

- Akkor én azt mondom magának, és kérem, közölje ezt Delamarche-sal is: A mi búcsúnk, ha akkor talán nem is lett volna nyilvánvaló, végleges volt. Maguk ketten jobban megbántottak, mint bárki más. Talán bizony a fejükbe vették, hogy ezentúl sem hagynak békében?

- De hát mi jó barátai vagyunk - mondta Robinson, és a részegség visszataszító könnyei lepték el a szemét. - Delamarche azt üzeni, hogy mindenért, ami történt, kárpótolni akarja. Bruneldával lakunk most együtt, egy nagyszerű énekesnővel. - Bemutatásul mindjárt el is akart énekelni egy dalt magas hangon, de Karl még idejében lepisszegte:

- Csend legyen, de rögtön. Tán nem tudja, hol van?

- Rossmann - szólt Robinson megfélemlítve -, de hát én a cimborája vagyok, mondja meg, mit akar. És most olyan szép pozíciója van itt, nem adhatna nekem valami pénzt?

- Hiszen úgyis csak elissza újra - mondta Karl -, látom, ki is kandikál a zsebéből valami pálinkásüvegféle, abból bizonyára húzott már egy-kettőt, míg oda voltam, hisz eleinte még aránylag józan volt.

- Ez csak afféle szíverősítő, amikor úton vagyok - mondta Robinson mentegetődzve.

- Hisz én már nem akarom magát megjavítani - mondta Karl.

- De a pénzt! - szólt Robinson tágra nyitott szemmel.

- Magát nyilván azzal a megbízatással küldte Delamarche, hogy pénzt vigyen. Jó, adok pénzt, de csak azzal a feltétellel, hogy azonnal távozik, és soha többé itt fel nem keres. Ha valamit közölni óhajt, írjon. Karl Rossmann, liftkezelő, Hotel Occidental, címnek ez elég. De ismétlem, itt többé fel nem kereshet. Itt szolgálatban vagyok, és nincs időm látogatók számára. Akarja a pénzt tehát, ezzel a feltétellel? - kérdezte Karl, és mellényzsebébe nyúlt, azzal az elhatározással, hogy a ma éjszakai borraivalóját feláldozza. Robinson csak bólintott feleletül, és nehezen lélegzett. Karl ezt félremagyarázta, és még egyszer kérdezte: - Igen vagy nem?

Robinson erre magához intette, és görcsös, kígyózó mozdulatok kíséretében, melyeket már nem lehetett félreérteni, odasúgta:

- Rossmann, nagyon rosszul vagyok.

- Az ördögbe is - fakadt ki Karl, és két kézzel vonszolta Robinsont a korláthoz. És már ömlött is az undokság Robinson szájából a mélybe. A hányás szüneteiben gyámoltalanul és vakon Karl felé húzódott. - Maga igazán jó fiú - mondta olyankor, vagy - már szűnik -, ami még sokáig nem következett be, vagy - micsoda vacakot tolthettek nekem a kuttyák! - Karl a nyugtalanságtól és utálattól már nem bírta ki a közelében, és elkezdett fel-alá járni. Igaz, itt a lift mellett, a sarokban, Robinson valamennyire el volt rejtve, de mi lesz, ha valaki mégis, észreveszi, egyike ezeknek a gazdag és ideges vendégeknek, aki csak arra vár, hogy a nyomban elősiető hotelalkalmazottnál panaszt tehessen, amiért az dühében aztán az egész házon bosszút áll; vagy a folyton cserélődő hoteldetektívek egyike, akit az igazgatóságon kívül senki se ismer, s épp azért mindenki az lehet, aki vizsla szemmel néz körül, pedig talán csak rövidlátása miatt tesz így. Lent pedig meg éppen az kellene, hogy az egész éjjel szüntelenül működő éttermi szolgálatból valaki az éléstárba menjen, onnan bámulva észrevegye a világítóudvarban a rondaságot, és feltelefonáljon Karlnak: az isten szerelmére, mi történik ott fenn? Letagadhatná akkor Robinsont? S ha meg is tenné, Robinson, ostobaságában és ijedtében, mentegetődzés helyett vajon nem őrá, Karlra hivatkozna-e? És akkor vajon nem bocsátaná-e rögtön el őt, mivel megtörtént az a hallatlan dolog, hogy egy, a szálló óriási személyzetének ranglétráján legalul álló, mindenkinél könnyebben pótolható liftesfiú hagyta, hogy egy barátja bemocskolja ezt a szállót, s ezzel megdöbbenjen, vagy éppenséggel végképp el is riassa a vendégeket? Meg lehet-e túrni a szolgálatban egy fiút, akinek ilyen barátai vannak, s még engedi is, hogy azok szolgálati idejében meglátogassák? Nem olyan-e az egész dolog, mintha ez a liftesfiú maga is iszákos vagy még rosszabb lenne, mert van-e annál nyilvánvalóbb feltételezés, mint hogy barátait a szálló készletéből addig traktálja, míg azok e kínosan tisztán tartott épületnek valamely részén olyasmit nem művelnek, mint most Robinson? És miért korlátozná egy ilyen fickó lopásait élelmiszerekre, amikor a lehetőségek: a vendégek közismert hanyagsága, a mindenütt nyitva felejtett szekrények, az asztalokon heverő drágaságok, a felcsapott fedelű kazetták, a gondatlanul odadobott kulcsomók a lopásra megszámlálhatatlan alkalmat nyújtanak?

Karl ekkor látta, hogy egy távolabb eső alagsori helyiségből, ahol éppen véget ért a varietéműsor, vendégek jönnek felfelé. Odaállt a felvonó mellé, nem is mert Robinson felé nézni; annyira félt attól, amit láthatna. Kevéssé nyugtatta meg, hogy egy hangot, még egy sóhajtást

sem hallott onnan. Kiszolgálta ugyan a vendégeit, lelkiismeretesen szállította őket fel vagy le, szórakozottságát mégsem leplezhette el egészen: minden leszállásnál el volt rá készülve, hogy odalent valami kínos meglepetés várja.

Végre ismét volt egy kis ideje, hogy Robinson után nézzen, aki egész kicsire kuporodott össze abban a sarokban, és arcát a térdére szorította. Kerek, kemény kalapját magasra feltolta a homlokán.

- Most már aztán távozzék - mondta Karl halkán, de határozottan. - Ha siet, még megmutathatom a legrövidebb utat.

- Nem tudok elmenni - mondta Robinson, és egy aprócska zsebkendővel megtörülte homlokát -, itt fogok meghalni. El sem tudja képzelni, milyen rosszul vagyok. Delamarche mindig magával visz mindenfelé a finom lokálokba, de én nem bírom azt az émelyítő vacakot, mindennap mondom is neki.

- Itt azonban nem maradhat - mondta Karl. - Gondolja, csak meg, hol van. Ha itt találják, megbüntetik, én meg elveszítem az állásomat. Ezt akarja?

- Nem bírok elmenni - mondta Robinson -, inkább leugrom innen - és a korlátrudak közt a világítóaknába mutatott. - Így ülve itt még csak el tudom viselni, de fölkelni nem bírok, próbáltam már, míg oda volt.

- Akkor hozok egy kocsit, és bevitetem a kórházba - mondta Karl, és kicsit meglökdöste Robinson lábait, hogy megelőzze a teljes közönyösség állapotát, amely percről percre jobban fenyegette. Ám alig hallotta meg Robinson ezt a szót: „kórház”, amely láthatólag szörnyű emlékeket idézett fel benne, hangos sírásban tört ki, és kezét kegyelemért esdekelve nyújtotta Karl felé.

- Csend legyen - mondta az, s egy kis legyintéssel lecsapta a feléje emelt kezeket, aztán átszaladt ahhoz a fiúhoz, akit az éjjel helyettesített, rövid időre viszonzószívességet kért tőle, majd visszasietve Robinsonhoz, minden ereje megfeszítésével felemelte, és talpra állította a még mindig zokogó embert s a fülébe súgta: - Robinson, ha azt akarja, hogy segítsek, akkor most szedje össze magát, és igyekezzék egy kis darabon egyenesen járni. A saját ágyamhoz vezetem, ott addig maradhat, amíg rendbe nem jön. Csodálkozni fog, milyen hamar magához tér majd. De most viselkedjék okosan, mert a folyosókon mindenütt emberek járnak, az én ágyam is egy közös hálóteremben van. Ha csak egy kicsit is fölfigyelnek, többé mit sem tehetek magáért. A szemét pedig tartsa nyitva, nem vonszolhatom itt körül, mint egy halálos beteget.

- Mindent megteszek, amit jónak lát - mondta Robinson -, de maga egyedül nem bír odacipelni. Nem hívhatná Renell segítségül?

- Renell nincs itt - mondta Karl.

- Persze, Renell Delamarche-sal van együtt. Hisz ők küldtek engem magához. Már mindent összezavarok. - Kusza monológját és ami még következett, Karl kihasználta, ezalatt tovább tologatta Robinsont, és sikerült is szerencsésen eljutni vele egy sarokig, onnan már kissé gyengébben világított folyosó vitt a liftesfiúk hálótermébe. Éppen egy liftesfiú rohant feléjük, s elvágatott mellettük. Eddig egyébként csak veszélytelen találkozásaik voltak; négytől ötíg volt ugyanis a legcsendesebb óra, és Karl jól tudta, hogy ha Robinsont most nem sikerül eltávolítani, később, a hajnali derengéskor és a meginduló napi forgalomban erre már nem is gondolhat.

A hálóterem másik végében éppen nagy birkózás vagy másmilyen mérkőzés folyt, ritmikus taps, izgatott lábdobogás s a szurkolók biztatása hallatszott. A teremnek az ajtóhoz közelebb eső felében csak néhányan aludtak zavartalanul, a többiek jobbra hátukon fekvé bámultak a levegőbe, közben egyik-másik ruhástul vagy anélkül, ahogy éppen volt, kiugrott az ágyból, hogy megnézzék, hogyan is állnak a dolgok a terem túlsó végében. Így hát Karl Robinsont, aki már kissé jobban tudott járni, úgyszólván észrevétlenül vitte Renell ágyához, mivel az közel volt az ajtóhoz, és szerencsére szabad, míg az övében, ahogy messziről látta, nyugodtan aludt egy idegen, ismeretlen fiú. Robinson, alighogy ágyat érzett maga alatt - egyik lába még kalimpálva lógott le róla -, nyomban elaludt. Karl jól felhúzta a takarót az arcára, s remélte, hogy legalább az elkövetkező órákban elvetette a gondját, hisz Robinson aligha ébred fel hat óra előtt, addigra meg ő újra itt lehet, s talán Renell-lel együtt módot talál majd eltávolítására. Hálótermi inspekción magasabb szervek csak különös esetekben tartottak, a régebben szokásos általános felügyelet eltörlését a liftesfiúk már évekkkel ezelőtt kivívták, így hát e tekintetben nem volt mitől tartania.

Ahogy felvonójához érkezett, látta, hogy a saját liftje éppúgy, mint a szomszédjéé, éppen felfelé tart. Nyugtalanul várta, hogy kiderüljön, mi történt. Az ő liftje érkezett le hamarabb, és az a fiú szállt ki belőle, aki kevéssel előbb a folyosón végigszárguldott.

- Hol voltál, Rossmann? - kérdezte. - Miért mentél el? Miért nem jelentetted?

- De hiszen szóltam neki, hogy kis ideig helyettesítsen - felelt Karl, a szomszéd lift kezelőjére mutatva, aki épp ekkor érkezett le -, én is két óra hosszat helyettesítettem őt a legnagyobb forgalomban.

- Jó, jó - mondta a másik -, de ez nem elég. Nem tudod, hogy szolgálat idején a legrövidebb távollétet is jelenteni kell a főpincér irodájában? Azért van itt a telefon. Nagyon szívesen helyettesítettek volna, de hiszen tudod, ez nem olyan egyszerű. Éppen a négyharmincas expresszrel újonnan érkezett vendégek álltak mindkét lift előtt. Mégsem mehettem először a te lifteddel, nem várakoztathattam a saját vendégeimet, előbb hát az én liftemmel kellett felmennem.

- Na és? - kérdezte Karl, feszült várakozásban, mert most mindkét fiú hallgatott.

- Na és - mondta a szomszéd lift kezelője - épp erre jön a főpincér, látja a te liftednél a népet ácsorogni, dühbe gurul, kérdezi tőlem, mert rögtön odafutottam, hol bujkálsz, nekem sejtelnem sincs róla, hiszen nem mondtad, hova mész, így hát telefonál a hálóterembe, hogy nyomban jöjjön egy másik fiú.

- Hisz még a folyosón találkoztam veled - mondta a Karl helyettesítésére küldött fiú. Karl bólintott.

- Én persze mindjárt mondtam - bizonykodott a másik -, hogy megkértél rá: helyettesítselek, de hát hallgat is ő efféle mentegetésre? Te nyilván még nem ismered. És hogy mondjuk meg neked, menj azonnal az irodába. Hát inkább ne is töltsd az időt, szaladj. Talán még megbocsát, hisz igazán csak két percig voltál oda. Hivatkozzál csak nyugodtan rám, hogy kértem tőlem a helyettesítést. Arról, hogy te helyettesítettél engem, ha rám hallgatsz, inkább nem beszélsz, nekem nem történhet bajom, engedélyem volt, de azt hiszem, ilyesmiről nem tanácsos beszélni, vagy éppenséggel belekeverni ebbe az ügybe valakit, akinek semmi köze hozzá.

- Első eset volt, hogy a helyemet elhagytam - mondta Karl.

- Így szokott az lenni, csak hogy nem hiszik el - mondta a fiú, és a liftjéhez szaladt, mert vendégek közeledtek.

A Karl helyettesítő, tizennégy év körüli fiú, aki láthatólag sajnálta őt, így szólt:

- Már sokszor volt rá eset, hogy ilyesmit megbocsátottak. Legtöbbször más munkakörbe helyezik át az embert. Tudtommal csak egy elbocsátás történt ilyen dologban. Csak valami jó kifogást kell kieszelned. Semmi esetre se mondd, hogy hirtelen rosszul lettél, akkor kinevet. Jobb, ha azt mondd: egy vendég sürgős üzenetet küldött veled egy másiknak, és már nem tudod, ki volt az első, a másikat pedig nem találtad.

- Na - mondta Karl - csak nem lesz ez olyan veszélyes - de azok után, amiket hallott, már nem bízott a dolgok jó kimenetelében. És ha ezt a kötelességmulasztást meg is bocsátanak, még mindig ott fekszik eleven bűnjelként Robinson a hálóteremben, s a főpincér mérges terméskete nagyon is valószínűvé tette, hogy nem elégszenek majd meg valami felületes kikérdezéssel, s végül mégis nyomára jutnak Robinsonnak. Nem volt ugyan kifejezett tilalom arra, hogy idegeneket a hálóterembe beengedjenek, de nyilván csak azért, mert elképzelhetetlen dolgokat megtiltani nem szokás.

Amikor Karl a főpincér irodájába lépett, az éppen reggelizett; kortyolt egyet a kávéjából, majd egy jegyzékbe pillantott bele, melyet kétségkívül a szálló ugyancsak jelenlevő főportása adott át neki. Ez a nagy darab ember a gazdagon díszített egyenruhájában - a vállán és karján is aransujtások és szalagdíszek, láncok tekeredtek - még szélesebb vállúnak látszott, mint amilyen valójában volt. Hosszú, magyar módon hegyesre pödört, csillogó, fekete bajsza még egy-egy hirtelen fejmozdulatára sem rezdült meg. Különben is, súlyos öltözéke miatt alig tudott mozogni, s állni sem állhatott másképp, csak szétvetett lábbal, hogy súlya egyenletesen oszoljon meg.

Karl könnyedén, gyorsan lépett be, ahogy már itt a hotelban megszokta, mert az óvatos lassúság, amely magánszemélyeknél az udvariasság jele, liftesfiúknál lustaságszámba megy. De meg azt sem akarta, hogy büntudatát rögtön a belépésekor észrevegyék. A főpincér futólag odanézett ugyan a nyíló ajtóra, de rögtön vissza is fordult kávéja és olvasmánya felé, rá se hederített többé Karlra. A portást azonban, úgy látszik, zavarta Karl jelenléte, talán valami titkos hírt vagy kérelmet akart előterjeszteni, mindenesetre mereven leszegte fejét, s haragosan rátekintett újra meg újra, majd amikor, nyilvánvaló szándéka szerint, szeme találkozott a fiú tekintetével, ismét a főpincér felé fordult. Karl azonban úgy vélte, most, ha már itt van, a főpincér egyenes parancsa nélkül nem illenék az irodából eltávoznia. Az azonban tovább tanulmányozta a jegyzéket, közben egyet-egyet harapott kalácsából, melyről időnként lerázta a cukrot, anélkül hogy az olvasást abbahagyta volna. Egyszer a jegyzék egyik lapja leesett, a portás meg sem kísérelte, hogy felvegye, tudta, hogy nem képes rá; de nem is volt rá szükség, mert Karl már ott is termett, és, nyújtotta a lapot a főpincérnek, aki olyan kézmozdulattal vette át, mintha magától röppent volna fel a padlóról. Az egész kis szolgálattétel semmit sem használt, a portás sem hagyott fel rosszálló pillantásaival.

Mégis, Karl kissé nyugodtabb lett. Már azt is jó jelnek vélhette, hogy az ő dolga oly kevésbé látszott fontosnak a főpincér szemében. Ez utóvégre érthető is volt. Persze, egy liftkezelő annyi, mint semmi, ezért nem is engedhet meg magának semmit, de éppen mert annyira semmi, nem is követhet el semmi különöset. Hiszen végre is fiatal korában maga a főpincér is liftesfiúként dolgozott - ami a liftesfiúk generációjának büszkesége volt -, ő szervezte meg őket először, és kétségkívül vele is megesett, hogy egyszer engedély nélkül elhagyta helyét, ha ma nem is kényszerítheti senki, hogy erre emlékezzen, és ha figyelembe kell is venni, hogy ő, épp mint hajdani liftesfiú, kötelességének tartja e társaság megrendszabályozását, mégpedig időnként kérlelhetetlen szigorral. De most már emellett Karl az idő múlásába vetette reményét. Az iroda órája szerint már negyed hat, Renell minden pillanatban visszatérhet, talán már itt is van, végtére is csak ráocsúdott, hogy Robinson nem tért vissza, aztán meg, jutott

eszébe Karlnek, Delamarche és Renell nem is lehetnek nagyon messze a Hotel Occidentaltól, különben Robinson ide se talált volna ebben a siralmas állapotában. Ha tehát Renell Robinsont a saját ágyában találja, márpedig így kell lennie, minden rendben van. Mert Renell kiváló gyakorlati érzékével (különösen, ha saját érdekéről van szó) okvetlen talál módot arra, hogy Robinsont a szállóból azonnal eltávolítsa, ami most, hogy Robinson kissé erőre kapott, már nem is lehet olyan nehéz, no meg Delamarche bizonyára várja is a hotel előtt, hogy pártfogásába vegye. Ha pedig egyszer Robinson kint van, akkor Karl sokkal nyugodtabban nézhet szembe a főpincérrel, és ezúttal talán még megússza egy - jóllehet súlyos - megrovással. Akkor megtanácskozzák Theresével, bevallhatja-e az igazat a főszakácsnőnek - ő a maga részéről semmi akadályát nem látta ennek -, s ha ez lehetséges, az egész dolog különösebb baj nélkül ér véget.

Mindezeket átgondolva, Karl éppen kissé megnyugodott, és nekilátott, hogy az éjjel kapott borralalót, mely, sejtése szerint, szokatlanul bőséges volt, feltűnés nélkül átszámolja, amikor a főpincér ezekkel a szavakkal - Kérem, Feodor, várjon még egy pillanatig - a jegyzéket letette az asztalra, föl pattant ültéből, és úgy rákiáltott a fiúra, hogy az ijedtében csak bámulni tudott, bele a nagy fekete szájüregbe.

- Engedély nélkül elhagytad a helyedet! Tudod, mit jelent ez? Elbocsátást! Nem vagyok kíváncsi semmi mentegetődzésre, a hazug kifogásaidat megtarthatod magadnak, nekem tökéletesen elég a tény, hogy nem voltál ott. Ha én ezt egyszer eltűröm és megbocsátom, legközelebb mind a negyven liftesfiú otthagya a szolgálatot, és vihetem magam az ötezer vendégemet föl a lépcsőn.

Karl hallgatott. A portás közelebb lépett, és Karl zubbonyát, mely pár ráncot vetett, kicsit meghúzta, kétségkívül, hogy a főpincér figyelmét erre a kis rendetlenségre is fölhívja.

- Talán hirtelen rosszul lettél? - kérdezte ravaszul a főpincér.

Karl fürkészve nézett rá, és azt mondta:

- Nem.

- Szóval, még csak rosszul se lettél - kiabált a főpincér még hangosabban. - Akkor valami nagyszerű hazugságot eszelhettél ki. Mi a mentséged? Ki veled!

- Nem tudtam, hogy telefonon kell engedélyt kérni - mondta Karl.

- Hát ez pompás - mondta a főpincér, azzal galléron ragadta, és szinte odaröpítette a felvonók szolgálati rendje elé, amely a falra volt rögzítve. A portás is odament mögöttük. - Itt van, olvasd! - mondta a főpincér, és az egyik bekezdésre mutatott. Karl azt hitte, magában kell olvasnia. - Hangosan! - parancsolta a főpincér.

Ahelyett, hogy hangosan olvasta volna a szabályzatot, Karl, abban a reményben, hogy ezzel inkább megnyugtatja a főpincért, így szólt:

- Ismerem a szabályzatot, hiszen én is megkaptam a szolgálati utasítást, át is tanulmányoztam tüzetesen. De az ilyen rendelkezést, amelyre soha sincs szüksége, könnyen elfelejti az ember. Már két hónapja dolgozom, és még egyszer sem hagytam el a helyemet.

- Majd elhagyod most - mondta a főpincér, s az asztalhoz lépett, újra kezébe vette a jegyzéket, mintha tovább akarná böngészni, ahelyett azonban az asztalra csapta, mintha valami haszontalan irkafirka volna, és kivörösödött képpel föl-alá kezdett járkálni a szobában. - Mindez egy ilyen haszontalan kölyök miatt! Ilyen izgalmak az éjjeli szolgálatban! - ismételte felháborodottan. - Tudja-e, ki akart éppen felmenni, mikor ez a fickó ellógott a lifttől? - fordult a portáshoz. S egy nevet mondott, melynek hallatára a portás, aki bizonyára minden vendéget

ismert és értékelni tudott, annyira megborzongott, hogy gyorsan Karlra nézett, mintha már az ő pusztá léte is bizonyítaná, hogy ama név viselőjének egy darabig hasztalan kellett álldo-gálnia a liftnél, melynek kezelője eltávozott.

- Hát ez borzasztó - mondta a portás, és határtalan izgalommal rázta a fejét Karl felé, aki szomorúan tekintett reá, arra gondolva, hogy most már ennek az embernek a bárgyúsága miatt is bűnhődnie kell.

- Különben már téged is eléggé ismerlek - tette hozzá a portás, és feléje bökött mereven kinyújtott, vastag mutatóujjával. - Te vagy az egyetlen fiú, aki nekem elvből nem köszön. Voltaképpen mit képzelsz te magadról? Mindenki, aki a portásfülke előtt elmegy, köteles nekem köszönni. A többi portással viselkedhetsz úgy, ahogy jólesik, én azonban megkívánom, hogy köszöntsenek. Néha ugyan úgy teszek, mintha nem figyelnék, de nyugodt lehetsz, te taknyos, nagyon is pontosan tudom, ki köszön és ki nem! - És elfordulva Karltól, peckesen a főpincér felé lépett, ő azonban ahelyett, hogy a portás dolgában nyilatkozott volna, inkább befejezte reggelijét, és átfutott egy újságot, amit egy szolga éppen behozott.

- Főportás úr - mondta Karl, aki a főpincér figyelmének elterelődését arra akarta felhasználni, hogy legalább a portással rendezze a dolgát, mert megértette, hogy ha annak szemrehányása talán nem is árt neki, annál inkább ellenséges magatartása -, én önnek köszönök, ez egész bizonyos. Hiszen még nem régen vagyok Amerikában, Európából származom, ahol tudva-levőleg sokkal sűrűbben köszönnek, mintsem szükséges. Erről még le sem szokhattam egészen; alig két hónapja New Yorkban, ahol véletlenül magasabb körökben forgolódtam, minden alkalommal figyelmeztettek: hagyjak fel a túlzott udvariassággal. És akkor éppen önnek ne köszöntem volna! Naponta jó egynéhányszor köszöntem. De persze nem minden alkalommal, amikor láttam, hisz naponta százszor is elmentem ön mellett.

- Minden alkalommal köszönnöd kell nekem, kivétel nélkül minden alkalommal, és egész idő alatt, míg velem beszélsz, a sapkádat kezdedben kell tartanod, és engem „főportás úr”-nak kell szólítanod és nem „ön”-nek. Mindezt szigorúan minden egyes alkalommal.

- Minden egyes alkalommal? - ismételte Karl halkán és kérdőn, mert eszébe jutott, hogy ez a portás itteni tartózkodásának egész ideje alatt milyen szigorúan és szemrehányóan nézett mindig rá, mindjárt attól az első reggeltől kezdve, amikor ő, szolgálatához még nem eléggé alkalmazkodva, kissé túl merészen, kertelés nélkül, alaposan és sürgetően kikérdezte, nem érdeklődött-e felőle két férfi, és nem hagyott-e számára egy fényképet.

- Most látod, mi a vége az ilyen viselkedésnek - mondta a portás, aki megint egész közel került hozzá, és a még mindig olvasmányába merült főpincérre mutatott, mintha az lenne bosszújának képviselője -, a következő helyeden majd tudni fogod, hogy a portásnak köszönnöd kell, még akkor is, ha csak egy nyomorúságos lebujsz lesz az.

Karl belátta, hogy állását voltaképpen már el is vesztette, hiszen a főpincér nyíltan meg-mondta, a főportás pedig mint befejezett tényt ismételte meg; s egy liftesfiú elbocsátásához nyilván nincs szükség a szállodaigazgatóság hozzájárulására. Mindenesetre gyorsabban meg-történt, mint gondolta volna, hisz végül is oly jól dolgozott két hónapig, ahogy csak tudott, mindenesetre jobban, mint sok más fiú. De hát ilyen dolgokra nyilvánvalóan semelyik világ-részben, sem Európában, sem Amerikában, éppen a döntés pillanatában, nincsenek tekintettel, hanem úgy döntenek, ahogy első dühükben az ítélet kirobban belőlük. Talán legjobb is lenne, ha most mindjárt elköszönne és elmenne, a főszakácsnő és Therese talán még alszik, el-búcsúzhatna tőlük levélben, így legalább a magatartása okozta csalódástól és szomorúságtól, amit a személyes búcsúnál éreznének, megkímélné őket, gyorsan összecsomagolhatna, és feltűnés nélkül távozna. Ha viszont még akár csak egy napig is marad, hisz egy kis alvásra

mindenképpen szüksége volna, nem várhat egyebet, mint azt, hogy ügyét botránnyá fújják föl, mindenfelől szemrehányás éri majd, el kell viselnie Therese, sőt talán a főszakácsnő könnyeit is, s lehet, hogy hozzá végül még valami büntetést. Másfelől azonban megzavarta, hogy itt két ellenséggel áll szemben, és minden szavát, amit kiejt, ha az egyik nem, a másik biztosan kifogásolja és félremagyarázza. Ezért hát hallgatott, és egyelőre élvezte a szobában támadt csendet: a főpincér ugyanis tovább olvasta az újságot, a főportás pedig az asztalon szétszórt papírjait rendezte oldalszám szerint, ami nyilvánvaló rövidlátása miatt nagy fáradságába került.

A főpincér végre ásítva letette az újságot, és miután egy pillantással megbizonyosodott róla, hogy Karl még ott van, megforgatta az asztali telefon csengőjét. Többször hallózott, de senki sem jelentkezett.

- Nem jelentkezik senki - szólt a főportáshoz. Ezt a telefonálást, legalább Karl úgy látta, különös figyelemmel kísérte, s most így szólt: - Hiszen már háromnegyed hat, ébren kell lennie, csöngessen csak erősebben. - Ebben a pillanatban, újabb hívás nélkül, jött túlról a jeladás. - Itt Isbary - szólt a készülékbe a főpincér. - Jó reggelt, főszakácsasszony. Csak nem én keltettem fel? Végtelenül sajnálom. Igen, igen, már háromnegyed hat. De igazán sajnálom, hogy megijesztettem. Ki kellene kapcsolnia a telefont, míg alszik. Nem, nem, valóban nincs számomra mentés, kivált, mert oly jelentéktelen a dolog, amiről beszélni szeretnék. De persze van időm, kérem, itt maradok a telefon mellett, ha úgy kívánja.

- Hálóingben szaladhatott a telefonhoz - mondta a főpincér mosolyogva a főportásnak, aki egész idő alatt feszült figyelemmel hajolt a készülék felé. - Csakugyan én ébresztettem fel, ugyanis máskor az a kislány szokta kelteni, aki gépel neki, s az, úgy látszik, ma kivételesen elmulasztotta. Nagyon bánt, hogy felriasztottam, úgymint ideges.

- Miért nem beszélnek tovább?

- Elment megnézni, mi van a kislánnyal - válaszolta a főpincér már a kagylóval a fülén, mert újból csengett a telefon. - Majd előkerül - folytatta már a telefonba beszélve. - Nem kell mindjárt úgy megijedni. Valóban szüksége lenne egy kiadós üdülésre. Ja igen, az én jelentéktelen kérdésem. Van itt egy liftesfiú, név szerint - kérdőleg fordult Karl felé, aki erősen figyelt, s így nevének közlésével tüstént kiegészítette - tehát Karl Rossmann. Ha jól emlékszem, valamelyest érdeklődött iránta; sajnos, rosszul hálálta meg a jóindulatát: engedély nélkül elhagyta helyét, amivel nekem egyelőre beláthatatlan kellemetlenséget okozott, emiatt, épp most, elbocsátottam. Remélem, nem fogja föl tragikusan a dolgot. Hogy mondja? Elbocsátottam, igen, elbocsátottam. De hiszen mondtam, hogy elhagyta a helyét. Nem, ebben az esetben igazán nem engedhetek, kedves főszakácsasszony. A tekintélyem forog kockán, ez pedig nagy tét; egy ilyen fiú megrontja az egész bandát. Épp a liftesfiúkkal szörnyen kell vigyázni. Nem, nem, ezt a kívánságát igazán nem teljesíthetem, bármennyire igyekszem is mindig a kedvében járni. És ha a történetek ellenére mégis meghagynám a helyén, csupán azért, hogy az epémet működésben tartsa - ön miatt, igen, önre való tekintettel nem maradhat, főszakácsasszony. Ön részvételt van iránta, amit pedig egyáltalán nem érdemel meg, és minthogy én nemcsak őt ismerem, hanem önt is, tudom, hogy ez önnél keserű csalódást eredményezne, amitől én önt mindenáron meg akarom kímélni. Ezt így mondom, egész nyíltan, bár a megátalkodott fiú néhány lépésnyire áll tőlem. Elbocsátjuk, nem, nem, főszakácsasszony, végleg elbocsátjuk, nem, nem, semmiféle más munkakörbe nem helyezhetem át, teljesen hasznavehetetlen. Egyébként más panasz is van ellene. A főportás például, na mi is a baj, Feodor, igen, Feodor az udvariatlanságát és kihívó viselkedését rója fel ennek a fiúnak. Hogyhogy ez nem elég? Hát, kedves főszakácsasszony, ön saját karakterét tagadja meg e miatt a fiú miatt. Nem, nem szabad engem így megbántania.

E pillanatban a portás odahajolt a főpincér füléhez, és súgott valamit. A főpincér először meglepődve nézett rá, majd olyan gyorsan kezdett a telefonba beszélni, hogy Karl eleinte alig értette, ezért lábujjhegyen két lépéssel közelebb lépett.

- Kedves főszakácsasszony - hadarta -, az igazat megvallva, nem gondoltam volna, hogy ilyen rossz emberismerő. Éppen most értesülök valamiről ezzel az angyali ifjúval kapcsolatban, ami az ön véleményét majd alaposan megváltoztatja, szinte fájdalom is, hogy nekem kell ezt közölnöm önnel. Tehát ez a finom fiatalember, akit ön az illemtudás mintaképének nevez, minden szabad éjszakáján belohol a városba, ahonnan csak reggel tér vissza. Igen, igen, főszakácsasszony, ezt tanúk bizonyítják, megbízható, szavahihető tanúk, igenis. Mármost meg tudná mondani, honnan veszi a pénzt efféle szórakozásokra? És hogy tudhatja figyelmét a szolgálatára összpontosítani? Óhajtja talán, hogy elmondjam azt is, mit művel a városban? Hát most már csakugyan igyekezni fogok, hogy minél előbb megszabaduljak ettől a fickótól. És ön, kérem, tekintse ezt intő jelnek, hogy mennyire óvatosnak kell lennünk az ilyen sehonnai alakokkal.

- De főpincér úr - kiáltott most Karl, valósággal megkönnyebbülten az óriási tévedés hallatán, ami itt előállt, s amely talán még váratlanul jóra fordíthat mindent -, biztos, hogy összetévesztem valakivel. Úgy hiszem, a főportás úr mondta önnek, hogy én minden éjszaka eltekergek. Erről azonban szó sincs, sőt, minden éjjel a hálóteremben vagyok, ezt a fiúk mind tanúsíthatják. Amikor nem alszom, kereskedelmi levelezést tanulok, de a hálóteremből ki sem mozdulok éjszaka. Hiszen ezt könnyű bizonyítani. A főportás úr nyilván összetéveszt valakivel, és most már azt is értem, miért gondolja, hogy nem köszönök neki.

- Hallgatsz el mindjárt - rivallt rá a főportás, és öklét rázta, holott más legfeljebb egy ujját mozdította volna. - Még hogy összetévesztelek valaki mással! Nem is lehetek főportás, ha összetévesztem az embereket. Mondja csak, Isbary úr, hát lehetnék én főportás, ha összetéveszteném az embereket? A harminc szolgálati évem alatt nem történt részemről semmiféle összetévesztés, amit tanúsíthat az a száz és száz főpincér, aki azóta itt alkalmazásban volt. És éppen nálad kezdtem volna az összetévesztést, nyomorult kölyök. A te feltűnő, sima pofáddal? Mit lehet ezen összetéveszteni? Kilóghattál minden éjjel a hátam mögött a városba, de én a puszta képedről leolvasom, hogy kész korhely vagy.

- Hagyd, Feodor - mondta a főpincér, akinek telefonbeszélgetése a főszakácsnővel, úgy látszik, hirtelen megszakadt. - A dolog egészen egyszerű. Az éjszakai szórakozásai most nem fontosak. Lehet, hogy távozása előtt valami nagyszabású vizsgálatot akarna kieszközölni az éjjeli elfoglaltságával kapcsolatban. El tudom képzelni, hogy ez kedvére való volna. Lehetőleg mind a negyven liftesfiút fel kellene ide hívni, egyeztetni a tanúvallomásaikat, persze: azok is mind összecserélhették mással, tehát fokozatosan az egész személyzetet fel kellene vonultatni tanúként, a hotelüzem természetesen leállna egy időre, és ha aztán végül mégiscsak repülne, legalább megvolt a mulatsága. Tehát ezt inkább ne csináljuk. A főszakácsnőt, ezt a jó asszonyt, már úgymint bolonddá tette, ezzel elég is lesz. Többet hallani sem akarok a dologról; szolgálat elmulasztása miatt azonnali hatállyal el vagy bocsátva. Adok neked egy utalványt, a pénztárhoz, hogy a béredet a mai napig fizesse ki. Ez különben - magunk között szólva -, a viselkedésedet tekintve, tiszta ajándék, amit csak a főszakácsasszonyra való tekintettel adok neked.

Telefonszólás akadályozta meg a főpincért abban, hogy az utalványt rögtön aláírja.

- Sok baj van mama a liftesfiúkkal! - kiáltotta mindjárt az első szavak hallatára. - Hát ez halatlan! - kiáltotta kis idő múlva újra. És a telefontól a hotelporthoz fordult. - Kérlek, Feodor, tartsd itt ezt a fickót egy kicsit, majd még lesz vele beszédünk. - A telefonba pedig, parancsként. - Gyere fel azonnal!

Most legalább kitombolhatta magát a főportás, ami a beszédben sehogyan sem sikerült neki. Megmarkolta Karl felső karját, ám nem valami sima fogással, ami utóvégre kibírható lett volna, hanem időnként lazított a szorításon, és utána újra, mind erősebbre fokozta, és ennek, testi ereje következtében, úgy látszott, sose lesz vége, úgyhogy Karl szeme előtt elsötétült a világ. De nemcsak egyszerűen fogta Karlt, hanem mintha arra is parancsot kapott volna, hogy ugyanakkor meg is nyújtsa a fiút, időnként felhúzta a magasba, és meg-megrázta, mialatt minduntalan félig kérdően ismételte a főpincérnek:

- Hát most nem tévesztem össze? vajon most nem tévesztem össze?

Karl valósággal megkönnyebbült, amikor a liftesfiúk közül a rangidős Bess, egy örökké fújató, kövér fiú, belépett, és a főportás figyelmét egy percre magára vonta. Karl annyira kimerült volt, hogy alig tudott köszönni, mikor a fiú mögött, nagy meglepetésére, Theresét látta besurranni, halálsápadtan, rendetlen öltözékben, hanyagul feltűzött hajjal. Abban a pillanatban ott termett mellette, és suttogva kérdezte:

- Tudja már a főszakácsnő?

- A főpincér megtelefonálta neki - felelte Karl.

- Akkor jó, akkor már jó - mondta a lány felragyogó szemmel.

- Nem - mondta Karl. - Te nem tudod, mit forralnak. Mennem kell, már a főszakácsnőt is meggyőzték erről. Kérlek, ne is maradj itt, menj fel, majd fölzaladok elbúcsúzni.

- De Rossmann, mit képzelsz, itt maradsz szépen nálunk, ameddig jólesik. A főpincér mindent megtesz, amit a főszakácsnő akar, szerelmes belé, nemrég tudtam meg. Csak légy nyugodt.

- Kérlek, Therese, menj most. Nem tudok olyan jól védekezni, ha te itt vagy. És ügyesen kell védekezni, mert mindenféle hazugságot hoznak fel ellenem. És minél jobban odafigyelek, annál jobban tudok védekezni, s annál több remény van arra, hogy maradhatok. Így hát, Therese... - Sajnos, hirtelen fájdalmát nem volt képes elfojtani, és halkán hozzátette. - Csak ez a főportás eleresztene! Nem is tudtam, hogy ellenségem. De hogy szorít folyton és rángat!... „Mi a csudának is mondom ezt! - gondolta ugyanekkor -, nincs az a fehérnép, aki ezt nyugodtan hallgatná” - és valóban, Therese, mielőtt Karl szabad kezével visszatarthatta volna, a főportáshoz fordult.

- Főportás úr, kérem, legyen szíves Rossmannt azonnal elereszteni, hiszen fájdalmat okoz neki. A főszakácsasszony mindjárt itt lesz személyesen, és akkor látni fogják, hogy igazságtalanság történik velem. Eressze el; csak nem leli örömét abban, hogy kínozza! - És már nyúlt is a főportás keze felé.

- Parancs, kisasszonykám, parancs - mondta a főportás, és Theresét szabad kezével barátságosan magához vonta, mialatt a másikkal Karlt most már erejét megfeszítve szorította, mintha nemcsak, fájdalmat akarna okozni neki, hanem valami különös célja is volna ezzel a tulajdonában levő karral, s még messze volna attól, hogy ezt a célt elérje.

Theresének valamelyes időre volt szüksége, hogy a főportás öleléséből kibontakozzék, és éppen szót akart emelni Karl érdekében a főpincérnél, aki még mindig Bess nagyon aprólékos elbeszélését hallgatta, mikor fürgén belépett a főszakácsnő.

- Hála Isten! - kiáltott fel Therese, és egy pillanatig semmi más nem hallatszott a szobában, mint ez a két hangos szó. A főpincér nyomban felugrott, és félretolta Besst.

- Hát személyesen jön, főszakácsasszony? Ezért a csekélységért? Telefonbeszélgetésünk után sejthettem ugyan, de mégsem hittem komolyan. És közben védencének ügye egyre rosszabbul áll. Attól félek, csakugyan nem fogom elbocsátani, ellenben le kell csukatnom. Hallja csak saját maga. - És odaintette Besst.

- Előbb egypár szót szeretnék Rossmann-nal beszélni - mondta a főszakácsnő, és leült egy székre, amelyet a főpincér kínált fel neki.

- Karl, kérlek, gyere közelebb - mondta aztán. A fiú engedelmeskedett, vagyis inkább a főportás vonszolta elébe. - Ugyan eressze már el - szólt oda bosszúsan a főszakácsnő -, hiszen nem rablógyilkos! - A főportás erre csakugyan elengedte, de előbb még akkorát szorított rajta, hogy neki magának is könnyek gyűltek szemében az erőfeszítéstől.

- Karl - folytatta a főszakácsnő, s nyugodtan ölébe ejtette kezét, míg félrehajtott fejjel nézett a fiúra, egyáltalán nem úgy, mint aki kihallgatást folytat. - Mindenekelőtt azt akarom neked mondani, hogy még mindig teljes a bizalmam irántad. A főpincér úr is igazságos ember, arról kezeskedem. Voltaképpen mind a ketten szívesen itt tartanánk téged - ekkor futólag a főpincérre nézett, mintha kérni akarná, ne vágjon a szavába. S az csakugyan hallgatott. - Felejtsd hát el, amit idáig talán mondtak neked. Elsősorban, amit a főportás úr mondhatott, nem kell túlságosan a szívedre vened. Ő ugyan ingerült ember, ami nem csoda az ő beosztásánál, de azért neki is van felesége, vannak gyermekei, tudja, hogy egy fiút, aki egészen csak magára van utalva, nem kell feleslegesen gyötörni, erről a világról épp eléggé gondoskodik.

Néma csend volt a szobában. A főportás, magyarázatra várva, a főpincérre nézett, ez, fejét rázva, a főszakácsnőre. A főpincér háta mögött Bess, a liftesfiú, eléggé értelmetlen képpel vigyorgott. Therese öröm és fájdalom közt nyelte a könnyeit, és minden erejével azon volt, hogy ne vegyék észre zokogását.

Karl azonban nem a főszakácsnőre nézett, holott ez minden bizonnyal a tekintetét leste, hanem, bár ezt a többiek csak rossz jelnek vehették, maga elé a padlóra. Karját minden irányban hasogatta a fájdalom, az ing szorosan tapadt a véraláfutásos foltokra, tulajdonképpen le kellett volna vetnie a kabátot, és megnéznie, mi van vele. Amit a főszakácsnő mondott, az persze mind nagyon jó szándékról tanúskodott, de szerencsétlenségére úgy érezte, mintha éppen a főszakácsnő magatartása hozná napvilágra, hogy ő nem érdemli meg a jóindulatot, hogy a főszakácsnő jótéteményeit két hónapig érdemtelenül élvezte, sőt, hogy semmi mást nem érdemel, mint hogy a főportás keze közé kerüljön.

- Azért mondom ezt - folytatta a főszakácsnő -, hogy te most elfogulatlanul válaszolj, amit különben, ahogy én ismerlek, valószínűleg úgyis megtennél.

- Szabad addig, kérem, az orvost hívnom, az az ember ugyanis időközben elvérezhet - szólt közbe Bess, a liftesfiú, nagyon udvariasan, de mindent megzavarva.

- Eredj - mondta a főpincér, és Bess rögtön elszaladt. Aztán a főszakácsnőhöz fordult. - A dolog így áll. A főportás a fiút nem éppen tréfából tartotta fogva. Lent a liftesfiúk hálótermében ugyanis egy vadidegen, erősen beszszelt embert találtak az egyik ágyban, gondosan betakarva. Persze felkeltették, és el akarták távolítani. Ekkor az az ember nagy lármát csapott, egyre azt kiabálta: a hálóterem a Rossmanné, ő annak a vendége, az hozta ide, és az mindenkit megbüntet, aki hozzá mer nyúlni. Egyébként azért is meg kell várnia Rossmant, mert az pénzt ígért neki, és csak azért ment el, hogy elhozza. Figyeljen csak, kérem, főszakácsasszony: pénzt ígért neki, és elment érte. Te is idefigyelhetnél, Rossmann - vetette oda Karlnak, mert ez

éppen Therese felé fordult, aki mintegy megbabonázva bámult a főpincérre, és minduntalan egy haj fűrtöt simított ki a homlokából, vagy talán csak önkéntelenül ismételte ezt a mozdulatot. - De talán emlékeztetek is valamiféle kötelezettségedre. Az az ember ott lenn ugyanis azt is mondta, hogy visszatérésed után valami énekesnőnél fogtok majd éjszakai látogatást tenni. A nő nevét azonban senki sem értette, mert azt az illető csak énekelve tudta kimondani.

Ekkor a főpincér elhallgatott, mert a főszakácsnő, aki láthatólag belesápadt a hallottakba, felállt, s a székét kissé hátratólta.

- Megkímélem a továbbiaktól - mondta a főpincér.

- Nem, nem, kérem, ne - mondta a főszakácsnő, és megragadta a kezét -, beszéljen csak tovább, mindent tudni akarok, hisz azért vagyok itt.

Most előlépett a főportás, és annak jeléül, hogy ő kezdettől fogva átlátott a szitán, a mellére ütött, csak úgy dongott, mire a főpincér ezekkel a szavakkal nyugtatta meg:

- Igen, Feodor, magának teljesen igaza volt! - amivel egyben beavatkozását is elhárította.

- Nincs már sok elbeszéltnivaló - mondta aztán. - Amilyenek a fiúk, először kinevették azt az embert, aztán összeverekedtek vele, majd, minthogy ott mindig akadnak jó bokszolók, egyszerűen leütötték; nem is mertem megkérdezni, hol és hány helyen vérzik, ezek a fiúk félelmetes verekedők, és egy részeg ember persze csak megkönnyíti a dolgukat.

- Hát így - sóhajtott a főszakácsnő, miközben a szék támláját fogta, s rámeredt a székre, ahol az előbb ült. - Szólj hát, Rossmann, egy szót legalább! - mondta aztán. Therese eddigi helyéről átszaladt a főszakácsnőhöz és belécsimpaszkodott, amit Karl eddig sohasem látott tőle. A főpincér most szorosán a főszakácsnő mögött állt, és lassan kisimította annak a kissé visszatúródott szerény csipkegallérkáját. A főportás, aki Karl mellett áll, rámordult.

- Na mi lesz? - de ezzel csak a közben a fiú hátába mért dőfésnek akart nagyobb nyomatókat adni.

- Igaz - mondta Karl a dőfés miatt bizonytalanabban, mint szeretne volna -, igaz, hogy azt az embert a hálóterembe vittem.

- Többet nem is akarunk tudni - mondta a portás valamennyiük nevében. A főszakácsnő némán a főpincér, majd Therese felé fordult.

- Nem volt más lehetőségem - folytatta Karl -, az az ember régi ismerősöm, azért jött, hogy meglátogasson, mert két hónapja nem láttuk egymást, de olyan részeg volt, hogy nem bírt egyedül elmenni.

A főpincér a főszakácsnő mellett félhangosan mondta:

- Tehát látogatónak jött, s utána olyan részeg lett, hogy nem tudott elmenni. - A főszakácsnő a válla fölött valamit sűgött a főpincérnek, aki nyilvánvalóan nem ehhez az ügghöz tartozó mosollyal igyekezett kitérni kívánsága elől. Therese - Karl csak őt nézte - tehetetlenül hajtotta fejét a főszakácsnő vállára, és többé semminek sem akart tanúja lenni. Az egyetlen, akit Karl magyarázata tökéletesen kielégített, a főportás volt, aki többször is elmondta: - Nagyon helyes, az ember segítsen az ivócimboráján - s ezt a kijelentését tekintetével és kézmozdulataival az összes jelenlevőbe igyekezett beletáplálni.

- Vétkes tehát abban vagyok - mondta Karl, és kis szünetet tartott, mintegy bíráltnak csak egyetlen barátságos szavára várva, ami bátorságot öntene belé a további védekezésre, ámde hiába -, vétkes tehát csak abban vagyok, hogy azt az embert - Robinsonnak hívják, és ír

származású - a hálóterembe vittem. Minden egyebet, amit mondott, részszégségében mondta, és nem felel meg a valóságnak.

- Akkor hát nem is ígértél neki pénzt? - kérdezte a főpincér.

- De igen - mondta Karl, és már sajnálta, hogy erről megfeledkezett, és meggondolatlanságból vagy szórakozottságból túlságosan határozott szavakkal jelentette ki, hogy büntelen -, pénzt ígértél nekem, mert kért tőlem. De nem akartam a pénzért elmenni, hanem a ma éjszaka szerzett borralalót szántam neked. - Bizonyítékul kiszedte a zsebéből, és tenyerén elébük tartotta az aprópénzt.

- Egyre jobban belegabalyodsz - mondta a főpincér. - Hogy az ember hihessen neked, mindig el kellene felejtene azt, amit előbb mondtál. Először tehát azt az embert - még a Robinson nevet sem hiszem el neked, amióta Írország fennáll, ír embert nem hívtak így -, először hát csak a hálóterembe vitted őt, egyébként már ezért az egy dologért is röpülnöd kellene - de pénzt előbb nem ígértél nekem, aztán, ha az ember hirtelen rád kérdez, kiderül, hogy mégis ígértél. Mi azonban itt nem kérdés-feleletet játszunk, hanem azt szeretnénk hallani, mit hozhatsz föl mentésedre. No de előbb ugye nem a pénzért mentél, hanem a mai borralalódat akartad nekikiadni, aztán kiderül, hogy ez a pénz még nálad van, tehát nyilván másféle pénzért akartál menni, erre vall a hosszú elmaradásod is. Végeredményben nem is volna semmi különös abban, hogyha te a ládából akartál volna pénzt vinni a számára; de hogy ezt ennyire tagadod, az mindenesetre különös, éppen úgy, mint ahogy az is, hogy következetesen elhallgatod: azt az embert itt a hotelben itattad le, ami nem kétséges, hiszen magad is elismered, hogy egyedül jött, de egyedül elmenni nem tudott, és ő maga ordította a hálóteremben, hogy a te vendéged. Két dolog marad hát csak kérdéses, amire, ha egyszerűsíteni akarod az ügyet, magad válaszolhatsz, amit azonban nélküled is megállapíthatunk: először, hogyan jutottál be az éléstárakba, másodsor pedig honnan tettél szert elajándékozható pénzre?

„Lehetetlen védekezni, ha hiányzik a jóakarát” - mondta magában Karl, és nem válaszolt többé a főpincérnek, bármennyire is szenvedhetett ettől Therese. Tudta, bármit mond is, egészen másképp értelmezik, mint ahogy gondolta, és csak a megítélésen múlik, jót vagy rosszat magyaráznak-e bele.

- Nem válaszol - mondta a főszakácsnő.

- A legokosabb, amit tehet - mondta a főpincér.

- Majd csak kisüt még valamit - mondta a főportás, és óvatosan végigsimította szakállát azzal a kezével, mely az előbb még oly könnyörtelenül szorította Karl.

- Maradj csendben - mondta a főszakácsnő Theresének, aki mellette zokogni kezdett -, látod, nem felel; hát hogyan tehetnék így valamit érte? Végül is én maradtam alul a főpincér úrral szemben. Mondd csak, Therese, mi a te véleményed, elmulasztottam valamit, amit tehettem volna érte? - Honnan is tudhatta volna ezt Therese, és mit ért, hogy a főszakácsnő e kérdéssel és kéréssel, amit nyilvánosan a két úr előtt a kislányhoz intézett, talán sokat meg is bocsátott magának?

- Főszakácsasszony - szólalt meg Karl, még egyszer összeszedve magát, de pusztán csak azért, hogy Theresét megkímélje a felelettől -, nem hiszem, hogy én önre bármiben szégyent hoztam volna, és erre alapos vizsgálat után mindenki másnak is rá kellene jönnie.

- Mindenki másnak - mordult föl a főportás, és ujjával a főpincérre mutatott -, ez éles célzás önre, Isbary úr.

- Nos, főszakácsasszony - mondta a főpincér -, fél hét, késő van már, legfőbb ideje, hogy befejezzük. Azt hiszem, legjobb, ha nekem hagyja az utolsó szót ebben az amúgy is túl nagy türelemmel letárgyalt ügyben.

A kis Giacomo jött be. Karl felé tartott, de megijedve az általános csendtől, letett erről a szándékáról, és várt...

A főszakácsnő Karl utolsó szavai óta le nem vette róla szemét, és nem is árulta el semmivel, hogy a főpincér megjegyzését hallotta. Tekintetét teljes nyíltsággal nyugtatta a fiún, nagy kék szeme fényét kissé megtörte már a kor és a sok munka. Ahogy ott állt, és a széket maga előtt meg-megbillentette, azt várhatta volna az ember, hogy a következő percben megszólal: „Nos, Karl, ha jól meggondolom, az ügy még nincs egészen tisztázva, és mint helyesen jegyezted meg, alapos vizsgálatra szorul. És most megtartjuk a vizsgálatot, akár egyetértenek vele, akár nem, mert az igazság így kívánja.”

Ehelyett azonban, egy kis szünet után, melyet senki sem mert megtörni, csak az óra ütötte el, mintegy a főpincér szavainak igazolására, a fél hetet, s vele, és ezt mindenki tudta, valamennyi óra az egész hotelben, úgy hangzott ez a fülben és a tudat homályában, mint egyetlen óriási türelmetlenség kettős rándulása - a főszakácsnő azt mondta:

- Nem, Karl, nem és nem! Ne ámítsuk magunkat. Az igazság valahogy mindig megmutatkozik, s ez az, amit, bevallom, a te ügyedben nem látok. Én megmondhatom ezt, és meg is kell mondanom, mert én úgy jöttem ide, hogy a legjobb véleménnyel voltam rólad. Látod, Therese is hallgat. (Dehogyan hallgatott, sírt.)

A főszakácsnőt megakasztotta egy hirtelen támadt elhatározás, és így szólt:

- Gyere csak ide, Karl - és ahogy az odalépett hozzá (a fiú háta mögött nyomban élénk eszme-csere indult meg a főpincér és a főportás között), átkarolta őt a bal karjával, hátrahúzódott vele és az őket önkéntelenül követő Theresével a szoba mélyébe, ott mindkettőjükkel néhányszor fel-alá járva, így szólt: - Lehetséges, Karl, s úgy látszik, ebben bízol, különben egyáltalában nem értenék meg, hogy egy vizsgálat néhány apróságban igazolna téged. Miért is ne? Talán csakugyan köszöntél a főportásnak. Sőt, ezt el is hiszem. Azt is tudom, mit gondoljak a főportásról, látod, nyíltan beszélek hozzád. De ilyen apró elégtételek nem segíthetnek rajtad. A főpincér, akinek emberismeretét sok éven át tapasztaltam és nagyra becsülöm, és akit a legmegbízhatóbb embernek ismerek, nyíltan nevére nevezte a vételkedet, s ez, úgy látszik, tagadhatatlan. Talán csak meggondolatlanul cselekedtél, de az is lehet, hogy csakugyan nem az vagy, akinek tartottalak. És mégis - ezzel mintegy saját gondolatmenetét szakította félbe, és futólag visszanezett a két úrra -, még nem tudom megszokni, hogy téged ne tartsalak alapján véve tisztességes, rendes fiúnak.

- Főszakácsasszony! Főszakácsasszony! - figyelmeztette a főpincér, elfogva pillantását.

- Mindjárt készen vagyunk - mondta a főszakácsnő, és most már gyorsan, rábeszélő hangon folytatta: - Hallgass ide, Karl, ahogy én a dolgokat látom, még örülök is, hogy a főpincér nem akar vizsgálatot indítani, mert ha az lenne a szándéka, a te érdekedben meg kellene akadályoznom. Ne tudja meg senki, hogyan és mivel vendégelted meg azt az embert, aki egyébként nem is lehetett a te korábbi cimboráid közül való, mint állítod, hiszen azokkal a szétváláskor nagy vitád volt, képtelenség hát, hogy azok közül traktálnád valamelyiket. Csak új ismerős lehetett, akivel egy éjszaka valami városi kocsmában könnyelműen összebratyiztál. Hogy tudtad, Karl, előlem mindezeket az ügyeidet titkolni? Ha nem bírtad ki a hálóteremben, és ezért kezdted, eleinte ártatlanul, éjszakai kiruccanásaidat, miért nem szóltál egy szót sem nekem, hiszen tudod, hogy külön szobát akartam neked szerezni, és erről csak a te kifejezett kérésedre mondtam le. Most úgy látszik: te a közös háléhoz csak azért ragaszkodtál, mert

nagyobb szabadságot reméltél. A pénzedet is nekem adtad ide, és minden héten elhoztad, ami a borralalókból begyűlt; az Isten szerelmére, te fiú, honnan vetted hát a pénzt a szórakozásaidra, és honnan akartad most a barátodat pénzelni? Ezekre a dolgokra persze - legalább egyelőre - nem is célozhatok a főpincér előtt, mert akkor a vizsgálatot aligha kerülnéd el. Tehát innen feltétlenül távoznod kell, mégpedig amilyen gyorsan csak lehet. Menj egyenesen a Brenner-penzióba - hiszen voltál ott már néhányszor Theresével -, erre az ajánlásra minden további nélkül felvesznek - és a blúzából előhúzott aranyceruzával néhány sort írt egy névjegyre, anélkül hogy beszédjét megszakította volna -, a kofferedet rögtön utánad küldöm. Therese, szaladj csak a liftesfiúk ruhatárába, pakold össze a koffert! - (Therese azonban egyelőre nem mozdult; ha már minden szenvedésben végig kitartott, most szerette volna Karllal együtt élvezni, úgye miként fordul jobbra a főszakácsnő jóvoltából.)

Valaki résnyire kinyitotta az ajtót, de anélkül hogy mutatkozott volna, mindjárt be is csukta. Ez Giacomónak szólhatott, mert a kisfiú most előlépett:

- Rossmann, üzenetet hoztam számodra.

- Mindjárt - mondta a főszakácsnő, és a névjegyét Karl zsebébe dugta, aki lehorgasztott fejjel hallgatta -, a pénzedet egyelőre magamnál tartom, tudod, hogy rám bízhatod. Ma maradj otthon, és gondold át az ügyedet; holnap - ma nincs időm, máris túl soká maradtam itt -, holnap elmegyek Brennerékhez, és meglátjuk, mit tehetünk tovább érted. Elhagyni nem foglak, ezt már most tudomásul veheted. A jövődre ne legyen gondod, inkább arra, ami a közelmúltban történt. - Könnyedén megveregette a vállát, és a főpincér felé tartott. Karl fölemelte fejét, s a természetes asszonyosság után nézett, aki nyugodt léptekkel és magabiztos tartással lépett tova.

- Nem is örülsz - kérdezte Therese, aki vele hátramaradt -, hogy minden ilyen jóra fordult?

- Dehogynem - mondta Karl, és rámosolygott, de nem tudta, mi örülnivaló van azon, hogy őt elcsapják, mint egy tolvajt. Therese szeméből a legtisztább öröm sugárzott, mintha közönyösen hagyná: bűnös-e Karl vagy sem, igazságosan ítélték-e meg vagy sem, amikor éppen csak átcúsúszhat becsület és gyalázat közt. És éppen Therese tanúsít ilyen magatartást, aki a saját ügyeiben annyira finnyás, a főszakácsnőnek egy valamicskét félreérthető szavát hetekig forgatja a fejében, és rágódik rajta. Ezzel a hátsó gondolattal kérdezte. - Lennél szíves a ládámat becsomagolni és elküldeni? - Akarata ellenére fejét csóválta csodálkozásában, oly gyorsan elérte Therese a kérdést, s szentül azt gondolta, hogy a láda olyasmit tartalmaz, amiről senkinek sem szabad tudnia, rá sem mert nézni Karlra, kezét se mert neki nyújtani, csak úgy suttozta:

- Persze, Karl, azonnal, máris csomagolok. - És elszaladt.

De most már Giacomo sem hagyta magát, és izgatottan a hosszú várakozástól, hangosan odakiáltott:

- Rossmann, az az ember lent a folyosón fetreng, és nem hagyja, hogy kituszkolják. A kórházba akarták vitetni, de kapálódzik ellene, és azt hajtogatja, te nem tűrnéd, hogy kórházba kerüljön. Hozzanak egy taxit, küldjék haza, te majd megfizeted a kocsit. Jó lesz így?

- Az az ember bízik benned - mondta a főpincér. Karl vállat vont, és Giacomo tenyerébe számolta a pénzt.

- Több nincs - mondta.

- És hogy kérdezzek meg, vele még-e? - kérdezte Giacomo, a pénzt csörgetve.

- Nem megy vele - mondta a főszakácsnő.

- Tehát, Rossmann - szögezte le a gyorsan a főpincér, meg sem várva, hogy Giacomo elhagyja a szobát -, azonnali hatállyal el vagy bocsátva.

A főportás többször rábólintott, mintha a főpincér csak az ő szavait ismételné.

- Elbocsátásod okait nem is merem hangosan kimondani, mert akkor le kellene, hogy csukassalak.

A főportás feltűnő szigorúsággal nézett a főszakácsnőre, mint aki jól tudja, hogy ő az oka ennek a túlságosan enyhe bánásmódnak.

- Most eredj Besshez, öltözz át, add le neki az egyenruhádát, és nyomban távozz ebből a házból, ebben a minutumban.

A főszakácsnő behunyta a szemét, Karl akarta megnyugtatni ezzel. Az pedig, mialatt egy meghajlással elköszönt, futólag látta, hogy a főpincér titkon megfogja a főszakácsnő kezét, és simogatni kezdi. A főportás súlyosan lépve az ajtóig kísérte Karl, nem is engedte becsukni, nyitva tartotta, hogy még utánakiálthasson:

- Ebben a minutumban lássam, hogy kilépsz előttem a főkapunál! Hallod-e?

Karl, ahogy csak tudott, úgy igyekezett, már csak azért is, hogy a főkapunál való további zaklatást elkerülje, de minden sokkal nehezkesebben sikeredett, mint szeretne volna. Először is nem találta mindjárt Besst, és most, reggeli táján, minden helyiség zsúfolva volt emberekkel, aztán kiderült, hogy egy fiú kölcsönvette Karl régi nadrágját, s ő majd minden ágnál végigkutatthatta a ruhafogasokat, míg végre megtalálta, hát jó öt percbe telt, míg a főkapuhoz ért. Éppen előtte haladt egy hölgy négy úrral; egy rájuk várakozó nagy autó felé tartottak, a kocsiját egy lakáj már szélesen kitérte, miközben a szabad bal karját egyenesen kinyújtotta, ami nagyon ünnepélyesen hatott. Hanem Karl hiába remélte, hogy az előkelő társaság mögött észrevétlenül kisurranhat, a főportás már megragadta kezét, és két úr között, akiktől bocsánatot kért, magához húzta.

- Ez neked ebben a minutumban volt? - kérdezte, és oldalvást mérte végig, mintha valami rosszul járó órát figyelne. - Gyere csak ide - szólt rá azután, és beterelte a tágas portásfülkébe, ezt ugyan Karl már rég szeretne volna megnézni, de most, hogy a portás tuszkolta be, csak meglehetősen bizalmatlansággal lépett be oda. Már az ajtóban megfordult, és megkísérelte, hogy a portást félretolva, távozhasson.

- Nem, nem, csak befelé, barátocskám - mordult rá a főportás, és visszarántotta.

- Hiszen már elbocsátottak - Karl ezzel azt akarta mondani, hogy a szállóban már senki nem parancsolhat neki.

- Amíg az én kezem közt vagy, addig nem vagy elbocsátva - jelentette ki a portás, kétségkívül helytállóan.

Karl végső soron nem is talált okot rá, hogy a portás ellen hadakozzék. Hisz mi is történhetnék még vele? Aztán meg a portásfülke falai mind óriási üvegtáblákból lévén, rajtuk keresztül jól lehetett látni az előcsarnokban egymással szembeözlő sokaságot, mintha csak közéjük tartozna. Mi több, az egész portásfülkében nem akadt egy zug, ahol el lehetett volna rejteni a járókelők szeme elől. Bármennyire sietős volt az útjuk odakint - mert szélesre tárt karral, és lehajtott fejjel, fürkésző szemmel és magasra tartott csomagokkal igyekeztek utat törni maguknak -, mégis alig akadt köztük, aki legalább egy pillantást ne vetett volna a portásfülke felé, hisz ennek üvegtáblái mögött mindig ott függtek a szálló vendégei és személyzete számára egyaránt fontos hírek és közlemények. De a portásfülke és az előcsarnok közvetlen összeköttetésben is volt, minthogy két nagy tolóablak mögött két alportás ült, és szüntelenül

felvilágosításokat adott a legkülönbözőbb ügyekben. Ezek valóban túl voltak terhelve munkával, és Karl bátran merete volna állítani, hogy a főportás, ahogy őt ismerte, pályafutása során ezt az állást egyszerűen megkerülte. E két informátor előtt - kintről nézve nem is igen lehetett elképzelni -, az ablak nyílásában, állandóan legalább tíz, feleletre várakozó arc tömörült. S e között a tíz kérdező között, akik folyton váltakoztak, sokszor a nyelveknek olyan bábeli zúrvarava kavargott, mintha mindegyikük más és más ország küldötte volna. Mindig voltak, akik egyszerre kérdeztek, mindig akadtak, akik összevissza beszéltek. Legtöbben vagy el akartak vinni ezt-azt a portásfülkéből, vagy le akartak adni ott valamit, így türelmetlenül hadonászó kezek is állandóan kiemelkedtek a tömegből. Az egyik például valamilyen újságot kívánt, s az máris szinte észrevétlenül szállt alá a magasból, magától szétnyílván, és egy pillanatra minden arcot eltakart. Mindennek terhét a két alportásnak kellett viselnie. Feladatuk teljesítésére a rendes beszéd itt nem is lett volna elegendő, ők tehát hadartak, kivált az egyik, egy mogorva, sötét szakállú; ő a legcsekélyebb megszakítás nélkül adta a felvilágosításokat. Nem nézett sem az asztallapra, amelyen állandóan tett-vett, sem a kérdező arcára, hanem csak maga elé meredt, nyilván azzal a céllal, hogy erejét összefogva, takarékoskodjék vele. Szakállja is zavarta némileg beszédje érthetőségét, úgyhogy Karl, a rövid idő alatt, míg mellette állt, édeskeveset értett a mondottakból, bár az is lehet, hogy angolos kiejtéssel ugyan, de idegen nyelveken beszélt. Az is meglepetésszerű volt, hogy egyik információt villámgyorsan követte a másik: egy-egy kérdező gyakran tovább is feszülten figyelt, abban a hiszemben, hogy még mindig az ő dolgáról van szó, s csak némi idő elteltével jött rá, hogy őt már elintézték. Ahhoz is hozzá kellett szokni, hogy az alportás sosem kérte egy kérdés megismétlését, még ha egészében érthetően, csak kissé homályosan hangzott is: ez esetben egy alig észrevehető fejrázás jelezte, hogy a kérdésre nem szándékozik válaszolni, ilyenkor magának a kérdezőnek kellett hibáját felismernie, és a kérdést jobban megfogalmaznia. Sokan épp emiatt töltöttek el feleslegesen hosszú időt az ablaknál. Mindegyik alportás mellett egy-egy kifutófiú segédkezett, akiknek az volt a dolguk, hogy egy könyvespolcra és különböző szekrényekből rohanvást mindazt elhozzák, ami épp kell az alportásnak. Ezek voltak a legjobban fizetett, persze egyszersmind a legmegerőltetőbb állások a szállóban fiatal fiúk számára, bizonyos tekintetben még nehezebb dolguk volt, mint az alportásoknak, mert ezeknek csak gondolkodniuk, majd beszélniük kellett, míg a fiataloknak egyszerre kellett gondolkodniuk és szaladniuk. Ha tévesen vittek oda valamit, az alportás persze nem tölthette a drága idejét hosszas kioktatással, egyszerűen lelökte az asztalról, amit elébe tettek. Nagyon érdekesen folyt le a váltás az alportásoknál, amire nem sokkal Karl belépte után éppen sor került. Ilyen váltásra természetesen, legalább a nappali órákban, többször is szükség volt, hiszen aligha akadhatott ember, aki a tolóablak mögött egy óránál tovább kibírta volna. A váltás idejét csengő jelezte, s ugyanakkor egy oldalajtón belépett a két soron következő alportás, a hozzá tartozó kifutófiúk kíséretében. Megálltak az ablaknál, egyelőre tétlenül, egy darabig némán szemlélve a kívülállókat, megállapítani, meddig jutott el a válaszadás az éppen feltett kérdésre. A közbelépésre alkalmas pillanatban a leváltandó alportásnak vállára ütve adtak jelt, s az, bár eddig semmivel sem törődött, ami a háta mögött végbement, rögtön kapcsolt, és átadta a helyét. Az egész oly gyorsan zajlott le, hogy gyakran meglepte, szinte meg is ijesztette a kívülállókat, akadtak, akik már-már visszahőköltek az előttük felbukkanó új arc láttán. A két leváltott ember nyújtózott egyet, és az odakészített két mosdótál fölött locsolással hűtötte forró fejét. A leváltott kifutófiúk azonban még nem nyújtózkodhattak, valamicske idejük még eltelt azzal, hogy a szolgálatuk közben földre söpört tárgyakat összeszedjék, és a helyükre vigyék.

Mindezt feszült figyelemmel kísérve, Karl pillanatok alatt felfogta, és most enyhe főfájással, csendben követte a főportást, aki továbbterelte. Nyilván a főportás is észrevette, mennyire megragadta a fiút az informálásnak ez a módja; hirtelen rántott egyet Karl karján, és így szólt:

- Látod, így dolgozunk itt. - Karl sem éppen lopta a napot itt a szállóban, de ilyen munkáról eddig fogalma sem volt, és tökéletesen megfélelve arról, hogy a főportás esküdt ellensége, fölnézett rá, és néma elismeréssel bólintott. Ezt viszont, úgy látszik, a főportás az alportások túlbecsülésének és saját személyére nézve talán sértőnek is találta, mert mintha Karllal csak a bolondját akarta volna járatni, elbődült, mit sem törődve azzal, hogy meghallhatják. - Persze, ez itt a legostobább munka az egész hotelban; ha egy óra hosszat odafigyel az ember, nagyjából az összes lehetséges kérdéseket megismeri, a többire pedig nem kell válaszolni. Ha nem lettél volna pimasz és neveletlen, nem hazudtál, loptál, ittál és lumpoltál volna, talán elhelyezhettek volna egy ilyen ablakhoz, mert itt csak korlátozott koponyákat használhatok.

Karl ügyet sem vetett a rá vonatkozó gyalázkodásra, annyira megbotránkozott azon, hogy az alportások nehéz és becsületes munkáját, ahelyett hogy méltányolná, még ki is gúnyolja, ráadásul éppen ez az ember, akinek, ha oda merne ülni egy ilyen tolóablakhoz, néhány perc múlva, a kérdezők általános derűtsége közepette, biztosan el kellene kotródnia.

- Hagyjon békében - mondta Karl, miután kíváncsisága a portásfülkét illetőleg túlon túl kielégült -, magával már semmi dolgom.

- Ez nem elég ahhoz, hogy eltávozz - mondta a főportás, és úgy szorította mindkét karját, hogy mozdulni sem tudott: valósággal becipelte a portásfülke másik végébe. Azok ott kintről nem látták volna a főportás erőszakosságát? Vagy ha látták, vajon mit gondoltak róla, mert hogy senki sem ütközött meg azon, senki nem akadt, aki legalább az üvegen kopogott volna, hogy figyelmeztesse a főportást: szemmel tartják, nem bánhat a fiúval kénye-kedve szerint?

De Karlnak az a reménye, hogy az előcsarnokból segítséget kap, hamar eloszlott, mert a főportás meghúzott egy zsinórt, mire a fél fülke üvegfalain, egészen annak legfelső széléig, fekete függönyök szaladtak össze. Voltak ugyan emberek a portásfülkének ebben a részében is, de mind feszülten dolgoztak: se fülük, se szemük nem volt olyasmire, ami nem a munkájukhoz tartozott. Egyébként is mind teljesen a főportástól függött, és ahelyett, hogy Karlnak segítségére sietnének, inkább a főportásnak segítettek volna, hogy mindig titokban maradjon, bármi jutott is az eszébe. Itt volt például hat alportás, hat telefon mellett. A beosztás, mint nyomban észre lehetett venni, olyan volt, hogy az egyik mindig csak hívásokat vett fel, a szomszédja meg, az elsőtől kapott feljegyzések szerint, továbbította a megbízásokat. Ezek a legújabb fajta telefonkészülékek, nincs szükség külön fülkére: a csöngetés nem hangosabb a tücsökciripelésnél, a telefonba suttogva lehet beszélni, mégis a hang, a különleges elektromos erősítő jóvoltából, mennydörögve érkezik céljához. Ezért a három telefonos hangja alig hallatszott, s azt lehetett hinni, hogy mormogva figyelnek valamilyen, a telefonkagylóban észlelhető jelenséget, míg a másik három, szinte süketen a készülékből előtörő, de a környezet számára nem hallható nagy zajtól, fejét a fölé a papiros fölé hajtotta, amit tele kellett írnia. Itt is mindhárom beszélő mögött egy-egy fiú állt, kiegészítő szolgálatra készen. Ez a három fiú felváltva, hol a fejét nyújtotta nagy figyelemmel fönöke felé, hol pedig villámgyorsan, mintha darázs csípte volna meg, kezdte keresni a telefonszámokat óriási sárga könyvekben - az átforduló laptömegek zizegése elnyomta a telefonok minden zaját.

Karl nem bírta megállni, hogy mindezt pontosan meg ne figyelje, bár a főportás, aki közben letelepedett, vasmarokkal szinte fogságban tartotta maga előtt.

- Kötelességem - mondta, és jól megrázta Karlt, mintha csak azt akarná elérni, hogy feléje fordítsa tekintetét -, azt, amit a főpincér valamilyen okból elmulasztott, a szállóigazgatóság nevében legalább valamennyire pótolni. Így áll itt helyt mindig egyik a másikért. Enélkül egy ekkora üzem el sem volna képzelhető. Te talán azt mondd, nem vagyok közvetlen feljebbvalód; hát annál szebb részemről, hogy ezzel az elhanyagolt ügygel foglalkozom. Másfelől,

bizonyos értelemben mint főportás, mindenki fölött állok, mert a szálló minden kapuja az én gondom, tehát ez a főkapu, a három közép- és a tíz mellékbejárat, nem beszélve a számtalan kis ajtóról és az ajtó nélküli kijáratról. Magától értetődik, hogy az egész kiszolgálószemélyzet feltétlen engedelmességgel tartozik nekem. Ezzel a megtisztelő hivatallal az igazgatóság másrészről azt a kötelezettséget róta rám, hogy senkit ki ne engedjek, aki csak kissé is gyanús. Téged pedig, mert így tartom jónak, nagyon is gyanúsnak talállak. - És efölötti örömeiben magasba emelte mindkét kezét, jó erősen odacsapott velem, csak úgy csattant, persze fájts is. - Lehetséges - folytatta, és nagyszerűen mulatott ezen a gondolaton -, hogy egy másik kijáraton észrevétlenül kijutottál volna, mert hát nem vagy érdemes rá, hogy miattad külön utasításokat adjak. De minthogy már itt vagy, örülni akarok neked. Különben nem is kételkedtem benne, hogy a találkát, amit itt a főkapunál adtunk egymásnak, te is be fogod tartani, mert törvényszerű, hogy az ilyen pimasz és engedetlen alak épp ott és akkor hagy fel a bűneivel, ahol és amikor ezzel saját magának árt. Ezt még sokszor megfigyelheted majd magadon.

- Ne gondolja - mondta Karl, belélegezve a főportásból áradó furcsa, nehéz szagot, amelyet csak most vett észre, hogy olyan sokáig állt közvetlen közelében -, ne gondolja, hogy teljesen a hatalmában vagyok, hisz kiabálhatok is.

- Én meg betömhetem a szádát - mondta a főportás olyan nyugodtan és gyorsan, ahogy szükség esetén meg is tette volna. - És valóban azt hiszed, hogy ha miattad be is jönnének, akadna valaki, aki neked ad igazat, velem, a főportással szemben? Belátod most már, ugye, milyen oktalan minden reményed? Tudod, mikor még az uniformis volt rajtad, valamennyire mutatós külsőd volt, de ez a gúnya, ilyen igazán csak Európában viselhetnek. - És itt is, ott is megrángatta Karl ruháját, amely, bár öt hónappal ezelőtt majdnem újnak hatott, most bizony kopott, gyűrött és főleg foltos volt. Ennek elsősorban a liftesfiúk gondatlansága volt az oka. A terem padlóját, a szabályzat szerint, naponta ragyogó tisztára kellett volna takarítaniuk, de lustaságból igazi tisztogatás helyett csak valamilyen olajjal locsolták fel, s közben a fogason lógó összes ruhákat gyalázatosan összefröcskölték. Rakhatta az ember a ruháit, ahová akarta, mindig akadt, aki nem találta a sajátját, ellenben könnyen rábukkant másnak az elrejtett holmijára, és nyomban föl is vette. Lehetőleg persze éppen a napi takarítást végző, ez aztán a felvett ruhát nemcsak befröcskölte, hanem jól végig is öntötte olajjal. Csak Renell tudta értékes ruháit valami jó titkos helyen eldugni, ahonnan aligha volt képes bárki is előhúzni, egyébként talán nem is rosszaságból vagy fősvényiségből vettek kölcsön idegen ruhákat, csak sietség és hanyagság volt az oka, hogy mindenki onnan emelte el, ahol épp talált. De még Renell ruhája hátán is díszelgett egy vöröses olajkarika, s ebből az egy foltból a városban bárki, ha a viszonyokat ismerte, könnyen kitalálhatta, hogy az elegáns fiatalember - liftesfiú.

Ezekre emlékezve, Karl megállapította magában, hogy ő mint liftes is eleget szenvedett, és hogy mindez hiábavaló volt, mert hát ez a liftszolgálat, reményeivel ellentétben, nem a jobb elhelyezkedés lépcsőfoka volt, most inkább még lejjebb süllyedt, sőt, igen közel jutott a börtönhöz. Ráadásul épp a főportás tartja a markában, aki nyilván azon töri a fejét, hogyan szégyenítse meg még jobban. És teljesen megfélemlítve arról, hogy a főportás nem az az ember, akit meg lehetne győzni, Karl, szabad kezével többször a homlokára ütve, így kiáltott fel:

- És ha csakugyan előfordult, hogy nem köszöntem, hogy lehet egy felnőtt ember ennyire bosszúálló egy elmulasztott köszöntés miatt!

- Dehogyan vagyok én bosszúálló - mondta a főportás -, én csak a zsebeidet akarom átkutatni. Meg vagyok ugyan győződve, hogy semmit sem találok, hiszen te kétségkívül előrelátó voltál, és a barátoddal fokozatosan mindent, mindennap valamit, elvitettél. De át kell, hogy

kutassalak. - És már be is nyúlt Karl egyik kabátzsebébe, olyan erőszakosan, hogy az oldalvarrás felrepedt. - Itt hát már nincs semmi - mondta, és átrakosgatta kezébe ennek a zsebnek a tartalmát: a hotelnak egy reklámnaptárát, egy papírlapot a kereskedelmi levelezési tananyag egyik feladatával, néhány kabát- és nadrággombot, a főszakácsnő névjegyét, egy körömrészlet, amit egyszer egy vendég a csomagolásnál dobott oda Karlnak, egy ócska zsebtükröt, Renell ajándékát, mintegy tíz helyettesítésért és még néhány apróságot. - Itt hát semmi sincs - mondta újra a főportás, és mindent a pad alá szórt, mintha magától értetődne, hogy Karl tulajdonának, már ha nem lopott holmi, a pad alatt a helye.

„De most már elég” - mondta magában Karl, arcát elfutotta a vér -, és amikor a főportás mohóságában megfélemlítve az óvatosságról, a másik zsebében kotorászott, egy rántással kibújt a kabátujjából, első, még ki nem számított ugrásával az egyik alportást meglehetősen erővel nekítaszította a készülékének, s a fülledt légkörben kiszaladt az ajtóhoz, ha nem is olyan gyorsan, mint szándékában volt. Szerencsésen ki is jutott, mielőtt a főportás súlyos kabátjában föltápászkodhatott volna. Az őrszolgálat megszervezése mégsem lehetett olyan mintaszerű, mert innen-onnan hallatszott ugyan csengetés, de a jó ég tudja, miféle céllal. A szálló alkalmazottai olyan nagy számban járkáltak a kapubejáratnál, hogy azt gondolhatta volna az ember, feltűnés nélkül akarják megakadályozni, hogy kimenjen, mert egyéb értelmét ennek az ide-oda járkálásnak nemigen lehetett találni; Karl mégis hamar kijutott a szabadba, csakhogy még végig kellett mennie a hotel előtti járdán, a kocsútra nem lehetett kilépni, mert autók szakadatlan sora vonult meg-megrekedve a főkapu előtt. Ezek az autók mihamarább gazdáikhoz akartak jutni, hát valósággal egymást érték, mindegyiket tuszkolta az utána következő. Gyalogosok, akiknek nagyon sürgős volt; hogy az útra kijussanak, itt-ott igaz, keresztülmásztak az autókön, mint valami nyilvános átjárón, egészen mellékesnek tekintették, hogy a kocsiban csak a sofőr és a szolgaszemélyzet, vagy maga az előkelő uraság ül. Az efféle magatartást Karl azonban mégiscsak túlzásnak találta, s hogy valaki ilyesmire vállalkozzék, ahhoz a körülményeket is jól kellett ismernie; ő milyen könnyen foghatott volna ki egy olyan kocsit, amelynek utasai ezt rossz néven veszik, lelökik, botrányt csinálnak, s neki, az ingujjban kiszökött, gyanús szállóbeli alkalmazottnak ettől kellett legjobban tartania. Végül is az autók sora nem áradhatott így örökké, s Karl is még a szálló közelében volt a legkevésbé gyanús. Csakugyan elérkezett végre egy pontra, ahol az autók sora nem szakadt ugyan meg, de az út irányában elfordult és megritkult. Éppen ki akart csúszni az útra, amelynek forgalmában nála még sokkal gyanúsabb népség közlekedett szabadon, amikor a közelben valaki a nevére szólította. Megfordult, és látta, amint két jól ismert liftesfiú, egy alacsony kis ajtónyíláson át, amely kriptabéjárhoz hasonlított, nagy erőfeszítéssel tolta kifelé egy hordágyat, s azon, Karl már fel is ismerte, valóban Robinson feküdt, a feje, arca és karja többszörösen bepólyálva. Ijesztő volt, amint a karját szeméhez emelte, hogy a rajta levő kötéllel letörölje a fájdalomtól, egyéb bajától, vagy éppen a Karllal való viszontlátás örömeiben megeredt könnyeit.

- Rossmann - kiáltotta szemrehányó hangon -, miért váratsz ennyit magadra? Már egy órája hadakozom, hogy ne szállítsanak el, amíg nem jössz. Ezek az alakok - s egy nyaklevest adott az egyik fickónak, mintha őt magát a kötések megvédelmeznék a veréstől - valóságos ördögök. Ej, Rossmann, sokba került nekem ez a látogatás.

- De hát mit csináltak veled? - kérdezte Karl, és a hordágyhoz lépett, amit a liftesfiúk nevetve tettek le, hogy egyet szusszanjanak.

- Még kérdelek - sóhajtott Robinson -, mikor látod, milyen állapotban vagyok. Gondold csak meg, valószínűleg egész életemre nyomorékká vertek. Borzalmas fájdalmaim vannak innentől idáig - ekkor előbb a fejére, majd a lábujjaira mutatott -, szerettem volna, ha látod, ahogy folyt az orrom vére. A mellényem teljesen tönkrement, azt egyszerűen ott hagytam, a nadrágom

foszlányokban: alsónadrágban vagyok - és felemelte kissé a takarót, hogy Karl alá nézhesen. - Mi is lesz most már belőlem! Legalább egy-két hónapig feküdnöm kell majd, és mindjárt most megmondom neked, senkim sincs, aki ápolhatna, csak te. Delamarche túlságosan türelmetlen. Rossmann, Rossmannkám! - És Robinson kinyújtotta kezét a kissé hátráló Karl felé, hogy simogatással megnyerje. - Miért is kellett, hogy meglátogassalak! - mondta többször egymás után, nehogy Karl megfélemedjék arról, hogy bűntárs az ő szerencsétlenségében. Karl nyomban rájött, hogy Robinson keserve nem a sebéből, hanem a szörnyű macskajajtól származik, amelyben leledzik, minthogy súlyos ittasságában éppen csak elaludt, máris felkeltek, és nagy meglepetésére véresre bokszolták, úgyhogy most sehogy sem találja helyét az éber világban. Hogy a sebek jelentéktelenek, az meglátszott a formátlan, öreg rongyokból összetákolt kötéseken is, amelyekkel a liftesek, nyilván tréfából, tetőtől talpig bepólyálták. A hordágy két végén a két liftesfiú is mindegyre pukkadózott a nevetéstől. Ez azonban sehogy sem volt megfelelő hely arra, hogy Robinsont észre térítsék, mert viharebesen vágattak el mellettük a járókelők, rá se hederítve a hordágy mellett álló kis csoportra, többször igazi tornászlendülettel át is ugrották Robinsont; a Karl pénzén fogadott sofőr kiabált. - Gyerünk, gyerünk! - a liftesfiúk végső erejükkel felemelték a hordágyat, Robinson megfogta Karl kezét, és hízelegve mondta. - Na, gyere, gyere hát. - És ebben a díszes öltözékben nem a legjobb helyen volt-e Karl az autó belsejének homályában? Így hát beült Robinson mellé, aki fejét vállára hajtotta. A liftesfiúk a kocsik ablakán keresztül melegen kezet ráztak vele mint volt kollégával, és az autó olyan éles kanyarban fordult az út felé, hogy feltétlenül balesetet sejtett, de hamarosan nyílegyenes rohanással illeszkedett bele a mindent magába fogadó forgalomba.

MENEDÉKHELY

Valami távolabb eső külvárosi utca lehetett, ahol az autó megállt, mert körös-körül csend volt, a járda szélén gyerekek kucorogtak és játszottak. Egy ember, ócska ruhák halmazával a vállán, a házak ablakait figyelve, fölfelé kiabált. Karl nagy fáradtságában szorongva lépett ki a kocsiból a délelőtti nap fényében és melegében sütkérező járdára.

- Csakugyan itt lakol? - kiáltott be a kocsiba.

Robinson, aki egész úton békésen szundikált, valami zavaros „igen”-félét morgott, és láthatólag arra várt, hogy Karl kicipelje.

- Akkor itt már semmi dolgom. Isten áldjon - mondta Karl, és elindult lefelé az enyhén lejtős úton.

- De Karl, mi jut eszedbe? - kiáltott Robinson, és mindenről megfeledkezve már fel is állt a kocsiban, s elég egyenesen tartotta magát, csak térdei rogyadoztak egy kissé.

- Mennem kell - mondta Karl, megbámulva, hogy Robinson mily gyorsan magához tér.

- Ingujban? - kérdezte amaz.

- Majd csak megkeresek egy kabátravalót - felelt Karl, és köszöntésül barátságosan bólintott, majd intett Robinsonnak. Már el is ment volna, ha a sofőr oda nem kiált neki.

- Egy pillanatra még, uram!

Az derült ki, és ez igen kellemetlen volt, hogy a sofőr kiegészítést kíván az előre felvett díjra, mert a szálló előtti várakozás nem volt abba beszámítva.

- Na igen - kiáltott Robinson a kocsiból, elismerve e követelés jogosságát -, hiszen olyan soká kellett ott rád várnom. Valamit kell még adnod neki.

- Hát persze - mondta a sofőr.

- Igen, ha még volna valamim - mondta Karl, és a nadrágzsebébe nyúlt, bár tudta: hiába.

- Csak magától várhatom - mondta a sofőr, és szétvetett lábbal megállt előtte -, ettől a beteg embertől nem követelhetek semmit.

A kapu felől egy szétlapított orrú fiú közeledett, és néhány lépésnyi távolságból figyelte a fejleményeket. Éppen egy rendőr cirkált az úton, lehajtott fejjel vette szemügyre az ingujjas fiatalembert, és megállt.

Robinson is meglátta a rendőrt, és elkövette azt az ostobaságot, hogy a kocsik másik ablakából odaszólt neki. - Semmi baj, semmi baj! - mintha egy rendőrt, akár egy legyet, csak úgy el lehetne hessegetni. A gyerekek, akik eddig a rendőrt kísérték figyelemmel, most, hogy megállt, Karl és a sofőrt is fölfedezték, és egyszeriben odavágtattak. A szemközti kapuban egy öregasszony álldogált, és mereven bámulta őket.

- Rossmann - hallatszott ekkor a magasból. Delamarche kiáltott le a legfelső emelet erkélyéről. Ő maga szinte beleolvadt a kékesfehér égbe, valami háziköntös volt rajta, és színházi látcsővel nézett le az utcára. Mellette vörös napernyő feszült, s ez alatt mintha egy nő ült volna. - Halló - kiáltott Delamarche erőlködve, hogy odalenn meghallják -, Robinson is itt van?

- Itt - felelte Karl, s válaszát a kocsiból egy sokkal erőteljesebb „itt” támasztotta alá.

- Halló - hangzott fölülről -, máris megyek!

Robinson kihajolt a kocsiból.

- Ez aztán férfi a talpán - szólt, és Delamarche-nak ezt a dicséretét Karlhoz, a sofőrhöz, a rendőrhöz egyaránt intézte, mindenkire, aki csak tudomásul vette. Míg pusztán szórakozottságból tovább fel-felbámultak, holott Delamarche már eltűnt onnan, az erkélyen, az ernyő alatt, most csakugyan felemelkedett egy ingszabású vörös ruhába öltözött erőteljes nőalak, felvette a színházi gukkert a könyöklőről, és avval tekintett alá az emberekre, akik most lassanként elfordították róla a tekintetüket. Karl, Delamarche-ot várva, a kapun át az udvarba nézett. A bolti személyzetnek úgyszólván szakadatlan sora járt rajta keresztül, mindegyikük egy kicsi, de láthatólag nagyon nehéz ládával a vállán. A sofőr a kocsijához lépett, és hogy az időt hasznosítsa: ronggyal a lámpákat kezdte tisztogatni. Robinson tagjait tapogatta: úgy látszott, azon csekélyke fájdalomon is meg van ütközve, amit legnagyobb óvatossága ellenére érez. Mélyen lehajtott fejjel, vigyázva bontogatni kezdte lábáról az egyik vastag kötést. A rendőr, rövid fekete botját maga előtt keresztben tartva, nyugodtan várt, azzal a nagy türelemmel, amely rendőrökre mindennapi szolgálatban éppúgy, mint valami lesen, egyaránt kötelező. A szétnyomott orrú legény leült az egyik kapukőre, és kinyújtotta a lábát. A gyerekek aprókat lépve, egyre közeledtek Karlhoz, mert ő, habár maga nem figyelt rájuk, így, kék ingujjban, számukra mindenki másnál fontosabb személynek tetszett.

A Delamarche leérkezéséig eltelt hosszú időn meg lehetett mérni, milyen szörnyen magas is ez a ház. Márpedig Delamarche ugyancsak sietve jött, sebtében összefogott köntösben.

- Szóval, itt vagytok! - kiáltott örömmel, de egyúttal szigorúan is. Hosszú lépteinél egy-egy pillanatra kivillant a színes alsóneműje. Karl nem egészen értette, miért jár itt, a városban, az óriási bérkaszárnnyában s a nyílt utcán ilyen lenge öltözékben, mintha a saját magánvillájában volna. Akárcsak Robinson, Delamarche is nagyon megváltozott. Simára borotvált, kínosan tiszta, markáns, sötét arca büszkének és tiszteletet parancsolónak hatott. Meglepő volt a most mindig kissé összehúzott szemének élénk csillogása. Lila köntöse, igaz, ócska volt, foltos és túlságosan bő, de ebből a csúf ruhadarabból fent egy nehéz selyemből való, hatalmas, sötét nyakkendő bodrozódott elő.

- Nos? - kérdezte valamennyiüket együtt. A rendőr kicsit közelebb lépett, és az autó motorházára támaszkodott. Karl rövid magyarázattal szolgált:

- Robinson kissé gyengélkedik, de ha valamennyire megerőlteti magát, majd csak fölmege a lépcsőn; a sofőr itt pótlást kíván a menetdíjra, amit már kifizettem. És most megyek is. Jó napot.

- Dehogya még - mondta Delamarche.

- Már én is mondtam neki - jelentkezett Robinson a kocsiből.

- De bizony megyek - szögezte le Karl, és elindult. Delamarche azonban már ott is termett mögötte, és erővel visszatolta.

- Mondom, hogy maradsz! - kiáltott.

- Hagyjatok már - szólt Karl, és felkészült, hogy ha kell, öklével szerzi meg a szabadságot, bármily csekély reménye volt is a sikerre olyan emberrel szemben, mint Delamarche. De ott volt a rendőr, ott volt a sofőr, itt-ott munkások csoportjai haladtak a különben csendes úton: hát eltűrnék, hogy Delamarche jogtalanságot kövessen el vele szemben? Egy szobában nem kívánt volna egyedül lenni vele, de itt? Delamarche most szó nélkül kifizette a sofőrt, aki nagy hajlongások közt dugta zsebre a meg nem szolgált összeget, és hálából Robinsonhoz ment,

nyilván azért, hogy megtárgyalják, hogyan is lehetne őt a kocsiból legkönnyebben kitámo-
gatni? Karl látta, hogy senki sem figyel rá, Delamarche talán könnyebben el is túri, ha
csendben távozik; legjobb volna úgymint minden veszekedést elkerülni, így hát egyszerűen
kisért a kocsiútra, hogy minél hamarabb elkerüljön innen. A gyerekek erre Delamarche-hoz
özönlöttek, hogy figyelmezzék Karl szökésére, de nem is volt szükség beavatkozására,
mert a rendőr előrenyújtotta botját, és azt mondta: „Állj!”

- Hogy hívnak? - kérdezte, s botját a hóna alá fogva, könyvecskét húzott elő. Karl most nézte
meg először figyelmebben az ereje teljében levő, de már majdnem teljesen ősz férfit.

- Karl Rossmann - felelte.

- Rossmann - ismételte a rendőr, kétségkívül pusztán csak azért, mert megfontolt és alapos
ember volt, de Karl, akinek most először volt dolga amerikai hatósággal, ebben az ismétlésben
már gyanút sejtett. És valóban nem nagyon jól állhatott a dolga, mert Robinson, akit pedig
annyira lefoglalt saját gondja-baja, a kocsiból néma, de élénk kézmozdulatokkal kérte
Delamarche-ot, hogy segítsen Karlon. Delamarche azonban fejét rázta, és kezét hatalmas
zsebeibe süllyesztve, tétlenül figyelt. A kövön ülő legény egy asszonynak, aki épp most lépett
ki a kapun, a tényállást magyarázta elejétől kezdve. A gyerekek félkörben álltak Karl mögött,
és csendben néztek fel a rendőrré.

- Lássuk az irataidat - mondta a rendőr. Ez ugyan csak formális felszólítás volt, mert ha az
emberen nincs kabát, nemigen lehetnek nála igazolványok. Karl tehát hallgatott, hogy inkább
a következő kérdésre feleljen részletesen, s ezzel az igazoló iratok hiányát eltussolja.

A következő kérdés azonban így hangzott:

- Tehát nincsenek igazolványaid? - és Karlnak azt kellett felelnie:

- Nálam nincsenek.

- Ez elég baj - mondta a rendőr, elgondolkozva nézett körül, és két ujjával a könyvecskéje
fedelére koppintott néhányat. - Van valamilyen kereseted?

- Liftesfiú voltam - mondta Karl.

- Liftesfiú voltál, tehát már nem vagy, most hát miből élsz?

- Most fogok más munkát keresni magamnak.

- Úgy, hát elbocsátottak?

- El, egy órával ezelőtt.

- Hirtelen?

- Igen - mondta Karl, és mintegy mentségül, felemelte kezét. Az egész históriát itt nem
mesélhette el, s ha még lett volna rá is alkalom, egészen kilátástalannak érezte, hogy egy
fenyegető igazságtalanságnak egy elszenvedett igazságtalanság elbeszélésével vessen gátat. És
ha az igazát a főszakácsnő jósága és a főpincér belátása révén meg nem kaphatta, hogyan
várhatná azt ettől az utcán összeverődött társaságtól?

- És kabát nélkül bocsátottak el? - kérdezte a rendőr.

- Hát igen - mondta Karl; tehát Amerikában is a hatóságok szokásai közé tartozik, hogy amit
úgymint láthatnak, külön meg is kérdezik. (Mennyire bosszankodott apja a sok hiábavaló kér-
dezősködés miatt az útlevel beszerezésekor.) Karl szeretett volna elszaladni, valahová elbújni,
hogy ne is halljon több kérdést. És most a rendőr azt a kérdést tette fel, amelyről Karl a

legjobban félt, s amelynek nyugtalanító előérzetében alighanem óvatlanabban járt el, mint máskülönben tette volna.

- Melyik szállóban voltál alkalmazva?

Lehorgasztotta a fejét, és nem felelt, erre a kérdésre semmi esetre sem akart válaszolni. Nem szabad megtörténnie, hogy egy rendőr kíséretében menjen vissza a Hotel Occidentalba, hogy ott kihallgatásokat tartsanak, s ezekre megidézzék barátait és ellenségeit, hogy a főszakácsnő már úgyszólván megtépzott jó véleményét róla végképp feladja, amikor őt, akiről már azt képzelte, hogy a Brenner-penzióban van: egy rendőr foglyaként, ingujjban, az ő névjegye nélkül látja visszatérni, miközben a főpincér talán csak megértően bólint, a főportás ellenben Isten kezét emlegeti, amely, lám, végre elérte a bitangot.

- A Hotel Occidentalban volt alkalmazva - mondta Delamarche, és a rendőr mellé lépett.

- Nem - mondta Karl, és dobbantott -, nem igaz!

Delamarche gúnyosan összecücsörítette száját, úgy nézett rá, mint aki még sokkal különös dolgokat is elárulhatna. A gyerekek körében Karl váratlan izgalma nagy mozgolódást keltett, Delamarche felé húzódtak, hogy onnan jobban megfigyelhessék. Robinson egészen kinyújtotta fejét a kocsiból, és a belső feszültség miatt teljesen nyugodtan viselkedett, időnként egyet-kettőt pislogott, különben meg sem mozdult. A legény a kapuban tenyerét verte össze gyönyörűségében, a mellette álló asszony meglökte a könyökével, hogy maradjon csendben. A csomagszállítók éppen reggeli szünetet tartottak, és csoportosan jelentek meg, mind nagy csupokat tartva, hosszú, vékony kenyerekkel kavargatták benne a feketekávékat. Néhányan a járda szélére ültek, s valamennyien hangosan szürcsöltek.

- Maga, ugye, ismeri a fiút? - kérdezte a rendőr Delamarche-ot.

- Jobban, mint szeretném - mondta ez. - Annak idején sok jót tettem vele, ő azonban elég csúnyán viszonzotta, ezt már ebből a rövid kihallgatásból is könnyen elképzelheti.

- Persze - mondta a rendőr -, konoknak látszik.

- Valóban az - mondta Delamarche -, de nem ez a legnagyobb hibája.

- Hát? - kérdezte a rendőr.

- Szóval - mondta Delamarche, aki most belejött a beszédbe, s közben zsebre dugott kezeivel az egész köpönyeget ide-oda lengette -, finom egy alak ez. Én és a barátom ott a kocsiban úgy szedtük fel, nyomorúságos helyzetben, fogalma sem volt akkor az amerikai viszonyokról, éppen Európából jött, ahol szintén semmire se volt jó; magunkkal cipeltük, velünk élt, mindent megmagyaráztunk neki, állást akartunk neki szerezni, s bár minden jel ellene szólt, mégis azt gondoltuk, rendes embert faragunk belőle, s akkor egy éjszaka eltűnt, egyszerűen meglépett, mégpedig olyan körülmények közt, hogy inkább elhallgatom. Így volt vagy nem? - kérdezte végül Delamarche, és megrántotta Karl inge ujját.

- Vissza, gyerekek! - kiáltott a rendőr, mert ezek már annyira előretolakodtak, hogy Delamarche majdnem megbotlott az egyikben. Közben a csomagszállítók is fölfigyeltek, holott eddig nemigen tartották érdekesnek ezt a kihallgatást, és olyan szoros gyűrűben gyűltek Karl mögé, hogy az egy lépést sem tudott volna hátrálni, ráadásul állandóan a fülébe zúgott a hangjuk, ahogy valami teljesen érthetetlen, talán szláv nyelvvel kevert angolt ropogtattak inkább, mint beszéltek.

- Köszönöm a felvilágosítást - mondta a rendőr, és szalutált Delamarche-nak. - Mindenesetre magammal viszem, és visszakísérem a Hotel Occidentalba. - Ekkor azonban Delamarche így szólt:

- Megkérhetném, hogy egyelőre engedje nekem át a fiút, néhány dolgot rendbe kell hoznom vele. Utána magam viszem vissza a szállóba, erre kötelezem magam.

- Ezt nem tehetem - mondta a rendőr.

Erre Delamarche:

- Itt a névjegyem - és egy kis kártyát nyújtott át.

A rendőr elismeréssel nézte, de aztán lekötelező mosollyal így szólt:

- Hiába, nem lehet.

Bérmennyire óvakodott is eddig Karl Delamarche-tól, most benne látta a menekülés egyedüli lehetőségét. Habár gyanús volt, hogy mennyire küzd érte a rendőrnél, őt nyilván mégis könnyebben rábíratja, mint a rendőrt, hogy ne vigye vissza a szállóba. És még ha vele megy is vissza, az sem lenne olyan rossz, mint ha rendőri kísérettel. Egyelőre azonban persze nem árulhatta el, hogy Delamarche-hoz kívánczodik, mert ezzel minden kútba esett volna. Nyugtalanul nézte hát a rendőr kezét, amely minden pillanatban fölemelkedhetett, hogy őt megragadja.

- Legalább azt kellene megtudnom, miért bocsátották el olyan hirtelen - mondta végre a rendőr, mialatt Delamarche bosszúsán fordult el, s a névjegyét ujjai közt gyűrögette.

- De hát nem is bocsátották el! - kiáltott Robinson, általános meglepetésre, s a sofőrre támaszkodva a lehető legmesszebbre hajolt ki a kocsiból. - Ellenkezőleg, nagyon jó helye van ott. A hálóteremben ő a főnök, és bevihet, akit akar, csak szörnyen elfoglalt, és ha az ember akar tőle valamit, soká kell várnia. Mindig a főpincéernél van, meg a főszakácsnőnél; bizalmi ember. Szó sincs arról, hogy el lenne bocsátva. Nem tudom, miért mondta ezt. Hogy is bocsátanak el? Én a hotelban súlyosan megsérültem, erre azt a megbízást kaptam, hogy hazahozzon, és mert éppen kabát nélkül volt, hát kabát nélkül kísért el. Mégse várhattam, amíg a kabátját elhozza.

- Nahát akkor - mondta Delamarche, karját széttárva, olyan hangon, mintha a rendőrnek hiányos emberismeretét vetné szemére, és ezzel a két - szóval Robinson zavaros fecsegését egyértelműen megvilágította.

- De hát igaz ez? - kérdezte a rendőr, némileg elbizonytalanodva. - És ha igaz, miért akarja a fiú bemesélni, hogy elbocsátották?

- Erre neked kell felelned - szólította föl Delamarche.

Karl a rendőrré nézett, akinek itt idegen, csak önmagukkal törődő emberek közt kell igazságot tennie, és annak mindenre kiterjedő aggályaiból valami órá is átragadt. Nem akart hazudni; kezét háta mögött szorosán összekulcsolva tartotta.

A kapuban megjelent egy munkafelügyelő, és tapsolással jelezte, hogy a csomagszállítóknak újra munkába kell állniuk. Ezek bögréikből a földre öntötték a kávé alját, és elnémulva, tétova léptekkel bevonultak a házba.

- Így semmire se megyünk - mondta a rendőr, és meg akarta fogni Karl karját. A fiú önkéntelenül hátrált, s ahogy megérezte a szabad teret, amely a csomaghordók távozásával nyílt mögötte, megfordult, és néhány hatalmas ugrással futásnak eredt. A gyerekek lelkes kiáltásban törtek ki, és karjukat kiterjesztve, pár lépést vele szaladtak.

- Fogják meg! - kiáltotta a rendőr, és ezt a kiáltást egyenletes időközökben megismételve, zajtalan, nagy erőt és gyakorlatot eláruló futással rohant Karl után, lefelé a hosszú, majdnem üres utcán. Karlnek szerencséje volt, hogy munkásnegyedben üldözik. A munkások nem tartanak a hatóságiakkal. A kocsit közepén futott, mert ott volt a legkevesebb akadály, és látta, hogy a járdán itt-ott munkások állnak meg, s nyugodtan figyelik őt, pedig a rendőr nekik is odakiáltja: - Fogják meg! - és míg okosan a sima járdán fut, a botot állandóan Karl felé nyújtogatja. Karl nem nagyon reménykedhetett, és már-már maradék reményéről is lemondott. A rendőr most, hogy olyan keresztutcákhoz közeledtek, amelyekben nyilván őrzékek cirkáltak, valósággal fűlértően fűtögetett. Karlnek csupán könnyű ruházata szolgált könnyebbséggel, röpködött, vagy inkább zúdult lefelé a mind lejtősebb úton, csak hát a kimerültség okozta szórakozottságában néha időrabló és felesleges módon túl magasat ugrott. No meg a rendőr szeme előtt állandóan ott volt a cél: Karl, gondolkozni sem kellett, míg a fiú számára tulajdonképpen nem is a futás volt a legfontosabb: neki törnie kellett a fejét, különböző lehetőségek közül választania, mindig újból határozni. Szinte kétségbeesett terve volt, hogy egyelőre elkerüli a keresztutakat, minthogy nem tudhatta, mi rejlik bennük, talán egyenesen egy őrszobába szaladna; ameddig csak lehetett, ezen a messze áttekinthető úton akart maradni, ez csak mélyen lent torkollott bele egy hídba, amely alighogy elkezdődött, máris víz és napfényes párájába veszett. Amint ezt elhatározta, éppen gyorsítani akarta futását, hogy az első keresztutcán nagy sebességgel túljuthasson, amikor nem nagyon messze maga előtt egy rendőrt pillantott meg; lesben állt, egy árnyékba borult ház sötét falához lapulva, készen arra, hogy a kellő pillanatban rávesse magát. Nem volt más választása, mint a keresztutca. És amikor éppen ebből az utcából valaki nyugodt hangon a nevére szólította - bár először nem hitt a fülének, hiszen az már jó ideje erősen zúgott -, nem habozott tovább, hanem hogy lehetőleg megzavarja a rendőröket, sarkon fordulva, derékszögben ugrott be a keresztutca.

Két ugrásnyira se jutott - hogy nevére szólították, azt már elfelejtette -, s máris sípolt a második rendőr, nyilvánvaló volt, hogy ez még csöppet sem fáradt, s ebben az utcában akadtak távolabbi járókelők, akik meggyorsították lépteiket - amikor egy kis oldalajtón kinyúlt egy kéz, és e szavakkal: „maradj csendben” behúzta Karl-t egy sötét pitvarba. Delamarche volt, kifulladásra, felhevült arccal, haja csapzottan tapadt a fejére. A köntöst a hóna alatt fogta, csak inget és alsót viselt. Az ajtót, amely nem a ház kapuja volt, csak egy alig észrevehető mellékbejárat, mindjárt becsukta és kulcsra be is zárta.

- Egy pillanat - mondta aztán, magasra tartott fejjel a falnak dőlt, és zihálva lélegzett. Karl úgyszólván a karjában feküdt, és szinte eszméletlenül szorította arcát a mellére...

- Na, itt szaladnak az urak - mondta Delamarche, és fülelve, ujjával az ajtóra mutatott. Csakugyan ott rohant el a két rendőr előttük, futásuk úgy hangzott az üres utcában, mint amikor kőhöz acélt vernek.

- Te aztán jól kikészültél - mondta Delamarche Karl-nak, aki még most is fulladozott, és egy szót se tudott kinyögni. Delamarche óvatosan a padlóra ültette, letérdelt mellé, többször végigsimított a homlokán és figyelte.

- Most már jobb - mondta Karl, és nagy nehezen föltápáskodott.

- Hát akkor gyereünk - mondta Delamarche, újra felvette köntösét, és maga előtt toltta Karl-t, aki fejét elgyengülten még mindig lehorgasztotta. A francia időnként kissé meg is rázta, hogy felfrissüljön.

- Még te vagy fáradt? - mondta. - Hiszen te szabadon futottál, akár egy ló, míg nekem itt kellett átvergődnöm ezeken az átkozott folyosókon és udvarokon. De, szerencsére, én is jó futó vagyok. - Büszkeségében alaposan hátba vágta Karl. - Időnként egészen jó tréning egy ilyen versenyfutás a rendőrséggel.

- Már akkor is fáradt voltam, amikor futni kezdtem - mondta Karl.

- Rossz futásra nincs mentség - mondta Delamarche. - Ha én nem lennék, rég elcsíptek volna.

- Én is azt hiszem - mondta Karl. - Nagy hálára kötelezett.

- Az már biztos - mondta Delamarche.

Hosszú, keskeny folyosón mentek végig; padozata sima, sötét kövekkel volt kirakva. Itt-ott egy-egy lépcsőfeljárt nyílt jobbra vagy balra, vagy egy másik, nagyobb pitvarba lehetett betekinteni. Felnőtteket alig láttak, csak gyerekek játszottak az üres lépcsőházakban. Az egyik korlátnál egy kislány állt és sírt, úgyhogy egész arca fénylett a könnyektől. Ahogy Delamarche-ot megpillantotta, nyitott szájjal levegő után kapkodva fölszaladt a lépcsőn, és csak fenn a magasban nyugodott meg, ahogy sűrűn visszatekingetve meggyőződött róla, hogy senki sem követi, és senkinek nincs is szándékában.

- Ezt egy perccel ezelőtt elütöttem - mondta Delamarche nevetve, és öklével megfenyegette a kislányt, mire az sikoltva futott tovább felfelé.

Elhagyatottak voltak az udvarok is, ahogy áthaladtak rajtuk. Itt-ott egy bolti szolga kétkerekű talicskafélét tolt, egy asszony kannáját töltötte meg vízzel a szivattyús kútnál, egy postás nyugodt lépésekkel járta végig az egész udvart, amott az üvegajtó előtt fehér bajuszos öregember üldögélt egymáson átvetett lábakkal, és pipázott; egy szállító üzlete előtt ládákat raktak le, a pihenő lovak közömbösen forgatták a fejüket, egy munkaköpenyes ember, papírlappal a kezében, a szállítmányt ellenőrizte; az egyik iroda ablaka nyitva volt, és egy tisztviselő, aki íróasztalnál ült, most megfordult, és elgondolkozva nézett kifelé, mikor Karl és Delamarche épp ott elhaladt.

- Csendesebb környéket kívánni sem lehet - mondta Delamarche. - Este néhány óra hosszat nagy a lárma, de napközben mintaszerűen megy itt minden. - Karl bólintott, ő ezt a csendet túlzottnak találta. - Nem is lakhatnék másutt - mondta Delamarche -, mert Brunelda semmilyen zajt sem bír elviselni. Ismered Bruneldát? No, majd meglátod. Mindenesetre ajánlom, hogy lehetőleg csendesen viseld magad.

Mire a Delamarche lakásához vezető lépcsőhöz értek, az autó már elrobogott, s a szétlapított orrú legény, meg sem lepődve Karl visszatértén, jelentette, hogy Robinsont felvitte a lépcsőn. Delamarche erre csak bólintott, mintha a szolgája volna, aki magától értetődő kötelességét teljesítette, és felfelé indulva a lépcsőn, a vonakodó Karl, aki vágyódva nézett a napsütött utcára, maga után húzta.

- Mindjárt fenn leszünk - mondta Delamarche néhányszor lépcsőmászás közben, de jóslata csak nem akart teljesülni: mindig új lépcső követte az előbbit, alig észrevehetően változó irányban. Egyszer Karl meg is állt, nem annyira fáradtsága miatt, mint inkább azért, mert olyan védtelennek érezte magát a lépcsők végtelen sorával szemben. - A lakás nagyon magas van - mondta Delamarche, amikor továbbindultak -, de ennek is megvan az előnye. Ritkán jár el az ember hazulról, egész nap pongyolában lehet, nagyon kedélyes nálunk. Persze, látogatók se jönnek fel ilyen magasra.

„Ugyan honnan is jönnének?” - gondolta Karl. Végre valamelyik lépcsőfordulóban, egy zárt lakásajtó előtt Robinson vált láthatóvá, tehát megérkeztek; a lépcsőnek egyáltalán nem volt még vége, továbbfolytatódott a félhomályban, és semmi sem jelezte, hogy rövidesen véget érne.

- Mindjárt gondoltam - mondta Robinson halkán, mintha még mindig fájdalmak gyötörnék -, Delamarche elhozza! Rossmann, mi lenne belőled Delamarche nélkül! - Robinson, alsóruhában állt ott, és amennyire lehetett, igyekezett beburkolózni abba a kis ágytakaróba, amelyet a Hotel Occidentalban adtak vele; érthetetlen volt, miért nem megy be inkább a lakásba, mintsem hogy az esetleg erre járók előtt nevetségessé tegye magát.

- Alszik? - kérdezte Delamarche.

- Nem hiszem - felelt Robinson. - De inkább megvártalak.

- Először meg kell néznünk, alszik-e - mondta Delamarche, és a kulcslyukhoz hajolt. Miután fejét ide-oda tekergetve, jó ideig kukucskált befelé, kiegyenesedett, és így szólt: - Nem lehet jól látni, a roló le van eresztve. A kanapén ül, de lehet, hogy alszik.

- Beteg talán? - kérdezte Karl, mert Delamarche úgy állt ott, mintha tanácsot kérne. Most azonban egyszerre éles hangon vágott vissza:

- Még hogy beteg?!

- Hiszen nem ismeri - mondta Robinson, Karl védelmében.

Néhány ajtóval odébb két asszony lépett ki a folyosóra, kezüket kötőjükbe törölték, Delamarche-ra és Robinsonra néztek, és láthatólag mulattak rajtuk. Egyik ajtóból egy ragyogó szőke hajú kislány ugrott elő, és a két asszony közé simulva, karjukba csimpaszkodott.

- Undok némberek - mondta Delamarche fojtott hangon, nyilván csak az alvó Bruneldára való tekintettel -, majd feljelentem őket a rendőrségen, akkor évekre nyugtom lesz tőlük. Ne nézz oda - sziszegett Karl felé, aki semmi rosszat nem látott abban, hogy megnézze az asszonyokat, ha már egyszer a folyosón kellett bevárni Brunelda ébredését. És bosszúsan rázta meg a fejét, ezzel jelezve, hogy nincs szüksége Delamarche intelmeire, s hogy ezt még élesebben hangsúlyozza, az asszonyok felé indult; ekkor azonban Robinson ezekkel a szavakkal - Rossmann, vigyázz magadra! - inge ujjánál fogva visszatartotta. A kislány hangosan felkacagott, mire Delamarche, akit már Karl felingerelt, olyan dühös lett, hogy hirtelen nekirugaszkodással, karjával hadonászva, az asszonyoknak rohant, azok meg, ki-ki saját ajtaja mögött, úgy eltűntek, mint a kámfor.

- Gyakran kell itt így megtisztítanom a folyosót - mondta Delamarche, ahogy lassú léptekkel visszatért; aztán eszébe jutott Karl ellenkezése, és így folytatta. - Tőled pedig egészen más viselkedést várok, máskülönben kellemetlen tapasztalatokat szerezhetsz nálam.

Ekkor a szobából, kérdőn, fáradt, szelíd hang hallatszott:

- Delamarche?

- Igen - felelt Delamarche, és barátságosan nézett az ajtóra -, bemehetünk?

- Ó, igen - hangzott a felelet, és Delamarche lassan kinyitotta az ajtót, miután a két mögötte várakozót még egyszer végigmérte.

Vaksötét helyiségbe léptek be. Ablak nem volt, az erkélyajtó alig-alig áttetsző függönye földig leeresztve, s a mesterséges elsötétítést még a szoba zsúfoltsága is tetézte: bútorokkal és mindenfelé lógó ruhadarabokkal volt tele. A levegő fülledt, szinte a szaga is érződött a pornak, amely itt háborítatlanul felhalmozódhatott a nyilvánvalóan minden kéznek hozzáférhetetlen

sarkokban. Az első, amit Karl belépésekor észrevett, három, szorosan egymás mögé állított szekrény volt.

A kanapén feküdt a nő, aki az előbb az erkélyről lenézett. Vörös ruhája alul kissé félrehúzódott, s a csücske hosszan lógott le a földre, lábai majd térdig kilátszottak, vastag, fehér gyapjúharisnyát viselt, cipő nem volt rajta.

- Micsoda hőség, Delamarche - mondta, s arcát visszafordította a faltól, kezét hanyagul a levegőben lógatva tartotta oda Delamarche-nak, aki elkapta és megcsókolta. Karl csak a tokáját nézte, amely odébb gördült, ahogy a fejét elfordította.

- Talán felhúzássam a függőnyt? - kérdezte Delamarche.

- Csak azt ne - mondta a nő behunyt szemmel, és szinte kétségbeesetten -, akkor még rosszabb lesz.

Karl a kanapé láb felőli végéhez lépett, hogy jobban megnézze a nőt, csodálkozott a panaszkodásán, mert a meleg egyáltalán nem volt elviselhetetlen.

- Várj csak, kicsit kényelmesebbre csinálom - mondta Delamarche aggódva, és fent a nyaknál kigombolt egypár gombot, széjjelebb húzta a ruhát, úgyhogy a nyak és a mell felső része szabaddá vált, s előtűnt az ing finom, sárgás csipkeszegélye.

- Ki ez? - kérdezte hirtelen a nő, és Karlra mutatott. - Miért bámul úgy rám?

- Mindjárt hozzáfogsz, hogy hasznosítsd magad - mondta Delamarche, és félretolta Karl, mialatt a nő megnyugtatóására így szólt. - Csak az a fiú, akit a te szolgálatodra idehoztam.

- De hiszen nincs szükségem senkire! - kiáltott a nő. - Minek hozol nekem idegeneket a lakásba?

- De hiszen folyton azt kívánod, hogy inasod legyen - mondta Delamarche és letérdelt. A kanapén, bár nagyon széles volt, egy csöpp hely sem jutott számára Brunelda mellett.

- Á, Delamarche - mondta Brunelda -, te csak nem értesz engem, csak nem.

- Akkor csakugyan nem értelek - mondta Delamarche, és két kezébe fogta a nő arcát. - No de semmi baj, ha akarod, már el is megy.

- Ha már egyszer itt van, hát maradjon - mondta erre a nő, és Karl kimerültségében olyan hálás volt ezért a néhány, talán nem is barátságosnak szánt szóért, hogy (míg zűrzavaros gondolataiban megjelent a végtelen lépcső, amelyen talán mindjárt újra végig kellett volna mennie, ezúttal lefelé) átlépte a takaróján békésen szundító Robinsont, és Delamarche bosszús taglejtései ellenére így szólt:

- Mindenesetre köszönöm, hogy valameddig itt maradhatok. Már huszonnégy órája nem aludtam, közben épp eleget dolgoztam, és különböző izgalmakon estem át. Szörnyen elfáradtam. Jóformán azt se tudom, hol vagyok. De ha pár órát aludtam, minden további nélkül elküldhet, szívesen elmegyek.

- Végleg itt maradhatsz - mondta a nő, és gúnyosan hozzátette. - Helynek, amint látod, bőviben vagyunk.

- Tehát menned kell - mondta Delamarche -, nem használhatunk.

- Nem, maradjon csak - mondta a nő megint, teljes komolysággal. Delamarche pedig Karlhoz fordult, mintegy ennek a kívánságnak teljesítéseképpen:

- Feküdj hát már le valahova.

- Odafelehet a függönyökre, de a cipőjét húzza le, nehogy valamit szétszaggasson.

Delamarche megmutatta Karlnak a kijelölt helyet. Az ajtó és a három szekrény közt nagy halomban mindenféle ablakfüggöny hevert, csak úgy odadobva. Ha rendesen összehajtogatják, a nehezebbeket alulra, rájuk a könnyebbeket, és ha végül kihúzgálják az egész halomból a benne rejtőző deszkákat és függönykarikákat, egészen elfogadható fekvőhely lett volna, így azonban csak egy ingadozó és erre-arra csúszkáló tömeg volt; Karl mégis abban a pillanatban ráhemperedett, mert túl fáradt volt ahhoz, hogy az alvásnak alaposan nekikészüljön, no meg a vendéglátóira való tekintettel sem akart sokat teketóriázni.

Már-már álomba merült, amikor egy hangos kiáltás fölriasztotta, fölült, és látta, hogy Brunelda kiegyenesedve ül a kanapén, karját szétárja, és megöleli az előtte térdelő Delamarche-ot. Karl számára kínos volt ez a látvány, visszafeküdt hát, és befúrta fejét a függönyök közé, hogy folytassa az alvást. Érezte, hogy itt két napig sem fogja kibírni, de annál fontosabb volt számára, hogy előbb alaposan kialudja magát, s aztán, pihent ésszel, gyors és helyes elhatározásra jusson.

De Brunelda már észrevette Karlnak a kimerültségtől tágra nyíló szemét, amellyel egyszer már ráijesztett, és felkiáltott:

- Delamarche, nem bírom ezt a hőséget, egész testem tüzel, le kell vetköznöm, fürödnöm kell; küldd ki ezeket a szobából, ahová akarod; az erkélyre, a folyosóra, csak ne lássam őket! Az embert folyton háborgatják a saját lakásában. Ha veled egyedül lehetnék, Delamarche! Ó, Istenem, még mindig itt vannak! És hogy nyújtózkodik ez a szégyentelen Robinson, alsóneműjében egy hölgy előtt! Ez az idegen fiú pedig, aki egy perccel előbb még egész vadul nézett rám, lám, megint lefeküdt, csakhogy félrevezessen! Csak ki velük, Delamarche, teremre vannak; úgy nyomaszt a jelenlétük, ha most elpusztulok, ők az okai.

- Rögtön kint lesznek, vetközz csak - mondta Delamarche, azzal Robinsonhoz ment, a lábát annak mellére tette, s úgy kezdte lökdösni. Ugyanakkor odakiáltott Karlnak. - Rossmann, fölkelni! Ki veletek az erkélyre! És jaj nektek, ha bemerészkedtek, mielőtt hívunk! Mozgás, Robinson, csak fűgén - közben erősebben rugdalta -, te meg, Rossmann, vigyázz, nehogy téged is megdöngesselek - s erre kétszer jó erősen összecsapta a tenyerét.

- Jaj de soká tart! - kiáltott Brunelda a kanapéról, ahogy ott ült, lábait szétterpesztve, hogy több helyet biztosítson túlságosan kövér testének, csak a legnagyobb erőlködéssel folyton levegő után kapkodva és gyakori pihenőkkel tudott annyira előrehajolni, hogy harisnyája legszélét megfogja, és kissé lefelé húzza. Egészen lehúzni nem tudta, ehhez Delamarche-ra volt szüksége, akire most türelmetlenül várt.

Karl a fáradtságtól egészen eltompulva mászott le a függönyhalomról, és ment lassan az erkélyajtóhoz. Egy függönydarab a lábára tekeredett, azt közömbösen vonszolta magával. Szórakozottságában még jó éjszakát is kívánt, mikor Brunelda előtt elhaladt, aztán továbbvándorolt, s Delamarche mellett, aki kissé félrehúzta az ajtó függönyét, kijutott az erkélyre. Mögötte botorkált Robinson, nyilván nem kevésbé álmosan, mert ezt dűnnyögte maga elé: - Mindig csak gyötrik az embert! Ha nem jön ki Brunelda is, nem megyek az erkélyre. - De e kijelentés ellenére mégis kiment, mégpedig minden ellenállás nélkül, s ott, miután Karl már lerogyott a nyugágyra, azonnal lefeküdt a köre.

Amikor Karl felébredt, már este volt, csillagok ragyogtak az égen, az út szemközti oldalán levő magas házak mögül előtűnt a holdvilág. Csak miután kicsit körülnézett az ismeretlen környéken, néhányszor mélyen beszívta a hűvös, friss levegőt, akkor ébredt tudatára, hol van. Milyen könnyelműség, hogy a főszakácsnő tanácsaival, Therese figyelmeztetéseivel, saját aggodalmaival mit sem törődve, nyugodtan csücsül itt Delamarche balkonján, sőt át is aludta a

fél napot, mintha a függöny mögött nem is Delamarche volna, az ő halálos ellensége. A kövön ott hentergett a lusta Robinson, és Karl lábát cibálta, úgy látszik, ilyen módon keltette fel, mert így szólt:

- De jó alvókád van, Rossmann! Ez a gondtalan fiatalság. Meddig akarsz még aludni? Én ugyan hagynálak, de egyrészt nagyon kényelmetlen itt a kövön, másrészt szörnyű éhes vagyok. Kérlek, kelj fel egy kicsit, ott lent a szék alatt félretettem egy kis ennivalót, szeretném elővenni. Majd te is kapsz belőle. - És Karl, fölkászálódva, most nézhette, ahogy Robinson, aki föl sem kelt, hanem csak átfordult a hasán, kinyújtott kézzel egy ezüstözött tálcskát húzott elő a nyugágy alól. Olyasfélét, mint amilyenben névjegyeket szoktak tartani, ebben azonban egy fél szál egészen fekete hurka, néhány vékony cigaretta, egy már felbontott, de még alig megkezdett, olajjal csurig tele szardíniásdoboz és egy javarészt szétnyomódott bonbonokból összeragadt gombóc hevert. Előkerült még egy nagy darab kenyér és valamiféle parfümösüveg, amely azonban aligha illatszert tartalmazhatott, mert Robinson különös elégtétellel mutatott rá, és csettintett Karl felé.

- Látod, Rossmann - mondta Robinson, míg egyik szardíniát a másik után nyelte el, és olajos kezét időnként egy, nyilván Bruneldától származó, kint felejtett gyapjúkendőbe törölte -, látod, Rossmann, így kell az embernek az ennivalóját eldugnia, ha nem akar éhen halni. Tudod, engem itt semmibe vesznek. És ha valakivel állandóan úgy bánnak, mint egy kutyával, végül csakugyan annak hiszi magát. Jó, hogy itt vagy, Rossmann, legalább van kivel beszélnem. Hiszen a házban senki sem szól hozzám. Gyűlölnék minket. És mindez Brunelda miatt. Ő persze pompás egy nőszemély. Te - és Karl-t magához intette, hogy valamit súgjon neki -, láttam őt egyszer meztelenül. Ó! - És erre a gyönyörűségre való emlékezésében elkezdte Karl lábszárát dögönyözni, amíg az fel nem kiáltott: - Robinson, megbolondultál? - s elkapta, majd visszalökte kezét.

- Te még gyerek vagy, Rossmann - mondta Robinson, és előhúzott az inge alól egy tört, amely ott lógott egy zsinóron a nyakán, kihúzta a tokból, és elszabdalta a kemény hurkát. - Még sokat kell tanulnod. De nálunk a legjobb iskolát fogod kijárni. Ül már le. Nem akarsz te is enni valamit? Na, talán megjön az étvágyad, ha engem nézel. Inni se akarsz? Szóval, egyáltalán semmit sem akarsz. És beszédesnek sem vagy éppen mondható. Na de mindegy, ki van velem a balkonon, fő az, hogy legyen valaki. Tudniillik én nagyon sokat vagyok itt kint. Brunelda ezen olyan jól szórakozik. Csak éppen eszébe kell jusson valami, egyszer melege van, máskor fázik, egyszer aludni akar, máskor fészülködni, egyszer levetni a fűzőt, máskor fölvenni, és ilyenkor mindig kizavarnak a balkonra. Néha csakugyan azt csinálja, amit mond, de legtöbbször csak heverészik tovább a kanapén, meg se mozdul. Eleinte gyakran félrehúztam egy kicsit a függönyt, és bekukucsáltam, de amióta egy ilyen alkalommal Delamarche a korbáccsal - biztosan tudom, hogy nem saját akaratából, csak Brunelda kérésére - párszor a képembe vágott - látod a csíkokat? -, nem merek többé benézni. Így hát fekszem itt a balkonon, és semmi örömöm nincs, csak az evés. Tegnapelőtt, ahogy este egyedül feküdtem, akkor még az elegáns ruhámban voltam, amely, sajnos, ottveszett a te szállódban - azok a kutyák letépi a drága ruhát az ember testéről! -, szóval, ahogy egyedül feküdtem itt, és a korláton át lenéztem, minden olyan szomorú volt, hogy elbögtem magam. Akkor véletlenül, észre se vettem, kijött hozzám Brunelda a piros ruhájában, mind közül ez áll neki a legjobban, egy darabig csak nézett, aztán végre megszólalt: „Miért sírsz, Robinson?” Aztán felemelte a ruháját, és a szegélyével megtörülte a szememet. Ki tudja, mit csinált volna még, ha Delamarche nem hívja, és nem kell mindjárt megint visszamennie a szobába. Persze, azt hittem, most rajtam a sor, és a függöny mögül megkérdeztem, be szabad-e már mennem? És mit gondolsz, mit válaszolt Brunelda? „Nem - mondta, és - mi jut eszedbe?” - kérdezte.

- Miért maradsz hát itt, ha így bánnak veled? - kérdezte Karl.

- Bocsáss meg, Rossmann, ez nem valami okos kérdés - felelt Robinson. - Bizony te is itt maradsz, még ha rosszabbul is bánnak veled. Különben nem is bánnak velem olyan rosszul.

- Nem - mondta Karl. - Én biztosan elmegyek, és ha lehet, még ma este. Nem maradok nálatok.

- Na és hogy csinálod, hogy ma este elmenj? - kérdezte Robinson, miközben a kenyér kivágott belével óvatosan mártogatta ki az olajat a szardíniásdobozból. - Hogy akarsz elmenni, mikor még a szobába se mehetsz be?

- Miért ne mehethék be?

- Hát, amíg nem csöngetnek, nem szabad bemennünk - mondta Robinson, s közben a (lehető legnagyobbra tátott szájjal fogyasztotta az olajos kenyeret, míg szabad markát öblösen a lecsöpögő olaj alá tartotta, hogy időnként abba mártsa a még megmaradt kenyérbelet. - Itt most mindent megszigorítottak. Először csak egy vékony függöny volt, átlátni ugyan nem lehetett rajta, de este az árnyékok rárajzolódtak. Ez Bruneldát zavarta, így hát egyik színházi köpenyét át kellett alakítanom függönnyé, és a régi helyett ide felakasztanom. Most már semmit sem látni. Aztán régebben mindig megkérdezhettem, szabad-e már bemenni, s akkor igennel vagy nemmel feleltek, aszerint, hogy mi volt a helyzet, de ezt úgy látszik, túlságosan is kihasználtam, és túl gyakran kérdeztem. Brunelda ezt nem tudta elviselni - ő, kövérsége ellenére, nagyon gyenge fizikumú, gyakran fáj a feje, és úgyszólván mindig köszvény kínozza a lábát -, egyszóval úgy döntöttek, hogy nem szabad többé kérdezni, hanem majd megnyomják az asztali csengőt, ha bemehetnek. Az akkorát szól, hogy még álmomból is fölébreszt - volt itt egyszer egy macskám szórakozásul, az erre a csöngetésre ijedten elfutott, és nem jött vissza többé, szóval, ma még nem volt csöngetés, ha ugyanis csöngetnek, akkor nemcsak szabad, de muszáj is bemennem - és ha egyszer ilyen soká nincs csöngetés, akkor még nagyon soká eltarthat.

- Igen - mondta Karl -, de ami rád nézve érvényes, nem kell, hogy rám is vonatkozzék. És egyáltalán, ilyesmi csak arra vonatkozhat, aki eltűri.

- Ugyan - kiáltott Robinson -, miért ne vonatkoznék ez rád is? Magától értetődik, hogy rád is érvényes. Csak várj nyugodtan itt velem, amíg csöngetnek. Akkor aztán megpróbálhatod, kijutsz-e.

- Te mért nem mégy el innen tulajdonképpen? Csak mert Delamarche a barátod, vagy inkább az volt? Hát élet ez? Nem volna jobb Butterfordban, ahova eredetileg készültetek? Vagy akár Kaliforniában, ahol barátaid vannak?

- Hja - mondta Robinson -, ezt senki sem láthatta előre. - És mielőtt folytatta volna, még így szólt. - Egészségedre, kedves Rossmann - és jót húzott a parfümösfülszobából. - Mi ugyanis akkor, amikor olyan pocsék módon faképnél hagytál bennünket, nagyon rosszul álltunk. Az első napokban képtelenek voltunk munkát szerezni. Delamarche különben nem is akart munkát, ő kapott volna, csakhogy mindig engem küldött keresni, nekem pedig nincs szerencsém. Ő csak úgy kószált erre-arra, majd nem este volt már, s mindössze egy női pénztárcát hozott. Igaz, nagyon szép volt, gyöngyökkel kivarrva, most Bruneldának ajándékozta, de úgyszólván semmi sem volt benne. Akkor azt mondta, menjünk lakásokba kéregetni, s közben persze találhatunk hasznavehető holmit, jártunk hát koldulni, s én, hogy jobb képe legyen a dolognak, énekeltem kint a lakások ajtaja előtt. És ahogy Delamarche-nak mindig szerencséje van, alig álltunk meg a második lakásnál, egy nagyon gazdag földszinti lakás volt, és az ajtóban énekeltek valamit a szakácsnőnek meg a háziszolgának, hát csak jön ám a lakás úrnője, éppen

Brunelda, felfelé a lépcsőn. Talán túl szorosan volt befűzve, föl se tudott jönni azon a pár lépcsőn. De hogy az milyen gyönyörű volt, te Rossmann! Tiszta fehér ruha volt rajta, hozzá piros napernyő. A nyálam csordult ki utána. Ennivaló volt! Jóságos isten, de szép volt! Micsoda remek nő! Most mondd, hogyan is létezhet ilyen prima nő? Persze a lány meg a szolga elébe szaladtak, és szinte cipelték föl a lépcsőn. Mi kétoldalt álltunk az ajtó mellett, és szalutáltunk, ez itt így szokás. Ő egy percre megállt, hogy lélegzethez jusson, és most már nem tudom, hogyan is történt, én az éhségtől nem voltam egészen eszemnél, ő pedig közletről még szebb volt, és csak úgy dagadt, de egy különleges fűzőben, megmutathatom majd a szekrényben, mindenütt olyan kemény; szóval, én hátul egy kicsit hozzányúltam, egész könnyedén csak, tudod, éppen hogy megtapogattam. Persze, azt mégse lehet eltérni, hogy egy kéregető egy gazdag hölgyet tapogasson. Szinte nem is volt az tappenolás, de végeredményben mégiscsak az volt. Ki tudja, milyen baj lett volna belőle, ha Delamarche nem vág nyomban pofon, de úgy, hogy rögtön mindkét kézzel fognom kellett a képemet.

- Hogy ti miket műveltetek! - mondta Karl, akit ez a történet egészen lenyűgözött, s most leült a kőre. - Szóval, ez volt Brunelda?

- Hát igen - mondta Robinson -, ez volt Brunelda.

- Nem azt mondtad egyszer, hogy énekesnő? - kérdezte Karl.

- Persze hogy énekesnő, még hozzá nagy énekesnő - felelt Robinson, aki most egy nagy bonbongombócot görgetett a nyelvén, és itt-ott ujjával nyomott vissza egy-egy darabot, amely kiszorult a szájából. - De hát ezt akkor még nem tudhattuk, csak azt láttuk, hogy gazdag és nagyon finom hölgy. Ő úgy tett, mintha semmi se történt volna, és talán nem is érzett semmit, mert hát én igazán csak az ujjam hegyével értem hozzá. De mindegyre csak Delamarche-ot nézte, az meg - ahogyan mindig fölhalálja magát - farkasszemet nézett vele. Mire a nő így szólt hozzá: - Gyere csak be egy kicsit - és a napernyővel befelé mutatott a lakásba, hogy Delamarche menjen előre. Erre mindketten bementek, és a személyzet becsukta utánuk az ajtót. Engem kint felejtettek, s akkor azt gondoltam, bizonyára nem tart nagyon soká, és leültem a lépcsőre, ott akartam Delamarche-ot megvárni. De Delamarche helyett az inas jött ki, és egy egész tál levest hozott nekem. „Milyen figyelmes ez a Delamarche!” - mondtam magamban. Az inas ott állt még egy kicsit, amíg ettem, és elmesélt egyet-mást Bruneldáról, s akkor jöttem rá: milyen jelentősége lehet számunkra ennek a találkozásnak. Mert Brunelda elvált asszony, nagy vagyona van, és teljesen független. Előző férje, egy kakaógyáros, még mindig nagyon szereti, de ő hallani sem akar róla. Sokszor jött el a lakásba, mindig nagyon elegánsan kiöltözve, akár egy lakodalomban - ez szó szerint így igaz, magam is ismerem -, de az inas, akármennyire meg akarta is vesztegetni, nem merte Bruneldát megkérdezni, fogadja-e, mert amikor korábban egypárszor megkérdezte, Brunelda mindig a fejéhez vágta azt, ami éppen a keze ügyébe esett. Egy alkalommal a színültig tele termoforját, amivel sikerült is kivernie egy szemfogát. Na, Rossmann, mit szólsz ehhez?

- Honnan ismered azt az embert? - kérdezte Karl.

- Ide is följön néha - mondta Robinson.

- Ide föl? - Karl csodálkozásában meglegyintette az erkély kövét.

- Csak csodálkozzál nyugodtan - folytatta Robinson -, én is csodálkoztam, mikor az inas mindezt elmesélte. Képzeld csak, amikor Brunelda nem volt otthon, a férfi az inással kísértette magát a szobájába, és mindig elvitt emlékül valami csekélységet, és ott hagyott Brunelda számára valami nagyon drága és finom holmit, az inasnak pedig szigorúan meghagyta: meg ne mondja, kitől származik. De egyszer, mikor - amint a szolga mondta, és én el is hiszem - valami egyenesen megfizethetetlen porcelántárgyat hozott, és Brunelda hogy, hogy nem,

felismerte, hát azon nyomban földhöz vágta, rátaposott, leköpdöste, és még valamit csinált vele, úgyhogy az inas az undortól alig bírta kivinni.

- De hát mit vétett neki a férje? - kérdezte Karl.

- Azt nem is tudom - mondta Robinson. - Azt hiszem, semmi különöset, legalábbis ő maga se tudja. Jó néhányszor beszéltem már vele erről. Mindennap ott vár az utcasarkon, ha oda-megyek, el kell mondanom, mi újság; ha nem mehetek, vár egy félórát, aztán elmegy. Jó kis mellékjövedelem volt ez számomra, mert nagyon bőkezűen fizette meg a híreket, de amióta Delamarche rájött, mindent le kell adnom neki, azóta ritkábban megyek oda.

- De hát mit akar az az ember? - kérdezte Karl. - Ugyan mit akarhat? Hisz láthatja, hogy Bruneldának nem kell.

- Hja - sóhajtott Robinson. Rágyújtott egy cigarettára, s karját lóbálva fújta a füstöt fölfelé. Aztán fordított egyet a gondolatán, és így szólt: - Bánom is én! Csak annyit tudok, sokat adna érte, ha így itt feketne a balkonon, mint mi.

Karl fölállt, a korlátnak támaszkodott, és lenézett az utcára. Már látszott a hold, de fénye még nem hatolt be az utca mélyére. A nappal oly néptelen utcán most, kivált a kapuk előtt, tolongtak az emberek, mind lassan, nehézkesen mozogtak, a férfiak ingje, az asszonyok világos ruhája alig-alig vált ki a sötét háttérből; egyikőjük sem hordott kalapot. Körös-körül a sok balkon is mind tömve volt most emberekkel, a lámpa fényénél ott ültek a családok, az erkély nagysága szerint egy-egy kisasztal körül, vagy csak székeken egy sorban, de legalább a fejüket mind kidugták a szobából. A férfiak úgy ültek ott, hogy szétvetett lábukat kilógatták a korlát közein, és hatalmas újságokat olvastak, melyek majd a földig leértek, mások kártyáztak, látszólag néma csendben, időnként azonban nagyokat csaptak az asztalra; az asszonyok, ölükben varrnivalóval, csak itt-ott vetettek kurta pillantást környezetükre vagy az utcára. Egy törékeny, szőke asszony a szomszéd erkélyen folyvást ásítózott, szemét el-elfordítva mindig azt a ruhadarabot emelte a szája elé, amit éppen foltozott: a gyerekek még a legkisebb balkonon is szerét ejtették, hogy egymást kergessék, ami a szülőknek fölöttébb terhére volt. Bent a szobában sok helyen gramofon szólt, ének vagy zenekari muzsika hallatszott ki, nem nagyon törődtek a zenével, csak néha intett a családfő, s akkor valaki besietett a szobába lemezt cserélni. Némelyik ablakban teljesen mozdulatlan szerelmespárokat lehetett látni, a Karllal szemközt levő ablakban is állt egy ilyen párocska, a fiatalember átölelve tartotta a lányt, és kezét annak mellére szorította.

- Ismersz valakit itt a környéken? - kérdezte Karl Robinsont, aki most szintén fölkel, s hogy kissé megborzongott, hát az ágytakarón kívül még Brunelda takarójába is beburkolta magát.

- Úgyszólván senkit; ez éppen a rossz az én helyzetemben - mondta Robinson, és közelebb vonta magához Karl, hogy a fülébe sugdoshasson -, máskülönben nem is volna pillanatnyilag okom panasza. Brunelda a Delamarche kedvéért mindent eladott, amiye csak volt, és az összes megmaradt értékeivel ideköltözött ebbe a külvárosi házba, hogy egészen az övé lehessen, és senki se zavarja őket. Különben ez volt a Delamarche kívánsága is.

- És a személyzetet elbocsátotta? - kérdezte Karl.

- Bizony - mondta Robinson. - Ugyan hol is helyezhetnénk el itt még a személyzetet is? Ezek az inasok nagyon igényes urak ám. Egyszer Delamarche, még a Bruneldánál, egy ilyen inast egyszerűen kipofozott a szobából, egyik pofon a másik után csattant, míg az az alak kívül nem került. Persze, a többiek is rögtön az ő pártjára álltak, nagy lármát csaptak az ajtó előtt, mire Delamarche kijött (én akkor nem voltam inas, hanem a ház barátja, de mégis a szolgálkkal laktam együtt) és megkérdezte: „Mit akartok?” - Erre a legöregebb inas, egy bizonyos Isidor,

azt felelte: „Magával nincs beszélőnk, a mi úrnőnk a nagyságos asszony.” - Láthatod ebből, hogy tisztelték Bruneldát. De Brunelda rájuk se hederített, Delamarche-hoz szaladt, akkor még nem mozgott ilyen nehézkesen, mindnyájunk előtt átölelte, megcsókolta, és drága Delamarche-omnak szólította. És végül azt mondta: „Küldd már el ezeket a majmokat.” Majmok - ez volt a személyzete: képzelj csak el, milyen képet vágtak ehhez. Akkor Brunelda Delamarche kezét odahúzta a pénztárcájához, amit az övében hordott, Delamarche belenyúlt, és elkezdte kifizetni a cselédséget; Brunelda csak annyit törődött az egészszel, hogy ott állt, övében a nyitott pénztárcájával. Delamarche-nak sokszor kellett belenyúlnia, mert csak osztotta a pénzt, számlálatlanul, s anélkül hogy a követeléseket ellenőrizte volna. Végül így szólt: „Minthogy velem nem kívántok tárgyalni, hát Brunelda nevében mondom: hordjátok el magatokat, de máris.” - Így bocsátotta el őket, volt aztán néhány per, egyszer Delamarche-ot is a bíróságra idézték, de erről semmi bizonyosat nem tudok. Csak mindjárt a cselédség távozása után megkérdezte Delamarche Bruneldát: „Most aztán nincs személyzeted?” - Mire ő: „De hát itt van Robinson.” - Erre Delamarche a vállamra ütött, és így szólt: „Jó, hát akkor te leszel az inasunk.” - Mire Brunelda megveregette az arcomat. Ha alkalom kínálkozik, Rossmann, hagyd, hogy neked is megveregesse az arcodat. Meg fogsz lepődni, milyen jó az.

- Tehát Delamarche szolgája lettél? - kérdezte Karl összefoglalásképpen.

Robinson kihallotta a kérdésből a szánakozást, és így felelt:

- Igen, inas vagyok, de ezt kevesen veszik észre. Lám, te se tudtad, pedig itt vagy már egy ideje. Hisz láttad, hogy voltam öltözve, mikor az éjjel nálatok jártam a szállóban. A legfinomabb holmi volt rajtam. Így öltöznek a szolgák? Csak hát az a helyzet, hogy nem mehetek el gyakran, mindig kéznél kell lennem, a háztartásban mindig akad valami tennivaló. Egy személy kevés is a sok munkára. Bizonyára észrevetted, töméntelen holmi van a szobában szerteszéjjel, amit a nagy költözködéskor épp nem tudtunk eladni, azt mind elhoztuk magunkkal. Persze, el lehetett volna ajándékozni, de Brunelda semmit sem ajándékoz el. Gondolhatod, micsoda munka volt ezt a rengeteg holmit mind fölcipelni a lépcsőn.

- Robinson, te hordtad fel mindezt? - kiáltott Karl.

- Hát ki más? - szólt Robinson. - Volt ugyan egy kisegítő munkás, egy lusta dög; a legtöbb munkát magamnak kellett elvégeznem. Brunelda lent állt a kocsinál, Delamarche fent rendelkezett: hová tegyük a dolgokat, én pedig folyton fel-le szaladgáltam. Két napig tartott, jó sokáig, ugye? De neked voltaképpen fogalmad sincs, milyen rengeteg holmi van itt a szobában, minden szekrény telis-tele, és a szekrények mögött minden hely dugig tömve, egészen a mennyezetig. Ha pár embert fölvevünk volna a költözködésre, egykettőre készen vagyunk, de Brunelda senki másra nem akarta bízni, csak énrám. Szép, szép, de hát az egészségemet tönkretettem egész életemre, és ugyan mi egyebem volt azonkívül? Ha csak egy kicsit megerőltetem magam, itt is szúr, ott is szúr. Gondolod, hogy azok a fickók a hotelban, azok a békák - mert ugyan mi egyebek? - valaha is legyőzhettek volna, ha egészséges vagyok? De akármi bajom lenne, Delamarche-nak és Bruneldának nem szólnék egy szót se; dolgozom, ameddig bírok, és ha már nem megy, lefekszem és meghalok, és majd akkor látni fogják, de már késő lesz, akkor látják majd, hogy beteg voltam, és mégis folyton-folyvást tovább dolgoztam; az ő szolgálatukban halálra dolgoztam magam. Hajaj, Rossmann - mondta végül, könnyeit Karl inge ujjával fölítatva. Majd kis idő múlva így szólt: - Te nem fázol itt így, egy szál ingben?

- Ugyan, Robinson - szólt Karl -, te folyton csak siránkozol. Nem hiszem, hogy beteg volnál. Makkegészségesnek látszol, de folyton itt heversz a balkonon, mindenféle eszedbe jut. Néhanapján talán érzel egy szúrást a melleidben, ilyesmit én is érzek, más is, mindenki. Ha minden

ember minden kicsiségért így siránkozna, mint te, az emberek itt körös-körül az összes balkonon mind rínának.

- Én jobban tudom - mondta Robinson, ezúttal a takarója csücskébe törülve szemét. - A diák, aki itt mellettünk lakik albérletben, annál az asszonynál, aki ránk is főzött, a minap, amikor az edényt visszavittem, megkérdezte: „Hallja-e, Robinson, nem beteg maga?” Nekem megtiltották, hogy szóba álljak az itteni népekkel, hát csak leraktam az edényt, és menni készültem. Akkor odajött hozzám, és így szólt: „Hallja-e, jó ember, ne vigye végsőkéig a dolgot, maga beteg.” - „Na igen, kérem, de hát mit csináljak?” - kérdeztem. „Az a maga dolga” - mondta és elfordult. A többiek az asztal körül csak nevettek, hiszen itt körös-körül mindenki ellenségünk, és így inkább odébbálltam.

- Tehát olyanoknak, akik bolonddá tartanak, azoknak hiszel, de aki jót akar neked, annak nem.

- De hát tudnom kellene, hányadán állok - fortyant fel Robinson, ám aztán mindjárt előlről kezdte a sírást.

- Épp az a bajod, hogy nem tudod, mi bajod: valami rendes munkát kellene keresned ahelyett, hogy itt Delamarche-nak inaskodsz. Mert amennyire a dolgokat meg tudom ítélni abból, amit elmondtál, abból, amit saját szememmel láttam, ez itt nem szolgálat, hanem rabszolgaság. Ezt pedig nincs ember, aki el bírja viselni, ezt elhiszem neked. Te azonban úgy véled, hogy mint Delamarche barátja, nem hagyhatod el őt. Ez tévedés; ha ő nem látja be, milyen nyomorúságos élet a tied, megszűnik minden kötelezettséged vele szemben.

- Komolyan gondolod, Rossmann, hogy újra összeszedem magam, ha felhagyok ezzel a szolgálattal?

- Biztos - mondta Karl.

- Biztos? - kérdezte újra Robinson.

- Egészen biztos - felelte Karl mosolyogva.

- Akkor hát akár rögtön elkezdhethném a gyógyulást - mondta Robinson, és Karlra nézett.

- Hogyhogy? - kérdezte Karl.

- Nohát, mivel itt vagy te, hogy átvedd a munkámat - felelte Robinson.

- Ezt meg ki mondta neked? - kérdezte Karl.

- Régi terv ez. Napok óta beszélünk már róla. Azzal kezdődött, hogy Brunelda veszekedett: nem tartom elég tisztán a lakást. Természetesen megígértem, hogy mindjárt mindent rendbe teszek. Csakhogy ez nem olyan könnyű ám. Én például, jelenlegi állapotomban, képtelen vagyok mindenhova bemászni, hogy a port kitöröljem, hisz már a szoba közepén se lehet megmozdulni, hát még a bútorok és mindenféle holmik közt? És ha mindenütt rendesen ki akar az ember takarítani, a bútorokat is el kell tolni a helyükről, s ezt én mind egymagam csináljam? Méghozzá mindezt a legnagyobb csendben kellene elvégezni, mert hát Bruneldát, aki ritkán hagyja el a szobát, nem szabad zavarni. Így hát, igaz, megígértem, hogy mindent kitakarítok, de nem végeztem el. Mikor Brunelda ezt észrevette, azt mondta Delamarche-nak, hogy ez így nem mehet tovább, még egy segítséget kell fölvenni. „Nem akarom, Delamarche - mondta -, hogy egy szép napon majd szememre vesd: nem jól vezettem a háztartást. Én nem erőltethetem meg magam, azt belátod, ugye? és Robinson egymaga nem elég; eleinte olyan fürge volt, mindennek utánanézett, de most állandóan fáradt, és mindegyre egy sarokban kuporog. De az ilyen szoba, ami úgy tele van zsúfolva, mint ez a mienk, magától bizony nem lesz rendes.” Erre aztán Delamarche elgondolkozott, mit is lehetne csinálni, mert egy ilyen

háztartásba persze nem lehet akárkit felfogadni, még próbaidőre se, hiszen mindenfelől figyelnek minket. És mert én jó barátod vagyok, és Renelltől hallottam, mennyit kell gürcöl-nöd, téged javasoltalak. Delamarche, annak ellenére, hogy te akkor olyan szemtelenül viselkedtél vele, azonnal beleegyezett, én meg persze nagyon örültem, hogy ennyire segítségedre lehetek. Mert ez az állás mintha csak rád volna szabva: te fiatal vagy, erős, ügyes, én meg már semmit nem érek. De meg kell hogy mondjam: még nem vagy felvéve; ha Bruneldának nem tetszel, nem használhatunk. Hát csak igyekezz, hogy neki tessél, a többit majd én elintézem.

- És mit csinálsz majd te, ha én leszek itt az inas? - kérdezte Karl: egyszerre olyan szabadnak érezte magát; az első ijedtség, amit Robinson közlései okoztak, már elmúlt. Delamarche-nak tehát nincs rosszabb szándéka vele, mint hogy az inasuk legyen - ha rosszabb szándéka lenne, a fecsegő Robinson bizonyára elárulta volna. Ha pedig így áll a dolog, akkor ő még ma éjszaka megvalósíthatja szándékát, és búcsút mondhat nekik. Senkit sem lehet kényszeríteni, hogy elfoglaljon egy állást. És míg eddig legfőbb gondja az volt, vajon a hotelből való elbocsátása után kap-e elég hamar megfelelő és lehetőleg nem valami alantas munkát, hogy ne kelljen éheznie: most minden állás jobbnak látszott számára ennél az itt neki szánt, ellenszenves posztnál, melynél még az állástalanság nyomorúságát is szívesebben választotta volna. Robinsonnal azonban nem is próbálta ezt megértetni, kivált, mert Robinsont most minden ítéletében elfogulttá tenné a remény, hogy Karl majd leveszi válláról a terheket.

- Én majd - mondta Robinson, szavait elégedett gesztusokkal kísérve, miközben könyökét a korláton pihentette - legegőbb is mindent megmagyarázok neked, és megmutatom a készleteket. Te művelt vagy, bizonyára szép az írásod is, tehát mindjárt jegyzéket csinálhatnál az itt levő dolgainkról. Ezt Brunelda már régóta kívánja. Ha holnap délelőtt szép idő lesz, megkérjük, hogy üljön ki az erkélyre, addig mi nyugodtan dolgozhatunk a szobában, és őt sem zavarjuk. Mert, Rossmann, elsősorban erre kell vigyáznod. Csak Bruneldát ne zavarjuk. Ő mindent meghall, valószínűleg azért ennyire érzékeny a füle, mert énekesnő. Tegyük fel, előgurítod a pálinkáshordót a szekrény mögül; ez zajjal jár, mert a hordó nehéz, és mindenféle kacat hever az útjában, nem is lehet egyszerűbe átgördíteni. Brunelda talán nyugodtan fekszik a kanapén, mondjuk, legyeket fogdos - ezek mindig nagyon zavarják. Te így hát azt hiszed, nem törődik veled, és továbbgörgeted a hordót. Ő még mindig nyugodtan fekszik. De egyszerre, mikor nem is várod, mert alig csapsz zajt, hirtelen fölül, mindkét kezével verni kezdi a kanapét, úgyhogy valósággal eltűnik a porfelhőben - mióta itt vagyunk, nem poroltam ki a kanapét: nem is jutok hozzá, hiszen állandóan rajta fekszik -, elkezd rettenetesen kiabálni, akár egy férfi, és órákig így üvölt. Az énektől eltiltották a szomszédok, de a kiabálást nem tilthatja meg neki senki, muszáj neki ordítani; igaz, most már ritkán fordul elő ilyesmi, én is, Delamarche is, nagyon óvatosak lettünk. Hiszen nagyon ártott is neki ez a kiabálás. Egyszer el is ájult - Delamarche épp nem volt idehaza, nekem kellett a szomszédból áthívnom az orvos-tanhallgatót, az aztán egy nagy üvegből valami folyadékot fröcskölt rá, használt is, de olyan undorító bűze volt, hogy még most is érezni, ha az orrod a kanapé fölé tartod. Az az orvosnövendék is bizonyára ellenségünk, mint mindenki itt körülöttünk, neked is óvatosnak kell majd lenned, senkivel sem szabad szóba állnod.

- Te Robinson - mondta Karl -, fene nehéz egy szolgálat ez. Mondhatom, szép kis állásra ajánlottál engem.

- Te csak ne aggódj - mondta Robinson, és szemét behunyva, fejét ingatta, mintha ezzel Karl összes gondjait el akarná hessegetni. - Az állásnak olyan előnyei is vannak, amilyeneket másutt hiába keresnél. Állandóan egy ilyen hölgy társaságában vagy, mint Brunelda, néha egy szobában is alszol vele; ez, gondolhatod, sokféle kellemetességgel jár. Jól megfizetnek, bőviben vannak a pénznek, én, persze, mint Delamarche barátja, semmit sem kapok; csak

amikor kimenőm van, akkor ad Brunelda mindig valamit velem, téged azonban természetesen megfizetnek, mint minden más inast. Hiszen az vagy, semmi más. Számodra azonban az a legfontosabb, hogy én nagyon megkönnyítem a helyzetedet. Egyelőre természetesen semmit sem csinállok, mert rendbe akarom hozni az egészségemet, de amint egy kicsit helyre jöttem, számíthatsz rám. Brunelda tulajdonképpen személyi kiszolgálását, mint például a fésülést és öltöztetést, fenntartom magamnak, már ha nem Delamarche maga végzi. A te dolgod csak a takarítás, a beszerzések, a nehezebb házi munkák.

- Nem, Robinson - mondta Karl -, mindez nem csábít engem.

- Ne csinálj ostobaságot, Rossmann - mondta Robinson, Karl arcába hajolva -, ne játszd el ezt a kitűnő alkalmat. Ugyan hol kapsz most hirtelen állást? Kicsoda ismer téged? És kiket ismersz te? Mi, két olyan férfi, akik már sok mindent megéltünk, és nagy tapasztalatokat szereztünk, hetekig szaladgáltunk munka után, és nem kaptunk. Nem könnyű eset, sőt, átkozottul nehéz.

Karl bólintott, és csodálkozott, milyen okosan tud Robinson beszélni. Az ő számára persze semmit sem értek ezek a tanácsok, ő itt nem maradhat, a nagy városban majd csak akad számára egy kis hely; tudta, hogy egész éjszaka tömve vannak az összes vendégfogadók, ki kell szolgálni a vendégeket, s ebben már gyakorlata van. Gyorsan és feltűnés nélkül beleilleszkedik majd az üzletmenetbe. Épp a szemközti házban lent is volt egy kis vendégfogadó, ahonnan zene zümmögő hangjai szüremlettek elő. A főbejáratot csak egy nagy, sárga függöny takarta, amely néha, amikor a huzat meglöbögta, teljes erővel csapódott ki az utcára. Egyébként persze az egész utca megcsöndesedett. Az erkélyek legtöbbször sötét volt már, csak a távolban látszott itt-ott valami magányos fény, de alighogy észrevette az ember, az ott lakók máris szedelőzködtek, s míg visszavonultak a lakásba, aki utolsónak maradt, fogta a lámpát, rövidke pillantást vetett az utcára, s lecsavarta a világosságot.

„Kezdődik már az éjszaka - mondta magában Karl -, ha tovább itt maradok, már közéjük tartozom.” - Megfordult, hogy az ajtó függönyét félrehúzza.

- Mit akarsz? - kérdezte Robinson, Karl és a függöny közé állva.

- El akarok menni - mondta Karl. - Eressz csak!

- Csak nem akarod zavarni őket? - kiáltott Robinson. - Mi jut eszedbe? - A fiú nyakát átkarolva, teljes súlyával ráfüggeszkedett, és lábaival átfogva lábát, hirtelen a földre rántotta. De Karl, aki a liftesfiúk közt valamennyire megtanult birkózni, ököllel állon vágta, igaz, eléggé kíméletesen. Robinson viszont gyorsan és kíméletlenül, teljes erejéből beledöfött a térdével Karl hasába, de azután, mindkét kezét állához szorítva, oly hangos üvöltésbe fogott, hogy a szomszéd erkélyen egy férfi, tenyerét vadul, összeütve, „csend!”-et parancsolt. Karl még egy kicsit fekve maradt, hogy a Robinson rúgása okozta fájdalomon úrrá legyen. Csak épp arccal fordult a függöny felé, amely mozdulatlanul, súlyosan csüngött a láthatólag sötét szoba előtt. Azt lehetett hinni, senki sincs már a szobában, Delamarche talán el is ment Bruneldával, és akkor ő teljesen szabad! Hisz a házőrző kutya módjára viselkedő Robinsont végképp lerázta magáról.

Ekkor az utca távolából ritmikusan ismétlődő trombita- és dobszó hangzott fel. Sok ember különálló kiáltása csakhamar általános kiabálássá dagadt. Karl oldalt fordította fejét, és látta, hogy valamennyi erkély újból megelevenedik. Lassan felemelkedett, még nem bírt egészen kiegyenesedni, erősen a korláthoz kellett nyomnia magát. Lent a gyalogjárón, nagyokat lépve, fiatal legények meneteltek, kinyújtott karral, sapkájukat felemelt kezükben tartották, arcukat hátrafesztették. A kocsút egyelőre szabad volt. Egyesek hosszú rudakon sárgás füstbe burkolt lampionokat lóbáltak. Széles sorokban éppen a megvilágított területre léptek a dobosok és

trombitások, Karl elámult óriási tömegükön, ekkor háta mögött hangokat hallott, és visszafordulva látta, hogy Delamarche megemeli a súlyos függönyt, és Brunelda kilép a szoba sötétjéből, rajta a piros ruha, vállán csipke átvető, nyilván fésületlen, csak úgy-ahogy föltornyozott haján kis sötét főkötő, amely alól itt-ott kikandikált néhány laza hajfürt. Kezében egy kis, szétnyitott legyező, de nem használta, hanem erősen magához szorítva tartotta.

Karl félrehúzódott a korlátnál, hogy kettőjüknek helyet adjon. Bizonyára senki se fogja kényszeríteni, hogy itt maradjon; még ha Delamarche próbálná is, Brunelda rögtön elengedné, ha kéri. Hiszen ki nem állhatja, a tekintetétől is megijedt. Mégis, amikor egy lépést tett az ajtó felé, már észrevette és rászólt. - Hova, hova, kicsi? - Karlnak Delamarche szigorú pillantása megálljt parancsolt, Brunelda pedig magához húzta. - Nem akarod végignézni a felvonulást itt alattunk? - kérdezte, és maga elé tolt a korláthoz. - Tudod, miről van szó? - hallotta Karl maga mögött a hangját, és önkéntelen, de hiábavaló kísérletet tett, hogy Brunelda nyomásától szabaduljon. Bánatosan tekintett alá az utcára, mintha ott volna szomorúságának oka.

Delamarche eleinte keresztbefont karral állt Brunelda mögött, aztán besietett a szobába, a nő színházi látcsövéeért. Lent a zenészek után megjelent a menet törzse. Óriásszámba menő férfi vállán egy úriember ült: ebben a magasságban semmi egyéb nem látszott belőle, mint a sápadtan fénylő kopasz fejebűbja, amely fölött, folytonos köszöngetésben, állandóan magasra emelve tartotta cilinderét. Körülötte nyilván fatáblákat vittek, amelyek, innen az erkélyről nézve, egészen fehérnek látszottak; az elrendezés olyan volt, hogy ezek a plakátok minden oldalról valósággal nekitámaszkodtak annak az úrnak, s az közülük emelkedett ki. Minthogy minden mozgásban volt, ez a plakátfal hol meglazult, hol újra elrendeződött. Mögötte az utca teljes szélességében, bár elég jelentéktelen hosszúságban, már amennyiben ezt a sötétben ki lehetett venni, az úriember hívei jöttek, valamennyien tapsoltak, és valószínűleg az ő nevét, egy egészen kurta, de érthetetlen nevet, kürtölték világgá, elnyújtottan kántálva. Egyesek, a tömegben ügyesen szétosztva, erős fényű autólámpákat vittek, amelyeket az utat szegélyező házak mentén lassan föl-le himbáltak. Abban a magasságban, ahol Karl állott, ez a fény már nem zavart, de látni lehetett, ahogy az alsó erkélyeken gyorsan a szemük elé kapják a kezüket azok, akikre épp rávilágított.

Delamarche, Brunelda kérésére, érdeklődött a szomszéd balkonon levőknél, mit jelent ez a címő? Karl kíváncsian várta, felelnek-e majd és hogyan? És csakugyan, Delamarche háromszori érdeklődésére sem kapott választ. Már-már veszedelmesen kihajolt a korláton, Brunelda pedig, a szomszédok miatti mérgében, könnyedén dobantott lábával, Karl érezte a térdei mozgását. Végül mégis feleltek neki valamit, de ugyanakkor azon a zsúfolt erkélyen mindenki hangosan felkacagott. Erre Delamarche odakiáltott valamit, olyan hangosan, hogy ha az egész utcán végig nem lett volna abban a percben akkora zivaj, körös-körül mindenki ámulva figyelt volna föl rá. Mindenesetre megvolt az az eredménye, hogy a nevetés természetellenes gyorsasággal elhalt.

- Holnap bírót választanak a kerületünkben, és az, akit ott lent visznek, az egyik jelölt - mondta Delamarche, most már teljes nyugalommal visszatérve Bruneldához. - Nahát! - szólt aztán, és kedveskedve veregette meg az asszony hátát. - Már nem is tudjuk, mi történik a nagyvilágban.

- Delamarche - mondta Brunelda, visszatérve a szomszédok viselkedésére -, milyen szívesen elmennék én innen, ha a költözködés nem volna olyan fárasztó. De sajnos, nem engedhetem meg magamnak. - És nagy sóhajtozás közben, nyugtalanul és szórakozottan matatott Karl ingén, aki lehetőleg feltűnés nélkül igyekezett azokat a kövér kis kacsókat mindig újra félretolni, s ez elég könnyen sikerült is neki, mert Brunelda nem ügyelt rá, egészen más gondolatokkal volt elfoglalva.

De Karl is hamar megfélekedezett Bruneldáról, és nyugodtan tűrte vállán karjai súlyát, mert az utcai események nagyon lekötötték. Egy, közvetlenül a jelölt előtt haladó kis csoport heves taglejtésekkel intézkedett (s ennek különös jelentőséget tulajdoníthattak, mert minden oldalról figyelő arcok hajoltak oda hozzájuk), mire váratlanul az egész menet megállt a vendéglő előtt. Egyik az irányítók közül felemelt kézzel jelt adott, ami egyaránt szólt a tömegnek és a jelöltnek is. A tömeg elnémult, a jelölt, aki hordozója vállain többször megpróbált fölállni, és ugyanannyiszor visszazökkent ülő helyzetébe, rövid beszédet tartott, miközben cilinderével villámgyorsan hadonászott. Ezt egészen tisztán lehetett látni, mert amíg beszélt, minden autólámpa fényét ráirányították, úgyhogy valósággal egy fényes csillag közepében trónolt.

Most azonban észre lehetett venni azt is: milyen érdeklődéssel követi nyomon az egész utca ezt az eseményt. Azokon az erkélyeken, ahol a jelölt párthívei tömörültek, az ő nevét visszhangzó kórushoz csatlakoztak, és a korláton túl messze kinyúló kezek ütemes tapsban verődtek össze. A többi balkonról, és ezek voltak többen, erős nótázásba kezdtek ellenük, ami természetesen nem hatott egységes éneknek, hiszen különböző jelöltek híveiről volt szó. Ellenben a jelenlevő jelölt valamennyi ellenfele összefogott egy általános füttykoncertben, sőt, sokfelé újra megszólaltatták a gramofonokat is. Az egyes balkonok között politikai csatározások indultak, a késő éjszakai óra izgalmában mind hevesebbé válva. A legtöbben már csak hálóköntösük fölé húztak felöltőt, az asszonyok nagy, sötét kendőkbe burkolódtak, a gyerekek, akikre nem ügyelt senki, hajmeresztően mászkáltak a balkonokat szegélyező karfákon, és egyre többen bújtak elő a sötét szobákból, pedig előzőleg már édesdeden aludtak. Itt-ott különösen felhevült egyének kezéből felismerhetetlen tárgyak repültek ellenfeleik irányába. Megtörtént, hogy elérték céljukat, legtöbbször azonban az utcára hulltak alá, nemegyszer dühös ordítás hangzott fel nyomukban. Ha odalent a vezetők a lármát már elviselhetetlennek találták, akkor a dobosok és trombitások utasítást kaptak a beavatkozásra, s az ő harsogó, véget nem érő zenebonájuk, melybe egész erejüket beleadták, elnyomott minden emberi hangot, föl egészen a házak tetejéig. Ahányszor csak - és ezt alig lehetett elhinni - egészen hirtelen abbahagyták, lent az utcán, a pillanat általános csendjében, az erre nyilván begyakorolt tömeg nyomban bömbölni kezdte kortesnótáját - az autólámpák fényében jól látszottak a tátott szájak -, míg a közben észre tért ellenfelek minden ablakban és erkélyen, tízszer nagyobb erővel, mint azelőtt, felüvöltöttek, és a lenti pártot, rövid diadala után, teljesen elnémították, legalábbis ebbe a magasságba már nem hallatszott föl a hangjuk.

- Na, hogy tetszik, kicsi? - kérdezte Brunelda, aki szorosán Karl mögött erre-arra fordult, hogy a látcsóval mindent áttekinthessen. Karl csak fejbiccentéssel válaszolt. Közben észrevette, mennyire igyekszik Robinson Delamarche-sal egyet-mást, nyilván órá vonatkozóan, közölni, aminek azonban Delamarche nem tulajdoníthatott különösebb jelentőséget, mert bal kézzel mindegyre tuszkolta félre Robinsont, míg jobbával Bruneldát tartotta átölelve. - Nem akarsz a gukkeren át nézni? - kérdezte Brunelda, és megveregette Karl mellét, jelezve, hogy róla van szó.

- Elég jól látok - válaszolta Karl.

- Próbáld csak meg - mondta Brunelda -, így még jobban látsz.

- Jó szemem van - felelt Karl -, mindent látok. - Nem kedveskedésnek, hanem erőszaknak érezte, amikor Brunelda a látcsót szeméhez nyomta, csak ezt az egy szót bűgva:

- Te! - dallamosan, de fenyegetőleg. Karlnak máris a szemére tapadt a látcsó, és végképp elhomályosult előtte minden.

- Hiszen így nem látok! - Szabadulni akart a gukkertől, de azt Brunelda erősen tartotta, és Karl a keblébe ágyazott fejét sem hátrafelé, sem oldalt nem tudta elmozdítani.

- De most már látsz - mondta Brunelda, és fordított egyet a látcsó csavarján.

- Nem, még most se - mondta Karl, és arra gondolt, hogy akarata ellenére valóban levette Robinson válláról a terhet, mert Brunelda a maga elviselhetetlen szeszélyeit, lám, máris rajta tölti ki.

- Mikor látsz már végre? - mondta Brunelda, és tovább csavarta a látcsövet. Karl arca most egészen beleveszett nehéz szuszogásának légkörébe. - Most? - kérdezte.

- Nem, nem, nem! - kiáltott Karl, bár most, ha homályosan is, csakugyan mindent látott. De Bruneldának éppen dolga akadt Delamarche-sal, a látcsövet csak lazán tartotta, így Karl, anélkül hogy Brunelda észrevette volna, a gukker alatt lenézhetett az utcára. Brunelda aztán nem is erőszakoskodott tovább, és maga használta a látcsövet.

Lent a vendégfogadóból pincér jött ki, és a küszöbön ide-oda sűrögve, sietősen vette fel a vezetők megrendeléseit. Látni lehetett, hogyan nyújtózkodik, hogy a helyiség belsejét áttekinthesse, és minél több kiszolgálót odahívhasson. Míg ezek az előkészületek folytak, nyilvánvalóan egy nagy ingyenes ivászatra, a jelölt folytatta beszédét. Hordozója, kizárólag az ő szolgálatára megfogadott óriás, néhány mondat után mindig egy kis fordulatot tett, hogy a beszéd a tömeg minden csoportjához eljusson. A jelölt többnyire egészen összegörnyedt, és szabad kezével vagy a másik kezében tartott cylinder egy-egy lökészerű mozdulatával igyekezett szavainak a lehető legnagyobb súlyt adni. Néha azonban, majdnem szabályos időközökben, mintha valami áram futott volna rajta keresztül, széttárt karokkal fölegyenesedett, és már nem egy csoporthoz, hanem az egész sokasághoz szólt, a házak lakóihoz szónokolt, föl a legfelső emeletig, holott egész bizonyos volt, hogy már az alsó emeleteken sem hallhatja senki; sőt, ha meg is lett volna rá a lehetőség, akkor sem akarná senki sem hallani, mert minden ablakot és minden erkélyt legalább egy nagyhangú szónok tartott megszállva. Eközben néhány pincér egy biliárdasztal méretű, csillogó teli poharakkal megrakott deszkalapot hozott ki a vendéglőből. A vezetők szervezték az elosztást, oly módon, hogy az embereket a vendéglő előtt masírozatták el. De, habár a poharakat mindig újra teletöltötték, a tömegnek sehogy sem jutott elég, úgyhogy két sorban, az asztaltól jobbra és balra, csaposlegényeknek kellett átcsúszniuk, hogy ellássák a népet. A jelölt persze abbahagyta a szónoklást, és felhasználta a szünetet, hogy új erőt gyűjtsön. A tömegtől és az éles fénytől távolabb, ide-oda vitte hordozója: csak leghűségesebb követői kísérték, és beszéltek fel hozzá.

- No nézd csak a kicsit - mondta Brunelda -, a báméskodásban azt is elfelejti, hol van. - És hirtelen mindkét kezével megfogva Karl arcát, maga felé fordította, hogy szembe nézhetett vele. De csak egy másodpercig, mert Karl rögtön lerázta kezét, és bosszúsán, amiért ilyen rövid időre sem hagyják békében, egyúttal tele vágyakozással, hogy az utcára lemelessen, és mindent közlőrlől megtapasztaljon, most már erőnek erejével szabadulni akart Brunelda nyomásától, ennyit mondvá:

- Kérem, engedjen elmenni.

- Nálunk maradsz - mondta Delamarche, s anélkül, hogy elfordította volna tekintetét az utcáról, csak egyik kezét nyújtotta ki, hogy Karl távozását megakadályozza.

- Hagyd csak - szólt Brunelda, és eltolta Delamarche kezét -, hiszen marad. - Még erősebben nyomta Karl a korláthoz, a fiúnak birkózni kellett volna, hogy kitörhessen. De ha sikerülne is, mit ér vele? Balra tőle Delamarche állt, jobbról most Robinson helyezkedett el, úgyhogy szabályosan fogságba vetették.

- Örülj, hogy nem dobunk ki - mondta Robinson, és megveregette Karl hátát, a Brunelda hóna alatt átdugott kezével.

- Kidobni? - mondta Delamarche. - Egy szökött tolvajt nem kidobni szokás, hanem átadni a rendőrségnek. Ez mindjárt holnap reggel megtörténhet, ha nem nyugszik.

Ettől a pillanattól kezdve Karl többé semmi örömét nem lelte az alatt végbemenő színjátékban. Csupán kényszerűségből, mert Bruneldától nem tudott felegyenesedni, hajolt kissé át a korláton. Saját gondjaival elfoglalva, szórakozott pillantásokat vetett a lent mozgásban levő emberekre, akik mintegy húszas csoportokban sorakoztak a vendéglő ajtaja előtt, fogták a poharakat, megfordultak, és a most önmagával elfoglalt jelölt felé emelték, s valami kortesmondatot kiáltva, felhajtották az italt, és poharukat jól odacsapták a rögtönzött asztalra, a poharak csengése azonban ide fel nem hallatszott. S ezzel egy újabb, türelmetlenül zajongó csoportnak adták át helyüket. A vezetők felszólítására az eddig bent a vendéglőben játszó zenekar kinyomult az utcára, a nagy fúvós hangszerek előragyogtak a sötét tömegeből, hangjuk azonban elveszett az általános zivajban. A kocsit most, főként a vendéglő oldalán, hosszú darabon megtelt emberekkel. Özönlöttek a város felső részéből, ahonnan reggel az autóval Karl is érkezett, fölfelé futottak letről, a híd felől, és sokan még a házakban sem tudtak a csábításnak ellenállni, hogy ebbe az ügybe saját személyükben bele ne avatkozzanak; a balkonokon és az ablakokban jóformán csak asszonyok és gyerekek maradtak, a férfiak lent a kapualjából tolongtak elő. De a zene és a vendéglátás már elérte célját, a gyülekezet eléggé számottevő volt, egy főkortes, akit két oldalról két autólámpa világított meg, leintette a zenét, hatalmas füttyel jelt adott, erre látni lehetett, amint a kissé félretévedt óriás, vállán a jelölttel, a párthívek által tört úton sietve odaérkezett.

Alighogy a jelölt a vendéglő elé ért, a szorosan köréje tartott lámpák fényében belefogott újabb beszédébe. Most azonban minden sokkal nehezebben ment, mint előbb: a tömeg túlságosan sűrű volt, az óriásnak a legcsekélyebb mozgásra sem volt tere. A legközelebb álló hívek, akik előbb minden lehetséges módon igyekeztek fokozni a jelölt beszédének hatását, most csak nagy fáradtsággal tudtak a közelében maradni, vagy húszan kapaszkodtak teljes erejükből a hordozóba. De még ez a nagy erejű ember sem volt képes saját akarata szerint lépkedni; olyan fordulatokra, melyek fokozták a tömegeből kiváltott hatást: gondolni sem lehetett, mint ahogy arra sem, hogy előrenyomuljon vagy hátráljon. A tömeg összevissza hömpölygött, egyik ember a másikra nehezedett, senki sem állt már egyenesen; az ellenpárt, új közönséggel láthatóan megsokasodott, az óriás sokáig a fogadó ajtaja közelében téblábolt, most azonban látszólag ellenállás nélkül hagyta, hogy fel s alá sodorják az utcán, a jelölt egyre csak szónokolt, de nem volt egészen világos, vajon a programját ismerteti-e, vagy segítségért könyörög; ha nem csalt a látszat, egy ellenjelölt is megjelent, sőt, több is, mert itt-ott a hirtelen fellobbanó fényben láthatóvá lett egy-egy, a tömeg fölé emelt férfi, amint sápadtan és kezét ökölbe szorítva sokfelől üdvözlő kiáltásokkal fogadott beszédet tartott.

- De hát mi történik itt? - kérdezte Karl, és őrzői felé fordult, úgy megzavarodva, hogy lélegzethez is alig jutott.

- Hogy izgul a kicsi! - mondta Brunelda Delamarche-nak, és megfogta Karl állát, hogy fejét magához húzza. De Karl ellenszegült, és az utcai események hatására szinte kíméletlen erővel rázta meg magát, úgyhogy Brunelda nemcsak eleresztette, hanem hátrahőkölve egészen szabadjára is engedte. - Most már eleget láttál - mondta, szemmel látható haraggal Karl viselkedése miatt -, menj a szobába, ágyazz meg, és készíts elő mindent éjszakára. - Kezével a szoba felé mutatott, abba az irányba, amely felé Karl órák óta vágyott, egy szóval sem ellenkezett hát. Ekkor az utcáról szilánkokra zúzó üvegek csörömpölése hallatszott. Karl nem tudott uralkodni magán, és gyorsan újra a korláthoz ugrott, hogy futólag megnézze, mi történt. Az ellenzékiek - talán döntő - támadása sikerrel járt: egyszerre szétzúzták a párthívek valamennyi autó reflektorát, melyek erős fényükkel eddig legalább a főbb eseményeket az

egész nyilvánosságnak megvilágították s ezzel mindent valamiféle keretbe foglaltak. A jelöltet és azt is, aki cipelte, egyszerre bizonytalan világítás vette körül; ahogy hirtelen szétterült, teljes sötétségnek hatott. Ilyenformán nagyjából sem lehetett volna meghatározni, hol a jelölt, és a sötétség okozta bizonytalanságot csak fokozta az éppen felharsanó egységes, átfogó erejű ének; letről, a híd felől közeledett.

- Nem megmondtam, mi a dolgod! - szólt Brunelda. - Siess! Fáradt vagyok - folytatta, és nagyot nyújtózott, úgyhogy keble még hatalmasabban domborodott, mint máskor. Delamarche, aki még mindig átölelve tartotta, magával húzta az erkély egyik sarkába. Robinson utánuk kullogott, hogy táplálkozásának ott heverő maradékait eltüntesse.

Karlnak élnie kellett e jó alkalommal, nem volt idő arra, hogy lefelé bámészkodjon, az utcán történő dolgokból még eleget láthat majd odalenn, többet, mint innen föntről. Két ugrással átszelte hát a vöröses világítású szobát, de az ajtót zárva találta, a kulcs pedig nem volt a zárban. Meg kellene keresnie, de ki találhatna meg egy kulcsot ebben az összevisszaságban, ráadásul abban a néhány értékes percben, ami Karlnek adatott? Most már a lépcsőn kellene futnia, lefelé vágtatnia. És ehelyett a kulcsot kereste! Kereste, mégpedig minden hozzáférhető fiókban; körös-körül matatott az asztalon, ahol mindenféle edény, evőeszköz, szalvéta és egy megkezdett hímzés hevert szanaszéjjel, majd engedett egy halom ócska, málladozó ruhaneművel megrakott támlásszék csábításának, ahol ugyan ott rejtőzhetett a kulcs, de a felfedezésére a legcsekélyebb remény sem lehetett; végül a csakugyan ocsmányul bűzös kanapéra vetette magát, hogy annak minden zugában és ráncában tapogatóddzék a kulcs után. Majd lemondott a keresésről, és megállt a szoba közepén. Bizonyos, hogy Brunelda az övére akasztotta a kulcsot - gondolta -, azon annyi mindenféle lóg: minden keresés hiábavaló.

Vaktában felkapott hát két kést, és befúrta az ajtó szárnyai közé, egyet fön, egyet lenn, hogy két, egymástól távol eső ponton támadjon. Alig feszítette meg a késeket, persze kettétörték a pengék. Nem is várhatott egyebet: a csonkok, amelyeket így erősebben fúrhatott be, annál jobban megteszik majd. És most minden erejével nekigyürkőzött. Karját széttárta, lábait messze szétvetette, nyögött, és közben erősen figyelte az ajtót. A reteszek jól hallható lazulásából örömmel tapasztalta, hogy nem fog a végletekig ellenállni, és minél lassabban megy, annál biztosabb; a zárnak nem is szabad felpattannia, erre az erkélyen felfigyelnének, inkább egész lassan kellene szétválnia. Erre is törekedett Karl nagy elővigyázattal, szemét mind jobban közelítve a zárhoz.

- Nézzétek csak - hallotta egyszerre Delamarche hangját. Mindhárman a szobában állottak, mögöttük már összehúzva a függöny. Karl nem hallhatta a jövetelüket, keze erre a látványra lehanyatlott a késekről. De ideje sem maradt, hogy magyarázatul vagy mentségére akár egy szót is szóljon, mert Delamarche oly vak dühvel, melyet a pillanatnyi helyzet semmiképp sem indokolt, már neki is ugrott, köntösének öve kígyózva repült utána a levegőben. Karl az utolsó pillanatban még kikerülte a támadást, sőt, kihúzhatta volna a késeket az ajtóból, hogy védekezzék velük, de nem ezt tette, hanem lehajolva, majd újra felpattanva Delamarche köntösének széles gallérját ragadta meg, fölhúzta, és mind följebb cibálta - a köntös túl nagy volt a franciának. Sikerült is Delamarche-ot a fejénél fogva megragadnia, s az, fölöttébb meglepetten, előbb vaktában hadonászott, s csak egy kis idő múlva, de akkor sem teljes erővel, öklözte hátba Karl, aki, hogy arcát védje, Delamarche vállára borult. Az ökölcsapásokat elviselte - bár meg-megrándult fájdalomában, s bár az ütések egyre erősödtek, a győzelem reményében hogy is ne viselte volna el! Keze Delamarche fején, hüvelykujjai a szeme fölött; így tolt maga előtt a bútorok szörnyű összevisszaságába, közben még azon igyekezve, hogy lába hegyével a hálóköntös övét Delamarche lába köré csavarja, s ily módon elgáncsolja.

Csakhogy, mivel teljesen Delamarche-sal volt elfoglalva, ennek ellenállása pedig egyre növekedett, az ellenséges test ereje mind izmosabban feszült ellene: Karl valósággal megfélekedezett arról, hogy nincsenek egyedül. De nagyon is hamar rá kellett erre eszmélnie, mikor egyszerre kicsúszott lába alól a talaj. Robinson ugyanis a földre vetette magát mögötte, s harsány kiabálással szétfeszítette Karl lábát. Sóhajtva engedte el Karl Delamarche-ot, aki még egy lépést hátrált, mialatt Brunelda teljes szélességében, lábát szétterpesztve, térdét behajlítva állt a szoba közepén, és csillogó szemmel követte a fejleményeket. Mintha maga is velük küzdene: mélyen lélegzett, szemével célzott, és ökleit lassan előrelendítette. Delamarche lerángatta a gallérját, újra szabadon látott hát, mire persze a küzdelem véget is ért, s már csupán megtorlásról volt szó. Delamarche megmarkolta Karl inge elejét, úgyszólván fölrántotta a földről, és puszta megvetésből oda se nézve, olyan erővel vágta a pár lépésnyire álló szekrényhez, hogy Karl az első pillanatban úgy vélte, a szűrő fájdalom a hátában és fején, ahol a szekrény felsebezte, közvetlenül az ő kezétől származik. - Te gazember! - hallotta még Delamarche hangos kiáltását a reszkető szemére boruló sötétségben. És ahogy a szekrény előtt összecsucsklott, a rázuhanó első eszméletlenségben, még gyengén fülébe csengtek a szavak: - No várj csak!

Amikor magához tért, vaksötét vette körül, késő éjszaka lehetett, a balkonról a függöny alatt holdvilág halvány derengése szűrődött be a szobába. A három alvó egyenletes lélegzése hallatszott, a legharsányabban Brunelda felől, ő fel-felhorkant álmában, mint gyakran beszéd közben is; de azt már nem lett volna könnyű megállapítani, hogy az egyes alvók mely irányban található: az egész szoba megtelt horkolásukkal. Csak miután környezete fölött szemlét tartott, gondolt Karl saját magára, s akkor bizony nagyon megijedt, mert habár a fájdalomtól kiegyenesedni sem tudott, mozdulni is nehezen, arra eddig mégsem gondolt, hogy talán súlyos, vérző sérülése lehet. Most azonban nehéznek érezte a fejét, és egész arca, nyaka és melle az ing alatt, mintha vértől lett volna nedves. Világosságra kell mennie, hogy megállapítsa, milyen állapotban is van; lehet, hogy nyomorékká verték, ez esetben Delamarche szívesen elengedné ugyan, igen, de mihez kezdene reménytelen helyzetében? Eszébe jutott a szétlapított orrú legény a kapualjban, és arcát egy pillanatra a kezébe temette.

Aztán önkéntelenül az ajtó felé fordult, és négykézláb tapogatódzott odáig. Rövidesen egy csizmát tapintott ki ujjá hegyével, utána egy lábat. Ez csak Robinson lehetett, mert ki más is aludt volna csizmában? Odaparancsolták keresztbe az ajtó elé, nehogy Karl kiszökhessen. De hát nem látták, milyen állapotban van? Egyelőre nem is gondolt a szökésre, csak világosságra akart jutni. Ha tehát az ajtón nem juthat ki, az erkély felé kell igyekeznie.

Az étkezőasztalt egészen más helyen találta, mint este; a kanapé, amelyhez nagyon elővigyázatosan közeledett, meglepetésére üres volt, ellenben a szoba közepén magasra halmozott, bár erősen összenyomott ruhák, takarók, függönyök, párnák és szőnyegek tömegébe botlott. Először azt hitte, csak egy kis csomó, olyanforma, amilyent este a díványon látott, s amely talán lecsúszott a földre, de ahogy továbbmászott, csodálkozva vette észre, hogy egy kocsi-rakomány holmi hever ott, nyilván éjszakára szedték ki a szekrényből, ahol nappal tartották. Karl kúszva megkerülte a halmot, és hamarosan kitalálta, hogy az voltaképpen fekvőhely, amelynek tetején, mint óvatos tapogatással meggyőződött, most Delamarche és Brunelda aludt.

Most végre tudta mindegyikről, hol fekszik, és sietett, hogy kijusson az erkélyre. Egészen más világ volt az, amelyben most itt, kívül a függönyön, gyorsan felegyenesedett. A friss éjszakai levegőn néhányszor fel s alá járt a teljes holdfényben ragyogó balkonon. Lenézett az útra; most már egészen csendes volt, csak a vendéglőből szűrődött ki tompán a muzsika; az ajtó előtt egy ember söpörte a járdát, s az utcáról, ahonnan az este az általános zsvivajból ezer más

hang közül nem lehetett kihallani a választási jelölt ordító szónoklatát, most tisztán hallatszott fel a söprű kaparászása a kövezeten.

Egy asztalt odébb toltak a szomszéd balkonon, erre felfigyelt Karl: ott ül valaki és tanul. Egy kis, kecskeszakállas fiatalember. Olvasás közben egyre a szakállát sodorgatta, mialatt az ajka gyorsan mozgott. Könyvekkel telerakott kis asztalnál ült, arccal Karl felé, a falról leakasztott lámpa két nagy könyv közé szorítva, erős fényével teljesen megvilágította.

- Jó estét - mondta Karl, abban a hiszemben, hogy a fiatalember őreá néz.

Ez azonban tévedés lehetett, mert a fiatalember, úgy látszik, még észre sem vette: kezét szemellenzőül használva akarta most megállapítani, ki köszönt rá ilyen hirtelen, aztán, mert még így sem látott, felemelte a lámpát, hogy a szomszéd balkont is megvilágítsa valamennyire.

- Jó estét - mondta aztán ő is; egy pillanatig éles tekintettel nézett át, majd hozzátette. - Mi tetszik?

- Zavarom? - kérdezte Karl.

- Hát bizony - mondta a fiatalember, és visszarakta a lámpát előbbi helyére.

Ezekkel a szavakkal kétségkívül el akart háritani minden további közeledést, de Karl mégsem hagyta el az erkélynek azt a sarkát, ahol legközelebb lehetett hozzá. Némán figyelte, ahogy a könyvében lapoz, itt-ott valaminek utánanéz egy más könyvben, amelyre villámgyorsan rátalált, gyakran jegyzeteket ír egy füzetbe, amelyre ilyenkor meglepő mélyen hajol le.

Vajon ez az ember csakugyan diák? Igazán olyan, mintha tanulna. Nem is olyan rég - dehogy-nem, most már nagyon is rég! - Karl odahaza ült a szülői asztalnál, és a leckéjét írta, mialatt édesapja újságot olvasott, vagy valami egyesület könyvelését végezte, és levelezését intézte, édesanyja meg varrással volt elfoglalva, és szorgalmasan öltögetett. Hogy apjának útjában ne legyen, Karl csak a füzetét és írőeszközeit rakta az asztalra, a szükséges könyveket kétoldalt székeken helyezte el. Milyen csend volt ott! Milyen ritkán jöttek idegenek abba a szobába! Már mint kisgyermek szerette megfigyelni Karl, ahogy anyja estefelé a lakásajtót kulcsra zárta. Most bezzeg nem is sejti, hogy fia hova süllyedt: idegenek ajtaját késekkel fessegeti!

És ugyan mire volna jó az ő egész tanulása? Hiszen mindent elfelejtett; ha most folytatnia kellene a tanulást, nagyon nehezen menne. Eszébe jutott: mikor odahaza egyszer egy hónapig beteg volt, milyen nehezére esett akkor újra belejönnie a megszakított tanulásba! Most aztán, az egy angol kereskedelmi levelezőn kívül, réges-régen még csak nem is látott tankönyvet!

- Hallja, fiatalember - ez Karlnek szólt -, nem állhatna máshová? Szörnyen zavar, hogy maga így bámul rám. Éjjel két órakor igazán elvárhatná az ember, hogy az erkélyen zavartalanul dolgozhasson. Kíván tőlem valamit?

- Maga tanul? - kérdezte Karl.

- Hát persze - mondta a férfi, és ezt a tanulás számára elveszett időt arra használta fel, hogy könyvei között újra rendet teremtsen.

- Akkor nem zavarom tovább - mondta Karl -, már megyek is vissza a szobába. Jó éjszakát.

A férfi nem is válaszolt, megszabadulva a zavarástól, homlokát súlyosan jobb kezére támasztva, gyors elhatározással újból nekilátott a tanulásnak.

Karlnak ekkor, éppen mikor a függönyhöz ért, eszébe jutott, miért is jött ki tulajdonképpen, hiszen azt sem tudta még, mi van vele. Mitől olyan nehéz a feje? Odanyúlt és elcsodálkozott; nem vérző seb volt, amitől ott a sötét szobában megijedt, csak egy még mindig nedves, turbánszerű kötés. Ezt pedig, ahogy az itt-ott rajta lógó csipkefoszlányokból sejteni lehetett,

Brunelda valamilyen ócska fehérneműjéből szakíthatták le, és nyilván Robinson tekerte hanyagul Karl feje köré. Csak épp elfelejtette kicsavarni, így Karl kábulata alatt a sok víz mind végigfolyt az arcán, be az inge alá, és alaposan megrémítette.

- Még mindig itt van? - kérdezte a férfi odaátrol és átpislogott.

- De most már igazán megyek - mondta Karl -, csak valamit meg akartam itt nézni, a szobában vaksötét van.

- De hát kicsoda maga? - kérdezte a férfi, és letéve a tollszárat az előtte fekvő nyitott könyvbe, a korláthoz lépett. - Hogy hívják? Hogy került ezekhez az emberekhez? Régen itt van már? Mit akar megnézni? Csavarja csak fel a villanylámpájukat, hadd lássam magát.

Karl megtette, de mielőtt felelt volna, összébb húzta a függönyt az ajtó előtt, hogy bentről semmit ne vehessenek észre.

- Bocsásson meg - suttogta aztán -, hogy ilyen halkán beszélek, de ha azok benn meghallják, megint botrány lesz.

- Megint? - kérdezte a férfi.

- Igen - mondta Karl -, ma este is jól összeverekedtem velük. Itt még nyilván egy jókora daganatot is szereztem. - És megtapogatta a fejét.

- Hát miféle verekedés volt az? - kérdezte a fiatalember, és hogy Karl nem felelt azonnal, hozzátette. - Nekem nyugodtan elmondhat mindent, ami ezeknek az alakoknak a dolgában a szívét nyomja. Én ugyanis mind a hármat gyűlölöm, legkivált a hölgyüket. Egyébként csodálkoznék, ha még nem heccelték volna magát énellenem. Josef Mendelnek hívnak, és orvostanhallgató vagyok.

- Csakugyan beszéltek már magáról - mondta Karl -, de semmi rosszat. Egyszer kezelte Brunelda asszonyt, ugye?

- Úgy van - mondta a diák és nevetett. - Érzik még a szaga a kanapén?

- Ó, hogyne - mondta Karl.

- No, ennek örülök - szólt amaz, és ujjaival a hajába túrt. - És miért verték meg magát?

- Összerúgtuk a patkót - mondta Karl, gondolkozva, hogyan is magyarázza meg az ügyet. De félbe is szakította mondanivalóját, hogy megkérdezze: - De hát nem zavarom?

- Először is - mondta a diák - rég megzavart már, sajnos, olyan ideges vagyok, hogy hosszú időre van szükségem, míg újra belejövök a munkába. Amióta elkezdte sétáját itt az erkélyen, nem haladok a tanulással. Másodsorban pedig három órákor mindig szünetet tartok. Beszéljen hát nyugodtan. Érdekel is.

- Egyszerű a dolog. Delamarche azt akarja, hogy az inasuk legyek. De én nem akarom. Legszívesebben még az este elmentem volna. Ő nem engedett, bezárta az ajtót, én föl akartam törni, így kezdődött a verekedés. Szerencsétlennek érzem magam, hogy még itt kell lennem.

- Hát van valami más állása? - kérdezte a diák.

- Nincs - mondta Karl -, de az nem számít, csak innen szabaduljak.

- Na hallja - szólt a diák -, az magának nem számít? - Mindketten hallgattak egy ideig. - Miért nem akar ezeknél maradni? - kérdezte azután a diák.

- Delamarche rossz ember - mondta Karl. - Ismerem már régebből. Egyszer egy egész napon át vele gyalogoltam, és boldog voltam, amikor otthagyhattam. És most a szolgája legyek!

- Ha minden szolga ilyen kényes volna ura megválasztásában! - mondta a diák mosolyogva. - Látja, én napközben elárusító vagyok, a legutolsó eladó, inkább csak kifutó, a Montly Áruházban. Ez a Montly kétségkívül hitvány egy alak, ez azonban engem nem zavar, csak azon dühöngök, hogy olyan nyomorúságosan fizet. Vegyen hát rólam példát.

- Hogyan? - kérdezte Kart - Maga nappal eladó, és éjjel tanul?

- Igen - mondta a diák -, nem megy másképp. Mindenfélét megpróbáltam már, még ez az életmód a legjobb. Évekkel ezelőtt csak orvosnövendék voltam, nappal éppúgy, mint éjszaka, de tudja, majdnem éhen haltam; egy ócska, piszkos odúban háltam, és az akkori ruhámban be se merészkedtem az előadótermekbe. De hát ennek vége.

- Mégis, mikor alszik? - kérdezte Karl, és ámulattal nézett a diákra.

- Hja, az alvás! - mondta az. - Majd alszom, ha tanulmányaimat befejeztem. Egyelőre feketét iszom. - Megfordult, és a tanulóasztal alól nagy üveget húzott elő, egy kis csészébe kávéval töltött, és magába öntötte úgy, ahogy valamilyen orvosságot nyel le az ember, hogy lehetőleg ne is érezze az ízét.

- Finom dolog ez a feketekávé - szólt a diák. - Kár, hogy olyan messze van, nem tudok egy kicsit átadni.

- Nekem nem ízlik a fekete - mondta Karl.

- Nekem sem - mondta a diák és nevetett. - De mit kezdenék nélküle? A feketekávé nélkül Montly egy pillanatig sem tartana meg. Mindig Montlynak nevezem, habár neki természetesen sejtelve sincs arról, hogy egyáltalán a világon vagyok. Nem tudom pontosan, hogy mit csinálnék az üzletben, ha nem tartanék mindig készenlétben ott a pult alatt egy éppilyen nagy üveget, mint ez, mert még sohasem merészeltem a kávézást abbahagyni, de higgye el, rövidesen a pult mögé heverednék és elaludnék. Sajnos, ezt sejtik is, ott „Feketésnek” hívnak, ami rossz vicc, és bizonyára kárt okozott nekem az előrehaladásban.

- És mikor lesz kész a tanulmányaival? - kérdezte Karl.

- Lassan haladok - mondta a diák, fejét lehajtva. Ellépett a korláttól, visszaült az asztalhoz, és könyökét a nyitott könyvre támasztva, azután kezét a hajába fúrva, így szólt: - Eltarthat még egy-két évig.

- Én is tanulni akartam - szólt Karl, mintha ez a körülmény még nagyobb bizalomra jogosította volna, mint amekkorát a most elnémuló diák vele szemben már tanúsított.

- Úgy - szólt a diák, és nem volt egészen világos, hogy már ismét könyvét olvassa, vagy csak szórakozottan maga elé bámul -, örüljön, hogy feladta tanulmányait. Én magam már évek óta voltaképp csak következetességből, tanulok. Kevés örömem lelem benne, és még kevesebbet ígér a jövőre. Mi mindenben reménykedtem egykor! Amerika tele van áldoktorokkal.

- Én mérnök szerettem volna lenni - szólt át még sietve Karl, a már láthatólag mind kevésbé érdeklődő diákhoz.

- És most inaskodnia kell ezeknél az embereknél - szólt a diák, és futólag felnézett -, ez persze fáj magának.

A diáknak ez a végkövetkeztetése mindenesetre félreértés volt, de Karl talán hasznára fordíthatta. Meg is kérdezte.

- Talán én is kaphatnék állást abban az áruházban?

Ez a kérdés teljesen elszakította a diákot a könyvtől; az a gondolat, hogy Karlnek állás-keresésénél segítségére lehetne, meg sem fordult a fejében.

- Próbálja meg - mondta -, vagy inkább meg se próbálja! Hogy én állást kaptam Montlynál, eddigi életem legnagyobb eredménye. Ha tanulmányaim és az állásom közt választanom kellene, természetesen az állást választanám. Erőfeszítéseim csupán arra irányulnak, hogy erre a választásra ne kerüljön sor.

- Olyan nehéz ott állást kapni? - szólt Karl, inkább csak magának.

- Ugyan mit gondol - mondta a diák -, könnyebb itt kerületi bírónak lenni, mint Montlynál ajtónyitogatónak.

Karl hallgatott. Ez a diák, aki mégiscsak sokkal tapasztaltabb, mint ő, és aki Delamarche-ot valami Karl előtt ismeretlen okból gyűlöli, Karlnek viszont bizonyosan nem kíván rosszat, nem talál az ő számára egyetlen biztató szót, hogy Delamarche-tól megszabaduljon... Ráadásul nem is sejti, milyen veszély fenyegeti Karl-t a rendőrség részéről, amelytől csak Delamarche-nál van, úgy-ahogy, megvédve.

- Ugye látta az este odalent a tüntetést? Ha az ember nem ismerné a viszonyokat, azt gondolná, hogy ennek a jelöltnek, Lobternek, mégis vannak valamiféle esélyei, vagy legalábbis számításba jön, nemde?

- Semmit sem értek a politikához - mondta Karl.

- Elég hiba - szólt a diák. - De ettől eltekintve, csak van szeme és füle. Annak az embernek kétségtelenül vannak barátai és ellenségei, az csak nem került el a figyelmét. És gondolja meg, az én véleményem szerint a legkisebb esélye sincs arra, hogy megválasszák. Véletlenül mindent tudok róla, lakik itt nálunk valaki, aki jól ismeri. Nem alkalmatlan ember, politikai nézetei és politikai múltja után ítélve épp ő lenne a kerület rátermett bírója. De senki sem gondol arra, hogy megválasszák, olyan pompásan megbukik majd, mint a pinty, ki fogja dobni a választási hadjáratra a jó néhány dollárját, ez lesz az egész.

Karl és a diák egy ideig hallgatagon nézték egymást. A diák mosolyogva bólintott, és egyik kezét fáradt szemére szorította.

- Nos, nem megy még aludni? - kérdezte aztán. - Nekem még tanulnom muszáj. Látja, mennyit kell még átvennem. - És gyorsan átlapozott egy fél könyvnyit, hogy Karlnek fogalma legyen a rá váró munkáról.

- Akkor hát jó éjszakát - mondta Karl és meghajolt.

- Jöjjön egyszer át hozzánk - szólt, már ismét asztalánál ülve a diák -, persze csak ha kedve tartja. Itt mindig nagy társaságot talál. Este kilenc és tíz óra közt nekem is van időm magára.

- Tehát azt tanácsolja, hogy maradjak Delamarche-nál? - kérdezte Karl.

- Feltétlenül - szólt a diák, és fejét máris a könyvei közé dugta. Úgy hatott, mintha nem is ő szólt volna, hanem egy, az övénél mélyebb hang; Karl fülében legalábbis így kongott vissza. Lassan a függönyhöz ment, még egy pillantást vetett a diákra, aki most mozdulatlanul, nagy sötétségbe burkolva ült lámpája fényében - majd beosont a szobába. A három alvó lélegzése fogadta. Kitapogatta a fal mentén a kanapét, és megtalálva, nyugodtan kinyújtózott rajta, mintha mindig ezen hált volna. Minthogy a diák, aki Delamarche-ot és az itteni viszonyokat jól ismeri, sőt tanult ember is, azt tanácsolta neki; maradjon, egyelőre nem törte a fejét. Olyan magas célokat, amilyeneket a diák, nem tűzött maga elé; ki tudja, hogy akár odahaza is befejezhette volna-e tanulmányait, és ha ez még otthon is alig látszott lehetségesnek, senki

sem kívánhatja tőle itt, idegen országban. De hogy olyan állást találjon, amelyben valamit majd produkálni is tud, és teljesítményéért elismerést kap, arra bizonyára több reménye van, ha egyelőre elfogadja Delamarche-nál az inasi állást, és biztonságosabb helyzetben vár a kedvezőbb alkalomra. Mintha úgy látta volna, hogy az utcában sok közepes, sőt ócskább iroda van, ezek talán, ha alkalmazottat keresnek, aligha volnának a személy kiválasztásában túlságosan válogatósak. Ő szívesen elmegy, ha muszáj, akár bolti szolgának is, de végül is elképzelhető, hogy tisztán irodai munkára veszik fel, és egykor mint irodai alkalmazott, íróasztalánál ül majd, és egy ideig gondtalanul bámul kifelé a nyitott ablakon, mint az a tisztviselő, akit ma reggel látott, az udvarokon áthaladva. Amikor a szemét lehunyta, megnyugvással gondolt rá, hogy mégiscsak fiatal, és hogy Delamarche egyszer mégis szabadon fogja bocsátani; ezt a háztartást valóban nem szánhatták örökkévalónak. De ha egyszer irodai álláshoz jutna, nem is foglalkoznék mással, mint munkájával, nem forgácsolná szét az erejét, mint a diák. Ha szükség volna rá, még az éjszakát is az irodában töltené - ezt persze kezdetben, tekintettel hiányos kereskedelmi előképzettségére, egyébként is elvárnák tőle. Csak az őt foglalkoztató üzlet érdekével fog törődni, és minden munkát elvállal, még az olyant is, amit a többi irodai tisztviselő mint hozzá méltatlant elutasít. A jó elszánások csak úgy tolongtak a fejében, mintha jövőendő főnöke állna ott a kanapé előtt, és az arcából olvasna.

Ilyen gondolatok közt aludt el Karl, és csak első félálmban zavarta meg Bruneldának egy hatalmas horkantása, aki, bizonyára nehéz álmoktól gyötörve, hánykolódott a fekvőhelyén.

AZ OKLAHOMAI TERMÉSZETI SZÍNHÁZ

Karl az egyik utcasarkon plakátot pillantott meg, rajta a következő szöveg: *„A claytoni versenypályán ma hat órától éjjelig személyzetet vesznek fel az oklahomai színház részére. Hív és vár benneteket az Oklahomai Nagy Színház! Egyszeri lehetőség, csak a mai napon! Aki most nem él az alkalommal, az örökre elszalasztja! Aki jövőjére gondol, az a mi emberünk! Mindenkit szívesen látunk! Aki művész akar lenni, jelentkezék! A mi színházunk mindenkit alkalmaz, mindenkit a maga helyén! Aki bennünket választ, az máris megcsinálta a szerencsését! De siessetek, hogy éjjelig bejussatok! Tizenkét órákor zárás, és több alkalom nem lesz! Jaj annak, aki nem hisz nekünk! Irány tehát: Clayton!”*

Bár sok ember állott a plakát előtt, mégis úgy látszott: nem sok érdeklődést kelt. Oly sok volt a plakát: a plakátoknak már senki sem hitt. És ez még valószínűtlenebbnek hatott, mint általában a többi. De mindenekfölött volt egy nagy hibája: szó sem esett benne a fizetésről. Ha csak egy kicsit is számottevő lett volna, a plakát bizonyára megemlíti: aligha felejtette volna el a legcsábítóbbat. Senki sem akart művész lenni, de azt mindenki elvárta, hogy a munkáját megfizessék.

Karl számára azonban volt a plakáton valami nagyon csábító. „Mindenkit szívesen látunk” - így szólt. Mindenkit, tehát őt is. Minden, amit eddig tett, el volt felejtve, senki sem szándékozott neki felhánytorgatni. Munkára jelentkezhetett, olyan munkára, amely nem volt szégyen, sőt, amelyre nyilvánosan toborozhatták az embereket! És éppoly nyilvánosan ígérték meg, hogy őt is elfogadják. Nem kívánt jobbat, végül is el akart indulni egy tisztességes életpályán, és erre talán most nyílik lehetőség. Legyen bár minden más, ami a plakáton áll, kérkedés, sőt, hazugság, legyen bár a Nagy Oklahomai Színház egy kis vándorcirkusz, de embereket akar alkalmazni, és ez elég. Karl nem olvasta el másodszor is a plakátot, de újra megkereste a mondatot: *„Mindenkit szívesen látunk,”* Először arra gondolt, hogy gyalog megy Claytonba, de az háromórás megfeszített gyaloglás lett volna, és lehetséges: akkor épp idejében érkezne arra, hogy megtudja - már minden rendelkezésre álló helyet elfoglaltak, betöltöttek. A plakát szerint ugyan a felveendőkhöz száma korlátlan volt, de az ilyenfajta álláshirdetéseket mindig így fogalmazták. Karl belátta, hogy vagy le kell mondania az állásról, vagy járművön kell utaznia. Átszámolta a pénzét, e nélkül az utazás nélkül nyolc napra futotta volna ide-oda tologatta a kis érméket a tenyerén. Egy ember, aki figyelte, meglegyintette a vállát, és így szólt: - Sok szerencsét a claytoni utazáshoz. - Karl némán bólintott, és tovább számolt. De rövidesen elhatározásra jutott, elkülönítette az utazáshoz szükséges pénzt, és a földalattihoz szaladt.

Amikor Claytonban kiszállt, számos trombita lármája ütötte meg a fülét. Zavaros ricsaj volt, a trombiták nem voltak összehangolva, összevissza fújták őket. Ám ez nem zavarta Karlt, sőt megerősítette abban a meggyőződésében, hogy az oklahomai színház nagy vállalkozás. De amint kilépett az állomásépületből, és az egész terepet áttekintette, maga előtt látta, hogy minden még nagyobb, mint bárhogyan is gondolhatta volna, és fel sem tudta fogni, hogy akármilyen vállalkozás miképp tud ilyen kiadásokat eszközölni csupán azért, hogy személyzetet szerezzen. A versenypálya bejárata előtt hosszú, alacsony emelvény volt felépítve, amin asszonyok százai, angyalnak öltözve, fehér leplekben, hátukon nagy szárnyakkal, hosszú, aranyfényű trombitákat fújtak. De nem közvetlenül az emelvényen állottak, hanem mindegyik egy talapzaton, amelyet azonban nem lehetett látni, mert az angyalruházat hosszú, lengő leplei teljesen beborították. Mivel a talapzatok nagyon magasak voltak - bizonyára elérték a két métert -, az asszonyok alakja óriásinak látszott, csak kis fejük zavarta valamelyest a nagyság látszatát, s kibontott hajuk is röviden és majdnem nevetségesen lógott alá kétoldalt, a nagy

szárnyak közt. Hogy mindez ne legyen egyhangú, a legkülönbözőbb nagyságú talapzatokat alkalmazták, voltak egész alacsony nők, nem sokkal nagyobbak az életnagyságnál, mellettük viszont mások olyan magasságokba lendültek, hogy azt hihette az ember: a legkönnyebb fuvallat is veszélyes lehet rájuk nézve. És most mindnyájan a trombitát fújták.

Nem volt sok hallgató. Eltörpültek a nagy alakokhoz képest, mintegy tíz suhanc járkált az emelvény előtt, és felfelé pislogtak a nőkre. Mutogatták egymásnak egyiket vagy a másikat, de úgy látszik, nem volt szándékuk belépni, és felvétetni magukat. Csak egyetlen idősebb embert lehetett látni, ő egy kissé oldalvást állott. Mindjárt magával hozta a feleségét is és egy gyermeket, gyerekkocsiban. Az asszony egyik kezével a kocsit fogta, másikkal a férfi vállára támaszkodott. Bár csodálták a látványt, mégis látni lehetett rajtuk, hogy csalódottak. Nyilván ők is azt várták, hogy munkaalkalmat találnak, de ez a trombitálás megzavarta őket. Karl hasonló helyzetben volt, közzelépett az emberhez, egy ideig hallgatta a trombitákat, és aztán így szólt:

- Itt van a felvételi hely az oklahomai színházhoz?

- Én is azt hittem - szólt az ember -, de már itt várunk egy órája, és nem hallunk mást, mint a trombitákat. Sehol nem látni egy plakátot, sehol egy kikiáltó, sehol senki, aki felvilágosítást adhatna.

Karl így szólt:

- Talán várnak, amíg több ember összegyűl. Még valóban nagyon kevesen vannak itt...

- Lehetséges - szólt az ember, és megint hallgattak. Nehéz is volt a trombiták zajában valamit megérteni. De akkor az asszony odasúgott valamit a férjének, és azután mindjárt odakiáltott Karlak:

- Nem menne át a versenypályára, hogy megkérdezze, hol van a felvétel?

- Hogyne - mondta Karl -, de akkor át kellene mennem az emelvényen, az angyalok közt.

- Olyan nehéz dolog az? - kérdezte az asszony.

Karl számára könnyűnek találta ezt az utat, de a férjét nem akarta küldeni.

- Na jó - mondta Karl -, megyek.

- Maga nagyon kedves fiú - szólt az asszony, és ő is, a férje is, megszorította Karl kezét.

A suhancok összeszaladtak, hogy közlőről lássák, hogyan megy fel Karl az emelvényre. És mintha az asszonyok erősebben trombitáltak volna, hogy üdvözöljék az első álláskeresőt. Azok azonban, akiknek a talapzata mellett Karl épp elment, még a trombitát is kivették a szájukból, és oldalra hajoltak, hogy útját követni tudják. Karl az emelvény másik végén egy nyugtalanul járkáló férfit látott, aki nyilvánvalóan csak jelentkezőkre várt, hogy nekik minden felvilágosítást megadjon, amit csak kívánhatnak. Karl már oda akart menni hozzá, amikor azt hallotta, hogy a feje fölött a nevét kiáltják.

- Karl! - kiáltott az angyal. Karl felnézett, és a meglepetés örömeivel nevetni kezdett. Fanny volt.

- Fanny! - kiáltott, és felfelé intett.

- Gyere hát ide! - kiáltott Fanny. - Csak nem fogsz elszaladni mellettem! - És szétnyitotta a lepleket úgy, hogy szabaddá tette a talapzatot, rajta egy keskeny lépcsőt, amely fölfelé vezetett.

- Föl szabad menni? - kérdezte Karl.

- Ki tilthatja meg, hogy kezet szorítsunk egymással! - kiáltott Fanny, és haragosan körülpillantott, hogy nem jön-e már valaki a tilalommal. De Karl már futott is felfelé a lépcsőn.

- Lassabban! - kiáltott Fanny. - Fölbillen a talapat, és lezuhanunk! - De semmi sem történt, és Karl boldogan kapaszkodott fel az utolsó lépcsőfokig. - Nézd csak - mondta Fanny, miután köszöntöttek egymást -, nézd csak, milyen munkát kaptam.

- Szép - mondta Karl, és körülnézett. A közelben már minden nő észrevette őt, és nevetgéltek. - Majdnem te vagy a legmagasabb - szólta Karl, és kinyújtotta a kezét, hogy a többi magasságát lemérje.

- Rögtön megláttalak - mondta Fanny -, amint az állomásról jöttél, de sajnos, itt állok az utolsó sorban, innen nem látszom, és kiáltani sem tudok. Ha jó hangosan is fújtam, nem ismertél fel.

- Hiszen mind rosszul fújjátok - szólta Karl -, hadd fújjak egyet!

- Csak rajta - mondta Fanny, és átnyújtotta neki a trombitát -, de el ne rontsd az együttest, különben elbocsátanak.

Karl elkezdte fújni, azt gondolta, hogy primitív szerkezet, csak lármázni való, de kiderült, hogy úgyszólván minden finom hanghatást ki lehet belőle csinálni. Ha minden trombita ilyen minőségű, hát akkor nagyon rosszul játszanak rajtuk. Karl, anélkül, hogy a többiek zajától zavartatta volna magát, teli tüdővel egy dalra zendített, amelyet valaha, valahol egy kocsmában hallott. Örült, hogy régi barátnőjével találkozott, és itt mindenki által megbecsülve trombitálhat, sőt meglehet, hogy rövidesen jó állást fog kapni. Sok nő abbahagyta a trombitálást, és őreá figyelt; a trombitáknak alig a fele szólt, csak lassan bontakozott ki újra a teljes ricsaj.

- Hiszen te művész vagy - szólta Fanny, amint Karl visszaadta neki a trombitát. - Vetesd fel magad trombitásnak.

- Férfiakat is felvesznek? - kérdezte Karl.

- Igen - mondta Fanny -, mi két óra hosszáig fújunk. Akkor felváltanak bennünket a férfiak, ördögnek öltözve. Az egyik fele trombitál, a másik dobol. Nagyon szép, mint ahogy általában itt minden kellék, és nagyon drága. Ugye gyönyörű a ruhánk is? És a szárnyaink? - és végignézett magán.

- Azt hiszed - kérdezte Karl -, nekem is jut még állás?

- Egész biztos - felelte Fanny -, hisz ez a legnagyobb színház a világon. Milyen jó, hogy megint együtt leszünk! Mindenesetre azon múlik: hová osztanak be. Mert az is lehetséges, hogy bár mindketten itt vagyunk alkalmazásban, mégsem látjuk egymást.

- Hát akkora ez az egész? - kérdezte Karl.

- A legnagyobb színház a világon - ismételte Fanny -, én magam ugyan még nem láttam, de néhány kolléganőm, aki már volt Oklahomában, azt mondja, hogy szinte beláthatatlan.

- Mégis kevés ember jelentkezik - mondta Karl, és lemutatott a suhancokra és a kis családra.

- Az igaz - szólta Fanny -, de gondold csak meg, hogy minden városban veszünk fel embereket; a mi toborzó csoportunk mindig utazik, és hogy még sok ilyen csoport van.

- Hát még nem nyílt meg a színház? - kérdezte Karl.

- Dehogynem - mondta Fanny -, régi színház ez, de folyvást fejlesztik.

- Csodálom - szólta Karl -, hogy nem jelentkeznek többen.

- Igen - felelte Fanny -, ez különös.

- Talán - mondta Karl - ez a költséges angyalosdi meg ördögösdi inkább elriasztó, mint vonzó...

- Hogy te mit ki nem találsz! - mondta Fanny. - De föltehető. Mondd el a főnökünknek, talán ezzel hasznára lehetsz.

- Hol van? - kérdezte Karl.

- A versenypályán - mondta Fanny -, a döntőbírói emelvényen.

- Ezen is csodálkozom - szölt Karl -, miért van a felvétel a versenypályán?

- Igen - mondta Fanny -, mi mindenütt előkészülünk a legnagyobb tolongásra. A versenypályán sok a hely. És mindenütt, ahol a versenyidénynek már vége, berendezzük a felvételi irodákat. Állítólag hétszáz különböző iroda működik.

- De hát - kiáltott Karl - az oklahomai színház olyan jövedelmező, hogy ilyen toborzó csoportokat tud fenntartani?

- Mit érdekel ez bennünket? - mondta Fanny. - Csak most eridj, hogy el ne mulassz semmit, nekem is újra trombitálnom kell. Mindenesetre próbálj meg állást kapni ennél a csoportnál, aztán siess hozzám, hogy tudjam az eredményt. Gondolj arra, hogy nyugtalanul várok a hírre.

Kezet szorított vele, intette, hogy óvatosan menjen le, a trombitát ismét szájához emelte, de nem fúj, amíg Karl megint biztonságban nem látta lenni a földön. A fiú ismét a lépcső fölé illesztette a lepleket úgy, amint előbb voltak, Fanny megköszönte ezt egy fejbólintással, és Karl az imént hallottakat sokféleképp fontolgatva, odament ahhoz az emberhez, aki látta, hogy fenn járt Fannynál, és most várakozással közeledett a talapzathoz.

- Ön be akar lépni hozzánk? - kérdezte a férfi. - Én vagyok ennek a csoportnak a személyzeti vezetője, és szívélyesen üdvözlöm önt. - Mintegy udvariasságból kissé mindig előrehajolt, tipegett, habár helyét nem változtatta, s az óraláncával babrált.

- Köszönöm - mondta Karl -, olvastam az önök társaságának a plakátját, és kívánságuknak megfelelően ezennel jelentkezem.

- Nagyon helyes - mondta elismerően az ember -, sajnos, itt nem mindenki viselkedik ilyen helyesen.

Karl arra gondolt, most figyelmeztethetné: lehetséges, hogy a toborzó csoport csalogató eszközei épp nagyszerűségüknél fogva hatástalanok. De mégsem mondta, mert nem ez az ember volt a csoport vezetője, és különben is ajánlatos az, hogy ő, akit még föl se vettek, rögtön javaslattal hozakodjék elő a hibák kijavítására? Ezért csak annyit mondott: - Még vár kinn valaki, aki szintén jelentkezni akar, s engem előreküldött. Behívhatom?

- Persze - mondta erre az -, minél többen jönnek, annál jobb.

- Van vele egy asszony is és egy kisgyerek, kocsiban. Jöjjenek ők is?

- Természetesen - mondta az ember, és úgy látszott, megmosolyogja Karl kétségeit. - Mi mindenkit tudunk használni.

- Rögtön újra itt vagyok - mondta Karl, és viaszszaladt az emelvény szélén. Intett a házaspárnak, hogy mind jöhetnek. Segített fölemelni a gyerekkocsit az emelvényre, aztán együtt haladtak. A suhancok ezt látva, szintén nekikészültek, majd lassan, az utolsó pillanatig habozva, kezüket zsebre dugva felballagtak, végül is követték Karl és a családot. A földalatti állomásépületéből éppen új utasok léptek ki, ezek az angyalos emelvény láttán ámulva

emelték fel kezüket. Úgy látszott, mintha az állások iránti érdeklődés megélné. Karl nagyon örült, hogy olyan korán, talán elsőnek érkezett, a házaspár aggodalmaskodott, és különböző kérdéseket tett fel, hogy vajon nem kívánnak-e tőlük túlságosan sokat? Karl azt mondta, hogy még semmi biztosat nem tud, de úgy látszik, kivétel nélkül mindenkit felvesznek. Azt hiszi, nyugodtak lehetnek. A személyzeti főnök már jött is eléjük, nagyon elégedett volt, hogy olyan sokan érkeznek; a kezét dörzsölte, mindenkit külön üdvözölt egy kis meghajlással, és felsorakoztatta őket. Karl volt az első, utána a házaspár következett és csak azután a többiek. Amikor mind felálltak - a suhancok először összevissza tolongtak, és eltartott egy darabig, amíg helyreállt köztük a rend -, a személyzeti főnök, mialatt a trombiták elnémultak, így szólt: - Az Oklahomai Színház nevében üdvözlöm önöket. Önök korán jöttek - (pedig már majdnem dél volt) -, a tolongás még nem nagy, és ezért az önök felvételének formáságai rövidesen elintéződnek. Igazoló irataikat természetesen mindannyian magukkal hozták.

A suhancok azonnal papírokat vettek elő zsebükből, és a személyzeti főnök felé lobogtatták. A férj meglökte a feleségét, mire az egész köteg papírt húzott elő a gyerekkocsi rugói közül. Karlnak bizony nem voltak iratai. Akadálya lesz-e ez a felvételének? Mindazonáltal tapasztalatból tudta, hogy az ilyen előírásokat, ha az ember csak egy kicsit is elszánt, könnyen meg lehet kerülni. Ez nem volt valószínűtlen. A személyzeti főnök végigpillantott a soron, megbizonyosodott, hogy mindenkinek van papírja, és mivel mindenesetre Karl is felemelte üres kezét, tudomásul vette, hogy nála is rendben van minden.

- Jól van - mondta aztán a személyzeti főnök, és leintette a suhancokat, akik papírjaikat mindjárt meg is akarták vizsgáltatni -, a papírokat a felvételi irodákban nézik át. Amint önök plakátunkon láthatták, mi mindenkit használhatunk. Azt persze tudnunk kell, ki milyen pályán dolgozott eddig, hogy a megfelelő helyre állíthassuk, oda, ahol ismereteit hasznosítani tudja.

„De hiszen ez színház” - gondolta Karl kételkedve, de nagyon figyelmesen hallgatott.

- Ezért - folytatta a személyzeti főnök - a bukmékerfülkékben felvételi irodákat rendeztünk be, minden foglalkozási ág részére egy irodát, önök most mind megmondják nekem, mi a mesterségük; a családok általában a férfi felvételi irodájához tartoznak. Ezt követően én az irodákhoz vezetem önöket, ahol először a papírjaikat, azután az ismereteiket fogják szakemberek felülvizsgálni, ez csak egészen rövid vizsga lesz, senkinek sem kell félnie. Ott azonnal fel is veszik önöket, és megkapják majd a további útmutatásokat. Kezdjük tehát! Itt az első iroda; amint a felirat is tanúsítja, mérnökök számára szolgál. Van talán mérnök önök között? - Karl jelentkezett. Azt hitte, épp azért, mert nincs papírja, igyekeznie kell, hogy minden formáságon lehetőleg gyorsan átessen, kissé feljogosítva érezte magát a jelentkezésre azért is, mert mérnök szeretett volna lenni. De amikor a suhancok látták, hogy föltartja kezét, megirigyelték, és ők is mind jelentkeztek. A személyzeti főnök kihúzta magát, és így szólt hozzájuk: - Önök mérnökök? - Erre lassan mind leengedték a kezüket. Karl azonban megmaradt első jelentkezésénél. A személyzeti főnök, ámbár hitetlenül nézett rá, mert Karl öltözékét szegényesnek, őt magát túlságosan fiatalnak látta ahhoz, hogy mérnök lehessen, mégsem szólt semmit, talán hálából, mert, Karl legalábbis úgy vélte, ő vezette oda a pályázókat. Csupán biztatólag az iroda felé mutatott. Karl oda is ment, míg a személyzeti főnök a többiekhez fordult.

A mérnökök számára berendezett irodában, egy négyszögletű pult két oldalán, egy-egy úr ült. Két jókora listát hasonlítottak össze maguk előtt. Az egyik olvasott, a másik megjelölte jegyzékében a felsorolt neveket. Amint Karl köszönt, és eléjük lépett, azonnal félretették a jegyzéket, más nagy könyveket vettek elő s ütöttek fel.

Az egyik, nyilvánvalóan csak írnok, így szólt: - Kérem az okmányait.

- Sajnos, nincsenek nálam - mondta Karl.
- Nincsenek nála - mondta az írnok a másik férfinak, és máris beírta a választ a könyvébe.
- Ön mérnök? - kérdezte akkor a másik, aki, úgy látszott, hogy az iroda vezetője.
- Még nem vagyok az - szólt gyorsan Karl -, de...
- Elég - mondta az úr még gyorsabban -, akkor ön nem hozzánk tartozik. Kérem figyelembe venni a feliratokat. - Karl ajkába harapott, a férfi ezt észrevehette, mert így szólt. - Semmi ok a nyugtalanságra. Mi mindenkit tudunk használni. - És intett egynek a korlátok között tétlenül járkáló szolgálak közül. - Vezesse ezt az urat a technikailag képzett emberek irodájába.

A szolga szó szerint értelmezte a parancsot, és kézen fogta Karlt. Áthaladtak egy sor fülke közt, az egyikben Karl valamelyik suhancot látta, akit már felvettek, és az ottani uraknak hálásan szorongatta a kezét. Abban az irodában, ahova Karlt most vitték, az első irodához hasonló fogadtatásban részesült, amint azt előre látta. Épp csak innen, amikor hallották, hogy középiskolába járt, a középiskolát végzetten irodájába küldték. De ott amikor megmondta, hogy európai középiskolában tanult, szintén illetéktelennek nyilvánították magukat, és a tengeren túli középiskolások irodájába vezették. Ez egy bódé volt a külső fertályon, nemcsak kisebb, hanem alacsonyabb is, mint a többi. A kísérő szolga mérgeződött a hosszú út és a sok elutasítás miatt, úgy vélte, egyedül Karl a felelős ezért. Nem is várta meg a kérdéseket, mindjárt elszaladt. Ez az iroda hát az utolsó reménye. Amikor Karl megpillantotta az irodafőnököt, szinte megrémült: úgy hasonlított az egyik tanárára, aki pedig minden bizonnyal most is otthon tanít a reáliskolában. A hasonlóság persze, mint az mindjárt kiderült, csak egyes dolgokban volt meg, ám a széles orron nyugvó szemüveg, a látványosságként ápoltszöke körszakáll, az enyhén hajlott hát és a mindig váratlanul fölcattanó, éles hang még egy ideig lenyűgözte Karlt. Szerencsére nem is kellett nagyon figyelnie, mert itt egyszerűbben ment a dolog, mint a többi irodában. Bár itt is bejegyezték, hogy igazoló iratai hiányoznak, és az irodafőnök ezt megfoghatatlan hanyagságnak nevezte: az írnok, aki itt főlényben volt, gyorsan átsiklott felette, és a vezető néhány rövid kérdése után, mialatt az épp egy nagyobb kérdéshez készülődött, Karlt felvettnek nyilvánította. A főnök tátott szájjal fordult az írnok felé, ez azonban egy kézmozdulattal lezárta az ügyet, és így szólt: - Felvéve! - A döntést rögtön be is vezette a könyvbe. Az írnoknak nyilvánvalóan az volt a véleménye, hogy európai középiskolásnak lenni annyira szégyenletes dolog, hogy ezt mindenkinek, ha annak mondja magát, nyomban el lehet hinni. Karl semmi ellenvetést nem tett, hanem odament hozzá, és köszönetet akart mondani. Azonban még egy kis késlekedés következett, mikor megkérdezték a nevét. Karl nem felelt azonnal, félt a valódi nevét megmondani és felírni. Ha majd itt akár a legkisebb állást is megkapja, és megelégedésre tölti be, megtudhatják a valódi nevét, de most nem - túl sokáig hallgatta el ahhoz, hogy most elárulja. Ezért, mivel pillanatnyilag más név nem jutott eszébe, azt diktálta, ahogy legutolsó munkahelyein nevezték: - Negro.

- Negro? - kérdezte az irodafőnök, hátrafordult, és elhúzta a száját, mintha Karl most ért volna el a szavahihetetlenség tetőfokára. Egy ideig az írnok is vizsla szemekkel nézett rá, aztán ő is kimondta. - Negro - és beírta a könyvbe.

- Csak nem azt írta be, hogy Negro? - förmedt rá a vezető.

- De azt - szólt az írnok, és egy kézmozdulattal jelezte, hogy a többit a főnökre bízta. Az össze is szedte magát, felállott, és így szólt:

- Önt tehát az Oklahomai Színházba... - de nem tudta folytatni, nem volt képes semmit sem a lelkiismerete ellenére tenni, leült, és így szólt: - Nem Negrónak hívják.

Az írrok föl vonta szemöldökét, s most ő maga állt fel. - Akkor hát én közlöm önnel, hogy fel van véve az Oklahomai Színházhoz, és hogy most be fogják mutatni vezetőjüknek.

Megint odahívtak egy szolgát, aki Karl a döntőbírói tribünhöz kísérte.

A lépcső aljában látta Karl a gyermekkocsit; a házaspár épp lefelé jött, az asszony karján hozta a gyermeket.

- Fölvették? - kérdezte a férfi; sokkal elevebb volt, mint előbb, az asszony is nevetve nézett a vállán át. Amint Karl megmondta, hogy épp felvették, és bemutatásra megy, a férfi így szólt. - Akkor hát gratulálok. Minket is fölvettek. Úgy látszik, hogy jó vállalat, az ember persze nem tudja rögtön feltalálni magát, no de ez mindenütt így van. - Viszontlátásra - mondták még egymásnak, s Karl már föl is lépett a tribünre. Nem igyekezett fölfelé, mert úgy látszott, hogy a fenti kis hely zsúfolva van emberekkel, és nem akart tolakodni. Meg is állt, és áttekintette a nagy lóversenypályát, amely minden oldalon a távoli erdőig terjedt. Elfogta a vágy, hogy egyszer lóversenyt lásson, Amerikában még nem volt rá alkalma. Európában egyszer kisgyermek korában elvitték egy lóversenyre, de nem emlékezett másra, mint hogy anyja az emberek közt, akik nem akartak utat engedni, maga után vonszolta. Voltaképp tehát még nem látott lóversenyt. Mögötte valami gépezet kezdett csikorogni, megfordult, és a szerkezeten, amelyen lóversenynél a győztes neve jelenik meg, most a következő feliratot látta a magasba emelkedni: „Kalla kereskedő feleségével és gyermekével.” - Tehát itt közlik a felvettek nevét az irodákkal.

Néhány férfi, kezében ceruzával és jegyzetömbbel, élénk beszélgetés közepette épp lefelé szaladt a lépcsőn. Karl a korláthoz húzódott, hogy átengedje őket, majd, mivel most több hely lett odafent, megindult fölfelé. A fakorlátos dobogó egyik sarkában - az egész olyan volt, mint egy karcsú torony lapos teteje - ott ült egy úr, karját a korlát mentén széttárta, a mellén keresztben széles, fehér selyemszalag húzódott, rajta a felirat: „Az Oklahomai Színház tizedik toborzó csoportjának vezetője.” Mellette egy asztalkán telefonkészülék, bizonyára ezt használták a versenyek alkalmával is, ennek révén a főnök az egyes álláskeresőkről, nyilvánvalóan még a bemutatkozás előtt minden szükséges adatot megtudott, mert nem kérdezett Karltól semmit, hanem így szólt egy férfihoz, aki lábát keresztbe tette, s öklére támaszkodva könyökölt mellette:

- Negro, európai középiskolás. - És minthogy ezzel a mélyen meghajló Karl az ő számára el volt intézve, lenézett a lépcsőn, hogy nem jön-e megint valaki. De mivel senkit sem látott, néha odafigyelt, mit beszélget Karllal a másik úr, többnyire azonban kinézett a versenypályára, és ujjával a korláton dobolt. Gyengéd s mégis erőteljes, hosszú és mozgékony ujjai egy ideig magukra vonták Karl figyelmét, habár a másik úr is eléggé igénybe vette.

- Állás nélkül volt? - kérdezte először. Ez a kérdés, mint majdnem minden kérdése, nagyon egyszerű volt, csöppet sem kényes, és a feleleteket nem ellenőrizte keresztkérdésekkel, ám ahogyan nagy szemét meresztve a kérdéseket föl tette, amint előrehajló felsőtesttel a hatásukra figyelt, ahogy a feleletet lehajtott fejjel fogadta, és olykor-olykor hangosan ismételte, az mégis különös jelentőséget adott kérdéseinek, amit a kérdezett ugyan nem fogott fel, de aminek sejtése elővigyázatossá és elfogódottá tette. Többször előfordult, hogy Karl szerette volna adott feleletét visszaszívni, másikkal pótolni, mely talán nagyobb tetszéssel találkozni, mégis mindig óvakodott ettől, mert tudta, hogy az ilyesfajta ingadozás milyen rossz benyomást kelt, és hogy ezeknek a feleleteknek a hatása egyébként is mennyire kiszámíthatatlan. Mindamellettt úgy látszott: felvétele már eldőlt, és ennek a tudatában megemberelte magát.

Arra a kérdésre, hogy állás nélkül volt-e, egy egyszerű igennel válaszolt.

- Hol volt legutóbb alkalmazásban? - kérdezte ekkor az úr. Karl már felelni akart, de akkor az fölemelte mutatóját, és ismételte. - Legutóbb!

Karl már az első kérdést is jól értette, önkéntelenül megrázta hát a fejét, mintegy elhárítva a zavaró közbevetést, és azt felelte:

- Egy irodában.

Ez még igaz volt, de ha az úr pontosabb felvilágosítást kíván arról, hogy miféle iroda volt az, akkor hazudnia kell. De az az úr nem azt kérdezte, hanem olyasmit, amire rendkívül könnyen, valószínűleg megfélemlően lehetett válaszolni:

- Jól érezte magát?

- Nem! - kiáltott Karl, majdnem a szavába vágva. Egy oldalpillantással megfigyelte, hogy a vezető kissé elmosolyodott. Megbánta, hogy meggondolatlan módon felelt, de nem tudott ellenállni a csábításnak, hogy nemet kiáltson, mert legutóbbi szolgálata egész ideje alatt az volt a leghőbb kívánsága: bár belépne egyszer valami idegen munkaadó, és ezt a kérdést intézné hozzá. Felelete még azzal a hátránnyal is járhatott, hogy az úr most megkérdezheti: miért nem volt elégedett? Ehelyett mégis ezt kérdezte: - Milyen állásra érzi magát alkalmazásnak? - Lehetséges, hogy ez a kérdés valóban csapda volt; ugyan miért is firtatja, ha már egyszer felvették - színésznek? Bár Karl ezt felismerte, mégsem tudta magát rászáni annak a kijelentésére, hogy különösen alkalmasnak érzi magát a színészi hivatásra. Kitért hát a válasz elől, és vállalva a veszélyt, hogy makacsnak tartják, azt mondta. - Olvastam a városban a plakátot, és mivel az állt rajta, hogy mindenkit alkalmaznak, hát jelentkeztem.

- Ezt tudjuk - mondta az úr, hallgatott, s ezzel jelezte, hogy kitart korábbi kérdésénél.

- Színésznek vettek fel - mondta Karl vonakodva, hogy megértesse azzal az úrral, mily nehéz helyzetbe hozta az utolsó kérdés.

- Úgy van - szólt az úr, és megint elnémult.

- Nem tudom - szólt Karl, és egész reménye, hogy állást kapott, inogni kezdett -, nem tudom, hogy alkalmas vagyok-e a színjátszásra. De igyekszem majd, hogy minden feladatot elvégezzek.

Az úr a főnökhöz fordult, mindketten bólintottak; úgy látszik, Karl helyesen válaszolt, megint visszatért a bátorsága, és kiegyenesedve várta a következő kérdést. Ez így hangzott:

- Mit szándékozott eredetileg tanulni?

Hogy a kérdés pontosabb legyen - a pontos kérdésfeltevésre mindig nagyon vigyázott -, hozzáfűzte.

- Úgy értem, hogy Európában. - Eközben elhúzta a kezét az álláról, és legyintett, mintha ugyanakkor jelezni akarná, hogy Európa mily messze van, és az egykor ott kialakult tervek milyen jelentéktelenek.

Karl így szólt:

- Mérnök akartam lenni. - Ezt a feleletet maga is helytelenítette: eddigi amerikai pályafutásának tudatában szinte nevetséges most fölleveníteni a régi emléket, hogy hajdanában mérnök szeretett volna lenni - lehetett volna valaha mérnök Európában? - de más válasz nem jutott eszébe, ezért így felelt.

De az úr, mint mindent, ezt is komolyan vette.

- Szóval, mérnök, az persze nem lehet mindjárt, de talán egyelőre megfelelne, ha valamilyen alacsonyabbrendű technikai munkát végezne.

- Hogyne - mondta Karl, s elégedett volt, bár, ha ezt az ajánlatot elfogadja, a színészi állásból a technikai segéderők közé csúszik le, de valóban azt hitte, hogy erre a munkára jobban meg fog felelni. Egyébként mindig azt ismételte magának: nem annyira a munka fajtája a lényeges, sokkal inkább az, hogy valahol egyáltalán gyökeret tudjon verni.

- Elég erős a nehezebb munkához? - kérdezte az úr.

- Ó, persze - mondta Karl.

Az úr odaintette magához, és megtapogatta a karját.

- Erős fiatalember - állapította meg, miközben Karl karjánál fogva a főnökhöz húzta. Az mosolyogva bólintott, s anélkül hogy ültéből felegyenesedett volna, kezet nyújtott Karlnak, és így szólt:

- Akkor készen is vagyunk. Oklahomában még mindent felülvizsgálunk. Válgék becsületére a mi toborzó csoportunknak!

Karl búcsúzóul meghajolt, aztán el akart köszönni a másik úrtól is, de ez tekintetét a magasba irányítva, le és fel sétált a dobogón, mintha munkáját befejezte volna. Miközben Karl lement, a lépcső oldalánál a táblán a következő felirat emelkedett a magasba: „Negro, technikai munkás.”

Most, hogy minden ment szépen a maga útján, Karl már nem is igen bánta volna, ha a táblán a valódi neve lett volna olvasható. Minden olyannyira a legnagyobb gondossággal volt elrendezve, hogy a lépcső tövében már egy szolga várt rá, és karszalagot erősített a karjára. Amint Karl felemelte a karját, hogy lássa, mi áll a szalagon, olvashatta a pontos kifejezést: „Technikai segéderő.”

Bárhová is vezethették azonban most Karl, először mégiscsak Fannynak akarta jelenteni, hogy milyen szerencsésen zajlott le minden, de sajnálatára azt tudta meg a szolgától, hogy az angyalok csakúgy, mint az ördögök, már a toborzó csoport következő rendeltetési helyére utaztak, hogy ott annak érkezését másnapra közhírré tegyék.

- Kár - mondta Karl, ez volt az első csalódás ebben a vállalkozásban -, volt az angyalok közt egy ismerősöm.

- Oklahomában majd viszontlátja - mondta a szolga -, de most jöjjön, maga az utolsó.

Annak az emelvénynek a hátsó oldalánál vezette Karl, amelyen korábban az angyalok állottak; most csak az üres talapzatok maradtak ott. Karl feltevése azonban, hogy az angyalok zenebonája nélkül több álláskereső jönne, nem bizonyult helyesnek, mert az emelvény előtt most egyetlen felnőtt sem állt, csak néhány gyerek marakodott egy hosszú tollért; valószínűleg valamelyik angyalszárnyból esett ki. Egyik fiú a magasba emelte, a többiek pedig félkézzel le akarták nyomni a fejét, a másikkal pedig a toll után kapkodtak. Karl a gyerekekre mutatott, de a szolga azt mondta, anélkül hogy odanézett volna:

- Gyerünk, gyerünk, nagyon sokáig tartott, amíg fölvtették. Valami nem stimmelt?

- Nem tudom - mondta Karl csodálkozva, de nem hitt a fülének. Mindig, még a legvilágosabb körülmények közt is találkozik valaki, aki embertársainak gondot akar okozni. De a nagy tribün barátságos látványa, ahova megérkeztek, rövidesen elfelejtette vele a szolga megjegyzését. Ezen a tribünön ugyanis egy fehér terítővel letakart, nagy, hosszú asztalféle mellett ott ült minden új alkalmazott, háttal a versenypályának, elfoglalva a hozzá közel eső alacsonyabb

padot. Mind vidámak és izgatottak voltak, és amint Karl utolsóként észrevétlenül telepedett a padra, sokan emelt poharakkal állottak, egyikük felköszöntőt mondott a tizedik toborzó csoport vezetőjére, és az „álláskereső atyjának” nevezte. Valaki figyelmeztetett arra, hogy innen látni is lehet az illetőt, és valóban, a döntőbírói emelvény a két úrral, nem is nagy távolságban, látható volt. Ekkor poharaikat mind abba az irányba emelgették, Karl is megragadta a keze ügyében levő poharat, de bármilyen hangosan igyekeztek magukra terelni a figyelmet: a döntőbírói emelvényen semmi jelét nem adták annak, hogy az ünneplést észrevették, vagy legalábbis észre akarnák venni. A főnök elterpeszkedett a sarokban éppúgy, mint korábban, a másik úr mellette állott, az állát simogatta. Kissé csalódottan ültek le megint, itt-ott egyik-másik a döntőbírói emelvény felé fordult, de nemsokára már csak a bőséges ennivalóval foglalkoztak; rengeteg baromfit hordtak körül, villát tűzdelve a ropogásra sült húsba. Karl még soha nem látott ilyet. A bort mindig utánatöltötték az inasok, ezt alig vették észre, mert a tányér fölé hajoltak, a serlegbe pedig sugárban ömlött a vörös bor. Aki nem kívánt részt venni az általános mulatságban, nézhette az Oklahomai Színházról készült képeket; az asztal egyik végén voltak felhalmozva, és kézről kézre kellett adni őket. De az emberek nem sokat törődtek a képekkel, így történt, hogy Karlhoz, az utolsó helyre, csak egy kép jutott el. Ebből a képből következtetve azonban, mind nagyon is méltó lett volna arra, hogy szemügyre vegyék. Ez a kép az Egyesült Államok elnökének páholyát ábrázolta. Első pillantásra azt lehetett volna gondolni, hogy nem is páholy, hanem maga a színpad, könyöklője oly merész ívben emelkedett a szabad térbe. Ez a könyöklő teljes egészében aranyból volt. A mintegy legfinomabb ollóval kivágott kis oszlopok között a korábbi elnökök plakettjei voltak elhelyezve, egyiküknek feltűnően egyenes orra volt, felbiggyesztett ajka, és súlyos szemhéjak alatt, mélyen ülő, merev szeme. Körös-körül a páholyban oldalról és fentről fénysugarak áradtak szét, fehér és mégis szelíd fény borította be a páholy előterét, a háttér viszont a vörös, sok árnyalatban redőző bársony mögött, amely az egész párkányzat körül leomlott, és zsinórokkal volt mozgatható, sötétvörös ürességnek hatott. Alig lehetett embereket képzelni ebbe a páholyba, annyira öncélúan fenségesnek tetszett az egész. Karl nem feledkezett el az evésről, de gyakran rápillantott a képre, mert odatette a tányérja mellé.

Még nagyon szeretett volna látni legalább egyet a többi kép közül, de maga nem akart odamenni érte, mert egy szolga rátette kezét a képekre, és a sorrendet be kellett tartani: át akarta tehát tekinteni az asztalt, megállapítani, hogy nem közeledik-e kép. És egyszerre bámulattal vett észre - először nem is hitt a szemének - az evéshez legmélyebben lehajló arcok közt egy jól ismerttet: a Giacomóét. Rögtön odafutott hozzá.

- Giacomo! - kiáltotta.

Ez félénken, mint mindig, ha meglepték, felemelkedett az evéstől, megfordult a padok közti keskeny helyen, megtörölte kezével a száját, de aztán nagyon örült, hogy Karl-t látta; kérte, hogy üljön le mellé, vagy ő megy át Karlhoz; ezután együtt kívántak maradni, és mindent el szerettek volna mesélni egymásnak. Karl nem akarta zavarni a többieket, ezért egyelőre mindkettejüknek saját helyén kellett volna maradnia, a bankett rövidesen véget ér, s azután majd mindig együtt tarthatnak. Karl mégis Giacomónál maradt, csak hogy szemügyre vegye. Mennyi emlék az elmúlt időkből. Hogy van a főszakácsnő? Mit csinál Therese? Giacomo maga külsejében szinte semmit sem változott, a főszakácsnő jóslata, hogy fél éven belül jól megtermett amerikai lesz belőle, nem vált be, éppoly finom alkatú volt, mint régen, arca olyan beesett, mint akkor; pillanatnyilag mindenesetre ki volt kerekedve, mert túlságosan nagy falat húst talált a szájába kapni, abból húzta ki lassan a felesleges csontot, hogy aztán a tányérjára dobja. Amint Karl a karszalagjáról olvashatta, Giacomót sem színésznek, hanem liftesfiúnak vették fel; úgy látszik, hogy az Oklahomai Színház valóban mindenkit tud használni!

Karl, belefeledkezve, hogy Giacomót láthatja, túlságosan is sokáig maradt távol a helyétől. Épp vissza akart térni oda, mikor megjelent a személyzeti főnök, felállt egy magasabban elhelyezett lócára, tapsolt, majd egy kis beszédet tartott. A legtöbben fölemelkedtek, és az ülve maradókat, akik nem tudták az evést abbahagyni, a többiek lökdösése végül szintén felállásra bírta.

- Remélni kívánom - szólt a személyzeti főnök, míg Karl lábujjhegyen visszazaladt a helyére -, hogy önök elégedettek az általunk felvételük alkalmából rendezett vendéglátással. Toborzó csoportjaink kosztját általában dicsérik. Sajnos, már asztalt kell bontanom, mert a vonat, amely önöket Oklahomába viszi, öt perc múlva indul. Bár hosszú az út, látni fogják, hogy megfelelően gondoskodtunk önökről. És ezzel bemutatom önöknek azt az urat, aki utazócsoportjukat vezetni fogja, és akinek engedelmességgel tartoznak.

Egy alacsony, sovány férfiú mászott fel a személyzeti főnök padjára, és alig hajolt meg futólag, ideges, kinyújtott kezével máris mutogatni kezdte, hogyan kell gyülekezniük, sorba állniuk és elindulniuk. De először senki sem engedelmeskedett neki, mert előzőleg is szónokló társuk kezével az asztalra ütött, és hosszabb köszönőbeszédbe kezdett, habár - Karl nagy nyugtalanságára - épp az imént közölték, hogy a vonat mindjárt indul. A beszélő pedig mit sem törődve azzal, hogy a személyzeti főnök sem hallgat rá, különböző javaslatokat tett a szállítmányvezetőnek, beszédét nagyarányúra méretezte, sorolta a felszolgált összes ételeket, mindegyikről elmondta a véleményét, és summázva ezzel a felkiáltással fejezte be: - Tisztelt uraim, így megnyernek bennünket! - A megszólítottakon kívül mind nevettek, de mindebben mégis több volt a valóságos érzélem, mint a tréfa.

Ezért a beszédért aztán úgy bűnhődtek, hogy, most az állomáshoz vezető úton futniuk kellett. Ez azonban nem volt oly nagyon nehéz, mert - Karl csak most vette észre - senki sem vitt csomagot. Az egyetlen csomag voltaképp a gyerekkeszi volt, a csoport élén az apa nehezen kormányozta és tartotta most egyensúlyban, s így az fel és le ugrált. Micsoda nincstelen, gyanús emberek verődtek itt össze, és mégis mily jól fogadták őket, s hogy gondoskodtak róluk! És úgy látszott, hogy sorsukat a szállítmányvezető különösen a szívében viseli. Hol a gyermekkeszi fogóját ragadta meg egyik kezével, míg másik kezét felemelve, bátorította a csoportot, hol az utolsó sor mögött termett, s ösztökélte őket, majd oldalt futott, kiszemelt a középről néhány lassúbb mozgásút, és karjait lóbálva magyarázta nekik, hogyan kell iparkodni.

Amint az állomásra megérkeztek, a vonat már indulásra készen állott. A vasútiak mutogatták egymásnak a csoportot; kiáltásokat lehetett hallani. - Ezek mind az Oklahomai Színházhoz tartoznak! - úgy látszott, a színház sokkal ismertebb, mint Karl gondolta, igaz, ő sosem törődött színházi ügyekkel. Egy egész vagon volt kijelölve a csoport számára, a szállítmányvezető jobban sürgette a beszállást, mint a kalauz. Először benézett minden fülkébe, itt is, ott is eligazított valamit, ő maga csak azután szállt be. Karl véletlenül egy ablak mellett kapott helyet, és maga mellé húzta Giacomót. Így ültek egymáshoz szorulva, és alapjában mindketten örültek az utazásnak. Ilyen gondtalanul még nem utaztak Amerikában. Amikor a vonat elindult, kifelé integettek az ablakon, velük szemben a síhederek azonban megbökdösték egymást, mert nevetségesnek találták őket.

Két nap és két éjjel utaztak. Karl csak most fogta fel: milyen nagy is Amerika. Fáradhatatlanul nézett kifelé az ablakon. Giacomo pedig éppoly kitartóan nyomakodott ugyanoda, míg végül a szemben ülő, sokat kártyázó suhancok megunták, és az ablak melletti helyet önként átadták. Karl megköszönte nekik - Giacomo nem valami érthetően beszélt angolul. Az idő múlásával, amint ez fülketársak közt lenni szokott, sokkal barátságosabbak lettek, sőt, barátságuk sokszor már terhessé is vált, mert például, ha egy kártya a földre esett, keresés közben teljes erejükből

belecsíptek Karl vagy Giacomo lábába. Giacomo ilyenkor, mindig újra meghökkenve, nagyot kiáltott, és magasba kapta a lábát; Karl egyszer megkísérelte, hogy rúgással válaszoljon, de általában mindent csendben tűrt. Minden, ami a kicsiny, még nyitott ablaknál is füsttel teli fülkében történt, eltörpült amellet, amit kinn lehetett látni.

Az első nap magas hegységen haladtak át. Kékesfekete kőtömegek hegyes ékei egészen a vonatig nyomultak, az utasok az ablakon kihajolva hiába keresték a hegyek csúcsait, sötét, keskeny, szaggatottan tagolt völgyek nyíltak előttük, s ők ujjal mutatták az irányt, amerre elvesztek szemük elől; széles hegyi folyók görgettek nagy hullámokat a dombos talajon, ezernyi kis tájtéket sodorva, alázúdultak a hidak alatt, melyeken a vonat átrobogott, és olyan közel voltak, hogy hideg leheletük megborzongatta az utasok arcát.

Vége